מוסף על המשמר
מספר 35 (1230)•2 בספטמבר 1994 • כ״ו באלול תשנ״ד

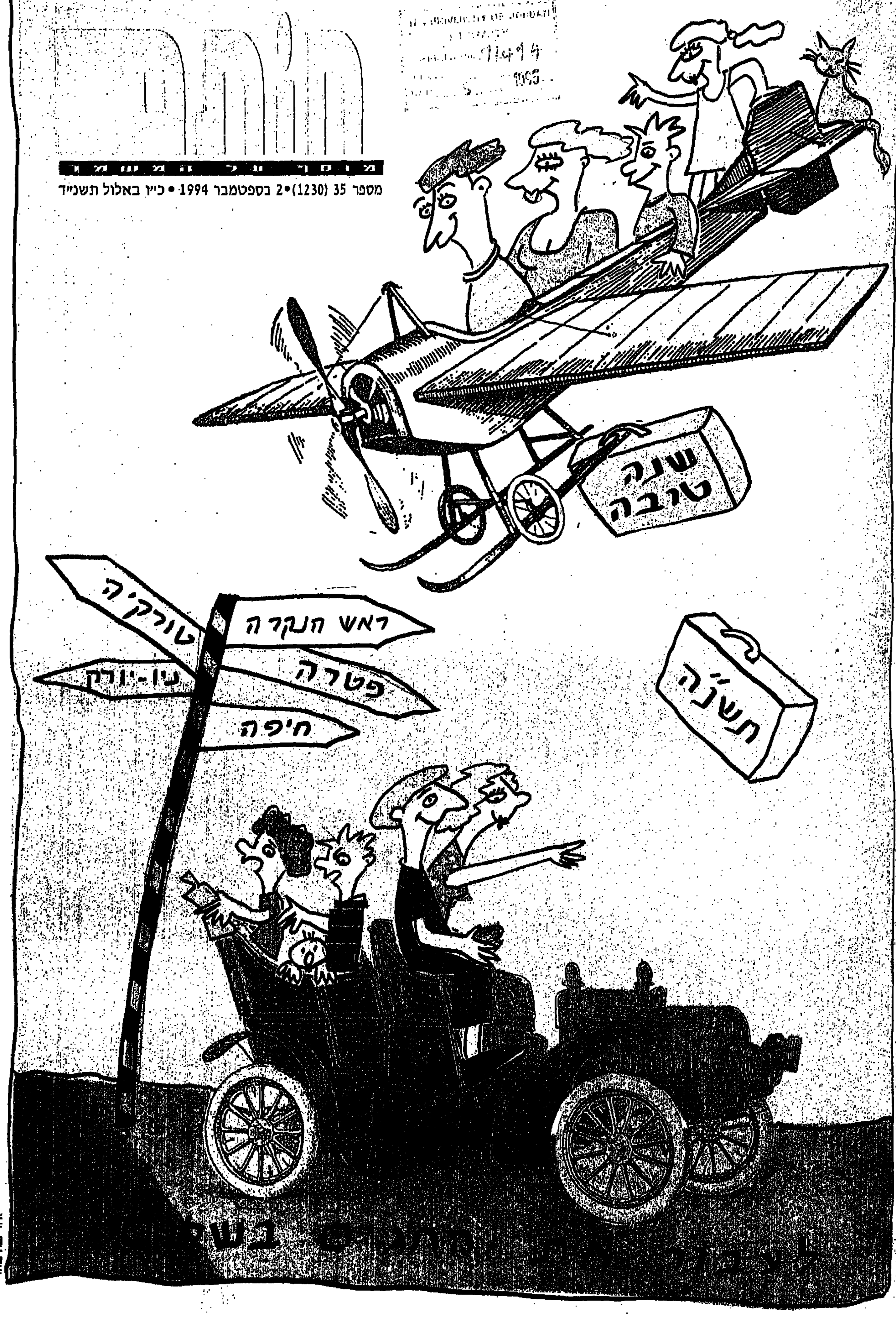

רובינשטיין לאגודת הסופרים: לא נפגע במקצועות הספרות

"אם מקצוע הספרות לא יהיה חלק מסל בחינות היוקרה, איש לא ילמד את המקצוע" אמר ס. יזהר בכנס מחאה שקיימה האגודה

(ע). שר החינוך והתרבות אמנון רובינשטיין דחה אתמול בכנס שקיימה אגודת הסופרים בתל־אביב האשמות בדבר כוונות משרדו לפגוע במעמד מקצוע הספרות העברית בתיכון.

אגודת הסופרים התכנסה בבית־הסופר, כדי למחות על הכוונות להוציא את הספרות מהמקצועות הכלולים בבחינות הבגרות החיצוניות.

השר רובינשטיין טען, שלא עלתה כל הצעה לבטל את הספרות כמקצוע חובה או לבטל את בחינת הבגרות בספרות.

לדבריו, נדונה כרגע תוכנית בוועדת בן פרץ, לאפשר לבתי־הספר לבצע דרכי הערכה פנימית בשלושה מקצועות בפיקוח משרד החינוך.

בהתייחסות לאפליה הקיימת במוסדות להשכלה גבוהה ביחס למקצועות ההומניסטיים, לרבות ספרות, אמר רובינשטיין: "המקצועות ההומניסטיים והספרות הם קורבנות שיטת בית־החרושת לציונים הקיימת [...] בבתי־הספר. אני מעדיף את שיטת ההערכה [...] שמשקלה ומעמדה שווים".

בין משתתפי הכנס היה הסופר יזהר סמילנסקי, [...] כי אם מקצוע הספרות לא יהיה חלק מסל בחינות היוקרה איש לא ילמד את המקצוע. "מגוחך, ואפילו [...] ללמד סניגוריה על הספרות. משרד החינוך אינו [...] לעמוד בראש מהלך כזה. שינוי מעמד הספרות [...] יתחולל אם ידחקו אותה לקרן זווית," אמר.

השר רובינשטיין ציין, שהבעיה העיקרית היא [...] קטן בלבד מבין הניגשים לבחינות הבגרות, [...] ספרות ברמה מוגברת.

השר הציע למשתתפי הכנס לשתף עמו פעולה, [...] להפעיל לחץ על האוניברסיטאות להעניק תמריצים שווים למקצועות ההומניסטיים, כפי שהם ניתנים [...] למקצועות יוקרתיים.

הרגע שלפני אחמול הסתיים ניבוש חובלים, במהלכו נבחנה התאמתם של בני נוער לפני ניוס, לקורס חובלים. בתמונה: בעת מסע על החוף הים (צילום: חנר צהיל)

התנועה הקיבוצית תכפיל את מספר האסירים המשוקמים

□ נחמן גלבוע

התנועה הקיבוצית תכפיל את מספר האסירים הנקלטים עליידה לשיקום - הוחלט בתום ישיבה שקיימה מזכירות ברית התנועה הקיבוצית בנושא שיקום האסירים.

לישיבה שהתקיימה שלשום הוזמנו יו"ר הרשות לשיקום האסיר, אשר פינס, מנכ"ל הרשות, אברהם הופמן, ומשקם האסירים, חירות לפיד, מאיילת השחר.

לדברי פינס, תוצאות השיקום בקיבוצים הן מעולות, ולפיכך נתקבלה ההכפלה במספר האסירים הנקלטים. "בעשר השנים האחרונות עברו במסלול השיקום המיוחד לאסירים משוחררים בקיבוצים כמאה ועשרים אסירים. נתוני ההצלחה של שיטת שיקום זו מרהימים. כ־85% מהאסירים הללו שוקמו, שברו את מעגל הרצדיביזם ולא חזרו לעולם הפשע. זהו נתון מרהים מבחינה עולמית, והטוב ביותר מבחינת הסטטיסטיקה בארץ," אמר.

במהלך הדיון אמרה מזכירת ברית התנועה הקיבוצית, ענה סלוחה, שהתנועה הקיבוצית רואה בפרויקט שיקום האסיר נושא חברתי מהמעלה הראשונה, אשר היא מחוייבת לו.

לפיד ציין, כי הבעיה היא לאתר משפחות מאמצות בכל קיבוץ אשר יסכימו לקבל על עצמן את המשימה הגדולה של אימוץ אסיר משוחרר ושיקומו. כמו כן הוחלט, כי הרשות לשיקום האסיר רכז נוסף, שיפעל בקיבוצי [...]

מבצע!!!
הלוח הירוק
הלוח המוכר בעיר בכפר ובקיבוץ
03-6388508

ח"כ טריף דורש להחזיר העדיפות הלאומית בחינוך לדרוזים בגליל

□ עליזה חטואל

ח"כ סאלח טריף (עבודה) פנה אתמול בדחיפות לשר החינוך אמנון רובינשטיין ולמנכ"ל משרדו, אברהם שושני, בתביעה לבטל לאלתר את ביטול העדיפות הלאומית א' בחינוך בדלית אל כרמל ובעוספיה.

לדבריו, משמעות הדבר היא פגיעה קשה במערכת החינוך בישובים אלה, הסובלים גם כך מקשיים רבים. הוא טען, כי בעקבות הביטול לא יהיה מנוס מסגירת גני ילדים, וכי הניסיון העצום שנעשה להעלאת רמת החינוך בבתי־הספר ירד לטימיון בשל חוסר תקציבים.

טריף הכריז, כי אם המצב לא יחזור לקדמותו - יפעל עם ראשי הרשויות להשבתת מערכת החינוך הרחוית, ובנוסף - יתנגד לאישור תקציב החינוך לשנת 95'.

פיס צ׳אנס			
ההגרלה מיום 31.8.94			
♣	♦	♥	♠
10	J	Q	9

התחזית
תחזית מזג האוויר להיום: מעונן חלקית עד בהיר.
הטמפרטורות החזויות: ירושלים 19 עד 30, תל־אביב 23 עד 31, חיפה 23 עד 31, רמת־הגולן 18 עד 29, הרי הגליל 18 עד 29, עפולה 23 עד 34, באר־שבע 21 עד 34, אילת 26 עד 40.

צור: שינוי יעוד הקרקע מחייב החלטות נועזות

רק אם ישונו המבנים הפנימיים של הקיבוץ, המושב והתנועות תהיה משמעות להתיישבות לפי הגרסה המחודשת של התקנות לשינוי היעוד

□ יוסף גלילי

"התועלת שתהיה להתיישבות מהגרסה המחודשת של התקנות לשינוי קרקע חקלאית תהיה בעלת משמעות רק אם תלווה בתמורה נועזת במבנה הפנימי של הקיבוץ, המושב והתנועות" - אמר שר החקלאות יעקב צור במליאת מזכירות המרכז החקלאי אתמול בתל־אביב, בהשתתפות מזכירי התנועות והארגונים המקצועיים.

לדבריו, המבנה החדש של קיבוץ ומושב צריך להיות כזה, שחבר בודד בו לא יחוש שבגין היותו קיבוצניק או מושבניק, נמנע ממנו מיצוי איכותו החברתי והתרבותי המתקדמת.

חיים צדוק, שר המשפטים לשעבר ששימש יועץ למגזר ההתיישבות בנושא שינוי יעוד הקרקע החקלאית, אמר, כי למאבק היה עקרון בסיסי, לפיו לחקלאים זכות ברין על הקרקע שעיבדו, שמרו ופיתחו.

הוא ציין, כי ועדת פוגל ערערה על זכות זו של החקלאים וקבעה, שגם אם יינתן להם פיצוי כלשהו, הוא בגדר מתת חסד. החלטת הממשלה לפי סיכומי רבין, שוחט וצור סתרה את עמדת פוגל והכירה בזכות החקלאים על אדמותיהם.

מנכ"ל משרד החקלאות, יונתן בשיא, אמר, כי המאבקים העיקריים של ההתיישבות על מעמדה וזכויותיה שוים מאבקים כלפי חוץ, הולכים ונגמרים, אולם המאמץ העיקרי העתידי צריך להיות בהתאמת צורת החיים בקיבוץ ובמושב למציאות הכלכלית והחברתית לשנות האלפיים, כאשר ההתמודדות תהיה במערכות הפנים של התנועות והישובים.

בסכמו את הדיון אמר שמחה אסף, מוכ"ל המרכז החקלאי, כי הסתיים השלב הראשון במאבק על הקרקע.

"אם הושגו הישגים, זה הודות לעמדה משותפת של התנועות, המרכז החקלאי ומשרד החקלאות. עמדה משותפת זו היא ביטוי לכך, שרעיון הקואופרציה במובנו התנועתי - יש בו כוח רב, וחובה לשמור על ברית זו לקראת המאבקים העתידיים," הוסיף.

ארבעה נהרגו וחמישה נפצעו בתאונות דרכים

(ע). חיילת נהרגה ושלושה אנשים נפצעו, שניים מהם באורח קשה, בהתנגשות משאית אתמול בצהריים בכביש מעלה ארומים.

נמסר, כי מכונית פרטית יצאה לעקיפה בכביש והתנגשה במשאית שהגיעה ממול. המכונית נהדפה לימין הדרך, והתנגשה ברכב שניסתה לעקוף. כתוצאה מכך, נהרגה החיילת עליזה חדד (19) ממעלה ארומים, שנסעה ברכב. נהגת המכונית הפרטית ונוסע נוסף נפצעו באורח קשה. נהג המכונית, אותו ניסתה הנהגת לעקוף, נפצע באורח קל.

עוד נמסר, כי חדד היתה צוערת בקורס קצינות, וכי היא הועלתה לדרגת סג"מ לאחר מותה.

אדם שגנב טרקטור מהמושב מחולה שבבקעת הירדן, התהפך עמו בשעות הלילה ונהרג.

תושבי מחולה הבחינו בשעות הבוקר, כי שני טרקטורים נגנבו ממטע התמרים של ישובם, אשר באיזור גשר אדם.

לאחר בדיקות וחיפושים, נמצא אחד הטרקטורים לא רחוק מהמושב בקעות כשהוא הפוך, ומתחתיו מוטלת גופת הגנב. הטרקטור השני לא נמצא.

גופת הגנב טרם זוהתה, אולם נראה כי מדובר בערבי תושב האיזור.

גבר בן 30 נהרג ושני אנשים נפצעו אתמול בצהריים בהתנגשות בין מכונית פרטית לבין מערבל בטון ביציאה המערבית של בית שאן.

מכונית פרטית נהוגה בידי תייר מצרפת לא צייתה לתמרור "עצור" במעבר מרחוב יוספטל לרחוב משמר הגבול. המכונית התפרצה לכביש, והתנגשה במערבל בטון בכביש הכניסה מכיוון קיבוץ מסילות.

הנוסע שליד הנהג נהרג במקום.

נהג הרכב נפצע באורח שהוגדר בינוני עד קשה, ונלכד בתוך הרכב. הוא חולץ על־ידי יחידת החילוץ ואנשי מד"א.

אשתו, שישבה במושב האחורי, נפצעה באורח קל עד בינוני.

אלפיים חיילים בשירות סדיר יגויסו לענף הבנייה

□ עליזה חטואל

אלפיים חיילים בשירות סדיר יגויסו לענף הבנייה - כך סוכם אתמול בישיבה משותפת בין שרת העבודה והרווחה אורה נמיר, ראש אכ"א, יורם יאיר וראשי התאחדות הקבלנים.

בישיבה מיוחדת שכינסה שרת העבודה נדונה בעיית שילובם של חיילים בשירות סדיר שלושה חודשים לפני השחרור בענף הבנייה, במיוחד לאחר האירוע האחרון ברמלה, שהעלה שוב את בעיית כוח האדם של ישראלים בענף.

השרה ציינה, כי לפי ההצעה, יכולו צעירים להשתלב מיד עם שחרורם במקצוע, שיכול להעניק להם הכנסה גבוהה בחיים האזרחיים. היא הודיעה, כי משרדה יהיה מוכן לסכסר הוצאות שכר הלימוד וכן להשתתף בתשלומים שיתלוו להכשרה המקצועית.

מרכז לאומי לבקרה ולמניעת מחלות בביה"ח תל־השומר

□ עליזה חטואל

המרכז הלאומי לבקרה ולמניעת מחלות בבית־החולים "תל השומר" ייפתח היום במעמד שר הבריאות אפרים סנה.

מטרת המרכז לתת תמיכה מדעית לקביעת מדיניות למניעת תחלואה וקידום הבריאות באוכלוסיה.

צוות החוקרים יבחן מגמות בהרגלי בריאות, בתחלואה ובתמותה, יאתר בעיות בתחומים אלה ויציג דרכי התמודדות בפני קובעי מדיניות הבריאות, תוך קיום קשר הדוק עם האגפים השונים של משרד הבריאות ומוסדות בריאות נוספים.

ילד מלבנון אושפז בביה"ח בצפת לאחר שהורעל מענבים

(ע). ילד בן 7 ממצביה שבלבנון הובא אתמול לפנות בוקר לבית חולים הממשלתי בצפת, כשהוא סובל מהרעלת "זרחן אורגני".

הסתבר כי הילד ואחיו (4) אכלו כמות גדולה של ענבים שרוססו בזרחן אורגני וחשו ברע. האח הקטן מת בלבנון, ואחיו הועבר לחדר המיון הקדמי בקריית שמונה ומשם הועבר בנט"ן לבית חולים צפת.

הוא אושפז ביחידה לטיפול נמרץ בתקווה להצליח להציל את חייו.

נמסר, כי צה"ל נמנע באחרונה מהעברת חולים מלבנון לישראל, ומפנה אותם לטיפול בבתי החולים מרג' עיון ובית ג'בל.

שות דיבור | לפרופ' אבי רביצקי מהאוניברסיטה העברית

אלי הכהן

נידונים לצלקת לאומית

האם להערכתך הציונות בדרך הנכונה?

עכשיו אנחנו עושים שלום, ואין לי כל ספק כי זה הדבר המשמעותי ביותר עבור הציונות בעת הנוכחית. הציונות – שסטטה מדרכה בגלל הנסיבות וההיסטוריות המסובכות – חוזרת ועולה על דרך תחיית העם היהודי.

במשך עשרות שנים היתה בינינו לבין מדינות ערב אנרגיה של עימות שמיקדה את תשומת הלב והמשאבים בצורה קיצונית ממש. עכשיו אפשר לראות אופקים חדשים, בהירים יותר.

אם תהליך השלום יצליח, נתפנה למלחמות פנימיות.

מבחינה פוליטית מדינית, אנחנו נידונים בכל מקרה לצלקת לאומית. כוונתי לכך שהשקפת עולמם של השמאל או של הימין תתגלה כבועה ריקה. אחד מפלגי העם יאבד את חלומו ואנשים מסויימים אפילו עשויים לאבד את ביתם. היום מהלך העניינים הוא שהימין מאבד את חלומו. אני, כמי שתומך במהלכיו של רבין, סבור שעליו לדבר אל המתנחלים בסגנון אחר. עליו לנקוט גישה של ריצוי ופיוס. סך הכול הם עוברים תהליך לא פשוט, והתנהגותם בסופו של דבר – למרות מקרים קשים פה ושם – היא לגיטימית. אינני מתייחס כמובן לפעילות אלימה או כזו שמאיימת במישרין או בעקיפין על שלטון החוק. אני מתייחס לתגובה נורמטיבית ונורמלית של חלק מן העם אשר חלומו הוא חלום ארץ ישראל הגדולה.

התהליך השני שלו אני נותן משקל סגולי רב, הוא מה שקורה לטלוויזיה שלנו: זה פשוט אסון. זהו כלי חשיפה ממדרגה ראשונה, ובניגוד לעיתון הוא בעצם כלי תקשורת שפורץ לביתו של כל אחד. עיתון אתה יכול לבחור, אבל מכשיר הטלוויזיה מצמצם יותר את האפשרויות, והתמונה שרצה על המסך משפיעה מייד.

אני מתכוון לנפילה התרבותית של החילונים. שני מוטיבים בולטים מאוד יש בערוץ 2: מין וכסף. כשזה הופך לנורמה, וכשאלו הדברים שהופכים לחזות הכול, נעתקות המלים מהפה.

איך יתכן שבערוץ 1 ובערוץ 2 יהפכו הוויכוחים לתרבות של שיסוי ולא תרבות של כבוד הדדי? איך יתכן שבערוץ 2 יהפוך העירום להיות המוטיב המרכזי בפרסומות? יודעי דבר אומרים שגם בגרמניה הליברלית והמתירנית אין כל כך הרבה עירום בפרסומות. נדמה לי שהתהליך המאוד מדאיג הזה חייב לקבל התייחסות מיידית.

אני רואה שתי תופעות מעניינות נוספות, דווקא בנושא המשיחיות. כוונתי למשיחיות חב"ד ומשיחיות מרכז הרב. דומני ששתי התנועות הללו קיבלו מכה אנושה. שער בנפשך מה היה קורה אם בתנועת חב"ד לאחר מות הרבי היתה התנועה כולה דובקת ברבי המת, והופכת אותו למשיח בכל הצורות והדרכים האפשריות, ובכך יוצרת תופעה הרת סכנה. היו רבים שהאמינו שאפשרות כזו אכן קיימת. אבל, לשמחתי חל תהליך של התעשתות וזה בהחלט סימן טוב.

דובר חבר אמר בכלי התקשורת "חטאנו". אחד מראשי החסידות בארצות הברית אמר "טעינו". אלו הם סימנים מאד חיוביים. גם משיחיות מרכז הרב ספגה בשנה החולפת אסון כבד. הייתי מגדיר זאת כפגיעה בתפיסת השלמות המשיחית; ההתנחלות כאידיאל על, וההתיישבות ובניין ארץ ישראל כאידיאולוגיה משיחית. בשנה החולפת שמתי לב דווקא לספר ולמדבקה־כרזה שלא נכתבו על ידם. כל התבטאויותיהם הפכו להיות רציונלי־בטחוניסטי־חילוני. אין הם עוד מדברים ומתבטאים בשפה הדתית. מעניין שדווקא אנשים בשמאל מתבטאים בשפה הדתית, ומצטטים לרוב ציטוטים בנושאי השלום. אם לתמצת, הייתי אומר במשפט אחד שהמשיחיות נרדמה והנימוקים הפכו רציונליים. מורגש חשבון נפש פנימי, ככל הנראה נוקב.

מיהו איש השנה שלך?

צר לי על הבנאליות, אבל אני באמת חושב שרבין ופרס ראויים לתואר הזה. הצירוף של שניהם – פרס כמדינאי ואיש חזון, ורבין ששינה את דעתו והעיז – עשה את שלו, ובהחלט גרם לשינוי המפה במזרח התיכון.

ח ו ת ם ה ש ב ו ע

2 **במעלה המדרגות היורדות**
אבי מעיין

4 **גילו ברעדה**
גלעד פרבה

8 **לא בוגדים ולא מזריקים**
עודד שלומות

10 **יחפוזי קטן על הרצפה**
יעל ישראל

12 **בחירת סוף העונה**
מיכאל אייזנשטדט

14 **קח מקל, קח תרמיל**
סימה באר

15 **המראה העדרי**
אלישבע אילון

16 **אושי האור**
חיים מאור

מדורים ומורים

18 **שלום בית**
חיה יוסף

19 **שוורקל**
עודד שלומות

20 **שחמט**
יוסי רטר

20 **ברידג'**
אילן שזיפי

21 **כל יום**
מוסף רדיו וטלוויזיה

אלי הכהן 2 / ישראל פז 6 / עודד ליפשיץ 6
אריה פלגי 7 / זאב צחור 7 / מנחם פרומן 20

כתובת המערכת: "על המשמר", רח' חומה ומגדל 2 ת"א

עורכת: מרים עין־דור ריפתין; סגן עורך: ניר חכמוב
עריכה גרפית: טוה שחר; צלם המערכת: בועז לניר
העורך הראשון: בצלאל לב זל

איור השער: ענת שחר

במעלה המדרגות היורדות

אבי מעיין

שבוע נפתחו שערי בתי הספר. הבשורה הגדולה במערכת החינוך, שזכתה לתוספת התקציב הגדולה ביותר בין כל משרדי הממשלה בשנה שעברה, היא "רפורמה". הבטחות פוזרו נכבדות: מורים טובים יותר, מיחשוב המערכת, שיפור תנאי הלימודים בכיתות, תוספת שעות לימוד, טיפול חיובי ביישובים חלשים, קיצוץ בתשלומי ההורים, מעבר לשבוע לימודים של חמישה ימים, צמצום בחינות הבגרות, וגיוס משאבים כחלק מהתנהלות עצמית של בתי הספר.

בפועל, התחושה מבולבלת. מעט מאוד, אם בכלל, הגיע לכדי ביצוע. שר החינוך, אמנון רובינשטיין, מדבר על תזוזה אטית, איטית, במערכת. הבעיה, הוא אומר, שגם אם אנחנו מטפסים במעלה המדרגות, כיוון הנסיעה הוא כלפי מטה.

המקטרגים מדברים על חינוך נפרד לעשירים, בדומה לרפואה שחורה. הסיכוי שלך לשרוד ולהצליח בחיים תלוי אם יש לך (או בעצם להורים) כסף. באחרונה, התפרסם כי המיליונר, טד אריסון, תרם 4 מיליון דולר לבית הספר לאמנויות בתל־אביב, כי לומדת נכדתו. העיתוי, מבחינת הבלון שהפריחה ועדת גפני בנושא ההפרטה בחינוך, היה מושלם. גם רובינשטיין מודה כי הוא עצמו קרא על כך רק בעיתון, כמו כולנו.

"אין שום מגמת הפרטה בדו"ח גפני", הוא אומר בטון של מישהו, כמו מורה שמנסה להסביר בפעם האלף סוגייה כלשהי לכיתת תלמידים עקשנית. "מדובר על גיוס מקורות מהמגזר העסקי. המצב הוא שהוגש דו"ח ביניים, שלגביו אני יודע דבר אחד – אני לא מקבל את הרעיון של פרסום בבתי ספר, אבל אני כן מקבל את הרעיון שהמגזר העסקי צריך לתרום למערכת החינוך כמו שהוא תורם למערכת הבריאות ואפילו לצה"ל. אבל, כל הנושא הזה הוא לא הדבר החשוב במערכת החינוך. אלו דברים שכשוליים.

"לגבי המקרה של טד אריסון, זה עניין של עיריית תל־אביב. במשרד החינוך יש חוזר מנכ"ל שאוסר על תרומת הורים. ביקשתי לבדוק את זה מבחינה משפטית, ויתכן שיהיה צורך לעדכן את החוזר הזה, כי כמובן שאנחנו רוצים למנוע מצב שבו תרומה יכולה להשפיע על אפלייה לטובה של תלמיד.

דו"ח גפני בא לפתור בדיוק את הבעיה הזאת. הוא מציע לנייד תרומות קבוצתיות ולא מאנשים בודדים, על ידי הקמת עמותה לאומית וגם על ידי הקמת עמותות מקומיות".

דוסטוייבסקי בקצרנות

כלומר, יכול להיווצר מצב שאתם תגידו: יאורן אריסון הנכבד, תודה רבה, קח את ה־4 מיליון דולר שלך ולך הביתה?

"אנחנו יכולים לתקן את חוזר המנכ"ל רק לגבי העתיד ולא רטרואקטיבית. מי שחיבר את החוזר הזה בשנות ה־80 לא חשב על תרומת סבא. מה שאפשר לעשות במקרה זה, זה לוודא שהתרומה הזו לא משפיעה בפועל על אפלייה לטובה של נכדתו של התורם, ומי שאחראי על זה הוא הממונה על תיק החינוך בעיריית תל־אביב".

מדוע בכלל צריך עמותות? למה שמשרד החינוך לא יפעל לפיזור נכון וצודק של המשאבים?

"משרד החינוך לא מגייס כספים. הרעיון הוא להטיל מס כמו "ליבי" לחינוך, אבל גם אז, כל הסכומים שיגוייסו יהיו בשוליים. דווקא עמותות מקומיות באזורי תעשייה גדולים ליד ערי פיתוח יכולות להצליח, מכיוון שזה אינטרס של התעשייה לתרום לחינוך באזור.

"אין כאן שום שייכות להפרטה. אני מאמין במערכת חינוך ציבורית, ואני מאמין בהפרטה של חברות, אבל לא של מערכת חינוך ציבורית. גם צה"ל מגייס תרומות רבות והוא בוודאי לא מופרט. לא זו הבעיה".

הבעיה היא החלוקה השוויונית של התרומות האלה?

"היום החלוקה מאוד לא שוויונית. כל בית ספר מתרים כפי יכולתו, ודו"ח גפני מבקש לתקן את העיוות הזה. הרעיון כל עמותה לאומית הוא, שהיא תהיה עמותה מאוזנת, אבל עם כל הכבוד, כל הנושא הזה לא נמצא בסדר העדיפות הראשון שלי".

מה כן בסדר העדיפות הראשון שלך?

"בראש סדר העדיפות שלי עומדת הגדלת מספר הזכאים לבגרות בעשרה אחוזים בתוך שלוש שנים, ודמוקרטיזציה של התואר הראשון בהשכלה הגבוהה".

ועדת בן־פרץ דנה על צמצום משמעותי של בחינות הבגרות. בינתיים הוגש דו"ח ביניים שהוריד את מספר הבחינות לשמונה בלבד. על זה כל המהומה?

"בחינות הבגרות הוא אחד הנושאים הכאובים ביותר במערכת. הבעיה היא שכאשר אתה רק מנסה לגעת בזה, קמה צעקה גדולה ומרה מכל כיוון אפשרי. זה כמו לגעת בסטטוס של איגוד מקצועי. לא רק שמספר הבחינות בארץ אינו דומה לזה שבמערכות גם כל החטיבה העליונה בכלל, וכיתה י"ב בפרט, הפכו למין קורס להכנה לבגרות, שרוחה הצידה כל מה שלא שייך ישירות לבחינות האלה.

"12 בחינות בגרות לתלמיד אולי לא מטרידות כמה אנשים באוניברסיטאות, אבל אנחנו מוצפים פניות של הורים, כלל מחברי כנסת, שחייהם בתקופת בחינות הבגרות הם גיהנום. הילדים ממש נכנסים למשברים ולחרדות גדולות מאוד. זאת מתנת הפרידה שלנו מבית הספר והתיכון. דוסטוייבסקי בקצרנות.

אוייב הספרות העברית

"היתה הצעה של ועדת בן־פרץ לצמצם את מספר הבחינות על בסיס אופציונלי, ותוך בקרה, דבר שמתקיים בהרבה מדינות. זו אפשרות שמאוד מתאימה לדעתי למקצועות כמו ספרות, היסטוריה, אולי אפילו אזרחות. אלה מקצועות לימוד שאין להם פורמולה מרוייקת בבית הספר.

"בגלל ההצעה הזו התקיים כינוס חירום של אגודת הסופרים, ובגר טוענים כלפי שאני אוייב הספרות העברית. אני מכל האנשים. אבל זה לא מטריד אותי, אני כבר רגיל לזה. לעומת זה, מה שמאוד מדאיג אותי הוא מספר הזכאים הנמוך בארץ. זה כבר כישלון מוחלט של המערכת. נפגשתי עם הרבה שרי חינוך והרבה מומחים מחו"ל, הראיתי להם את רשימת מקצועות החובה הנבחרת, והם פשוט לא האמינו. שיעור הזכאים לגשת לבחינות הבגרות נמוך מאוד. צרפת הגיעה בשנה שעברה ליותר מ־53 אחוז זכאים לבגרות, ואילו אנחנו, במדינה יהודית, רק 37 אחוז. אני מאמין שהתלמידים שלנו לא נחותים מאחרים, רק הדרישות שלנו מחמירות ותקיים וגם לא מוצדקות מבחינה עניינית. צריך לזכור שברוב המדינות אין למשל חובת בגרות במתמטיקה, וזו רק דוגמה אחת".

אולי בכלל ששם יש מערכת של קולגים, שהיא שלב ביניים לפני האוניברסיטה, שמנטרלת את בחינת הבגרות כקריטריון מרכזי לקבלה ללימודים גבוהים.

"נכון. וזו הסיבה שאני פועל בשני הכיוונים. אני מקים מערכת של קולג'ים ומכללות מחר, ומקטין את היכולת לסנן תלמידים על כל דבר, מאידך.

"יש בארץ תופעה מוזרה מאוד בהקשר הזה. בחוגים המתקדמים באירופה, הנושא של הרחבת הזכאות והרחבת ההשכלה הגבוהה הוא דגל ברור וחד משמעי שלהם. יש הקושרים אפילו את הסתלקותה של מרגרט תאצ'ר באנגליה בעניין הזה. בארץ, לעומת זאת, אין בעצם שום השקפת עולם פרט לנושא הפלסטיני. אולי משום כך, מיד אומרים לי שאני רוצה להוריד את הרמה וכל מיני דברי הבל כאלה מצד אנשים שלא מבינים כלל על מה מדובר. איך אומרים ובאיזו צורה – זה כנראה חלק מהווי החיים של אנשים שמתיימרים להיות אנשי רוח, אבל משתמשים בלשון השוק, בחרפות ובקללות. אבל זה באמת לא משפיע עלי".

קמה צעקה

"לעצם העניין, אמרתי שבספרות למשל, צריך לתת יותר חופש הערכה לבית הספר; ולאו דווקא בחינה, כי ספרות אתה לא יכול ללמד באופן מכני. פה אין נוסחאות, צריך לאפשר למורה ללמד את מה שהוא אוהב, ובדרך זו הוא יוכל אולי להנחיל לתלמיד את הסקרנות ואת האהבה לספרות. לא קבענו שכך יהיה, רק הצענו שיחשבו על זה. אז בפגישה שהתקיימה היו שניים שאמרו שהם מוכנים לשקול את הרעיון, בתיה גור תמכה בזה, אבל האחרים כבר מפחדים להביע עמדה, מחשש שהם יקוממו את הקהילה התרבותית עליהם. זה ממש לא מובן לי".

זה לא קשור ברמת ההוראה היורדת?

"אני בהחלט מודע לזה, אבל בכל מצב יש אינטרסים משוריינים, וקשה מאוד בחברה הישראלית השמרנית לשנות מצב כזה. אני לא יכול אף פעם לחלום לעשות את מה שעשו אנגליה, צרפת ושבדיה במערכות החינוך שלהם. אנגליה קבעה שכל המכללות יועלו לדרגת אוניברסיטאות וכך שלמרצים חדשים אין קביעות באוניברסיטאות, ושבדיה הפכה את כל בתי הספר שהיו בניהול עצמי ליחידות עצמאיות בתוך הרשות המקומית. כל המנהלים עובדים שם על חוזים אישיים. כאן, כשאני מציע בזהירות לשנות כמה בחינות בגרות ברוח ועדת בן־פרץ קמה צעקה כאילו החברה הישראלית איבדה את הכושר לעשות רפורמות מבניות. האווירה הזאת גם משתקת מראש כל דיון רציני בנושא".

"בכל מצב יש אינטרסים משוריינים, שקשה מאוד לשנות בחברה הישראלית השמרנית. אני לא יכול אף פעם לחלום לעשות את מה שעשו אנגליה, צרפת ושבדיה במערכות החינוך שלהם. השר אמנון רובינשטיין

ערב השנה החדשה, ועם פתיחת שנת הלימודים החדשה, מדבר שר החינוך, פרופ' אמנון רובינשטיין, על תזוזה איטית במערכת. "הבעיה היא", הוא אומר, "שגם אם אנחנו מטפסים במעלה המדרגות, כיוון הנסיעה הוא כלפי מטה" ● אין שום מגמת הפרטה בדו"ח גפני, חוזר השר אל הדו"ח המפורסם, שולל את הרעיון של פרסום בבתי ספר שכן כלול בו, אך תומך בגיוס המגזר העסקי לתרומות ● הקמפיין שבו החל השר לעידוד ההליכה לבגרות כבר הביא לגידול של שישה אחוזים במספר הנבחנים, אך ברור לו שזו רק תחילתה של הדרך, וללא רפורמה מקפת, אי אפשר יהיה לדבר על מהפיכה של ממש

השבוע ראינו בשידור חוזר את הראיון עם דניס פוטר, יוצר הסדרה הבלש המזמר, שהעלה את הטלוויזיה לדרף איכות חדש. הוא מדבר שם על הידרדרות השיח הפוליטי באנגליה, העדר דיון ציבורי נוקב בשאלות הרות גורל. אתה חושב שאנחנו נמצאים בעידן דומה?

"מאוד יתכן. האכזבה שלי מרמת הדיון בנושאים האלה, אם בכלל, היא גדולה ביותר. אני הרי לא אדם חסר ניסיון בניהול מערכות גדולות. ציפיתי שלפחות במערכת החינוך הוויכוחים יהיו יותר עניינים מאשר בתחומים אחרים. אבל מה קורה במקום זה? מעולם לא ראיתי תחום שבו יש כל כך הרבה דיס־אינפורמציה והטעיית הציבור. כל שבוע או שבועיים אני צריך לעלות על דוכן הכנסת ולהישבע שאין ביטול לימוד ותבה של תנ"ך, שלא הפסקנו את חלוקת ספרי התנ"ך בבתי הספר היסודיים, ועוד כל מיני שטויות מהסוג הזה. אדם שאני מעריך ומוקיר, יזהר סמילנסקי, כתב שביטלתי את לימודי הספרות בישראל. מה אני יכול לעשות נגד זה?

לכפות את החיטוב

"אני מתייעץ הרבה, יושב באופן פרטי עם מומחים לחינוך, קורא הרבה מאוד ספרות מקצועית, אבל אין שום פורום רציני שחברים בו אנשי חינוך מקצועיים ונציגי ציבור, שיקיים דיון ציבורי מעמיק בנושאים האלה, ובו אוכל להיעזר. הייתי מאוד רוצה שפורום כזו ידון למשל בשאלה חשובה כמו האינטגרציה. אבל אין דבר כזה וזו אחת האכזבות הגדולות שלי".

מדוע אתם מתעקשים אחרי כישלון של 20 שנה להמשיך ולכפות את האינטגרציה?

"אני לא חושב שהאינטגרציה כעיקרון היא כישלון. הכישלון נעוץ ביישום שלה. נכון שהנושא, במיוחד הצד החברתי שלו, הוא בעייתי, אבל אני חושב שבחברה כמו שלנו ששואפת לשוויון – אם רוצים לחיות ביחד מוכרחים גם ללמוד ביחד.

"היו לי ויכוחים קשים מאוד סביב הנושא הזה. מאשימים אותי שאני משתמש בכוחו של המשרד כדי לכפות את החיטוב על בתי הספר. אני לא מכחיש זאת. אין לי סמכויות משפטיות לבצע את זה, ומה שיש לי זה הפיתוי. אני אומר – מי שעובר לחטיבת ביניים יקבל אצלי עוד משאבים. אנחנו נותנים 300 כיתות לימוד בשלוש השנים הבאות רק עבור המעבר לחטיבת ביניים. העברנו את חדרה, אנחנו מעבירים כעת את חולון, באר־שבע, קרית מוצקין, נתניה – לאחר מאבק גדול מאוד – בנוסף לישובים הערביים והמגזר הממלכתי דתי. זה מעבר גדול מאוד שלא היה כמותו".

(המשך בעמוד 16)

גילו ברעדה

"עדיין לא הגענו למנוחה ולנחלה", אומר הסופר חנוך ברטוב, בשיחת נפש ערב ראש השנה החדשה, ומציע לאנשים החוגגים את השלום להישאר בתחומי המציאות ● "לא יכולתי להבין את קבוצת הסופרים שרצה להתחכך עם ערפאת", הוא מעיר, ומבקש לאפשר לשלום להבשיל ● הציונות, הוא סבור, נמצאת במשבר הקשה ביותר בתולדותיה. אם רוצים שכל אחד ירגיש שיש לו מניה בארץ ישראל, צריך לחלק מחדש את המניות האלה ● ובנתיים, יוצא ברטוב בשבוע הבא עם רומן חדש בשם "רגל אחת בחוץ", ומיד אחריו יופיע גם קובץ מאמרים תחת הכותרת המחייבת: "אני לא הצבר המיתולוגי"

גלעד פדבה

ביקורו בארצות-הברית לפני כמה שבועות החליט הסופר חנוך ברטוב לרדת מהכביש המהיר ולחטוף ארוחה קלה בפונדק דרכים. בעלת העסק ניגשה אליו. "אדוני, מנין אתה?", שאלה אותו. ברטוב השיב לה, כהרגלו, בשאלה. "מנין את? לדעתי, את פלסטינית". האישה הסתכלה עליו בתימהון. "אתה אדם מסוכן. איך אתה יודע שאני פלסטינית?" – "אני יודע זאת מכיוון שאני ישראלי", השיב לה.

"האישה היתה מאוד נסערת, כאילו פגשה קרוב משפחה. הרצון להתפייס מורגש כבר שנים, רק יש ויכוח מאוד אכזרי על כבוד, זכויות, אדמה, תיקון עלבונות", הוא טוען. "אם הדברים יתוקנו, נתכבשם זה בצד זה, לא זה על זה. יש כאן ראשית של מיפנה אך אסור לנו להיות שיכורים ולקפוץ יותר מדי לעבר הפלסטינים ולהשפיל את כבודנו, אלא עלינו לעשות מהלכים בשכל רב".

"האם אתה אופטימי מתמיד?", שאלתי השבוע את חנוך ברטוב, לאחר שהביע הסתייגות חריפה מגילויי השמחה על השלום עם ערפאת. רגע לפני תחילת השנה החדשה, לקח הסופר נשימה ארוכה והשיב, "אני אופטימי יותר מתמיד, בוודאי, איך אפשר שלא". עם תום השנה העברית, ברטוב מתחשבן עם מיתוס הצבר, החזון הציוני, הסגידה לאמריקה, וגם עם ביוויס ובאטהד, גיבורי ה-MTV.

ברטוב לא האמין שיצחק רבין ויאסר ערפאת יילחצו ידיים. לדעתו, עדיין לא הגענו למנוחה ולנחלה. הוא מציע לאנשים שחוגגים את השלום להישאר בתחומי המציאות. "צפויים לנו עוד הרבה ימים או אפילו שבועות קשים. אלה הם לא מורלים אלא בבני אדם שרצחו השבוע שני יהודים ברמלה. אותם רוצחים שוללים את השלום ומודיעים בפה מלא, שייעשו הכל כדי לטרפד אותו, וגם אצלנו יש אנשים שרוצים לפגוע בתהליך השלום. עלינו להיות על המשמר ולשקול את צעדינו, גילו ברעדה".

הסופר מוכן להתחממות מסויימת אך מבקש שלא להתלהט. "לא יכולתי להבין את קבוצת הסופרים הזאת שרצה לעבר ערפאת כדי להתחכך איתו. מה קרה, תנו לשלום הזה להבשיל. שני הצדדים, ובמיוחד אש"ף, עדיין צריכים להוכיח עצמם. אנשים שלנו נרצחים והרוצחים מוצאים מקלט בעזה, כך שהשמחה מוקדמת מדי".

הכיבוש נמשך 27 שנים. איך אפשר לומר שזה מוקדם מדי?

"27 שנים זה לא הרבה. כשאש"ף היה בעימות עם ישראל, ידיו דמים מלאו. כעת אנחנו מושיטים להם יד, אך בינתיים העניינים בתקופת מבחן. 27 שנה או אפילו 100 שנה, יש לזכור שהצלחנו להתקבל ולהגיע לשלום רק לאחר שהתברר לפלסטינים ולנו שאי אפשר להמשיך בדרך הקודמת רק עם חרב ביד".

סופרים צריכים לפגוש סופרים

מתי תסכים ללחוץ ידו של ערפאת?

"תראה, אני לא יכול להגיד לך שזה נמצא בראש סדר העדיפויות שלי. אני גם לא מאושר מהיחסים הצמודים בין סופרים לפוליטיקאים בתוך ישראל. כעיתונאי ב'למרחב' וב'מעריב' במשך 35 שנה אני סוס ותיק בעניין הזה, והספקתי לראות איך זה עובד. יש פוליטיקאים לא מעטים שאינם יכולים לראות את פרצופי בגלל דברים שכתבתי עליהם ועל מעשיהם. הם לא הזמינו אותי לאירועים שונים כי נחשבתי ילד רע, ואני לא מיצר על כך.

"אני לא יודע למה סופרים שולחים כתבי יד לשר פלוני כדי לקבל חוות דעתו לפני הפרסום", מוסיף ברטוב. "לדעתי, סופרים לא צריכים לפגוש פוליטיקאים. סופרים צריכים לפגוש סופרים, אנשי רוח צריכים לפגוש אנשי רוח. זהו תפקידנו ולב העניין. הפוליטיקאים, עם כל הכבוד להם, הם השמשים של ההיסטוריה. הם עושים מלאכת קודש, אך זו מלאכה אחרת. אני לא רוצה לפגוש בערפאת אלא בסופרים פלסטינים".

בדצמבר 91' התקיים בווינה קונגרס של פ"א"ן, התאחדות הסופרים הבינלאומית. על סדר היום הונחה הצעה להוציא את הסניף המצרי מהאירגון הבינלאומי, בטענה שהסניף לא פעיל ולא שילם מיסי חבר תקופה ארוכה. ברטוב, שמשמש נשיא סניף ישראל, קם ממקומו ושיכנע את הקונגרס שאין להוציא את המצרים מפ"א"ן. הוא ציין שמצרים היא המדינה הראשונה שחתמה על הסכם שלום עם ישראל, ובכך פרצה את מעגל האיבה. בנוסף לכך, היא נחשבת מרכז התרבות הערבית.

"עמדתנו התקבלה, אך המצרים לא זכרו לנו חסד נעורים. אניס מנצור, ששימש עורך השבועון 'אוקטובר', אמנם נטל על צווארי והודה לי. לאחר מכן הצעתי לקיים פגישה בין סופרים משתי המדינות ואפילו לא נענינו", מוסיף ברטוב.

לפני כשבועיים פרסמה אגודת הסופרים הירדנים הודעה נגד הסכם השלום. סופרי ישראל מחו על כך, ומזכירות פ"א"ן העולמית גינתה את ההודעה הירדנית.

בקונגרס פ"א"ן שהתקיים בברצלונה באפריל 92', לפני הסכמי אוסלו, הציעו הנציגים מישראל לאשר בשלב זה את קבלתם של סופרים פלסטינים לאירגון הבינלאומי. הצעה זו התקבלה פה אחד במקום ההצעה הפלסטינית להקים את מרכז פ"א"ן פלסטין. לדברי ברטוב, הכוונה להכיר בישות התרבותית הפלסטינית, ולהעניק כלי ביטוי לסופרים הפלסטינים.

איך יכולים הפלסטינים לסכם את ההסכם עליו חתם ערפאת?

"הוא השיג תנאים פחות טובים מכפי שהיה יכול להשיג בעבר. אילו קודמיו היו מקבלים את הסכם החלוקה, אולי ישראל לא היתה קיימת או שהיו לה קשיים גדולים מאוד. כמי שהשתתף במלחמות, אני יודע כמה היה לנו קשה. רבין אמר דבר יפה בפגישתו עם המלך חוסיין בוושינגטון. פעם היו לוחצים יד כדי לבדוק אם ליריב יש נשק ביד. היום לוחצים יד לאות שלום".

ברטוב לא אוהב את הטענה הנשמעת מצד חוגים בשמאל כי הסכמי אוסלו יובילו להקמתן של מדינות חסות כמו אלה שהוקמו בדרום אפריקה וביססו את שלטון האפרטהייד עד להתפוצצות הגדולה. "אנחנו לא גזענים, ולא היתה אף פעם אידיאולוגיה גזענית אצלנו. לכל היותר, יש כמה ספיחים פה ושם. עובדה, שמגיעים לישראל יהודים מכל הגוונים, תרתי משמע, אתיופים ורוסים".

ברטוב אינו שולל את האפשרות שתקום מדינה פלסטינית בעתיד. לעומת זאת, הוא מוטרד מאוד מקיומה של האמנה הפלסטינית. "זהו לא סתם קשקוש. האמנה מדברת במפורש על חיסולה של כל נוכחות יהודית בארץ ישראל. תחילה דרשו שמי שבא לכאן אחרי 1917 ישוב למקום שממנו בא, אחר כך תיקנו, כך שכל מי שהגיע לאחר 1947 ייצטרך לעזוב. לא מתע... פה כדברים קטנים".

האמנה הזו מתוייקת באיזשהו מקום. לא יותר.

"היא לא מתוייקת אלא קיימת, למעלה משליש חברי המועצה הפלסטינית אומרים שלא יצביעו בעד ביטולה".

יותר משליש חברי הכנסת מתנגדים להסכם עם הפלסטינים.

"על מנת לבטל את האמנה, ערפאת זקוק לרוב של למעלה משני שלישים מהחברים. אצלנו, הממשלה נוהגת כאילו האמנה בטלה. תראה הביבי, אני לא מרינאי, אך אני חושב שמה שנעשה הוא נכון, וצריך להיעשות בזהירות כי בנפשנו הדבר".

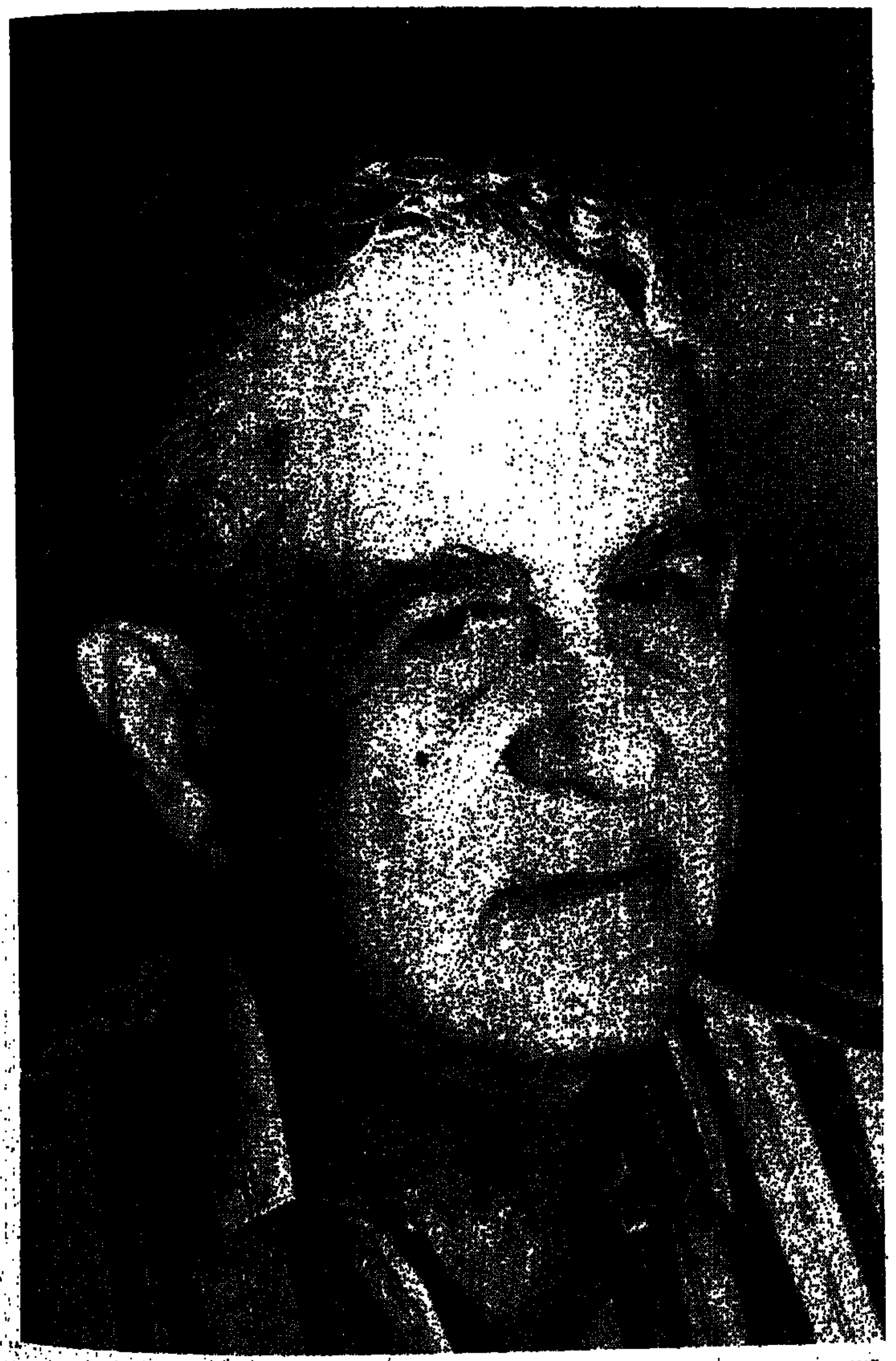

"אני יהודי, ומפני שאני יהודי – אני ציוני, ומפני שאני ציוני – אני ישראלי". חנוך ברטוב

מכיר אותו מקרוב

כיוצר ותיק, שמתייחס בספריו לאתוס הציוני ולדמות הצבר, ברטוב 'מתער' את החברה הישראלית. בשבוע הבא יופיע הרומן החדש שלו "רגל אחת בחוץ", ובעוד כמה שבועות יופיע קובץ מאמרים מפרי עטו תחת הכותרת המחייבת "אני לא הצבר המיתולוגי".

בשם הזה יש התרסה.

"נכון. שאלתי את עצמי: האם אני מתעד, האם אני עד, האם אני רואה עצמי כבעל מנייה בארץ ישראל. אני מנסה לא סתם לתאר אלא להציג עמדה יהודית ציונית. אמנם נולדתי בתל-אביב, אך תמיד אמרתי: אני יהודי, ומפני שאני יהודי – אני ציוני, ומפני שאני ציוני – אני ישראלי.

"אף פעם לא היתה לי משיכה לכנעניות, מאחר שזהו נסיון להתחבר לעברים הקדמונים ואגב כך, אנחנו רומסים את ההיסטוריה של העם היהודי של 2,000 השנים האחרונות. ודאי שאני פוסע בדרכי אבות אלא ממשיך את דרכם. כחילוני, אני מודה שיש כאן יותר תלמידי ישיבה מאשר בכל התקופות. כל מי שטוען שאנחנו החילונים 'גויים', שייזכור שאנחנו מחזיקים 70 אלף תלמידי ישיבה".

זה ממלא אותך אושר מופלא.

"כן, בעזרת השם, חלק מאותם תלמידי ישיבה יהיו בסופו של דבר אפיקורסים כמוני, אבל תהיה להם גם יהדות, בשעה שיש אנשים שחשים בושה בהיותם יהודים. אני גדלתי בבית דתי, ולמרות שכבר בנעוריי התרחקתי מזה, אני מודה מאוד לאבי ולאמי על שיש בי גם זה.

"קראתי מאמר של סופר ישראלי מכובד שעסק בשאלה, מהי המולדת שלו", מוסיף ברטוב. "אותו סופר טוען שהמולדת שלו נמצאת בין השאר מאיזשהו לילה בקונטיקט. זה מעורר בי חלחלה, על זה בוכה הנביא. אילו אותו סופר היה טוען שה'אני' שלו מורכב מכל מה שהתנסה בימי חייו, כולל בתורה דנית שהוא עשה בפריז בליל חג המולד, הייתי מבין זאת. המולדת, לעומת זאת, היא דבר מאוד מסויים, מאוד מוגדר. מולדתי נמצאת כאן וכוללת מה שקרה פה מיום שנולדתי פה. אם למדתי כאן, ולמדתי בתלמוד תורה, זה בלבבי".

ברטוב ממליץ לאנשי השמאל לזכור שגם יהודים משכונת התקווה שורשים דבקים בארץ הזאת. "פתח-תקווה, שבה נולדתי, קמה לפני הציונות הרשמית, כציונות שבלב. המייסדים לא קראו לעצמם ציונים אלא מיישבי ארץ ישראל. חשוב לי להיות יהודי ישראלי בארץ ישראל, אך אינני חייב להיות מקובל בוויליג' של ניו-יורק. לא איכפת מה אומרים עלי בשטוקהולם. אני יכול לחיות בלי זה".

הספר "רגל אחת בחוץ" מביא את סיפור צמיחתו של הגיבור מהלידה עד ראשית הבגרות, מגיל 13 עד גיל 17. "אני מחשיב כספר שנים מאוד קשות בהתבגרות האדם, והשקעתי בכתיבתו שנים רבות". זהו רומן העומד בפני עצמו, אך אפשר גם לראות בו ספר הנמצא בין "של מי אתה ילד" שהופיע ב-70' לבין "בגרות" שהופיע ב-65'.

ברטוב טוען שגיבור ספרו החדש אינו אוטוביוגרפי, אך הוא מכיר אותו מקרוב. העלילה מתרחשת בשנים 39' עד 43'. "אולי זהו הילד שאליו אני מתכוון במאמרים הפובליציסטיים שלי. זהו ילד נטול, שנטל חלק בארועים אמיתיים בארץ ישראל. לא מדובר במודלים ספרותיים אלא בחיים עצמם".

פרופ' דן מירון תקף לפני 20 שנה את דור הפלמ"ח שאותו נמנה על בחיריו, ובעת יצא במתקפה חדשה על חמשת הסופרים, עמוס עוז, א.ב יהושע, מאיר שלו, דוד גרוסמן ובתיה גור. לטענתו, אין להתעסק בגיבורים אזוטריים ובחיבוטי נפש פנימיים אלא לעסוק יותר בקולקטיב ובזהות לאומית.

"בנושא הזה, אגיד לך רק משפט אחד, ברור ומנוסח היטב. אני, על מירון לא רואה שום צורך לדבר. אני מקיים עיקרון זה יותר מ-20 שנה".

האם הספרות צריכה לשמש ברומטר של החברה הישראלית או לשמור על סטטוס של "אמנות בלתי תלויה"?

"המושג 'הספרות' נוצר כשאנחנו מכלילים פוסט פקטום, לאחר מעשה. מלכתחילה, אין לדעת כי מה שנכתב ייהפך בדיעבד ל'הספרות'. כל סופר כותב בהתאם לעולמו הפנימי, לכל סופר יש יצירות, ולא כל יצירה צולחת בידיו וכובשת לה דרך.

"מה שנכתב עוסק בהוויה שאנו חיים בה, מאחר שאנו נמצאים בחברה של תקשורת המונים, חברה מוחצנת, צרכנית וצרחנית. אנו שומעים בבת אחת רעשים שמגיעים ממקורות שונים. נגני פילהרמונית, זמרי רוק, כרוזים בשוק ומוכרי ספרים. צריך איזשהו בורר תורים שייקבע מהו הקול של הספרות בתוך סך הקולות האלה. למעשה, רק הזמן עושה את זה. ב-100 השנים האחרונות, הספרות העברית היתה אחד המעצבים הראשיים של הזהות שלנו".

חנוך ברטוב: "הפוליטיקאים, עם כל הכבוד להם, הם השמשים של ההיסטוריה. הם עושים מלאכת קודש, אך זו מלאכה אחרת. אני לא רוצה לפגוש בערפאת אלא בסופרים פלסטינים".

האם אתה שותף לסערה הציבורית סביב המגמה לחזק את הוראת האנגלית בתיכונים?

"הייתי מציע שילמדו אנגלית בצורה טובה יותר. הרי גם העברית של בני הנוער במצב רע. האם באמצעות ביטול לימודי הספרות נעלה את רמת העברית? תמיד נלחמים מתביון הלא נכון במקום לעסוק במבשלה האמיתית, ראשית, קיימת בעיה במערכת ההוראה והחינוך. למורים טובים יש תלמידים טובים, ולמורים רעים יש תלמידים רעים. הממסד רוצה לאפשר ליותר תלמידים להגיע לאוניברסיטה, האם ישיגו זאת באמצעות הורדת

"מי שילמד היטב עברית, ישקיע גם בלימודי אנגלית. מי שלא מסוגל לכתוב חיבור, מדוע שיילמד אנגלית? התלמידים רואים היום MTV ושומעים אנגלית עד לזרא, אך כושר הקליטה שלהם מוגבל. ה-MTV לא הופך אותם לשייקספירים. זוהי מחשבה קלושה שיש לה צליל לבנטיני. מה האנגלית תעשה, שהעברית לא עשתה".

בעקבות ריבוי הערוצים, ביוויס ובאטהד ("ראש תחת"), גיבורי האנימציה המגעילים, יותר פופולריים מנוח ומרינקא, גיבורי "מאחורי הגדר" של ביאליק.

"לפי קארל מארקס, ההוויה קובעת את ההכרה. מדובר בתחרות בין עוצמות. אין היום שום מדינה שמסוגלת לעמוד מול האמריקניזציה. הכניעה בצרפת המורה לא פחות מאשר אצלנו: רוב הסרטים ברשתות הצרפתיות הם אמריקאים. קשה לעמוד מול השיטפון הזה. מערכת החינוך לא יכולה להתמודד מול MTV ו-CNN. היא צריכה דבר אחר, שיתאים לסוף המאה ה-20 או האלף השלישי, כפי שנוהגים לכתוב היום".

אצולה לוקחת, לא נותנת

אחרי מלחמת 67', ברטוב הציע להקים בישראל אוניברסיטה שבה ילמדו יהודים מכל העולם, איש איש בשפתו. "גולדה מאיר פגשה אותי באחד הארועים ופנתה אלי: 'ברטוב, מה הזה הדבר הזה שאתה מציע? אתה רוצה שתהיה פה עוד ביירות?' במבט לאחור, היה משהו בחשש הזה של אבותינו. הזהות היהודית נעלמת מחיינו, ומותירה אותנו נטולי פרצוף. לפעמים אני חושב על חלום יוסף שראה בדמיונו פרות רזות שאוכלות את הפרות השמנות. חברה אחרת הולכת ובולעת את החברה המקורית.

"כשקבוצת ההתייחסות של האליטה היא הממון, או הממון מכשיר הכל. כסף וזהב מטהר ממזרים, אמרו חז"ל, וכל ממזר מלך, כפי שכתב ניסים אלוני. אני קורא בעיתונים שקבוצת ההתייחסות של רבין כוללת 150 עשירי המדינה".

כלומר, השלטון מעדיף לשתף פעולה עם האצולה על חשבון העם?

"זוהי לא אצולה שרואה עצמה אחראית לנורמות מתוקנות במדינה. יש צורך באליטה משרתת, שרואה עצמה מופקדת על הרמות הרוחנית של המדינה ופניה העתידיות של החברה. לצערי, פה מדובר באצולה לוקחת, לא נותנת. הציונות נמצאת במשבר הכי קשה בתולדותיה. אם רוצים שכל אחד ירגיש שיש לו מנייה בארץ ישראל אז צריך לחלק מחדש את המניות האלה".

דוד בן-גוריון כינה את ישראל "אור לגויים". בהתחשב בפער העדתי ההולך ומחריף, מוכן ברטוב להסתפק במדינה שתהייה "אור ליהודים", כהגדרתו.

"ככלות הכל, ממה התעשרו עשירי ישראל? מהציונות. היא שהפכה אותם לעשירים. ככל שהציונות העשירה אותם יותר, כך הם הורישו אותה ורוששו אותה. זהו דבר שלא ייאמן. מדובר בפערים בלתי נסבלים ובלתי נסלחים. אותם אנשים שאמרנו להם, בואו אחינו, לעיתים קרובות אינם מסוגלים להתמודד עם השיאים של הכלכלה הישראלית ועם הישגים הטכנולוגיים הגדולים. הם מוצאים עצמם נזרקים אחורה, לא קדימה", הוא טוען. "אם קבוצה מסויימת משתכרת 50 עד 200 אלף שקל בחודש, ואחרים נאלצים להתקיים מ-1,000 שקל לחודש, פה נמצאת הבעיה המרכזית.

"יש לי ביקורת על סוציאליסטים שהתחברו עם תנועות שינוי וש"ס", מוסיף ברטוב. "אני מבקש מהם שיפסיקו להשתמש במושג 'סוציאליזם', שלא לדבר על מפלגת העבודה שהיום אין לה כמעט קשר לרעיון הזה".

מדוע אתה ממשיך לתמוך במפלגת העבודה?

"בהשוואה לאלטרנטיבה, שהיא הליכוד, הם בסדר. לדעתי, אין מפלגה שתמכה, עודדה ופעלה בביכול להגברת הפערים במדינה כמו מפלגת העבודה, בכל התומים והדרכים. הפער הכלכלי מוביל לפער התרבותי, שמוביל לפער התרבותי. היום אני מסתפק בפשרה, אם לא סוציאליזם אז שהיהודים יתנהגו כלפי חבריהם במינימום של דרך ארץ, במינימום של כבוד, ושלא יגדילו את הפער התרבותי-כלכלי למימדים עצומים. אפילו באמריקה אין פער כזה".

שים לב

ישראל פז

הקהל עדיין נשאר בבית

יופי של פתיחה היתה לנו בליגה הלאומית בכדורגל. הפתעה גדולה היתה כבר במחזור הראשון כאשר אחת הטוענות לכתר, מכבי ת"א, נוצחה באשדוד (1:0). 31 שערים הובקעו בשמונת המשחקים הראשונים – ממוצע של 3.87 למשחק. היה מתח. היו תהפוכות. אבל היו גם נקודות צל, שהעיקרית בהן: מיעוט קהל. בסך הכל באו למגרשים כ־27 אלף צופים, ממוצע של 3,400 למשחק. נשאלת השאלה: מדוע היה צריך לנפח את הליגה הלאומית ל־16 קבוצות העונה, כשבעונה שעברה היה המצב אידיאלי – 14 קבוצות, וזה מספר מירבי בליגה דלת קהל כמו שלנו.

מי שמדבר על מקצוענות עם 27 אלף צופים במחזור שלם, של שמונה משחקים, יודע היטב שזה גובל בפשיטת־רגל. כמעט בכל מדינה באירופה זה מספר צופים במשחק אחד, שלא לדבר על קבוצות המושכות 70 ו־80 אלף צופים למשחק.

מדוע נשארים אוהדי כדורגל רבים בבית ואינם טורחים לבוא? זו שאלת היסוד, מה גם שמדברים אצלנו על צפיית שיא במשחקי הכדורגל באמצעות הטלוויזיה. כאן הסכנה שעלולה להחריף עם הזמן. העצלות משתלטת אט אט על אוהדים מושבעים שבעבר נהגו לפקוד את מגרשי הכדורגל, וכיום מדירים את רגליהם מהיציעים. מדובר במיוחד בקהל הבוגר, שהתרגל בעבר ששבת אחר הצהריים קודש לכדורגל. רבים היו עוזבים את המשפחה לטובת הכדורגל. גם הדור הצעיר מצא לו תחליפים. הצעירים לא לוחצים עוד על האבות שיבלו יחד את השבתות בצפייה במשחקי הקבוצות שהם אוהדים.

ישנם משחקים מעטים שהם יוצאי דופן, שגורמים לעניין רב, מושכים קהל. הממוצע במשך העונה אם לא יורד הרי שלא עולה.

ההתאחדות לכדורגל, ובמיוחד האגודות, לא עושים די מאמצים להחזיר את הצופים למגרשים. אותם אלפים רבים שהיו ממלאים את בלומפילד, קרית־אליעזר, נתניה ומגרשים נוספים בשנים עברו נעלמו. אחד המחדלים שלא מקדישים לו תשומת לב הוא שיווק אגרסיבי של כרטיסים למשחקי כדורגל. חסרה אותם הסתערות על האוהדים, כמו שנהוג אצלנו בשנים האחרונות בשטחים שונים. אין אטרקציות נלוות, ואם ישנן הן ברמה נמוכה.

הקבוצות, עם תקציבי ענק, אינן יכולות להתקיים ממכירה זעומה כל כך של כרטיסים. לכן פונים למאמצים ולקונים שיצילו אותן, אולם כל איש עסקים רציני שבוחן את מאזני הקבוצות נזהר כמו מאש כדי להיכנס להרפתקה. ואם נמצאים כאלו הם משוגעים לדבר כמו שני החיפנים, יעקב שחר ורובי שפירא. ישנם נוספים אך היקף התזרימים שלהם קטן בהרבה ואותן קבוצות מסוגלות לרכוש כדורגלנים מהדרג המישני בלבד.

מישהו כינה את המקצוענות הישראלית כעסק בלוף. יש בכך הרבה אמת. מוזר שככל שעולה מספר התושבים במדינה דורכים אוהדי הכדורגל, הבאים למשחקים, על המקום.

הדבר מוביל את הקבוצות לפשיטת יד. לשנורר מכל מקור אפשרי. נציגי ההתאחדות לכדורגל תבעו השבוע בהופעתם בפני ועדת בן דרור, שבודקת אפשרות לקביעת קריטריונים חדשים להקצבות כספיות של מועצת ההימורים, להכפיל ולשלש את ההקצבות: 1.25 מיליון שקל לקבוצה לאומית ומחצית הסכום לקבוצה ארצית. מי שסבור שזה יציל את המצב עלול להתאכזב, כי ברגע שהכיס קרוע לא יצילו גם הקצבות מוגדלות. סיוע כספי יהיה יעיל רק אם הקבוצות יהיו בנויות כהלכה.

ישנן ערים המסייעות בצורה מאסיבית לכדורגל ולספורט. זה פתרון סביר, אבל גם בכך ישנה סכנה רבה, שכן גם הרשויות המוניציפליות צמודות, בניגוד למנהלי הקבוצות, לקריטריונים ציבוריים.

הליגה הלאומית בכדורגל רק החלה. אסור ללכת רחוק מדי ולהגיע למסקנות קיצוניות. מה שברור כבר כיום שהמצב קשה, ואם לא יתחולל שינוי בגישה – צפוי הכדורגל הישראלי, ועמו ענפי הכדור כולם, זעזועים חמורים.

המבחן הפולני

נבחרת הכדורגל של ישראל תיכנס ביום ראשון לזירה האירופית הרשמית כשתקיים באיצטדיון ברמת־גן את משחק הבכורה שלה במוקדמות אליפות אירופה, נגד פולין. לקראת המשחק כבר מעלים את הציפיות עד כדי פיצוץ. התקשורת מוליכה את המהלך. המאמנים, השחקנים, הפרשנים, וכל מי שניתן לו מקרופון או עט, מנתח בדרך כלל באופטימיות, את הסיכויים.

דומה שישראל היא "אלופת הציפיות". עולים על גג העולם, ואחר כך נופלים בכאב צורב, בעקבות הכישלון. על אף שזה קרה לנו פעמים רבות אנו ממשיכים עם מסורת פסולה זו. הקהל למד שלא להאמין לנביאי הציפיות, וזו אולי אחת הסיבות ליציעים הריקים במשחקי הנבחרת, כמו גם במשחקי הליגות.

חבל שהתחזיות מעוותות עד כדי גיחוך. הן אינן מתחשבות ביחסי הכוחות האמיתיים. רק לעתים רחוקות מצליחה הנבחרת שלנו להתעלות. נעים להיזכר בניצחון בשנה שעברה בפאריס על צרפת (2:3) במוקדמות הגביע העולמי, או בתיקו 2:2 בסופיה נגד בולגריה, שסיימה במקום הרביעי בגמר הגביע העולמי בארצות־הברית. אותם הישגים אינם מובילים לכלום. הם נקודות אור מקריות באפלה השוררת.

סיבה נוספת לחוסר ההתלהבות במשחקי הנבחרת שלנו היא כחוסר אטרקטיביות של משחקה. גם הלחימה של הכדורגלנים היא בערבון מוגבל. המעבר לאירופה הוא חריף מדי. בעבר התרגלנו לנבחרות של אוקיאינה והמזרח הרחוק. צריך הרבה סבלנות לעכל ולהסתגל לאירופה. יעברו, לדעתי, שנים עד שנתאקלם כהלכה ביבשת זו.

הציפיות גורמות גם ללחץ על הכדורגלנים. אמנם יש בהם ותיקים ומנוסים אך כאשר התקשורת לוחצת, ולעתים אינה מפרגנת, גם הם מתקשים להפיק מעצמם את המירב.

את נבחרת פולין עדיין לא הצלחנו לנצח בששת המשחקים הבין־ארציים שקיימנו נגדה. המאזן: ארבעה משחקי תיקו ושני הפסדים. בעונת 1993 קיימה נבחרת ישראל שני משחקי ידידות נגד פולין, במסגרת ההכנות למשחקים הרשמיים במוקדמות הגביע העולמי. בעיר הפולנית מייאליץ סיימנו בתיקו 1:1. בגומלין ברמת־גן היתה התוצאה 0:0.

משחק רשמי, במסגרת כלשהי, הוא בעל אופי שונה. ההתייחסות אליו אחרת. רצינית יותר. לכן המבחן ביום ראשון ברמת־גן, יומיים לפני כניסת השנה החדשה, מחייב את הכדורגלנים הישראליים להשקיע את כל כוחם, כדי לסיים את שנת תשנ"ד בהצלחה שתהיה פתח תקוה לשנה הבאה, שבה צפויים לנו מאבקים קשים במוקדמות אליפות אירופה עם נבחרות סלובקיה, רומניה, צרפת ואזרבייג'ן.

הרבה שאלות – הרבה תקוות

בסוף השבוע תיפתח גם הליגה הלאומית בכדורסל. האם הליגה ה־41 מבטיחה לנו יותר מתח, יותר עניין ורמה גבוהה יותר? בכל תחילת עונה אנו משתדלים לשמור על אופטימיות. לרוב אנו מתאכזבים. כמובן שאי אפשר לדבר בהכללות. ישנם משחקים בהחלט טובים ומלהיבים, אולם הממוצע אינו עומד במבחן הציפיות.

רוב הקבוצות שינו את פניהן בצורה קיצונית: רכשו שחקנים חדשים. הפנים החדשות בקבוצות מגביר אולי את המתח, אבל ספק אם יוכלו לספק לנו את האיכות הנדרשת, כי באין גיבוש חזק ועם הרבה אילתור ומקריות, קשה להגיע לתוצאות טובות.

קבוצות שונות, אם לא כולן, סובלות משחקי [illegible] בגלל אילוצים כספיים וארגוניים. הן נאלצו לצמק את תקציביהן. לא להשתולל בתשלום לכדורסלנים. בכל זאת, הסכומים המשולמים לשחקנים הם עדיין מעל ומעבר לכל הגיון והשווי האמיתי שלהם.

לפי משחק "ההרצה" נראה שמכבי תל־אביב תרוץ גם העונה בראש, ואחריה "חבילה" קטנה שתתמודד על שאר שלושת המקומות הראשונים בפליי־אוף העליון, בהן הפועל חולון, הפועל תל־אביב, בני הרצליה, מכבי ראשון־לציון, הפועל אילת, ואולי הפועל הגליל־העליון, אם כי הודחה בסיבוב הראשון בגביע המדינה על ידי קבוצה צנועה מלאומית ב', כמו מכבי חדרה, מעיד במקצת על סיכוייה. אפשר שקבוצות נוספות יתברגו במאבק הצמרת, וכאלו שנראות כיום חזקות יותר מהאחרות, יסוגו לאחור. נראה לי כי אי הוודאות העונה גדול מאשר בעבר.

אחת הקבוצות המסקרנות היא הפועל חולון, בה הושקעו סכומי עתק ברכש כדורסלנים על ידי הפטרון החדש, נחום מנבר, שהלך בעקבות פטרוני הכדורגל החיפנים, יעקב שחר ורובי שפירא. מנבר, בעבר כדורסלן מצטיין בקבוצת הליגה הלאומית, הפועל גבעת חיים והפועל חולון, שבר מוסכמות בכדורסל הישראלי. הקבוצה החולונית, ממנה מצפים לעונה מוצלחת ביותר, תצטרך להוכיח זאת במגרש. האם לפחות תוכל לאיים על הבכורה של מכבי ת"א?

פרט מעניין המאפיין את הליגה בכדורסל: ב־40 עונות זכו רק שלוש קבוצות בכתר. תופעה שאין לה אח ורע בליגות בעולם. למי ששכח: מכבי ת"א זכתה 34 פעם בתואר; הפועל ת"א – 5 והפועל הגליל־העליון – 1.

יש לנו גם את גביעי אירופה, בהם יתמודדו העונה שבע קבוצות ישראליות. חלק מהן ייכנסו למערכה כבר בשבועיים הקרובים. בעונה שעברה נדחקנו לאחור באירופה. מה יהיה העונה? האם יוכלו כדורסלני החיזוק החדשים של מכבי ת"א צ'ורצ'יץ וקולמן, אותו אנו מכירים מהפועל ירושלים, להחזיר את הקבוצה לצמרת האירופית? הרבה שאלות. הרבה תקוות.

מילה רעה

עודד ליפשיץ

משת"פים, להשתמש ולזרוק

יש יותר משמץ אירוניה בעובדה שהפלסטינים היחידים – מהשטחים ומהפזורה – שישראל נותנת להם את זכות השיבה אל תוך הקו הירוק, הם דווקא משתפי הפעולה מהשטחים. הזכות הזו כוללת תעודות זהות כחולות, שהופכות אלפי משת"פים ובני משפחותיהם לאזרחי ישראל, ומקנות להם אפשרות להתגורר אפילו בעיר העברית הראשונה והגדולה, תל־אביב.

יש עוד יותר אירוניה בכך שרווקא הימין והמתנחלים, כולל אישים בולטים, כמו ראש מועצת יש"ע, אהרון דומב, מתייצבים בלהט לצד ממשלת רבין השנואה עליהם, כשהיא מיישבת משת"פים בתוך ישראל. היו אפילו מקרים שבהם משת"פים ומשפחותיהם מצאו מקלט זמני בקרית־ארבע ובהתנחלויות אחרות עד שהועברו למקום מבטחים קבוע בתוך הקו הירוק. המתנחלים, ורבים אחרים, טוענים שלמדינת ישראל יש "מחוייבות מוסרית" לאלה שעבדו בשירותה. זהו "מוסר" מפוקפק וכשמדובר בימין זה גם מוסר כפול: תנועות המחתרת הימניות שלנו, הלח"י והאצ"ל, שהימין של היום מעריץ אותן ורואה את עצמו כיורשן, ראו במשתפי הפעולה עם השלטון הבריטי נגד אחיהם הלוחמים בוגדים מתועבים שהגיעו לשפל מוסרי שאין נמוך ממנו. הן לא היססו להוציא להורג יהודים שנחשדו, בצדק או שלא בצדק, בשיתוף פעולה עם השלטון השנוא. גם אין צורך להרחיק לכת לזמנים רחוקים: די לזכור את תגובת הימין כשישראלי אחר, אודי אדיב, הורשע בשיתוף פעולה עם הסורים.

אם נאמנות לאומית היא ערך חיובי ובגידה היא מעשה מתועב, זה נכון בכל מקרה, גם כשמדובר בעם הפלסטיני ובמשת"פים שמשרתים אותנו. קשה להבין כיצד המשת"פים הפלסטינים הפכו, בעיני הימין, לאיריאל של הפלסטיני הטוב.

אפשר היה להבין ואף להצדיק במידה מסויימת טיעון מעשי, שלפיו השימוש במשת"פים הוא הכרח בל יגונה, שכל שלטון כיבוש משתמש במשת"פים, וכשזקוקים לגנב, מורידים אותו מהתליה. במקרה כזה לא מדברים על מוסר, אלא סותמים את האף ועושים מה שדרוש כדי להשיג מידע חיוני ולחסוך חיי אדם.

הטענה היחידה שיכולה להצדיק יישוב משת"פים בישראל היא שבשטחים רואים בהם, ובצדק, בוגדים מהסוג השפל ביותר וכבר הרגו רבים מהם. ורועות הביטחון יכלו לטעון שאם המשת"פים לא ינוסו על נפשם וימצאו מקלט בישראל, תוחלת החיים שלהם תהיה הרבה יותר קצרה מהממוצע. ואם ישראל לא תגן על אלה ששירתו אותה, תהיה לכך השפעה מרתיעה ופלסטינים אחרים יסרבו להפוך למשת"פים.

בפועל, יודעי דבר טוענים את ההיפך; שמעשי הנקם בשטחים פגעו בעיקר בחפים מפשע ורק משת"פים מעטים נחשפו ונפגעו. הפגיעות המעטות לא הרתיעו אחרים, ואין קושי לגייס משת"פים.

בהערר טיעון מעשי, אין שום מקום ל"מחוייבות מוסרית" צבועה. כל שלטון כיבוש שמגייס משת"פים זורק אותם לכלבים כשהם נחשפים והופכים למיותרים. בעולם הציני והאכזר של המפעילים והמופעלים, גם משתפי הפעולה יודעים היטב שמדובר בהסכם שיהיה בתוקפו כל עוד יש בהם תועלת למי שגייס אותם ומשלם להם. זה שהם בוכים היום שמפקירים אותם זה רק מפני שהם יודעים שבציבור הישראלי יש כאלה שמוכנים, לא ברור מדוע, להטות להם אוזן קשבת ולפתוח לב רחמן לנבלים שפגעו באחיהם ללא רחמים ובלי סייגים מוסריים כלשהם.

הטיפול במשת"פים והוויכוח הציבורי סביבם ממחישים כאלף עדים עד כמה שלטון הכיבוש הממושך שלנו בשטחים לא רק השחית אותנו וגרם לריקבון מוסרי עמוק, אלא גם יצר בלבול וסתירות בעמדות ובמעשים של השלטון והציבור בישראל, מהימין ועד השמאל.

השבוע התברר שלא פחות מאלף משפחות של משת"פים כבר גרות בדרום תל־אביב וביפו. מאות משפחות נוספות של משת"פים מתגוררות בישובים ערביים ובישובים מעורבים אחרים בישראל. למרות הדיבורים היפים על מחוייבות מוסרית איש לא רוצה שהמשת"פים מהשטחים יתגוררו בשכנותו. ביפו הפגינו יהודים וערבים נגד הכנסת המשת"פים לאיזור, והציעו שדרוש מקלט למשת"פים נוספים, יתנו גם לשכונות היוקרה בצפון העיר ליהנות מנוכחותם.

ראש העיר, רוני מילוא מהליכוד, קלט את המסר, והתערבות נמרצת שלו בדרגים הגבוהים סיכלה תוכנית של השב"כ להביא מאות משפחות נוספות של משת"פים לדרום העיר. יש לשער שבעתיד הלא רחוק, כשהאוטונומיה תוחל על כל השטחים, זרם המשת"פים לישראל רק יגבר.

זהו טירוף מערכות: אם אש"ף היה דורש להחזיר 3,000 משפחות של פליטי 48' לתל־אביב, חיפה ורמלה, בישראל היו חושבים שמישהו שם השתגע. גם השמאל היוני בישראל היה דוחה דרישה כזו על הסף. המשא ומתן על השלום עם הפלסטינים התאפשר רק כשאש"ף, כאירגון יציג של הפלסטינים, הסכים להגביל את תביעותיו הטריטוריאליות לשטחים, וויתר על דרישתו להחזרת פליטים אל תוך הקו הירוק.

רק כשמדובר במשת"פים, זכות השיבה לישראל נחשבת משום מה לתביעה קבילה.

לפני שבוע נרצחו ברמלה שני כבנאים מסיבות לאומניות. זהו רצח טרוריסטי מתועב והמשטרה הפנתה אצבע מאשימה לעבר הקבלנים שמלינים פועלי שטחים ללא היתר. שהיה כשמדובר במשת"פים, מתעלמים גם מסכנות פליליות ובטחוניות. רבים מהמשת"פים, כששרו היו בשטחים, ניצלו את קשריהם עם השלטונות ואת הנשק שקיבלו להגנה עצמית להוצאת כספים וחיסול חשבונות אישיים. הם התרגלו להתעלם מהחוק ולקבל גיבוי מהשלטון, שהעלים עין ממשיתותם האלימה. ההרגל הפך אצלם לטבע שלא השתנה גם כשעברו להתגורר בדרום תל־אביב. המשטרה ותושבי האזור כבר מצביעים על עלייה במקרי הפשע שמבצעים משת"פים שנקלעו למצוקה, ויש חשד מבוסס שלפחות מקרה רצח אחד, בשכונת שפירא, בוצע על ידי משת"פים ממניעים לאומניים. וחשדים שהרוצחים ניסו להיחלץ מהאיום התמידי על חייהם באמצעות "חזרה בתשובה", והציעו להם או לאירגון קיצוני אחר לבצע פיגוע טרור רצחני נגד יהודים כתנאי לכפרת עוונותיהם נגד בני עמם.

משום מה החשש מפני שפיכת דם יהודים בידי משת"פים, כמבחן קבלה מחדש למחנה הלאומי הפלסטיני, אינו מדיר שינה מעיני הסת ומנהיגיו, וככל הנראה גם לא מעיני הממשלה וכוחות הביטחון.

טיפול נמרץ

אריה פלג

ראש ממשלה כמחנך

יום פתיחת הלימודים הוא הזדמנות מתאימה לשוחח על דמות המורה. בני אדם לא יכולים לבחור בהורים שלהם ויש להם השפעה מעטה על בחירת מוריהם. אבל כל הדמויות הללו מעצבים את אישיותם יותר מכל אדם קרוב אחר. בקשר להורים, זה אבוד. מי הם הוריו זה חלק מן "ההגרלה גנטית" של האדם. במקרה הטוב הוא יכול ליישם את מסקנות ילדותו לגבי עצמו כהורה לילדיו. לגבי המורה זה קצת שונה. במקרים קיצוניים אפשר לארגן את ההורים לפעילות משותפת, אפשר לפנות אל המנהל, אל משרד החינוך. זה לא תמיד עוזר אבל תמיד פותח סיכוי ומעורר תקווה. לפעמים אפשר להחליף בית ספר ועל ידי כך להשתחרר מן המורה או המחנך השלילי ולזכות במשהו משובח יותר.

זה אשר לבית ההורים ולבית הספר. אבל האזרחים מגיל צעיר מתחנכים גם על ידי התנהגותם של אנשי הציבור שלהם. ואלה במידה כלשהי תמיד דמויות לחיקוי. עצם העובדה שהגיעו למשרתם הרמה מבלי משים, מקנה להם הערכה של אנשים "שהגיעו" ולכן ראויים לתשומת לב ולכבוד. הם מופיעים הרבה בציבור, מדברים הרבה, זוכים לפרסום באמצעי התקשורת. כל אלה מוסיפים להשפעתם, וקליטת שדריהם. הם לא מקנים דעת כמו המורים אלא מקנים דעות וקובעים נורמות התנהגות. אלה אמנם לא תמיד מתקבלות על ידי כולם אבל תמיד משפיעות יותר מאשר דעות או התנהגות של הדודה, בעל המכולת או השכן ממול.

אם אצל אנשי ציבור זה כך, הרי שבמקרה של ראש הממשלה זה על אחת כמה וכמה. במשטר דמוקרטי הוא נבחר כי רוב הציבור מעריך את סך כישוריו המשוקללים כמתאים ביותר למלא את התפקיד הקובע יותר מכל תפקיד אחר את גורלך בארבע שנים הקרובות. ראש ממשלה מופיע בציבור ומתפרסם בתקשורת כמעט ללא הפסק. בוודאי יותר מכל איש ציבור אחר. כל העיניים של האזרחים ושל המצלמות, מרוכזות בו. על פיו יישק דבר. בין הוא מתכוון לכך בין אם לאו, אזרחי ארצו מתחנכים על ידו. לא רק על ידי מעשיו, גם על ידי דבריו והליכותיו. זאת אחריות גדולה, שאי אפשר לבטל אותה על ידי אמירות נוסח "כזה אני". קחו אותי או הניחו לי. ברוח הדברים שאמר יצחק רבין על עצמו בראיון הטלוויזיוני שלו עם ניסים משעל, ששאל אותו בדיוק על העניינים האלה.

יצחק רבין לא צריך להיות חנה בבלי, אבל הוא בפירוש חייב להתעלות מעל רמת דיבור של "קשקושים", "כבל"טים", ה"לא מוזיזים לי" וה"אל תבלבלו לי את המוח". לא רק כי אלה אינן תגובות ענייניות, אלא כי הסגנון הזה הוא מדבק. מה שאומר ראש ממשלה, הוא מבוקש מכל האזרחים. גם הם עשויים להניח שעניין מענייניהם הוא חשוב ודחוף ורצוי לקצר את הביצוע גם על ידי סגנון עממי, בוטה. יש גם רבים שממילא יש להם נטייה לנקוט לשון כזאת ו"האישור מגבוה" נופל להם ממש מן השמים. ייתכן למשל, שבגלל יחסו "הדירקטי" של רבין אל ראש ממשלת פקיסטן, רבים הודהו איתו גם לגופו של עניין, למרות שטובת המדינה היתה מחייבת גישה אחרת לעניין, ובוודאי יחס אחר אל גברת. וזאת רק דוגמה אחרונה.

יש להניח שיצחק רבין לא היה בוחר לעצמו את מקצוע ההוראה, בוודאי לא ראה כיעד אישי להיות מחנך. אבל אם הוא "יושב בכסא ההוא", כפי שחזר והדגיש בראיון ההוא, כדי להשיג מטרות הנראות בעיניו חשובות למען עם ישראל, עליו לקחת בחשבון שיחסי האנוש ויחסי החברה של אזרחי ישראל הם כלי חשוב בהשגת המטרות הלאומיות. ולפעמים אפילו מטרה לעצמה. ראש ממשלה אחראי בין היתר גם על תיק המכונה המשותף־הלאומי ועליו לעשות, שהוא יהיה מה שיותר גבוה.

החופש הגדול

בואו חשבון. שלוש הפסקות גדולות וכבר חופשת ראש השנה. עוד ארבעה סוויצ'ים ובא יום הכיפורים. יומיים התעמלות באנגלית ואושפיזין בסוכה. ומה נשאר? שלושה ימים תמימים בבית הספר. חודש ראשון של מה זה לימודים. מזכרת מהחופש הגדול ההוא, שהסתיים אתמול, בתמונה של חליקות בכיף בפארק המוטורי של נחשונים

עם סגולה

זאב צחור

אוצר באדמת באר־שבע

500 שנה לפני שדוד המלך התגנב לראשונה לירושלים, עיר יבוסית קטנה ובלתי נחשבת, התנחל אברהם, יהודי גאה, בבאר־שבע. בנו ובניו עשו עסקים בעיר הנודעת, והשאירו חותם נוף המדברי שלה.

לבאר־שבע העתיקה היה מזל מיוחד. בשעה שירושלים המודרנית נבנתה על חורבותיה של העיר העתיקה וכוסתה במשך השנים בניינים בניינים, באר־שבע ההיסטורית ניצלה. דחפורי הבנייה המודרנית דילגו על החלק העתיק, ומקום שבו הילכו האבות המייסדים של עמנו.

העיר המקראית משתרעת מתחנות הדלק לאורך דרך חברון, בואכה השוק, צומת אילת ועד אזור העוסקים להוציא השוק, שגם בו הבנייה היא שטחית ולא פגעה בעתיקות. השטח למעשה ריק ופנוי לחשיפה ארכיאולוגית. מושלי העיר, התורכים, הבריטים והערבים, ואחר כך ראשי העיר היהודים, נזהרו לשמר את עברה.

ועוד מזל מיוחד לבאר־שבע: אין מחסור בשטחים במדבר העוטף אותה. 300 הדונם של העיר ההיסטורית לא יפגעו בהתפתחותה. להיפך. הם יוסיפו לה מאוד. לא צריך דמיון רב כדי להעריך שהמבנים והפסיפסים הנפלאים שהתגלו בימים אלה, שווים הרבה יותר מעוד קניון מכוער, מהסוג הצץ עכשיו ביוזמתם של מתעשרים חדשים. בבית־שאן הבינו זאת ובמקום לפתח קניונים מתפתחת שם עיר ארכיאולוגית יפהפיה. בית שאן תהיה בקרוב אתר תיירות עולמי.

החפירות הארכיאולוגיות הנערכות בימים אלו ליד השוק בבאר־שבע חשפו אוצר מרשים: זוהי כנראה העיר היחידה בעולם שיש ביכולתה להציג לתושביה ולמאות אלפי תיירים שיבואו בשעריה, את תולדותיה, שלב אחר שלב, במקום בו התרחשו, במבנים עצמם, לאורך 7,000 שנותיה.

כל ראש עיר מתוקנת בעולם היה מטפח את האוצר הזה והופך אותו לנכס. בראש ובראשונה לנכס חינוכי ותרבותי. במקרה של באר־שבע מדובר בעתיקות בעלות משמעות לא רק לעיר ולתושביה אלא לעולם כולו. והרי התנ"ך וסיפורי האבות הם נכסי צאן ברזל של הציוויליזציה כולה: יהודית נוצרית ומוסלמית! על כן מדובר גם בנכס כלכלי ממדרגה ראשונה. אין ולעולם לא יהיה לעיר המדברית שלנו אוצר כלכלי גדול מזה.

אני מקווה שראש העיר יודע להעריך את ההיסטוריה הטמונה בחלק קטן ופנוי של עירו ושהוא לא יתן לבעלי ממון חסרי דעת ותרבות להעלות דחפורים ולהשמיד את האוצר שאין דומה לו בעולם כולו.

בדברנו על 7,000 שנותיה של עיר, מימד הזמן מתגמד. שנה חולפת ושנה באה אינן אלא הרף עין בתולדותיה. ובכל זאת יש בהיסטוריה שנים מיוחדות, כאלה המטביעות סימנים עמוקים אפילו על האבנים במדבר, שבמרחק אלפי שנים בא אדם ומצביע: הנה, בשנה הזאת קרה לעיר משהו שהיווה תפנית בתולדותיה.

ייתכן שאנו עומדים בפתחה של שנה כזאת. מי יתן ותהייה זו שנה טובה לכולנו.

"גם ככה יש לעולים מאתיופיה קשיים, אז למה להדביק להם סטיגמה נוספת". רטה (מימין), ונדה וביסאור

לא בוגדים ולא מזריקים

ירח מלא של אמצע אלול הבהיק ברקיע, קולות נפץ נשמעו מאי שם ויללות התנים בקעו מרחוק, כשכתבנו העביר לילה בעמדת שמירה עם שלושה מחייליו, בני העדה האתיופית ● ימים ספורים קודם לכן עלתה עדתם לכותרות בעקבות הדלפת הנתונים על תפוצת מחלת האיידס בקרב יוצאי אתיופיה ● העלבון והפגיעה הקשה, ואולי גם אווירת האמינות האופיינית לחבורת חיילי מילואים, המיסו את מעטפת הסגירות וז'נבה רטה, ונדה יוסף ויצחק ביסאור חשפו מעט מסגור ליבם

עודד שלומות

לפני שנתיים, במוסף ראש השנה של "על... הכנתי קטעים קצרים על צעירים ישראל... 'עשרים ומשהו'. חיפשתי פנאל רחב של... מגוונות: אנשי רוח ומעשה, דתיים וחל... אמנים ומלצרים, טיילים ויושבי בית... ותיקים, יהודים וערבים, נשואים ורווקים, בחורים ובח... לצורך העניין ניסיתי להגיע גם לנציגות של עולי את... הפעלתי קשרים, ברתי מועמדים והתחלתי לחפש... הצלחתי להגיע לכמה חבר'ה מתאימים – אבל איש מעולי... אתיופיה שאליהם פניתי לא הסכים להתראיין. כולם... מעצם הפנייה, ופשוט התביישו מהפרסום העתידי. ניסיתי ל... על ליבם שראיון כזה יכול לתרום גם לעדה כולה, ולפתוח... ומודעות לאנשיה, לפני קוראי העיתון – אך הם התעקשו... בסירובם.

לצערי, בשכונה התל־אביבית שבה אני מתגורר לא... עולה מאתיופיה אחד. גם בהצטלבויות החברתיות והמקצ... שלי – כמעט ולא יוצא לי לפגוש איש מהם. כאשר פה ושם... בכל זאת מפגש לרגע – הוא נגמר בקול ענות חלושה... ואחטא בהכללה, זאת עדה סגורה וביישנית.

רצה הגורל וביחידה שבה אני משרת במילואים, שותפי... לאומים רבים ומגוונים. בשעות המנוחה בפעילות הצבאית... לשמוע בליל של שפות, כאשר ישנם כמה גרעיני מצא מכנ... בחבורת האנגלוסקסים ניתן למצוא רב שעלה מניו... אוסטרלי שגדל בערבות היבשת ורדף בצעירותו אחרי... מקפצים, סקוטי בעל מבטא נוראי, ואיש מחשבים מנוסס מלו... באחת הפינות ניתן לראות את "המאפיה הרומנית" מסתודדת... מדברים בלחש, עדיין חוששים שהסיקוריטטה (משטרה...) מאזין. אלה חבר'ה שהתכונה הבולטת אצלם היא הציניות... את הרוסים, שבלי לשמן את הגרון עם בקבוק וודקה של... הם לא מסוגלים ללכת ישר. הם גם ינצלו את שעות הפנ... למשחק שח מהיר, ויביסו אותי משחק אחרי משחק, ויש כמובן... הישראלים שמעדיפים שש־בש, אבל זה כבר סיפור אחר.

בשנים האחרונות הצטרפו ליחידה גם עולים רבים מק... האתיופית. בדרך כלל אלה אנשים מאוד עדינים... שקטים וחייכנים. יש בהם משהו נאיבי, שלעיתים משוו... אונים, ובמקרים קיצוניים אטימות. פה ושם יצא לי לשוחח... על מסע התלאות בדרך לסודן, לקראת העליה; להוליך ודר... החברה הישראלית והשתלבותם בתוכה, על הרגשתם בארץ... משפחתם, עבודתם, שאיפותיהם.

לפני ימים ספורים עלתה שוב העדה לכותרות. והפעם... הינה מחלת האיידס בקרב העולים מאתיופיה. הדיון הצי... בנושא פתח תיבת פנדורה הרבה מעבר למחלה הארורה... רבות ונוקבות על דרך הקליטה, על ניצני גזענות, ועל... – עלו וצצו בלהט הוויכוח על חשיפת נתוני המחלה בקרב... עולים.

לא מקשר מיני

במרכז הארץ עדיין נשמעו הדי הוויכוח הציבורי, אבל בגב... הצחיחות שליד מצפה רמון ישנו הרומנים, האנגלוסקסים, הרוסים, האתיופים והצברים באותו האוהל, אכלו... המסטינג, והתכסו באותה פלנלית. התגייסנו למילואים... רוח יבשה ולוהטת חרכה את האוויר החם, ואבק צהבהב... לעיניים ולאוזניים. רק בלילה, בעמדת השמירה, קול... יללות התנים נשמעו למרחוק, שועל רעב תר אחר ארוחה... מלא של אמצע אלול הבהיק ברקיע, קולות נפץ עמומים... מאי שם, ואורותיו של מטוס חצו לעיתים את השמים... מכניסים איזה תזזית בממלכת הלילה.

בעמדה לצידי נמצאו שלושה: זנבה רטה בן 38, ונדה יוסף... 38 ויצחק ביסאור בן 32. השלושה עלו לארץ לפני 10... במבצע משה, דרך סודן.

ביקשתי לשוחח איתם, ולהפתעתי הם הסכימו מיד... הפרסומים האחרונים שמהם נפגעו קשות, וכנראה האמון... בינינו – המיסו את מעטפת הסגירות.

רטה מתגורר בקריית־ים, עובד כפועל בבית מלאכה ל... ברגים, ולו חמישה ילדים; ונדה גר באשקלון, עובד כ... בחברת החשמל, ולו ארבעה ילדים; ואילו ביסאור גר ביהוד... בחברת החשמל, ולו שני ילדים. הם חבורה מקרית שאינה מ... איש, מלבד מאת עצמם. הם מדברים בניגון מיוחד, שלע... נשמע כמו שירה. כשלא מוצאים מלה מסויימת, מתי... ביניהם באמהרית.

לא רשמתי את השיחה בעת שהתנהלה, אך הדברים נחרתו היטב, ואני מעלה אותם, למיטב זכרוני, בנאמנות רבה.

רטה: "כותבים כל מני דברים. בשביל מה? אחר כך יש... בעיות".

ביסאור: "למה לא עשו בדיקות לעולים מרוסיה? למה... לאתיופים?"

בכל זאת, הנתונים האלה לא מדאיגים?

ונדה: מדאיגים, אבל זו לא דרך הטיפול המתאימה... לעולים מאתיופיה קשיים, אז למה להדביק להם... נוספת?"

רטה: "שיעשו הסברה. שידברו עם תלמידים ועם מנה...".

גם אתם בדקתם?

ביסאור: "לא. אנחנו כבר עשר שנים בארץ. בתקופה של... לא הכירו את המחלה. הבעיה נפוצה יותר אצל העולים מ... שלמה".

או בכל זאת, יש בעיה?

רטה: "יש בעיה בכל העולם. גם באמריקה ובאירופה. לא רק באתיופיה. אומרים שהמחלה התחילה באפריקה. זה בכלל לא נכון. יתכן שהיא הגיעה דווקא מאמריקה".

אבל באפריקה היא יותר נפוצה. איך היא מתפשטת כל כך מהר? בגלל יחסי מין? סמים?

ביסאור: "הבעיה כנראה בתנאי החיים הקשים באפריקה, ברמת הגיינה נמוכה, בשימוש בכלים לא נקיים. אצלנו, בקרב העדה האתיופית, חיי המשפחה מאוד חשובים. זה לא מקובל לבגוד בבן או בבת הזוג".

ונדה: "כולנו אנשים דתיים, כך שהאיידס לא הגיע מהקשר המיני. גם אין אצלנו כמעט סמים, והזרקות של כל מיני חומרים לגוף".

כולכם דתיים? לא ראיתי שאתם הולכים עם כיפות.

ונדה: "ודאי שאנחנו דתיים. כל מי שעלה מאתיופיה דתי. אני הולך לבית כנסת כל יום. הכיפה זה מנהג שלא כתוב בתורה, והתפתח אצל יהדות אשכנז".

ביסאור: "היום יש יותר אתיופים שהולכים עם כיסוי הראש. בכל אופן, כולנו שומרים שבת: לא מדליקים חשמל, לא נוסעים ולא מדברים בטלפון".

גם הצעירים מגדירים עצמם דתיים?

רטה: "יש כאלה שמחליטים לעזוב את הדת. אבל זה בסדר. כל אחד יחיה איך שהוא מבין".

הקייסים עדיין מהווים סמכות רוחנית עבור בני העדה?

ונדה: "זו בעיה. מצד אחד אין להם סמכות דתית רשמית, כך שאינם יכולים לעשות חתונות. מצד שני, אנחנו כבר לא קהילה סגורה. כשאני הולך לבית כנסת, אני משוחח עם הרב של הבית כנסת. לפעמים, בעניין של שלום בית, למשל, אפשר להתייעץ עם הקייס".

רטה: "אני החלטתי להתפלל בבית הכנסת שהכי קרוב לבית שלי. לא חשוב לי לאיזו עדה שייך המקום".

ונדה: "אני הולך לבית כנסת ליד הבית, שרוב המתפללים בו הם ממוצא הודי".

לזרוק את הילדה

מדי פעם טרטור מכשיר הקשר קרע את הדממה. קול כס... מבכותי נתן פקודות לעבר הכוחות המפוזרים בשטח. עשינו הפסקה קלה בשיחה, ממלאים אחר ההוראות. אחר כך לגמנו מים לוהטים בטעם פלסטיק ממימיה מצחינה. תנשמת בעלת עיניים מוקות עמדה על אחד השיחים, המתינה בסבלנות לג'רביל התורן שיעלה טרף במלתעותיה. צבוע עצבני צחק הרחק אל תוך הלילה. אני חייב להודות כי למרות הקליפות שהלכו והתקלפו, נותר עדיין איזה קושי בסיסי בקומוניקציה. שפתם, ועולם המושגים של שותפי לעמדה – לא תמיד ברורים לי. רציתי לכתוב: "לוקים בחסר", אבל כמובנים רבים, אולי דווקא אני "לוקה בחסר".

אין פלא שהפער בינינו כזה גדול. לא רק הבדלי התרבות הבסיסית, אלא שונדה וביסאור למדו רק שנים ספורות בכפרם באתיופיה, ואילו רטה לא ביקר מימיו בבית ספר ולהוציא את תקופת האולפן בארץ.

ביסאור: "אנחנו באנו מאיזור כפרי. שם היה מקובל שמתוך כמה אחים ואחיות במשפחה, רק בודדים הלכו ללמוד".

רטה: "אני עבדתי מגיל צעיר. בעיקר שמרתי על הפרות שלנו".

הכרתם באתיופיה?

ביסאור: "לא, כל אחד מאיתנו בא מכפר אחר. אבל פה במילואים, הסתבר שאני ורטה קרובי משפחה".

איך עליתם?

ונדה: "הלכנו מאתיופיה לסודן. זאת דרך קשה ומסוכנת. הילד הבכור שלי מת בדרך. הילדה השנייה שלי, ישראלה שמה, נולדה במחנה המעבר בסודן. באותו זמן היא גססה. גם אמא שלה היתה במצב קשה. זה אולי לא נעים להגיד, אבל חשבתי לזרוק את הילדה. היא נראתה כל כך חולה ורעבה. חשבתי שאולי כך לפחות אציל את האמא שלה. אבל היום היא כבר בת עשר, ילדה חמודה. היינו בסודן כמעט שנה, ואז הגיעו מטוסים, ולקחו אותנו לישראל".

במילואים אנחנו קרובי משפחה. ביסאור יצחק

רטה: "אני שמעתי על האפשרות לעלות לישראל דרך סודן, והחלטתי קודם כל לבדוק את הדרך לבד. הלכתי פעם ראשונה לסודן, ואז חזרתי והבאתי את המשפחה שלי. הדרך אורכת בערך חודש ימים בהליכה מאומצת וקשה. אז כבר היו לי ילדים. אגב, בדרך גם שדדו אותנו".

מי?

רטה: "בין היתר גם אנשים מהפלשמורה. הם ידעו את המסלולים לסודן, ושיוצאים יהודים בדרך הזאת. הם גם ידעו מתי בערך נעבור, ועשו מארבים".

ביסאור: "גם מורי הדרך היו שודדים. הם היו מביאים אותנו סמוך לגבול עם סודן, מצביעים ואומרים: 'לכו בכיוון הזה'. אחר כך היו עוקפים אותנו מסביב, עושים מארב, ושודדים. הם גם ידעו איפה הכסף, הזהב והתכשיטים שניסינו להחביא".

מה דעתך על הפלאשמורה?

רטה: "אני מתנגד לעלייתם לארץ. באתיופיה הם לא היו חלק מאיתנו. אפילו שלפעמים היו מגיעים למסיבת חתונה בכפר, הם לא היו יושבים יחד איתנו. אנחנו אכלנו רק משחיטה שלנו, והם משחיטה שלהם".

אנחנו כבר לא קהילה סגורה. ונדה יוסף

אכלנו רק משחיטה שלנו. זנבה רטה

ונדה קצת נבוך מהשאלה, אבל הוא אומר בכנות: "יש לי קרובים באתיופיה מהפלשמורה, אז אני רוצה שיעלו לישראל".

רטה: "מכל המשפחה שלי, רק הדוד שלי נשאר באתיופיה. הוא מורה שהתחתן עם נוצריה. הוא לא פשלמורה. הוא יהודי שיכול היה לעלות, אבל העדיף להישאר. הוא חש שזו שליחות ללמד שם".

ביסאור: "עצם העובדה שאנשי הפלאשמורה בחרו להתנצר, כאשר ליהודים היו חיים קשים, מראה שלא מגיע להם לעלות. הם הוציאו את עצמם מהיהדות".

הוויכוח בין השלושה בעניין זה איננו מתפתח ומתחמם. למרות ניגודי העמדות, הם ממשיכים לשמור על ארשת שלווה ואפילו מחוייכת. רק יותר מאוחר יגיד לי ביסאור שאולי כדאי לא לפרסם את חילוקי הדיעות בעניין. הוא מרגיש קצת לא נוח – כאילו לכבס את הכביסה המלוכלכת בחוץ. הסברתי לו שזה חלק מהוויכוח הציבורי בעניין מאוד חשוב, והדיון לגיטימי. ביסאור התרצה.

החיילים ביחידה שלנו לא משמיעים הערות גזעניות. אולי פה ושם איזה בדיחה. לא קרה שמישהו סירב להשתכן באוהל יחד עם העולים מאתיופיה, או לאכול במחיצתם בחדר האוכל.

רטה: "בצבא נראה לי שהיחס בסדר, אבל נתקלתי במקרים שהלכתי עם חברים אתיופים לראות דירה בשביל לקנות, אז היתה התנגדות של שכנים, שאמרו שהם לא רוצים שנגור לידם. הם הסבירו שערך הדירות בבניין עלול לרדת".

ביסאור: "אני כמעט שלא נתקלתי בגזענות".

אפילו לא כלפי הילדים בגן או בבית הספר?

ביסאור: "לא נתקלתי בזה אישית. אני זוכר את השופט נתן עמית, שאמר לפני שלושה חודשים שהאתיופים פרמיטיבים. זה מאוד מעליב, גם אם הוא התכוון לקבוצה של פושעים. גם כל הפרסומים כביכול שיש לנו איידס, עלולות לגרום לבעיות".

סיקרן אותי איך הם מסתדרים כלכלית. אבל לא העזתי לשאול כמה הם מרוויחים. זאת אחת השאלות הראשונות ששני ישראלים שואלים זה את זה מיד אחרי שהם נפגשים, ויש בה מן הפמיליאריות הישראלית הרביקה. למרות זאת, נראה כי עצם העובדה ששלושתם עובדים, ושניים אף קנו דירות (ונדה ורטה) – מראה כי עם עזרה ממשלתית וכוח רצון, ניתן להסתדר. לביסאור יש רישיון נהיגה ומכונית.

לא קשה לעבור טסט ובעיקר תאוריה, מי שבקושי למד בבית ספר?

ביסאור: "אני השלמתי הרבה בארץ. לקחתי קורסים, אפילו למדתי לקרוא טוב עברית. אישתי עובדת כגננת".

מה אתה קורא?

ביסאור מצליח להפתיע אותי: "חוץ מעיתון, אז לאחרונה קראתי ספר על פנחס רוטנברג, ואיך שהוא הקים את תחנת החשמל בנהריים".

ונדה: "אל תראה אותי ככה, דווקא עברתי לא מזמן מבחן תיאורטי בנהיגה. בעזרת השם גם יהיה לי טסט מעשי".

רטה: "אני בקושי יכול לקרוא עיתון. עובר רק על הכותרות".

– הילדים שלך למדו יותר ממך. האם הם עוזרים לך בטיפול עם הביורוקרטיה, כשיש איזה טופס של העירייה שצריך למלא?

רטה: "בדברים האלה אני מסתדר לבד. למדתי איך מסתדרים עם הבנק ועם פנקס הצ'קים. לא צריך להגזים".

יתכן כי הגזמתי, אבל דקות ספורות לפני כן, סיפרו השלושה על הכפרים באתיופיה, שלא היה בהם חשמל, או מכוניות. גם לא היתה טלוויזיה, טלפון, דואר, ורופאים. אז לך תמלא טופס לביטוח הלאומי, לעירייה, למס הכנסה, לבנק, לקופת חולים, לרישום הילד לגן, או לשד ידע עוד איזה מוסדות.

אתם מטיילים בארץ, אולי בחו"ל?

ביסאור: "לא היינו בחו"ל, אבל אני רוצה לנסוע לבקר באתיופיה".

רטה: "אני הייתי באילת. נסעתי עם חברים. היתה לי שם פאשלה. הלכנו על החוף וראינו בחורות בלי חלק עליון, אז צילמתי. הן אפילו עשו לי פוזות לפני המצלמה. ככה, בשביל הכיף. אחר כך פיתחתי את התמונות, ושמתי במעטפה למעלה, על הארון שהילדים והאישה לא יראו. אחרי ששכחתי מזה, יום אחד אשתי מצאה את התמונות. היא כעסה מאוד".

מי קובע בבית מה לעשות?

ביסאור: "באתיופיה היה מקובל שהגבר. פה הנשים דורשות שוויון זכויות. באתיופיה כמעט ולא היו גרושין בתוך העדה. פה יש כבר הרבה יותר. הרבה מסגרות נשברו".

ונדה: "פה בארץ, חייבים להתייעץ איתן בכל דבר. אחרת היא יכולה ללכת. ויש לאישה גם את החברות שלה שידאגו שהיא לא תצא מראיירית".

האשמורת התיכונה כבר היתה בעיצומה. אפילו התנים התעייפו מליילל, והלכו לישון. גם קולות הקודקודים במכשיר הקשר פסקו. אחרי כמה שעות בעמדה התקפלנו. ארבעה ישראלים, אחד צבר ושלושה עולים (כבר ותיקים) מאתיופיה, מתוח איברים, שפשפו עיניים טרוטות, וצעדו לעבר נקודת האיסוף. עוד תרגיל הסתיים. כל כוחותינו שבו בשלום לבסיסים.

יעל ישראל

מה אומרת לך המלה אירוטיקה? אחרים יגידו בוודאי את כל מה שנשאב בעמל ממחוזות קולנוע תמר, מגזין פלייבוי ומערוץ אר־טי־אל. המעודכנים יציינו בשמץ של גאווה את בקיאותם בכתובותיה השונות של רשת חנויות ארוס, יזכירו בעיניים נוצצות את קים בסינג'ר המרקידה את שדייה לנגד עיניו המורעבות של מיקי רורק, ואולי יוסיפו בשקט עוד שניים שלושה מושגי יסוד שחוקים כאלה. אבל איש לא יהיה אידיוט עד כדי כך בכדי להגיד לך: קולנוע ישראלי. צפייה בסרטים הישראליים של כל הזמנים, נראית כמו הצצה מחרידה לאיזו נסיכות נפט ועידה במפרץ הפרסי. כל מה שחסר להשלמת התמונה הפוריטנית, זה לצייד את גילה אלמגור ברעלה.

הרושם הראשוני, שאינו לגמרי בלתי מוצדק, הוא שאין מין ואירוטיקה בקולנוע הישראלי. כאילו ששני המושגים זרים, אם לא ממש עויינים זה את זה. ובאמת, מה כבר ניתן לצפות מתעשיית סרטים, שנשלטה שנים רבות מדי בידי מנטליות השיבתית של שירות הסרטים הישראלי? מה כבר ניתן לצפות מהתרבות המקומית, שראתה בדרכה קודם כל שליחות ציונית? איזה מן סרט אירוטי כבר יכולנו לעשות? חלוצה קוטפת תפוזים, וכובע טמבל בלבד לראשה? מחקר מאומץ העלה מעט מאוד סצינות אירוטיות שיהיה ניתן להתייחס אליהן ואף לבחון אותן בדיקה מעשית. חששי התגבר, כאשר חיפשתי בחריצות תמונות עם קצת ציצים חשופים לטובת כתבה זו. החרדים יכולים להביע את סיפוקם לאלתר, שכן נמצאה בארכיונים רק תמונה אחת עם ציצים ישראליים כשרים, וגם היא בקומוניקט צבעוני מהודר שפניו ליצוא.

התחושה המעורפלת שכל העסק קשור לכך שהקולנוע הישראלי הוא קולנוע גברי מובהק, התאמתה במהירות הבזק. יותר מ־60 אחוז של הסרטים הישראליים הם סרטים גבריים, סרטים צבאיים. רובם עוסקים בצורה זו אחרת בגבר הנטוע במסגרת החביבה עליו: הצבא ושלוחותיו. אז גם תפסתי מהו הסמל האירוטי האולטימטיבי של הקולנוע הישראלי על כל דורותיו: לא צורות מעוגלות, חלילה, אלא פאלוס מסתער. מסתבר שרובה "העוזי", היה במשך שנים רבות הדבר הכי חם ואירוטי בקולנוע הישראלי.

פריצת הציצים השופעים של דליה

בשנות ה־50 כמעט שלא נעשו כאן סרטים, כמעט שלא היו בהם נשים, ועד שעמוס גוטמן הוכיח לנו בשנות ה־80 שאפשר גם להציג אירוטיות קצת אחרת, היה מוסכם על כולם שבלי נשים אין מין, ובלי מין בטח שאין אירוטיקה. בשביל אירוטיקה צריך, מה לעשות, גם נשים, ומתברר שהן אף פעם לא היו שלאגר גדול בקולנוע הישראלי, לא כל שכן באותם ימים פוריטניים, חדורי תחושת שליחות לאומית.

בגלל ההעדר הזה, היתה פריצת הציצים השופעים של דליה לביא ב"חולות לוהטים" למאורע הדרמטי ביותר של הישוב בשנות ה־60. אבל גם בסרט זה היתה לביא – אז החלום הרטוב של כל מתוצ'קני ישראל – רק בגדר פרס לגברים היוצאים למסע הכיבוש שלהם (הו, כמה טיפוסי) בסלע האדום. הופעתה המלהיטה, במכנסונים מזעריים ובגרדרובת בגדי הים הכי אופנתית של אותה שנה בחופים של סאן טרופז, היתה לאירוע שולי, שמטרתו היתה מקסימום לצייר את הסרט כמימד מושך של סנסציה, וגם לשם הזרקתה של תחושת מודרניות ומערביות, שהיתה חסרה כל כך בעידן הצנע. לא לביא, ואף לא ניגנט דינר, שהיתה מקבילתה הצנועה והמתחסדת בסרט אחר שנעשה באותה שנה ("הם היו עשרה") – לא הצליחו לנפות בעזרת נוכחותן המעוגלת את קריאת הקרב הגברית לעוד שטחים, עוד אדמות, עוד יערים לאומיים, עוד כיבושים.

כבר באותם ימים, בשלהי שנות ה־60, שסימנו את פריצתו של הקולנוע הישראלי לאוויר, התנסחה העמדה הישראלית המסורתית של הקולנוע הישראלי כלפי מיניות, רומנטיקה ואירוטיקה. כיבוש – של יערים, של אדמה, של נשים – הוא הוא פסגת האירוטיקה, כפי שהיא מצטיירת בעיניים הגבריות של העושים במלאכת הסרט, וסביר שהיא מוסכמת גם על צופיהם. הקשר ההדוק בין מלחמה, כיבוש, ונשים כפרס, נוצר מאליו וקבע כמה עקרונות ברזל, שיוצרים רבים, רבים מדי, לא זזו מהם במילימטר. כשזה בא על רקע מדיניות פוליטית של "אף שעל", זה מתקבל כהדהוד של הקונסנזוס הלאומי. הכיבוש הרג את האהבה, ואת האירוטיקה חיסל סופית. אין פלא שהמגמה התחזקה בעיצומן של שנות הכיבוש. הגבר זוכה באשה עם שובו מיוזע וכואב משדה הקרב: תמונה קבוצתית עם פקידה פלוגתית. "שתי אצבעות מצידון", שנעשה על קו התפר שבין תום מלחמת לבנון לפריצת האינתיפאדה, והביע עמדה זאת היטב, היה הסימפטום בשיאו. אבל היו עוד רבים, ומובן שבהם שיא התשוקה והאירוטיקה, הוא כמעט תמיד זיון בזק בין הקצין יפה הנפש למזכירה של המח"ט. הרקע המתבקש: חדר מצב מבולגן, כשרשימת יעדי הכיבוש הבאים מחוזקים בראש, סיכה על גבי מפת ארץ ישראל השלמה, הפרוסה מאחורי השולחן שעליו מתבצע הזיון הפטריוטי.

איך כובשים נשים

סרט אינו מגיב היטב לאווירה של גבורה מזויפת ולהילולות מלחמה וכיבוש. אווירה כזאת עשויה מקסימום לייצר סרטי מלחמה ותקומה: מכובדים, משעממים, ועשירים בפרופגנדה,

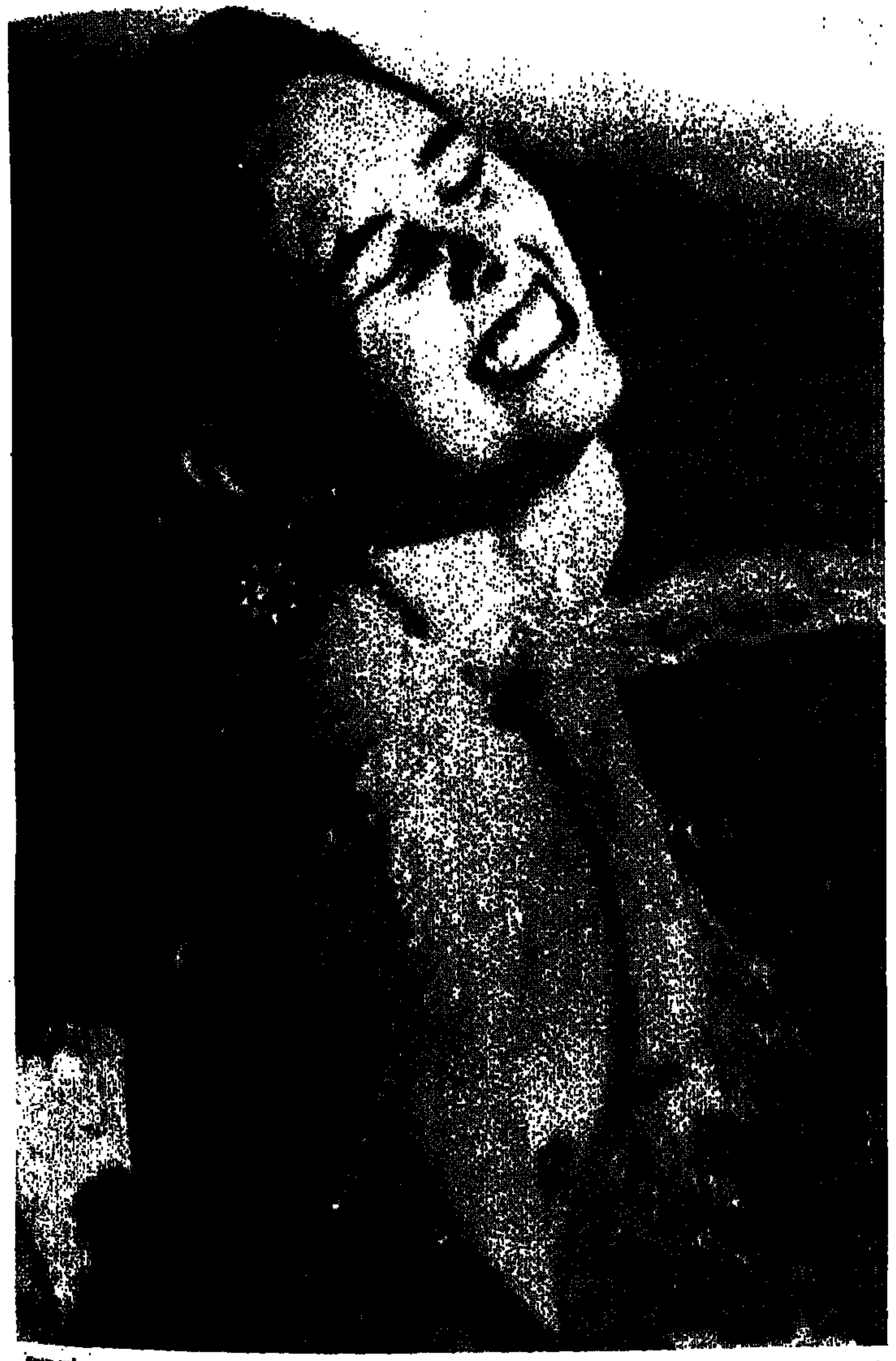

עידוד הייצוא, באמצעות שדיה הקטנים והמוצקים של ענת צחור, לא מנע את כשלונו של הסרט "מקום ליד הים"

הרושם הראשוני, שאינו לגמרי בלתי מוצדק, הוא שאין מין ואירוטיקה בקלונוע הישראלי. כי מה לנו ולאירוטיקה? אנחנו הרי עשינו התמחות בסרטי ההסברה של הסוכנות, וכשגם שדייה של הפרה החולבת הזו התייבשו, עברנו לדובר צה"ל • שיא התשוקה והאירוטיקה הוא כמעט תמיד זיון בזק בין הקצין יפה הנפש למזכירה של המח"ט. הרקע המתבקש: חדר מצב מבולגן, כשרשימת יעדי הכיבוש הבאים מחוזקים בראשי סיכות על גבי מפת ארץ ישראל השלימה • לא פלא, שהעירום הישראלי מצטלם גרוע, וכשהוא כבר מופיע, הוא נראה נלעג ומסורבל כל־כך

'חפוז' קטן על הרצפה

המציאות כמו בובל'ה לקו הממלכתי. אבל ספק רב אם יהיה לאהבה מה להגיד במסגרתם הצרה. והקולנוע הישראלי לא רק שהזדהה עם הקונסנזוס הלאומי, הוא גם אימץ לעצמו את מרבית ערכיו. קולנוע זה העלה אף הוא על נס את החשיבה הטריטוריאלית. כמה שיותר כיבושים – יותר משובח. ובהמשך להגיון הזה: יותר זיונים – יותר טוב.

חיים טופול ב"רומן בהמשכים", סרט שנעשה באיחור גדול כתגובה למפולת הערכים של מפלגת העבודה – המפלגה שהמציאה את הכיבוש – צובר לעצמו רשימה מרשימה של כיבושי נשים. הסמליות כאן יותר מזועקת. היא בכלל נצרחת בווליום מקסימלי. שלמה תרשיש ב"חמסין", המאצ'ו של מלכס, כובש נשים בשיטות של כיבוש אדמות, אבל את יחסו החושני האמיתי הוא מעניק רק לאדמה, שנגזלה מהפועל הערבי שלו.

שנתיים לאחר מלחמת ששת הימים עשה ז'ק קטמור, אז מנהיג קבוצת האוונגרד "העין השלישית", את הסרט "מקרה אישה". בסרט הנסיוני, העוסק לכאורה ביחסים שבין המינים, במיניות ובגבולותיה של האירוטיקה, יצק קטמור כבר אז את הדימוי המתבקש של מה שהפך לתופעה קולנועית נפוצה. הכיבוש משווה לגופה של האישה, המשול כמובן, לחפץ, לטריטוריה, שהגבר כובש אותה שעל אחר שעל. באמצע הסרט מציצה מצלמתו של קטמור בסדנא של ידיד, הוא יגאל טומרקין, הנצפה כשהוא "כובש" את אברי גופה של הדוגמנית בגבס, לשם יציקת פסלה בדמותה. בכך הוא כאילו מפקיע את גופה מרשותה. אחר כך מישהו אחר כובל אישה בחבל, ומחלק את גופה העירום לשטחים שטחים, ובסוף הסרט חונט הגיבור את אהובתו בתכריכים: דימוי סופי לטריטוריה כבושה.

אבל אקט מיני, לא כל שכן ביטוי אירוטי מרהיב, חושני ומענג, יכול להתקיים רק בשניים, במקום מפרגן ונוח שבו נוצר איזון והרמוניה בין הגברי לנשי. שום אירוטיקה לא תיוולד יש מאין, במקום שבו הקודקס הגברי הוא המועדף והשולט, ובאווירה שבה הגברי מדכא את הנשי. לא פלא שבאווירה זו של מחסור מלא באסטרוגנים, נחנקה האירוטיקה בקולנוע הישראלי, אפילו טרם הגיחה לאוויר העולם.

ולא רק שאלה של פוריטניות וקרתנות. אבל גם. אצלנו שום בת ושחה הבאר־שבעית של קים באסינג'ר לא תסכים להרקיד את גופה המעורטל במן ריקוד מושחת בנוסח "תשעה וחצי שבועות של שכרון חושים". שנים הרבה, אולי עידן, יעברו עד שנוכל להרשות לעצמנו משהו כמו הסרט הספרדי "קשור אותי, אהוב אותי", ולאו דווקא מבחינת נועזותו הרעיונית וקריאתו התגרה על כל ערכי המוסר המקובלים – דבר שלדעתי לא יקרה בארץ גם במאה הבאה – אלא סתם ככה, מתוך ניגונות לחשוף איברים מתעלסים. סרט פרובוקטיבי כמו "ירח מר", הוא בכלל נגד ולום. שום סרט ישראלי עוד לא הסכים לקחת על עצמו את המשימה המסוכנת של זיון מלא ומסורט. קצה של ציצי מקומי

מתוך הסרט "נגוע" של עמוס גוטמן

יעזור להרבה יותר דפיקות לב בבתי אב בישראל, מאשר נוכחותו של סרט פורנו קשה ומיובא. מן הסתם, מפני שבעם כה קטנטן, שם שחקנית לא תרצה שכל "המשפחה", כולל הדודה מרעננה, תראה אותה מענטות בערטול מלא מול המצלמה.

ואולי יש צדק רב בסירובן להופיע בעירום מלא. לפי הפוזות שבהן תוססים הצלמים הישראלים את מנת הבשר המקומית, כבר נאמנה עדיף לדרוש סעיף משנה בחוזה, המתיר לשחקנית לעטוף את עצמה ברעלה. ברוב המקרים שבהם מופיעות סצינות אירוטיות, או הטוענות לתואר, הן משאירות את הצופה אדיש לקטנות הרוחים. וזה במקרה הטוב והנסלח. במקרה הרע, הן אינן נודעות מהצופה יותר מגל של צחוקים היסטריים או, לחילופין, נזעף מבוכה. בטח שלא מסמיקים. הרי אין בשביל מה. אבל להתעק מצחוק, זה כן. עד שלפעמים נדמה שחלק מתרבות

הנוער, שהפכה לאחרונה כמה מסרטי הבורקס לסרטי פולחן, קשורה קשר חשוד לסצינות מגוחכות אלה.

לסרטיו של ג'ורג' עובדיה, שבהם פעלה הפוריטניות בעיצומה, נרשמה לאחרונה עלייה בצפייה של קהל צעיר ועולץ, המתפוצץ מצחוק בסרט "נורית" ברגע שבו הסצינה השערורייתית משנת 71', זו שבה מציצה ליונה אליאן החזייה, עולה בביישנות על המסך. מטר הצחוקים מתחזק ברגע שבו ששי קשת מגשש בגולמנות את דרכו על שדיה, הארוזים בקפדנות בחזייה בני־ברקית, שחס וחלילה לא יציץ איזה אלמנט אסור כמו פיטמה. סצינת האהבה שלהם נראית אירוטית בערך כמו בטטה מיובלת. עד שממש קשה להבין כיצד צמח מכך הרומן ההיסטורי של העשור, שהסתיים בנישואיהם ובחיי אושר לנצח.

איבר מחרסינה

המין בקולנוע הישראלי, כשכבר יש לו קיום, מתחלק לשלוש קבוצות מקור. יש את תסמונת המיניות הוולגארית, שהוצגה בשלל גירסאותיה של סדרת "אסקימו לימון". כולם עושים ביד בזמן שסטלה מגמרת. יש את תסמונת המיניות התמימה והנערית, שאליה השתייכו סרטים בלתי מזיקים כמו "הלהקה". גידי גוב מתגרה בלירון נירגד על חוף הים, כחלק ממשחק מקדים אינפנטילי, שיביא בסיכומו של דבר להיענותה הביישנית של הגברת ולהסרת חולצת המדים. הפעם, סוף סוף, מתגלה חוויה קצת יותר מודרנית ומחמיאה. אך נפוצה עד מאוד היא דווקא תסמונת ז'אן דארק. אלה הן הבתולות, נשים ענוגות, א־מיניות, המגינות על ערוותן בחירוף נפש היאה יותר לציידים בג'ונגל.

הדוגמא המייצגת של מיניות האישה הישראלית בקולנוע, היא חנה גונן ב"מיכאל שלי". כל כך ענוגה, שנדמה כאילו שיש לה איבר מין עשוי מחרסינה. רפרטואר מיניותם של הגברים אף מצומצם מזה. נדמה כאילו הפנטזיה הגברית של הגבר הקולנועי, הוא "חפוז" קטן על הריצפה. ומתוך התחשבות ברגשותיהם של

שדי המינקית והישבן הדרדני. גילה אלמגור ב"פורטונה"

כמה מחברי הטובים ביותר (גברים, אלא מה?), לא אזכיר הטעם ביותר מרמז קל את בושת מדידת האיברים המיתולוגית ב"אסקימו לימון".

אז לא פלא שהעירום הישראלי מצטלם גרוע. וכשהוא כבר מופיע, שהוא נראה נלעג ומסורבל כל כך. אפשר להגיד עליו רק מלה אחת: שהוא מכוער. לפעמים נדמה שזוויות הצילום ושיטות התאורה מנוטרלות מראש מכל רמז של חושניות אמיתית, ושהן נבחרות דווקא על סמך שיעור הצלחתן לכער גם את גופה המוצק והבנוי לתלפיות של איזו נימפה בת 18, ולהציגה בפוזה האומללה שבה יראו ירכייה כממדי הענק של מיס פיגי. המסכנה, אפילו עוד לא התבייתו אצלה הצלוליטיס, ימח שמם. אבל מתחת לפרוז'קטור האלף ואט, נטול כל מסנני אור מרככים, יצטלמו גם ירכיה של ינוקא זו, כפולקעסיה המעתירים של איזו מטרונא. את שדייה בני ה־25 בקושי של לימור גולדשטיין, הצליחו אמני התאורה והצילום המפוקפקים של "מנת יתר" להותיר על המסך כמו דדיה המרטיטים של בת 40 אחרי שתי הנקות. והפוזות המופלאות שממציאים הבימאים, בכלל ראויות לפרס הטעם הרע של תעשיית סרטי הפורנו!

כמו בננה מיובשת

הסצינה שבה פאני ארדן מפשיטה בכוח את שרון אלכסנדר בסרט "אשה זרה", היא אירוטית בערך כמו צנון כבוש. דבר דומה קרה לסצינה סמי־לסבית בסרט אחר של מיכל בת אדם, "מגעים", שבו נערכה מיני־אורגייה בהשתתפות מיכל בת אדם, אסי דיין והשחקנית צרפתייה, בריג'יט קטיון. התוצאה מכערת כל מושג בורגני קלוש על מהותן של אורגיות ומיניות נשית.

גורל דומה, ואף גרוע מכך, פקד את הסרטים העממיים, המזוהים יותר בכותרת "סרטי בורקס". האידיאל הנשי של סרט הבורקס המצוי, שטקס השכבתו נערך כבר בשנות ה־70, היה שדי המינקית והישבן הדרדני, שגופה העשיר ב־15 קילו מיותרים של גילה אלמגור ב"פורטונה", ביטא במלוא היקפו (והקיפיה). ב"אלדורדו", שבו שוב מופיעה אלמגור, הפעם כזונה בעלת לב זהב, יש בסרט גם נערת חברה נערצת, אבל זו יותר מדי רזונת, ולפי מושגי היופי של ראשית שנות ה־60 – העידן שעליו משלו היקפיהן המעודדים של מרלין מונרו וסופיה לורן – זה בכלל לא היה פונקציה. משום מה, וכראוי לאסתטיקה הבעורה באופן משווע של סרט הבורקס, גם המיניות השופעת והאימהית הזו, לא החמיאה לאף צד בעסקה. אשר למין של ממש, זה אינו מופיע כלל בסרטי הבורקס. אפילו לא ברמז שקול. קהל היעד של סרטים אלה, נחשב לקהל שמרני ומסורתי מדי, ולבמאים אסור היה לחצות את גבולות המותר.

מסתבר שהזמן שחלף מאז לא מיתן את השמרנות, אף לא שינה משהו באופן מהפכני. בשנים האחרונות רק מי שהתיימר לשווק את סרטו לחו"ל, הסתכן בסצינות קצת יותר נועזות. סממן מאפיין משותף נוסף: עברם האירופאי של הבימאים הללו. השיא נרשם לזכותו של "מקום ליד הים" של הבמאי רפאל רביבו, יהודי העושה את רוב ימיו בצרפת. חזיונים של ענת צחור ואלון אבוטבול על הגדר, בים התיכון, ובכל פינה רעננה, רשמו שיא חדש במין ישראלי קולנועי, אבל לא צברו ניקוד גבוה באירוטיקה קולנועית. הסרט, שאגב נכשל בארץ וגם בחו"ל כישלון מסחרי חרוץ, וזאת למרות עידוד הייצוא שנערך באמצעות שדייה הקטנים והמוצקים של צחור – הוא מוצק ואירוטי בערך כמו בננה מיובשת. סרג' אנקרי, שהלך בשנה שעברה בעקבות רביבו בקו־פרודוקציה, "זרים בלילה", נכשל גם הוא בניסיון לייצר ולייצא אל מעבר לים סרט אירוטי ישראלי.

שיא הכיעור

כי מה לנו ולאירוטיקה? מה אנחנו בכלל מבינים בזה? הרי ערטול חיצוני מחייב ערטול פנימי. ואנחנו הרי עשינו את ההתמחות שלנו בסרטי ההסברה של הסוכנות, וכשגם שדייה של הפרה החולבת הזו התייבשו, עברנו לדובר צה"ל. חוץ מזה, והכי חשוב, הרי אירוטיקה נמדדת ביופי ובחן: באסתטיקה – מושגים שלקולנוע הישראלי אין דבר וחצי דבר במשותף איתם. "אסתטיקת העוני", שבוצעה מבלי כוונה תחילה, ונבעה סתם כך מכורת העוני החומרי, שולטת יותר מדי שנים בתרבות המקומית, ובקולנוע, שהוא המדיום שהכי שואף לתיקון אסתטי – היא ככלל עורכת שמות. במערך עלוב זה, אולי הפתרון הוא בהגזמתם והקצנתם של הערכים החזותיים העניים הללו, הכופים את עצמם גם על האירוטיקה.

אם כבר כיעור, אז עד הסוף. וזה בדיוק מה שניסה לעשות לאחרונה אסי דיין ב"שמיכה חשמלית ושמה משה", כאשר הגזים והתפרע על כל מושגי היופי המעוותים והדלים שיש לנו בנוגע למיניות ולאירוטיקה. בדיוק כמו שבסרטו הקודם, "החיים על פי אגפא", הוא הקצין עד לרמה של קריקטורה מרושעת את הפנטזיה הגברית הממוצעת של זיון־כיבוש, שבו הנכבשת נראית בפוזה הכי חביבה על הגברים הישראלים: שכובה על גבה ורגלייה מטלטלות באוויר, מצפה בכליון עיניים לכיבושי־זיון של חצי דקה.

דיין תפס את הכיעור, שמולדתו בפס הייצור של תרבות ההמון. הוא קלט אותו נכונה, ומעשהו החתרני – גם אם הלא ממוקד – מתבצע בכך שהוא מגחיך הן את סיבת קיומו והן את מקורותיו. הזונה, שבקיומה מסמלת נגטיב מיני וגובל בטאבו מוסרי, היא היא הגשמתה של הפנטזיה הרטובה הפופולרית: מין גס, מכוער ואינפנטילי עם זונה דלה, מרושלת, טיפשה, בגרבי רשת קרועים ובליפסטיק שנמרח לכל הכיוונים. ואם מחפשים את הדימוי, גם הוא נמצא שם בכמות נדיבה: הקולנוע הישראלי נמרח לכל כיוון, וככה בדיוק הוא גם נראה. בקצרה, צורה לו.

מיכאל [illegible]

בחירת סוף העונה

אין זמן יאה יותר לסיכומים מאשר ראשיתה של שנה חדשה. תקופת החגים הקרבה ובאה היא מאז ומתמיד מאין פסק זמן תרבותי לפני פתיחת העונה בכל התזמורות והתיאטראות הרבים הפועלים בארץ. ובימים אלו, עת המנויים נמכרים בכמויות רבות בכל רחבי הארץ, הגיע הזמן לקחת פסק זמן מההווה ומהעתיד ולהתרפק קמעה על העבר, על השנה שחלפה ועל הישגיה האמנותיים, תוך כדי איזכור של אותם ארועים שכנראה היינו מעדיפים לשכוח.

תיאטרון: תשובת השחקנים והבמאים

התיאטרון הישראלי ידע בעונה שחלפה ויכוח ציבורי נוקב על עתידה של המחזאות הישראלית. עת התיאטרון הקאמרי מילא אולמות מדי ערב כשהעלה מחזאות מקוריים שרמת כתיבתם היתה בינונית למדי, הודיעו המנהלים החדשים של תיאטרון הבימה, גרי בילו ודרור אלכסנדר, כי התיאטרון הלאומי שלנו יתמקד במחזאות קלאסית וידחוק את המחזאים הישראלים לבמותיו השוליות.

המחזאים הרבים בארץ זעקו. עמדתה של הבימה התגמשה במעט, אך בסך הכל העלתה את השאלה הנוקבת והמרכזית בעשייה התיאטרלית היומיומית כאן: מה עדיף, תיאטרון מקורי ברמה בינונית או קלאסיקה בינלאומית ברמה מעט יותר טובה? את התשובה העקיפה מעניקים השחקנים והבמאים שלנו, אשר משום מה מצליחים להרשים הרבה יותר בביצוע מחזאות מקורית מאשר בהתמודדות עם טקסטים קשים מאת שקספיר, צ'כוב או טנסי ויליאמס למשל.

בשנה שחלפה התקיימו הצגות רבות שחבל שבכלל הועלו על במותינו. מדוע בכלל ראינו את "זעקי ארץ אהובה", "לילות הדבש והאימה" או "מר סלימאר המתוק" בהבימה? התיאטרון הלאומי לפני החלפת המנהלים העלה שורה של כשלונות מרהימים במהירות מרשימה לא פחות. לזכותו של התיאטרון, לפחות החלטה אמיצה אחת, והיא הורדת המחזה "מר סלימאר המתוק" מהבמה לאחר מספר מועט ביותר של הצגות. זהו אומץ אמנותי מבורך שהיה צריך להיות מופעל בכמה מקרים נוספים גם כן, ולא רק בתיאטרון זה.

שאלות רבות נשאלו וגבות לא מעטות הורמו גם בשבוע התיאטרון המקורי שהתקיים בתיאטרון הסמטה ביפו. זה היה אוסף עלוב למדי של מחזות חדשים בהפקות מאכזבות עוד יותר. במהותו זהו ארוע חשוב, וצריך להיות אולי הארוע המרכזי בעונת התיאטרון בארץ. אך במתכונתו הנוכחית וברמתו הכללית לא ברור אם יש צידוק כלשהו לארוע. גם פסטיבל עכו האחרון העלה שאלות לא מעטות לגבי עתידו של תיאטרון השוליים בארץ, ולגבי מהותו של הפסטיבל עצמו, כאשר מבקרים לא מעטים ציינו את הרמה הירודה של רוב ההצגות שהועלו שם בסוכות שעבר.

והיו גם כשלונות חלקיים יותר אך עדיין כשלונות. אופירה הניג, אחת הבמאיות הצעירות המוכשרות שלנו, לא הצליחה להעביר את המחנק העצום שהוא עיקרו של המחזה "קיץ ועשן" מאת טנסי ויליאמס בתיאטרון באר־שבע, וחבל, כי היו להפקת נתונים טובים להצליח. גם ההפקה של "אמדיאוס" – שיתוף פעולה בין הבימה לתיאטרון חיפה – לא הצליחה לרגש למרות משחק טוב מאוד של משה בקר כסליירי, והופעה טובה של אלון אופיר ורמה מסינגר כזוג לבית מוצרט. אך רוב התפקידים המשניים לוהקו ושוחקו מתחת לכל ביקורת, וההפקה חסרה את הקסם המיוחד של המחזה. והיו גם סדרת המחזות המקוריים בתיאטרון הקאמרי – מ"שיינדלה" דרך "גורודיש" לעיבוד המקומי ל"מבקר המדינה" ועד ל"פנטסיה לפסנתר" מאת עליזה אולמרט. במידה רבה המחזה הראשון של אולמרט, על ישראלית החוזרת לכפר הפולני ממנו ברחה בזמן השואה, הוא המעניין ביותר, גם אם הוא רחוק מלהיות מושלם. "שיינדלה" ו"גורודיש", בהמשך ל"פליישר" שהועלה בקאמרי שנה אחת קודם לכן – הם למעשה לא יותר מכתבות מוסף המנסות בהצלחה מועטה להפוך למחזה עמוק ומפותח. וכך למרות שהביצוע של כל מחזות אלו הוא כמעט ללא רבב, המוצר הבסיסי – המחזות עצמם – רדודים למדי ורחוקים מלהרשים.

והיו גם כמובן הצגות טובות וביצועים מרתקים לא מעטים בעונה שחלפה. אהבתי מאוד את הצגת "הלילה וההר" בתיאטרון החאן הירושלמי, מחזה מצרי שזכה להפקה מהפנטת ביותר על כל מרכיביה. תיאטרון באר־שבע המשיך להפגין אנסמבל צעיר ומגובש והפקות שברובן היו על רמה טובה ומרשימה – החל מ"מ. בטרפליי" שבו ביצעו נתן דטנר ואלון אופיר את התפקידים הראשיים באמינות משכנעת, דרך "בית מלאכה", "אהבה וזיכרון" ו"נוכלים ואוהבים". בבאר־שבע לא היו כמעט כשלונות בשנה האחרונה, וזהו הישג משמעותי בעונה מאכזבת בתיאטרון הישראלי.

אהבתי מאוד את "הסוחר מוונציה" בתיאטרון הקאמרי שהיה רחוק ממושלם, אך הראה כי עמרי ניצן הוא אחד מהבמאים החשובים במדינה, במאי המסוגל להתמודד עם מיטב הקלאסיקה ולהצליח. והיתה ההפקה המתוקשרת ביותר של השנה – "רומאו ויוליה" בתיאטרון החאן הירושלמי. זו הפקה דו לשונית שרבים ביטלו כגימיק תקשורתי. אהבתי הפקה זו שהיו בה לא מעט בעיות קונספטואליות וספציפיות יותר, אך גם נסיון כן ואמיץ להתמודד עם טקסט שקספירי במציאות היומיומית של קיומנו.

אך בהרבה מובנים, הערב התיאטרלי המהנה ביותר בשנה האחרונה היה כשחזיתי בהפקת התיאטרון העממי למחזמר האמריקאי "חנות קטנה ומטריפה" בבימויה של שירלי דשא. היה זה עיבוד ישראלי טהור למחזמר החביב עם טקסט שנון ומטריף, קצב מהיר ושירים שבוצעו בכנות אמנותית על ידי צוות צעיר ומוכשר ביותר. הפקה זו היתה הוכחה כיצד ניתן להעביר למציאות שלנו מחזמר מאוד אמריקאי באופיו, ולעשות את זה עם הומור פרוע וחינני כאחד. היתה זו הצגה שבה לא הפסקתי לצחוק וליהנות מהמקצועיות הרבה שבה הועלתה על הבמה.

ביצוע ללא רבב, אך המחזה עצמו דדוד ורחוק מלהרשים. יוסי גרבר (מימין) ודמי ברוך ב"מבקר המדינה" של תיאטרון הקאמרי

המופעים הטובים ביותר

הקונצרט הטוב ביותר:

1. דניאל ברנבוים מבצע את הקונצ'רטו לפסנתר מספר 3 מאת בטהובן ואת מספר 2 מאת ברהמס עם הפילהרמונית בניצוחו של ירון טראוב.
2. הויולנית טביאה צימרמן מנגנת סונטה לויולה גדולה ותזמורת מאת פגניני ואת הרולד באיטליה מאת ברליוז עם התזמורת הסימפונית ירושלים בניצוחו של דוד שלון.
3. רסיטל של טביאה צימרמן עם הפסנתרן איתמר גולן.
4. רסיטל מרוחש של הכנרת הנפלאה מידורי.
5. רסיטל מרתק של זמרת המצו סופרן חרה הלוי עם הפסנתרן יונתן זק.

הביצוע הטוב ביותר:

1. הסימפוניה הלירית מאת מלינסקי בביצוע הפילהרמונית בניצוחו של אורי סגל.
2. המתיחה כחוף של גורל מאת ורדי בביצוע הפילהרמונית בניצוחו של אנטוניו פפנו.
3. ג'ורג' סטקולי מנצח על הסימפוניה השלישית של בטהובן עם הפילהרמונית.
4. קז'ישטוף פנדרצקי מנצח על הרקויאם אותו חיבר עם התזמורת הסימפונית ירושלים והמקהלה הפילהרמונית הלאומית של ורשה.
5. קונצ'רטו מספר 1 לפסנתר ותזמורת מאת צ'ייקובסקי בביצוע גריגורי סוקולוב עם התזמורת הסימפונית ירושלים בניצוחו של ג'וזף סבנסן.

המנצח הטוב ביותר:

1. אנטוניו פפנו (ארה"ב) בקונצרטים עם הפילהרמונית.
2. ניל סטלברג (ארה"ב) בקונצרט עם התזמורת הסימפונית חיפה.
3. קורט מזור (גרמניה) מנצח על הראשונה של מהלר בפילהרמונית.
4. דורתואנג צ'ין (סין) בקונצרט עם התזמורת הסימפונית חיפה.
5. אלכסנדר רהברי (אוסטריה) בקונצרט עם הסינפונייטה הישראלית באר שבע.

הסולן הטוב ביותר:

1. גאורגי סוקולוב (פסנתר, רוסיה) בקונצרט וברסיטל סולו.
2. אלנה ברילובה (סופרן, רוסיה) באופרה ריגולטו עם הפילהרמונית.
3. הפסנתרן הרוסי יבגני קיסין (ברסיטל סולו).
4. אליסון הגלי (סופרן, אנגליה) בביצוע בריאת העולם עם הפילהרמונית.
5. הפסנתרן הסיני אולי מוסטונן עם התזמורת הסימפונית ירושלים.

המנצח הישראלי הטוב ביותר:

1. סטנלי ספרבר בעבודתו המתמדת עם התזמורת הסימפונית חיפה.
2. דוד שלון בעבודתו המתמדת עם התזמורת הסימפונית ירושלים.
3. אשר פיש (בסדרת קונצרטים עם הפילהרמונית).
4. אורי סגל (בסדרת קונצרטים עם הפילהרמונית).
5. זאב חלמי (בסדרת קונצרטים עם הפילהרמונית).

הסולן הישראלי הטוב ביותר:

1. טביאה צימרמן (ויולה) היא כבר ישראלית לכל דבר, אשר כל הופעה שלה מרטיטה את הלב.
2. שרון קם (קלרינט) בקונצרטים עם הפילהרמונית.
3. הדרי הלוי (מצו סופרן) בסדרת קונצרטים סימפוניים וקאמריים.
5. ענת אפרתי (סופרן) בקונצרטים, רסיטלים והפקות אופראיות.

והיו עוד ארועים רבים ומרגשים במשך השנה האחרונה, כמו ההפקה החדשה של תיאטרון גשר, "אדם בן כלב", שהיתה מצמררת וקשה לצפייה. בגשר גם עברו להציג את "רוזנקרנץ וגילדנשטרן מתים" בשפה העברית בהפקה שכבר נהנינו לראותה ברוסית לפני כמה שנים. היה טוב לראות בתיאטרון חיפה לצד 7 הכשלונות האמנותיים הצגה מוצלחת אחת – "פלטונוב" מאת צ'כוב בבימויו הרגשי של עודד קוטלר, שהראה לנו את הכאב, האנושיות, הקומי והטרגי שביצירתו של צ'כוב. ואי אפשר לסיים סקירה זו מבלי להזכיר את הזוידוש של המחזה ה"אב" בתיאטרון הבימה, הפקה שכבר זכתה לשבחי הביקורת לפני כמה שנים, וחזרה שוב עם הצוות המקורי ובביצוע אמין ומשכנע.

מוסיקה: מעבר לצלילים הצורמים

גם עולם המוסיקה הישראלי ידע משברים וויכוחים לא מעטים בשנה האחרונה. פרס ישראל הוענק ביום העצמאות שחלף למלחין אריק שפירא, ועורר סערה ציבורית רחבה. נגני התזמורת הקאמרית הישראלית סירבו לקבל את החלטת הוועד המנהל של התזמורת, שהחליט כי מנחם נבנהויז ימונה למנהל המוסיקלי של התזמורת עם פרישתו בטרם עת של שלמה מינץ מהתפקיד. התזמורת הסימפונית של תל־אביב נמצאת בסכנת סגירה, ועתידן של תזמורות אחרות גם הוא לוט בערפל.

אבל מעבר לצלילים הציבוריים הצורמים, הללו נשמעו גם אין ספור צלילים ערבים במשך העונה שחלפה, עונה שהיו בה שיאים מוסיקליים לא מעטים. השאלה המעניינת ביותר היתה כיצד תתפקד התזמורת הפילהרמונית הישראלית במשך עונה שלמה ללא מנהלה המוסיקלי, זובין מהטה, שיצא לשבתון. הפילהרמונית היתה עונה מוצלחת ביותר. בנוסף לסדרה הרגילה של העונה תחת שרביטו של המנצח האנרגטי אנטוניו פפנו, שהביא את התזמורת לשיאים מוסיקלים מזהירים, ביצעה הפילהרמונית לאורך העונה כולה קונצרטים טובים מאוד תחת שרביטם של מנצחים מהדרגה הראשונה בעולם, שאת רובם ככר שמענו בארץ בעבר. רבים יאמרו אם כן, כי התזמורת יכולה להסתדר גם ללא מהטה, אך זו שטות. כיוון שמהטה הוא זה שתכנן את העונה האחרונה, ולמרות שלא היה כאן, פרט לסדרת קונצרטים אחת, חותמו היה טבוע עמוק בעבודה היומיומית של הפילהרמונית, שהיתה ותמיד תהיה הגוף המוסיקלי מספר 1 במדינה.

עניין מסוג אחר עוררה התזמורת הקאמרית עם עזיבתו של מינץ. הוא עשה עבודה טובה בתזמורת זו. גם אם ברור לכל כי הוא כנר הרבה יותר טוב משהוא מנצח, מינץ עבד במיומנות רבה עם המיתרים של התזמורת, והצליל שלהם השתפר בצורה משמעותית תחת הדרכתו. והיו גם כמה קונצרטים שבהם השיג מינץ המנצח תוצאה טובה ביותר מהתזמורת, כמו למשל כשניצח על לידיות ובעדנה על הרקויאם של פורה. ולמרות שעשה רושם כי חלק גדול מהנגנים מרוצים ביותר עם עזיבתו של מינץ, רמת הקונצרטים של התזמורת הדרדרה בצורה משמעותית בחצי השני של העונה, והיא נשמעה כעדר טועה.

לאחר התזמורת הפילהרמונית, הקונצרטים המרתקים ביותר בעונה שעברה בוצעו על ידי שתי תזמורות המנגנות בפריפריה המוסיקלית שלנו, בחיפה ובירושלים. דוד שלון עושה עבודה טובה מאוד עם נגני התזמורת הסימפונית ירושלים, רשות השידור. מאז כניסתו לתפקיד המנהל המוסיקלי השתפרה רמת הנגינה של התזמורת בצורה משמעותית.

ובחיפה עושים המנהל המוסיקלי, סטנלי ספרבר, והמנהל הכללי, בן עמי עינב, עבודה מרשימה לא פחות. התוכניות של התזמורת מעניינות ורחוקות מלהיות שגרתיות. הסולנים והמנצחים המופיעים בחיפה נהנים לעבוד עם התזמורת והקהל ממלא את האולמות ללא הרף ובצדק רב. כיוון שבמפה המוסיקלית הישראלית הנוכחית תזמורת חיפה היא אחת התזמורות המובילות במדינה, לאחר הפילהרמונית. זהו גוף תזמורתי מבריק עם כלי נשיפה מעץ טובים במיוחד, ועם מיתרים המסוגלים לשיר בחום ובוריגש.

תזמורות אחרות, צעירות יותר, הרשימו אף הן בעונה שחלפה, אם כי עוררו כמה שאלות נוקבות לגבי מפת המוסיקה הקלאסית במדינה. תזמורת סימפונט רעננה מתפתחת בעקביות ובהתמדה ומתמקדת בביצוע תוכניות לא שגרתיות. ותזמורת קמרטה רחובות אף היא מצליחה למלא את האולמות בסדרת הקונצרטים הווקאליים שלה, סדרה המדגישה מדי קונצרט את המחסור המשווע במקהלות ובזמרים ישראלים ברמה הראויה לתזמורת צעירה ומתפתחת זו. רוב הביצועים המקהלתיים של התזמורת סובלים ממקהלות בינוניות ביותר ומסולנים הרחוקים מלהלהיב.

נכון, מקהלות מקצועיות עולות כסף רב, וזה המצב גם לגבי סולנים מהשורה הראשונה, אך לעתים צריך להשקיע יותר מבחינה כספית כדי לקבל תוצר אמנותי שלם. תזמורת קמרטה רחובות היא פנינה המתמקדת ברפרטואר של תקופת באך ומבצעת אותו במיומנות רבה. לעומת תזמורות רחובות ורעננה, התזמורת הסימפונית הישראלית ראשון־לציון אכזבה השנה בגדול. למרות השם המפוצץ, זוהי תזמורת פרובינציאלית למדי המנגנת ברמה רחוקה מלהלהיב גם תוכניות סימפוניות, וגם בהפקות האופרה הישראלית החדשה.

ואם בחלק מהפקות האופרה השנה ניגנה התזמורת באופן סביר למדי, הרי באותם קונצרטים למנויים שאני שמעתי, היתה זו תזמורת רפה, עייפה ומשעממת, אוסף נגנים ללא צליל ייחודי וללא כל חשק לנגן יחדיו. תזמורת ראשון־לציון נמצאת עתה על פרשת דרכים מוסיקלית וארגונית, והגיע הזמן כי יימצא מי שיעלה אותה על דרך המלך.

אך השאלה היא האם מדינת ישראל צריכה ויכולה להרשות לעצמה להחזיק מספר כה רב של תזמורות? כיום יש במדינה עשר תזמורות הפועלות באופן מלא, ועוד מספר נוסף של תזמורות המנגנות באופן חלקי יותר. חלקן מאומצות על ידי עיריות שונות המעניקות סכום כסף לתזמורת, אך אינן יכולות להעניק לתזמורת אולם. וכך תזמורות ראשון־לציון ורחובות מנגנות את רוב הקונצרטים שלהן בתל־אביב למשל. אולי הגיע הזמן לבנות מחדש את מפת המוסיקה הקלסית בצורה שונה. כיוון שגם מדינה המאמינה בתרבות אינה יכולה לתמוך ביותר מעשר תזמורות המנגנות בסופו של דבר רפרטואר די זהה ובהרבה מקרים לאותו קהל.

בעוד העשייה הסימפונית פורחת בארץ, המוסיקה הקאמרית קופאת על שמריה. פרט לסדרת הקונצרטים המרשימה במוזיאון תל־אביב מתקיימים מספר אין ספור של קונצרטים ברחבי הארץ לפני קהל מועט ובאולמות קטנים, קונצרטים שבמקרים רבים איש אינו שומע עליהם או יורע על קיומם. נכון, יש בארץ מוסיקאים רבים וטובים. אך חבל שאין לנו כמה אנסמבלים קאמריים מובילים. רביעיית תל־אביב כבר שבקה חיים, ושלישיית יובל הודיעה על פירוקה בשנה האחרונה כשניגנה קונצרט פרידה מרגש במוזיאון תל־אביב.

הפקה מצמררת. ישראל דמידוב ב"אדם בן כלב"

> מה עדיף: תיאטרון מקורי ברמה בינונית, או קלאסיקה בינלאומית ברמה מעט טובה יותר? ויכוח ציבורי נוקב זה עמד במרכזה של עונת התיאטרון האחרונה שידעה הפקות כושלות לא מעטות – גם בתיאטרון הלאומי, גם בתיאטרון הסימטה ואפילו בפסטיבל עכו הקודם. יחד עם זה טעמה גם ביצועים מרתקים והצגות טובות – מ"הסוחר מוונציה" ועד ל"אדם בן כלב" • גם עולם המוסיקה ידע משברים וויכוחים, אך לפילהרמונית, למשל, היתה עונה מוצלחת ביותר • ובמחול משלה בכיפה להקת בת־שבע בטכניקה מזהירה • תשנ"ד, סיכום תרבותי

מחול: חיות ודרמטיות

פעילות המחול בארץ אינה אינטנסיבית כמו הפעילות המוסיקלית או התיאטרלית. אך גם חובבי המחול נהנו בשנה האחרונה ממגוון מופעים שהועלו במסגרת פסטיבלי מחול כאלו ואחרים או באופן עצמאי. רוב מופעי המחול מועלים במרכז סוזן דלל בתל־אביב, אשר בחודש הבא יחגוג חמש שנים להיווסדו. פרט למופעי להקת בת שבע, ללא כל ספק הלהקה הייצוגית מספר 1 של המחול בארץ, מתקיימים בסוזן דלל גם פסטיבלי מחול כאלו ואחרים כמו בכורות במחול, הרמת מסך ואחרים.

בנוסף לבת שבע, גם להקות בת דור ולהקת המחול הקיבוצית פעלו השנה באופן סדיר והופיעו הן בכל ברחבי הארץ והן בסיורים בינלאומים. לשתי הלהקות אוסף של רקדנים טובים ביותר, ותענוג לראות כיצד הם מתפתחים משנה לשנה. חובבי המחול בארץ זכו לראות לא מעט הופעות של להקות מחו"ל, שבמקרים לא מעטים אכזבו מאוד. בלט באהייה (ברזיל), העלה מופע ארוך ומייגע המשלב אלמנטים מודרניים ועממיים, בלט ריגה ביצע את "גיזל" ו"מפצח האגוזים" בסגנון מיושן למדי, וגם "זורבה היווני" בביצוע בלט האופרה של ורשה היה רחוק מלרגש.

אך בעשייה המקומית ראינו לא מעט הופעות ברמה מקצועית ביותר, כמו למשל יצירתו החדשה של רמי באר עבור להקת המחול הקיבוצית, "זוכרון דברים" והבכורה בלהקת בת דור של "סופה" של הכוריאוגרף "ג'ינג'י קצ'וליאנו.

היתה זו שנה שבה התבלטו כוריאוגרפים ורקדנים צעירים, כמו ענבל פינטו, איריס גורן, נעה ורטהיים וערי שעל ועוד אחרים. מרגש ביותר היה גם לראות את המופע בפסטיבל כרמיאל שבו הופיעו מיטב הרקדנים הישראלים הרוקדים כיום בחו"ל במגוון יצירות מרתקות ביותר.

אך ערבי המחול המהנים והמרתקים ביותר היו השנה בבת שבע, להקה המבצעת בטכניקה מזהירה את מיטב היצירות של גדולי הכוריאוגרפים, כמו פורסייט וקיליאן וכמובן את היצירות הקצרות והארוכות יותר של אוהד נהרין, מנהלה האמנותי. גם כאשר בבת שבע מחדשים יצירות ישנות, התוצאה תמיד מדהימה בעוצמתה, כיוון שנהרין מצליח לשמור בעקביות על החיות והדרמטיות של הרקדנים שלו. עבודה מרתקת לא פחות נעשת גם בלהקת המשנה, אנסמבל בת שבע, שהשנה השתתף בפרוייקט וידאו מחול שתוצאותיו היו מעניינות ומרשימות ביותר.

הטובים ביותר בתיאטרון

ההצגה הטובה ביותר:

חנות קטנה ומטריפה – התיאטרון העממי
אדם בן כלב – תיאטרון גשר
מסעותי עם דודתי – בית לסין
פלטונוב – תיאטרון חיפה
אנשי קופסאות השימורים – תיאטרון נוצר

הבמאי הטוב ביותר:

שירלי דשא – חנות קטנה ומטריפה
יבגני אריה – אדם בן כלב
ג'ון פופ – מסעותי עם דודתי
עודד קוטלר – פלטונוב
הלל מיטלפונקט – גורודיש

השחקן הטוב ביותר:

יוסי גרבר – הסוחר מוונציה
אלכס אנסקי – פלטונוב
יגאל נאור – גורודיש
משה בקר – אמדיאוס
חליפה נאטור – רומאו ויוליה

שחקן המשנה הטוב ביותר:

מוחמד בכרי – רומאו ויוליה
יוסף מילוא – שלוש אחיות

השחקנית הטובה ביותר:

שירי גולן – קיץ ועשן / נוכלים ואוהבים
זהרירה חריפאי – פנטסיה לפסנתר
טטיאנה קנליס־אולייר – האב / שלוש אחיות / נושים
ליאורה ריבלין – העלמה והמוות
יונה אליאן־קשת – פילומנה

שחקנית המשנה הטובה ביותר:

אדוה עדני – אהבה וזיכרון / נוכלים ואוהבים / בית המלאכה
פלורנס בלוך – האישה המופלאה שבתוכנו.

בתבת מוסף. יגאל נאור בהצגה "גורודיש"

החופש הגדול אמנם תם, אבל החגים נפרסים ממש לפתחנו, וגם אותם צריך למלא בהרבה פעילות שתתאים לכל המשפחה. כמה עצות ורעיונות, איך לעבור את הימים האלה בשלום, להישאר עם כיסים ריקים – אבל עם עצבים נורא בריאים

קח מקל, קח תרמיל

סימה באר

אם חשבתם שבתום החופש הגדול צפויה לכם מנוחה כי הילדים כבר בבית הספר, השנה למשל, אתם טועים, ובגדול. כי ה־1 בספטמבר שהשיב את הילדים למסגרת, ישוב גם וישחרר אותם לכבוד חודש החגים הבא עלינו לטובה, על חופשותיו הרבות, שפורצות בדיוק רגע לפני הסתיו.

אבל בשביל זה אנחנו פה, והנה, חשבנו בשבילכם על כמה רעיונות, איך למשוך עוד כמה פונטים מהחשבון כדי לבלות עם הילדים לא רק בחו"ל, אלא גם בארץ, במקומות עם הרבה צל, ירק, ומקורות תעסוקה ועניין לכל המשפחה.

ונתחיל עם ירושלים בירתנו, שמספקת לא רק אוויר צלול וקריר, אלא גם כמה אתרי בילוי מעניינים. כבר בדרך, אם תסעו משער הגיא דרך קיבוץ צובה, תמצאו פינות חי חביבות לילדים. משם תוכלו להמשיך לעין כרם, לבקר במנזר ולנוח בבוסתנים שבמקום. בירושלים עצמה כדאי לבקר בגן החיות התנ"כי הממוקם באיזור מלחה, שחגג את פתיחתו אשתקד. גן החיות מתפתח מדי יום, ומוסיף לשורותיו חיות חדשות, פינות חמד, ופינות ליטוף שבהן ניתן להשתעשע עם החיות ולהרגיש קרוב לטבע. ולפני שהארנק מתרוקן, אפשר עוד להספיק לחגוג בקניון מלחה, הקרוב לגן.

ירושלים גם התברכה במוזיאונים רבים ומעניינים. אחד מהם הוא מוזיאון המדע, המשלב משחקי הפעלה והתנסות בכוחותיהם של עקרונות מדעיים ותופעות טבע. המוזיאון ממוקם קרוב למוזיאון ישראל, כך שאפשר לספוג בזמן קצר הרבה תרבות.

עוד אתר פופולרי שראוי לביקור בו הוא בית המשפט העליון, ואם טרם ביקרתם שם, עשו זאת עכשיו, ומהר. המבנה המרהיב מושך אליו תיירים מכל העולם, ומתקיימים באתר סיורים מודרכים בשפות שונות, ללא תשלום וכתיאום מראש.

אפשרות נוספת שכדאי לנצל, היא סיורים בעיר ללא תשלום, אותם מפעילה עיריית ירושלים. פרטים בטלפון: 02־258844. ואם כבר מדברים על תחילת שנת הלימודים, וברצונכם להוסיף דעת לילדיכם היותר גדולים, קחו אותם לביתו של ש"י עגנון הממוקם בשכונת תלפיות בירושלים – שם מקבלים המבקרים הדרכה אישית, ויכולים לצפות בסרט תיעודי על הסופר ולהתנסות בתוכנית מולטימדיה ממוחשבת. פרטים – בטלפון 02־716498.

מחזיון אור קולי על קורותיה של ירושלים תוכלו ליהנות במוזיאון מגדל דוד, בחצר המצודה. הביקורים מתחילים בשעות הערב, ותוכלו לצפות מגנות המגדלים אל נופיה הייחודיים של העיר העתיקה והחדשה, ולבקר בתערוכה המתחלפת. פרטים – בטלפון 02־274111. וכמו בכל עיר, גם סביב ירושלים יש פארקים ויערות של קק"ל, ובהם מתקני שעשועים וחניונים, המתאימים לפיקניקים משפחתיים.

אוה, איזה חיפה

גם מסלולי הטיולים בחיפה מציעים מגוון רחב של אפשרויות, ברכב וברגל, ומאפשרים לחוש את דופק החיים בעיר ולמצוא מרגוע בחופי הרחצה, בחורשות המוריקות ובפארק הכרמל, הירוק כל השנה.

אתר ראוי לביקור הוא גן החיות והגן הבוטני, השוכנים בגן האם שבמרכז הכרמל. הגן עצמו שופע בעלי חיים ופינות חמד מטופחות. אפשר לבקר גם בגן הבוטני ובמוזיאון הטבע, שבו פוחלצים של בעלי חיים ואוסף נדיר של נחשים חיים. הזמנות בטלפון 04־372886.

גן האם עצמו גם הוא ראוי לביקור. הוא נמצא במרכז הכרמל. יש בו טיילת יפה, מדשאות, אזורי משחק לילדים ובתי קפה. בקיץ נערכים בגן מופעים רבים וכן אפשר לשלב בו ביקור במכון הזואולוגי.

מרכז הבהאים העולמי גם הוא שוכן בחיפה והוא אחד האתרים המרהיבים ביופיים. במקדש המפורסם, בעל כיפת הזהב, קבור אחד משני מייסדי הכת הבהאית, וסביב למקדש אפשר לבקר בגנים הבהאיים שניטעו והתפתחו בהדרגה.

בשוליו המערביים של הכרמל שוכנים הכנסיה ומנזר סטלה מאריס. הכנסיה המרשימה שייכת למסדר הכרמליטי ומשמשת כמקום עליה לרגל לצליינים, והיא שוכנת סמוך למערת אליהו הנביא. במקום נמצא גם אוסף עתיקות. המנזר שימש בעבר בית חולים לחיילי נפוליאון, ולפיכך מופיעה בפתח הכנסיה מצבת זיכרון לחיילים הצרפתים. הכניסה ללא תשלום. פרטים בטלפון 04־337758.

הרכבל של חיפה, עוד אתר ששווה ביקור, מספק הזדמנות להשקיף על נוף מרהיב מעל הכרמל, עד חוף הים. מסלול הרכבל הוא מטיילת בת גלים עד כנסיית סטלה מאריס. פרטים – בטלפון 04־335970. הנסיעה ברכבל עצמה היא חוויה לכל המשפחה.

מחוץ לעיר, אפשר לבקר בפארק הכרמל – שהוא אחד הפארקים הגדולים בארץ ומציע אתרי בילוי ופעילות מגוונים, סיורים בנחלי הכרמל, אתרי פינקניק ונופש פעיל, נקודות תצפית מרהיבות הנשקפות מפסגות הכרמל ושמורת טבע חי בר.

מחיפה אפשר להמשיך צפונה לגליל המערבי, שאינו רחוק כל כך מעיר הנמל. באיזור יש שפע מוקדי פעילות למטיילים – סיור בנחל בצת הכולל ביקור במערת שרך, סיור בנחל זיו ובשרידי מבצר מונטפורט, ביקור במערת הקשת ברמת אדמית ועוד. רוב המסלולים קלים להליכה ומתאימים לכל המשפחה. לנחל בצת תוכלו לגלוש גם על גבי חמורים, ברכיבה שווה לכל נפש. פרטים ב"בין הנחלים" שבקיבוץ אילון, בטלפון 04־858178. חובבי הכושר שביניכם יוכלו לשכור שם גם אופני הרים וליהנות מרכיבה באוויר הצח ובנוף הפראי. ומי שרעב יוכל להשביע את רעבונו באוהל הבדואי במקום.

מהגליל המערבי כדאי ואף רצוי להמשיך מזרחה, לגליל העליון, שמגוון הפעילויות שהוא מציע עשיר ורב. טיולי ג'יפים, באגי, טרקטורונים, שיט בירדן, קיאקים, ראפטינג, אבובים, טיולים רגליים, החלקה על הקרח במרכז קנדה שבמטולה, מוזיאונים לתולדות היישוב, גנים לאומיים, ומה לא.

חברת ראפטינג נהר הירדן, למשל, מציעה מבחר מסלולי אתגר רטובים לאורך הירדן ההררי, ראפטינג משפחתי, ומבחר מסלולים בעמק החולה ובשיפולי רמת־הגולן. פרטים בטלפון 06־936867.

אם אתם רעבים אחרי הראפטינג, תוכלו לקפוץ למסעדת באבא יונה בצומת יסוד המעלה, שחוץ ממזון כשר, מציעה גם טיולי ג'יפים, רכיבה על סוסים, ולילדים – רכיבה על סוסי פוני. פרטים בטלפון 06־938773.

בחוות רוברבין, המשחזרת את החיים בימי העלייה הראשונה, יכולים המבקרים לצפות בתוכנית אור קולית, לשאוב מים מהבאר כמו פעם ולסייר בחדרים המשוחזרים. לילדים מתחת לגיל 6 – הכניסה חינם.

גם בקיץ כדאי להצפין לחרמון, ולהצטרף לאחד מסיורי הקיץ ללא תשלום, בליווי מדריכים של רשות שמורות הטבע, כולל עלייה ברכבל (בתשלום). פרטים בטלפון 06־981337.

אחרי החרמון אפשר עוד לקפוץ למרכז קנדה, להחליק על הקרח, לקפוץ לבריכת כדורים, על מזרוני קפיצה, לנסוע במכוניות ממונעות להצטרף למשחקי מים ולשעת סיפור.

ואם גם זה לא מספיק, המשיכו לחורשת טל, עלו על טרקטורונים, על סירות מתנגשות, רכבו על סוסים, בקרו בעיר הילדים על המקפצות והמגלשות שבה, ותאמינו לי שזה רק על קצה המזלג.

שם בתל-אביב

לעצלנים שלא ממהרים להתרחק מהעיר הגדולה, כדאי לדעת שגם לתל־אביב יש הרבה מה להציע. וראשית, אם עוד לא קפצתם ללונה־פארק שבגני התערוכה – זו ההזדמנות. המקום פתוח כל יום מ־9.00 בבוקר עד חצות, ותמורת כרטיס אחד תוכלו לבקר בכל המתקנים ללא הגבלה – במופע דולפינים ואריות ים, בעשרות מתקנים, במרינת המשחקים, במגלשות מים, בסירה, בגלגל ענק, ומה לא.

הספארי ברמת־גן הוא עוד אתר מבוקש ומעניין. תוכלו לראות שם שפע בעלי חיים ופינות חמד. קלנועיות יקלו עליכם את התנועה ואת היכולת להגיע מכלוב לכלוב, ללא מאמץ. בפארק הירקון תוכלו לבקר בצפארי, המשופע בצבעים ובציפורים. בפארק עצמו ניתן לשוט בסירות במימי הירקון, לנוח על המדשאות הרחבות ולהרגיש כמו בחיק הטבע. בפארק יש גם אתרי פיקניקים לרוב, ואם ממשיכים ללכת או לשוט לאורך הירקון, מגיעים עד חוף הים. מי שימשיך צפונה, יכול להגיע לפארק המים של שפיים, ומי שיבחר בדרך לדרום – יגיע לאיזור הנמל של יפו, על המנזרים, מסעדות הדגים וחוף הים המרהיב שבו.

בקיצור, קחו את הרגליים, את הכסף ואת הילדים, וצאו ליהנות, לפני שיגיעו ימי החורף והגשם.

על התוכנית המוסיקלית השנה אין עוררין. זה אחד הפסטיבלים הטובים ביותר. בתמונה: חנון דייב ליבמן

פסטיבל הג'אז בים האדום, איפשר תמיד למתבגרים הנצחיים שבינינו לעלות למשך ארבעה ימים רצופים על גלי טריפ מוסיקלי אין סופי, לגיטימי, אינטימי שלרוב הצריך את מעט הכדאיות בהליך ההזדקנות... שני גורמים מרכזיים תרמו לעניין: הצטמצמות המשמעותית בקהל אוהדי מוסיקת הג'אז בעולם, והתפלגות הגילים הממוצעת בקרב אוהדי הג'אז. כסיבות משניות עזרו לעניין ההוצאה הכספית הגבוהה הכרוכה בהשתתפות בפסטיבל כזה, והעובדה שהוא מתקיים בימים האחרונים של חופשת הקיץ בעיצומן של ההכנות האחרונות לשנת הלימודים החדשה. כפועל יוצא, התקיימו מאז החלה מסורת הפסטיבל, אירועים נפלאים סולידיים שהפכו את חלק מקבוצת חובבי הג'אז הישראלית לגרופיס קבועים של הפסטיבל.

השבוע הוצפה רחבת נמל אילת בעשרות רבות של בני נוער. את רחבת הבריכה במלון רביירה, המארח את הפסטיבל ומקיים את הג'ם־סשן הליילי, הציפו שקי שינה ועוד ערכות לינה מאולתרות.

בתהליך ממושך של השנתיים־שלוש האחרונות, הולך ומשנה פסטיבל הג'אז האילתי את פניו הסולידיים, והם מזכירים משום מה יותר ויותר את הבייבי פייס של פסטיבל ערד.

אין שום דבר רע באנשים צעירים שרוצים לשמוע מוסיקה, אבל כשאתה ממסחר פסטיבל ומושך בכל מיני אמצעים כמה שיותר פותחי כיס – מישהו עלול לשלם על כך, או לפחות לא ליהנות מהעניין.

אם אתה מוכר שרשראות לענידה סביב הקרסול ברחבת הנמל, סביר להניח שיהיו כמה צעירים שיבואו רק כדי להציץ בהם.

על התוכנית המוסיקלית אין עוררין. השנה השתבח הפסטיבל במיוחד. הכוכבים התורנים היו חברי להקת "דם יזע ודמעות" שאי אפשר לומר עליה שהיא נוטה לראפ. זו להקה שזכתה לתהילת עולם בימי וודסטוק העליזים, ואיך שהוא הצליחה לשרוד עד היום בעיקר על ידי תהילת העבר.

הפסנתרן הבריטי סטן טרייסי, וירטואוז נפלא ועתיר נסיון, נתן הופעה מוצלחת במיוחד והוכיח גם הוא, שגם בגיל שיש לך נכדים, אתה עוד יכול להציג רבות מכשרונותיך לעולם.

ברלי לגרן, גיטריסט שהפגין שליטה מדהימה, אם כי לעיתים מכונית מרי, קצר תשואות רבות וחזר להדרנים רבים.

ארצ'י שפ, עם הסקסופון והחספוס הקולי שרק גרון של שחור יכול להפיק, הוא אמן מחאה שיכול לצרף הרבה לבכות למלחמה נגד הגזענות. הוא החל להופיע בערך באותה תקופה שנלסון מנדלה פצח במלחמת המחאה שלו.

רישארד גליאנו, עם האקורדיון הווירטואוזי שלו, חבר לאנריקו רווה, חצוצרן איטלקי נהדר, ויחד הם נתנו את אחת ההופעות הטובות יותר של הפסטיבל.

ואפשר עוד להמשיך ולפרגן גם לאחרים, או לומר בקיצור שמבחינת רמה, עניין וגיוון, זהו אחד הפסטיבלים הטובים ביותר.

אבל, כן אבל, משהו בו, כפי שהשמיעו באוזני הגרופיס הקבועים, משהו בו חסר הפעם, או שמא נעלם. יש מי שבחרו להגיד שהפסטיבל לא הצליח להתרומם מבחינת האווירה. היו מי שטענו בגין הצפיפות, לדעתי, הבעיה היא שהפסטיבל הזה נמסחר מדי. אם פעם, ברחבת הנמל, הוצבו שני דוכנים למשקאות ודוכן סנדוויצ'ים אחד, היום אתה מתהלך לאורך הרציף ומחפש את הים בין הדוכנים הצפופים שמציעים סוגים שונים של בירה, סנדוויצ'ים עם נקניקיה, גלידות, יין, צ'יפס עם קטשופ, בקיצור, חגיגת ג'אנק לעולה ולעולה. יחד עם זה, יש גם חנויות למכירת פיצ'פקס. צעיפים, כובעים, חולצות ושרשראות. את אותו התפריט היה אפשר למצוא גם על שפת הבריכה במלון רביירה.

את המנגינה הזאת כנראה שאי אפשר להפסיק. בשנה הבאה כנר ישלוט המראה העדרי גם באילת. מישהו יפיק מזה הרבה רווחים. מישהו אחר יחשוב פעמיים האם לקנות את כל הפסטיבל או רק לקפוץ לביקור מקומי.

המראה העדרי

הפגין שליטה מדהימה, וחזר להדרנים רבים. הגיטריסט ברלי לגרן

במעלה המדרגות היורדות

(המשך מעמוד 3)

משרד החינוך קיבל בשנה שעברה את תוספת התקציב הגדולה ביותר מבין כל משרדי הממשלה. לאן הלכו כל הכספים האלה?

"מחצית התקציב – תשלום שכר המורים. כעת יש לנו סיבוב נוסף שאני לא יודע כיצד הוא יגמר. אנחנו מטפלים בנושא של הטיבת הביניים בכמה דרכים. ראשית, אנחנו משקיעים מאמצים גדולים מאוד ליצור חומרי למידה, תוכנות מחשב, לומדות מחשב, שיטות הוראה חדשות. בחלק גדול מחטיבות הביניים, נהוגות היום שיטות הוראה מרתקות, אולי המתקדמות ביותר

בעולם. את מבצע מיחשוב מערכת החינוך, הפנינו בראש וראשונה לחטיבות הביניים. שנית, אנחנו מנסים לעורר את תפיסת הכיתות ההטרוגניות, כבר מגיל צעיר ביותר.

"רק אתמול ביקרתי בבית ספר כזה, שהכיתות מחולקות שם לפי נושאי הלימוד, והרב גילאיות מתחילה ממש מהשנה הראשונה. בדרך זו מוסרות המחיצות בין הכיתות, ונמתקת הסטיגמה של מעבר להקבצה יותר נמוכה. זו הצלחה גדולה. אנחנו עושים מאמץ גדול מאוד כדי לעורר את ההטרוגניות הזאת גם מבחינת האווירה. כלומר, חלק מהערכיות שלנו זה לחנך לשונות, להכרת החלש. צפיתי גם בניסיון נועז של ילדים חריגים בכיתה רגילה עם סיוע להורים. יש כאן מסר של סובלנות והטרוגניות, ואנחנו עוקבים אחרי זה כל הזמן".

שיטות יצוג חמורה

כיצד זה ישפר את המוביליות החברתית של השכבות החלשות

"לפי השקפתי, בית הספר צריך לשאוף לכך שהבוגר שלו יהיה כבר ברמת מוביליות חברתית הרבה יותר גבוהה מאשר הוריו. הוא לא יכול לשנות מהיום למחר פערים חברתיים, אבל הוא חייב לשאוף לכך. אם אנחנו מדברים על 20 שנה, ניתן לומר שיש שיפור במצב, אבל אף אחד לא שם לב לנקודה קריטית אחת – יש שיעור גדל של זכאים לבגרות בתשנ"ג, בעיירות הפיתוח, גם בקרב ערביי ישראל, אבל זו עלייה במדרגות יורדות.

"כשהכנסת קבעה את האינטגרציה נקודת השוויון החברתי היתה גמר התיכון. היום הנקודה הזאת היא כבר תואר ראשון. בלי תואר ראשון קשה להתקבל אפילו לשירות המדינה. כלומר, גם אם הרעיונות של שנות ה־60 היו נכונים, היום אני צריך לעלות במעלה המדרגות היורדות ולדרוך קדימה פי שניים יותר מהר כדי להביא יותר אנשים לנקודת השוויון החברתי – גמר התואר הראשון. למי שמאשימים אותי בהורדת הרמה אני יכול רק להגיד שגם באוניברסיטאות יש שיטת יצוג חמורה מאוד של שכבות חדשות, בעיקר של ערבים ובני עדות המזרח, וגם את זה מוכרחים לשנות. אני מקבל את האינטגרציה, אבל אני רוצה ליישם אותה גם ברמה של האוניברסיטה".

זו הסיבה שאתה מאשר הקמת בית ספר "בדלני" בקרמה?

"בנתונים המיוחדים של ערים גדולות שבהן יש חלוקה ברורה בין רבעים חזקים לחלשים, ראוי לאפשר הקמת בתי ספר על יסודיים עיוניים בתוך השכונות החלשות. הדבר נערך לצורך ניסוי בנוסף למערכת ההסעות של הילדים משכונות חלשות לשכונות חזקות.

"קבוצת קרמה באה עם הצעה להקים בית ספר עיוני כזה כאשר הם מגייסים מורים בעלי תודעה חברתית ומוטיבציה חזקה. החלטתי לאפשר להם ניסוי זה בתנאי שיקבלו כל ילד מאותו איזור שירצה בכך ללא אבחנה עדתית, ובתנאי בקרה של מינהל החינוך. כל מי שיכול לתרום לשיפור הלמידה ולהעלות את מספר הזכאים לבגרות של תלמידי השכבות החלשות יבורך.

"אני חייב לציין, כי לא היתה לנו הצלחה כל כך גדולה בשיטה הקודמת, כך שאין מה למהר ולדחות על הסף את היוזמה הזו. כמובן שלא נרשה שום תעמולה או פעולה, בניגוד לחוק חינוך חובה ולחוק חינוך ממלכתי בבתי ספר, ובוודאי שלא נאפשר גישה הפוסלת ערה בישראל על רקע כלשהו".

ואתה לא חושש שידביקו לך תוויות של מזרחי מקצועי, שיזהו אותך עם הקבוצה הזאת?

"אני לא מפחד משום הדבקת תוויות. אני מוכן גם להגיד דבר, שאולי ילעגו לי על זה, אבל אני רואה בזה שליחות. היה כעת ויכוח על האנגלית. הצענו ארבעה אמצעים לשיפור האנגלית בקרב תלמידים חלשים, ומיד קמה זעקה שלא תיאמן. כנראה שסיפקתי חומר נהדר לפיליטונים, כי כולם עשו מזה צחוק, ואף אחד לא התייחס להצעה ברצינות".

אולי כי זה נתפס כגימיק?

"אולי, אבל בינתיים הסתבר לתדהמתי שבתיכון חדש, בבית ספר מגן ובעוד בית ספר נוסף, מנסים את זה בהצלחה, אבל על זה אף אחד לא מדבר.

"תראה, אני מנסה לפתור פה בעיה חמורה. אני מציע לגייס בחוזים אישיים מורים לאנגלית לאזורים חלשים, אומרים לי לא. אני מציע לנסות להתחיל אנגלית מכיתה ג' אומרים זה לא יילך. אני מציע התעמלות באנגלית, צוחקים מזה. אף אחד לא אומר מה כן. אף לא אחד מהאנשים שכתבו והפגיזו את העיתונים לא מוטרד מכך שאלפי ילדים יהודים וערבים לא יכולים להגיע לבגרות בגלל האנגלית. הנושא הזה מטריד קבוצה קטנה של אנשים שיש עליהם סטיגמה, אבל עלי הרי אי אפשר להגיד שאני מזרחי פרופסיונלי. אני יכול להגיד לך שחלק מהטענות שלהם צורקות לחלוטין בנושא הזה".

פרופ' אמנון רובינשטיין: "אף לא אחד מהאנשים שכתבו והפגיזו את העיתונים לא מוטרד מכך שאלפי ילדים יהודים וערבים לא יכולים להגיע לבגרות בגלל האנגלית"

למה אתה לא מוסיף שעות לימוד אנגלית במקום להתעמל באנגלית?

"גם אם אני אוסיף פי שניים שעות באנגלית תהיה לי אותה תוצאה. דיברו בטלוויזיה על שדרות. העיירה הזו מקבלת יותר מ־60 שעות אנגלית שבועיות בבית ספר יסודי. זה אחד המקומות הכי מושקעים מבחינת האנגלית, ובכל זאת התוצאות שם לא טובות.

"יש פה בעיה אמיתית, של תלמידים בשכבות החלשות שעברו את כל מסלול הייסורים של מתמטיקה, תנ"ך ולשון ויכלו לו, והם לא מצליחים להגיע לאוניברסיטה בגלל בחינת בגרות אחת באנגלית. אני מחפש בתום לב דרכים להתגבר על זה, אבל זה לא מטריד באמת אף לא אחד מהאנשים שדיברו על זה ברדיו ובטלוויזיה, אף לא איש מכל הצוחקים והמתרפים והמגדפים. כולם משלמים מס שפתיים לנושא החברתי, אבל את אף אחד זה לא מעניין באמת. אפשר להתפלץ מזה".

בכל העולם המערבי למדו מהניסיון הנורא של שנות ה־70, וחוזרים היום למעורבות של המדינה בחינוך. אצלנו נדמה שהולכים לחיפך.

"ראשית, מערכת החינוך בישראל היא הרבה יותר ריכוזית מכל מערכת חינוך אחרת. כך שגם אם ארצות־הברית ואנגליה ינועו כלפי מעלה, המרחק בינינו עדיין לא יהיה גדול. מה שעשו בארצות האלה, זה מעבר משיטה אנרכיסטית, ניסיון לצאת לתכנים משותפים, דברים שקיימים אצלנו מזמן. יצאנו בתוכנית ההתערבות כ־34 ישובים חלשים. המשרד לא יכול לקחת על עצמו, במקרה הטוב, יותר מעשרה ישובים. אנחנו כפופים לחוק המכרזים, ויש לזה מחיר. מה גם, שגופים שלנו צריכים להשתתף במכרזים האלה.

"אני מוכרח לנסות מגוון של דרכים, שאני לא משוכנע שכולם יצליחו, כדי לחלץ את בתי הספר החלשים ממעגל הקסמים האכזרי הזה.

"כשנכנסתי לתפקידי תקפו אותי ושאלו למה אני לא נפגש עם אנשי קרמה. היום תוקפים אותי למה נתתי לחם בית ספר. אין כל אפשרות לזכות בוויכוח הציבורי הזה. אין חברה אחרת בעולם שעושה דברים כאלה".

איך אתה מתכוון להתגבר על בעיית ארגוני המורים?

"אחרי הסיבוב האחרון, בגלל ההצמדה למהנדסים, שכר המורים יגדל באופן מאוד משמעותי, בשיעור שלא חלמנו עליו ואני שמח על כך, אם כי זה ייצור בעיות קשות מאוד במשרד האוצר. בנוסף, יצאנו בקמפיין גדול באמצעי התקשורת להעלאת קרנו ומעמדו של המורה, ואני חושב שבתמורה לכך, יהיה שיתוף פעולה עם ארגון המורים העל יסודיים בדברים שהם לטובת המערכת.

"בסך הכל, למרות המגמה הכללית של ניגוח, אני מרגיש שהציבור חש שהמערכת זזה קדימה. לפעמים באיטיות, לפעמים לא במידה שווה, אבל יש תחושה של תזוזה, שגם מוצדקת על ידי הנתונים. צריך לזכור שעדיין אין נתונים סופיים לגבי השנה, אבל מיום שהתחלתי בקמפיין של לגשת לבגרות, גם בהצלחה חלקית, חל גידול של שישה אחוזים במספר הניגשים לבחינה זו. מבחינתי זה דבר עצום, ואני אסתפק גם בארבעה אחוזים. כמובן שצריך עוד לברוק את שיעורי ההצלחה בבחינות, וברור שבלי רפורמה מקפת בבחינות הבגרות, אי אפשר יהיה לדבר על מהפכה ממשית, אבל זו בהחלט התחלה של דרך".

אנשי האור

חיים מאור

כריסטופר בקלאו, אמן בריטי צעיר, בנה בימים אלה מיצב במוזיאון הרצליה לאמנות. הוא יצר חדר נוסף במוזיאון ממיכל עץ ענק ששימש להובלת משא ומטען.

תקרת החדר נוקבה על ידו, באמצעות מסמר, לאלפי נקבים זעירים שצורתם הכוללת כצלם אדם. אור השמש, שיחדור מבעד לאלפי החרירים הללו, ייצור דמות רפאים, דמות אור שתטייל על הרצפה ועל הקירות במשך היום, ו"תאסף" אל הצללים", עם חשיכה.

האמן אומר כי "לצורך יצירת צלליות המתווה לדמות הזו, אני משתמש בחברים שלי. הם מתפשטים ונעמדים בתנוחה מסוימת. חשוב לי שאלה יהיו חברים שלי. כן, גם נשים. הן היו נייטרליות יותר. בשבילי, לצייר את הצלליות שלהם זה לרשום את הקשר הישיר שלהם. יש אנשים הרואים בדמויות האור יצורים המתבוננים בהם, אחרים טוענים שהדמויות נעלמו, מסגנות את גבן. אני קורא לעבודות הללו 'אורחים'".

האחר שמכיל את הכל

"חומר וצורה 'נשואים' זה לזה, קשורים זה בזה. אני מעדיף את הגישה האריסטוטלית, האינטלקטואלית יותר, מכלול של רגשות, תחושות ומערכות שכוללות את התרבות. בדרך כלל אנשים אומרים: עץ, בית וכו', ויוצרים את הקטלוג הגדול של העולם – קטלוג החומר. אני מתעניין בדברים הלא חומריים. זה טבע חדש.

"בפוסט־סטרוקטואליזם רואים את השפה כאחת. אלוהים אחד מייצר הרבה נשמות. האחד שמייצר הרבה, שמתפצל לשפות שונות (נצרות, יהדות וכו') וכולן, בסופו של דבר, יוצרים את השלם והאחר. כשהייתי ילד, הלכתי לכנסיה ו'בלעתי' את התפישה הנוצרית ואת החינוך הדתי. הנצרות היתה עבורי הדת האחת האפשרית. כשלמדתי וקראתי אודות דתות אחרות, נעשיתי עצבני וממורמר. בעסתי על החינוך שקיבלתי. שנים רבות הייתי נגד הדת. כיום אני מסתכל על היהדות ועל הנצרות ומגיע לבסיס המיתי שלהם, ומגלה הרבה יופי עמוק, אמיתי ונכון. מישל פוקו ואפלטון מדברים קרוב, וכך גם היהדות והנצרות.

"אינני מאמין באלוהים כ'מישהו' מבחוץ המשקיף על הארם, אלא כ'מישהו' מבפנים שמכיל אותנו כולנו, וכולנו יוצרים אותו. בשבילי, אלוהים הוא היופי והתבונה של המערכת של היקום שממלאת את הארם. כשהתחלתי לראות את העולם מנקודת מבט זו, היא היתה נקודה אינטלקטואלית־אקדמית. עם הזמן היא נעשתה פחות חשובה. מה שחשוב יותר זה מה שקרה לי בתוכי. האפקט של ההבנה הזו הביא אותי להעריך את האנושיות ואת כל מה שקשור באנושי. זה הביא אותי להתבונן בעולם בעיני ילד. בניינים, מכוניות או מטוסים נעשו למבנים מרהימים של הנוה. אני מרגיש שהתעוררתי".

טבע רומנטי ללא אדם

"'טבע'. נעשה חשוב יותר מתמיד. המושג 'טבע' השתנה לפני ואחרי הרומנטיקה. בעבר הוא כלל את האדם כיציר הבריאה. כיום, אני, כבני דורי – אינטלקטואלים אנגלוסקסים בעולם הפילוסופי־האמנותי העכשווי – מתחילים לאהוב את הטבע ולשנוא את הארם. אנו אומרים שהארם הוא הסרטן של כדור הארץ. חשיבה כזו רואה בארם יצור הרסני, שיש להורות לו: אל תשאיר דבר, פרט לעקבות כף רגליך. אל תיקח דבר, פרט לתצלום. זוהי סיסמה שנועדה לשמור על העולם מפני הארם. זוהי תפיסה ניאו־רומנטית. זוהי, לדעתי, מחשבה טבעית שנועדה לסייע לנו לשרוד כאן.

"במאה ה־17 המוזיאונים כללו תחומים רבים, ולא רק אמנות במובן הצר של המלה. המוזיאון נתפס כ'קופסת פלאים' (קונסט קבינט'). במוזיאון שבו אני עובד כאוצר (מוזיאון ויקטוריה ואלברט בלונדון) ניתן לראות שלד של חיה ליד כינור. האוצרים המודרנים מזולזלים בכך ואינם מבינים את הקשר. בעבודותי, אני מנסה לתפוס את 'הנשמה'/'הרוח', ללא ההקשרים הדתיים של המושג. כלומר, מן אנרגיה תבונית. אני מנסה להכניסה לתוך התיבה השחורה – קופסת הפלאים שלי".

לדבריו, את הציור של רנה מגריט (איש עשוי מאור) הוא מכיר, אך לא היה מודע לו כשעבד על עבודתו. כך גם לגבי תצלומו של דואן מייקלס (וריאציה על הציור של מגריט). את התצלום של דואן מייקלס ראה לפני 20 שנה, בהיותו בן 15, ולא חשב עליו.

במבט ראשון ותוך האזנה לדבריו, ניתן לחשוב שכריסטופר בקלאו הוא 'ילד טוב ירושלים', יפה ותמים, ש'חזר בתשובה' ר'גילה את האור'. אולם, אם משוחחים עימו ארוכות ובוחנים את הרקורד המקצועי שלו, מגלים מתחת לחיוכים אינטלקטואל רציונלי שהתפקח מן החזר צדדיות של הרציונליזם הצרוף, הציני והקר, ומיזג אותו עם הצד האחר של המטבע, מתוך רצון לשלמות, רצון להישרד – כבני דורו האחרים. צד זה מתגלה כווריאציה אסרטיבית של 'ילדי הפרחים'.

בעבר יצר בקלאו 'פסלים' מהכלאות של צמחים. למשל: הכלאה של אגס ותות בר או עגבניה ותפוח אדמה. היו אלה הכלאות של צמחי בר וצמחי תרבות, חיבור של תרבויות, גזעים ומינים. באביב הצמחים פרחו בשני צבעים יפהפיים ומעוררי פליאה. אחר כך, כשהופיעו שני זנים של פירות בו זמנית, זה עורר רחיה. הבינו שזה 'יצור לא טבעי', מוטציה מלאכותית. "בעיני, אלה 'נישואין מטאפוריים' בין צמחים שיוצרים צירופים מטאפוריים. זו לא הכלאה במובן של הנדסה גנטית. אלה עבודות עקרות, ללא הקשר 'שימושי'. במישור הגלוי, העבודות הללו שואלות: האם נשמיר את עצמנו על ידי מעשים שליליים? במישור הסמוי – האם זה 'טבעי' לעשות זאת? האם אנו חלק מהכלל?"

בין השנים 89'–91' הציג בקלאו את העבודות הללו כפסלים, לצד תצלומים של התהליך, בגלריה בלונדון. "מעשה ההכלאה וההיתוך נעשה לצורך ההרכבה, נתפש (בפרשנות הפמיניסטית) כפאלוס גברי החודר לטבע הנשי. זו דרך אחת לזיהוי".

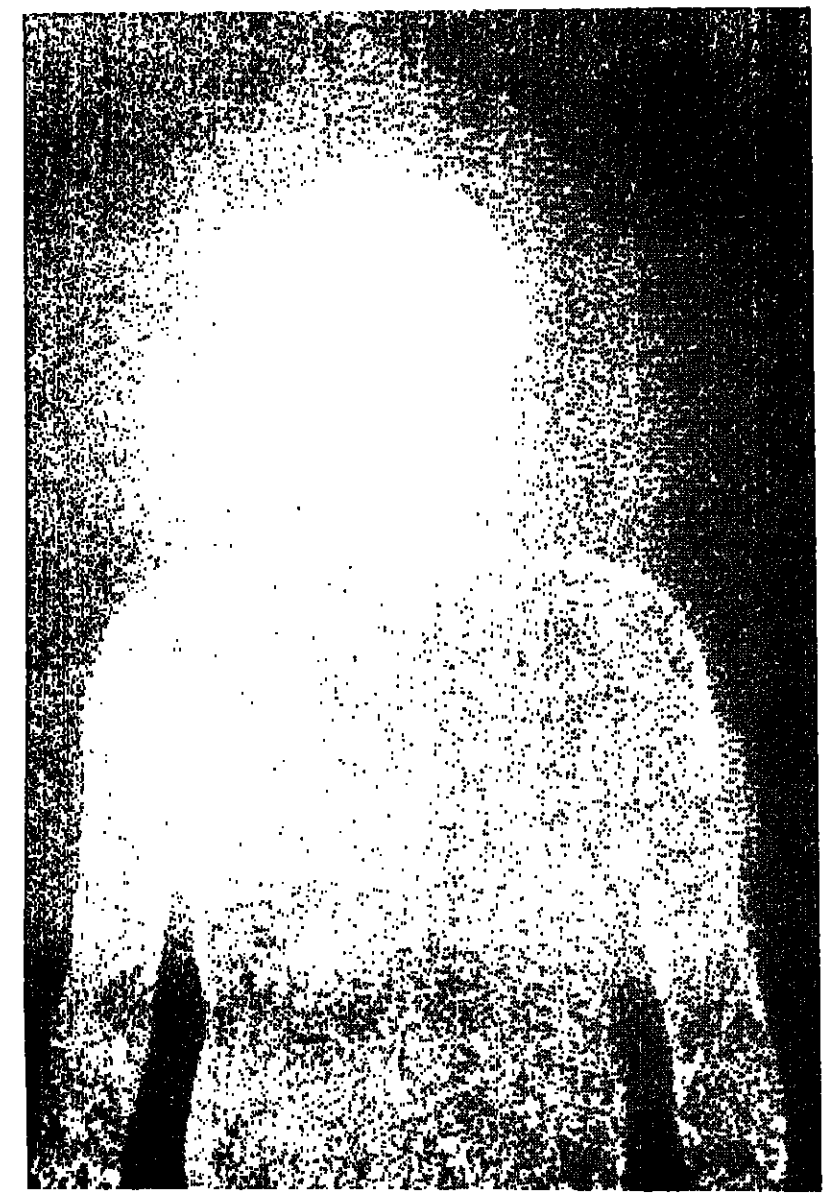

התפכח מחזר צדדיות של הרציונליזם. כריסטופר בקלאו, ויצירתו HUMAN FORM, '94

ציפורני המתאגרף

"כשהתחלתי לעסוק באמנות, הייתי אמן של ראש'. עבודותי עסקו בכיעור, באלימות ובבעיות כלפי הטבע. ראשי היה חולה. היום אין טעם לשמר ולקבע יכוחים מן העבר. כיום מעניין אותי לעשות 'אמנות יפה' ולעסוק במהות היופי.

"בהמשך, יצרתי הכלאות של ציפורנים תרבותיים עם ציפורני בר. יצרתי ציפורן בר תרבותית, שחשפה את היופי המקורי של הפרח. לפרחים נתתי שמות של ספרים ואנשים שאני אוהב. לציפורן הזו קראתי בשם של מתאגרף אפריקאי ידוע, שנולד באנגליה. הוא שנוא על ידי הבריטים, כיוון שהוא מתנהג באצילות. אצילותו נתפשת כלא טבעית ומלאכותית. ה'תרבותיות' שלו נתפשת כאגו מנופח. כלומר, לעבודות היה מימר ביקורתי־חברתי.

"כשלב הבא הבנתי שאני מתעניין ב'רוח' שיצרה את הפרח ולא בפרח החומרי. חיפשתי איך יוצרים מטאפורה לרוח הזו. השמש נראתה כמטאפורה הולמת להמחשת הרוח הזו. שוב, השמש היא גברית והירח – סמל הנשיות, על פי התפיסה הפמיניסטית. ברומנטיקה, הצד הנשי בגבר זה הארם הספונטני, ואילו הרציונלי שבאדם הוא שלילי. השמש היא סמל מסורתי של הרציונלי. זה נראה לי כדבר טבעי להשתמש בה. כיום, בפוסט־מודרניזם, הרציונלי הוא בעייתי. הרגשתי שיש חוסר איזון בין השמש לירח, בין רציונלי לאי־רציונלי. מציאת האיזון בין השניים זה העיקר. זו תפיסה הוליסטית. לא, לא קראתי ספרות הוליסטית או ספרות מן המזרח הרחוק (תפיסת האיזון שביין ויאנג). ניסיתי למצוא את האיזון בתוכי, באופן לא מודע.

"חשתי שהחשיבה הרציונלית, הקבועה והרגילה שלי, 'מרעילה' אותי. רק כשגיליתי שאני כלוא בתוכה – נפקחו עיני. כל התהליך התודעתי הזה אירע לי לפני שעסקתי באמנות. ההארה הזו גרמה לי להתחיל לעסוק באמנות. קודם לכן הייתי רק היסטוריון של אמנות ואוצר. כיום, אני מתמקד יותר באמנות. אני מעריך את דיעותיו של יוזף בוייס. אני יודע שאם פול גוגן היה זקוק לטהיטי בכדי למצוא את 'גן העדן האבוד' שלו, כיום, ה'בריחה' היא לתוך ע.מך. בשבילי, ההארה היא גילוי 'גן העדן האבוד' שלי".

> **"אם פול גוגן היה זקוק לטהיטי, כדי למצוא את 'גן העדן האבוד' שלו, היום הבריחה היא לתוך עצמך. בשבילי ההארה היא גילוי 'גן העדן האבוד' שלי", אומר כריסטופר בקלאו, האמן הבריטי שבנה בימים אלה מיצב במוזיאון הרצליה לאמנות • באמצעות נקבים בתקרת החדר יוצר בקלאו דמות רפאים שמטיילת על הרצפה ועל הקירות במשך היום, ו"נאספת" אל הצללים עם חשיכה**

מפגשים מן הסוג האישי

גארי היל וביל ויולה הם שניים מן השמות החמים בעולם האמנות, שיוצרים דימויים אנושיים מאור. מיצבי הווידיאו של ביל ויולה הוצגו לאחרונה בביתן הלנה רובינשטיין במוזיאון תל־אביב לאמנות.

הדבר הראשון שתופס את עין המתבונן הם האמצעים של האמן: פירוטכניקה הייטקית של וידיאו במימדים שלא הכרנו בארץ. תציוד המשוכלל ונפלאותיו מעורר השתאות, מהלך עלינו קסמים. אולם, כשעוברים את 'הקטע' הזה ומתמקדים בדימויים המוקרנים לעינינו, בחשיכה, פוגשים את החיים, המוות, מה שביניהם ומה שאחריהם. ויולה מעמת את צילום הלידה של בנו עם צילום גסיסתה ומותה של אימו. במרכז, בין שני המסכים, הוא מראה דמות (הוא עצמו) הנופלת לתוך בריכת מים וצפה בתוכה באיטיות מרובה (בסלו־מושן). הדימוי הופך לדימוי כפול: אדם השוחה בתוך שלייתו ואדם המרחף בתוך תעלת־אור, ברומה לתיאורים על המעבר מהחיים אל המוות.

הלידה, החיים והמוות בעבודה זו (כבאחרים) הופכים לדימוי הוליסטי. שלו ומשתלב. קביל ומקבל. בעבודה אחרת שלו, הוא מציג חביות מלאות במים ובתוכם מכשירי וידיאו המשדרים דימויים של אנשים ישנים. השינה בתוך מים הופכת לדימוי של רחם וקבר. שינת המנוחה מתקשרת עם השינה הסופית, שבה הנשמה מוצאת מנוחה שלמה על כנפי השכינה.

זו לא עוד הערה צינית ואירונית על חוסר היכולת להגיד משהו מקורי על החיים בנבל הפוסט־מודרני של סוף המאה והאלף, אלא אמירה של השלמה קטנה ואנושית על כך ש'זה מה שיש' ו'עם זה נחייה'. זה בנאלי וזה מזכיר טריפטיכון נוצרי אלמנטרי של ימי הביניים. אז מה? ברוכים הבאים לימי הביניים החדשים, ימי הרוח והאור הגנוז...

במובן מסויים זו גם שיבתם של הרומנטיקה והסוריאליזם. ואכן, דימויים רבים שנראים לאחרונה (גם בווידיאו־קליפים

מירה צור, "סדנה 1937", 1994 שמן ולכה על נייר

המשוחקים של המציאות המדומה: באמ־טי־וי) מזכירים ציורים של רנה מגריט ותצלומים של הצלם האמריקאי דואן מייקלס. תיאורים נוסח הסצינות מן הסרט 'מפגשים מן הסוג השלישי' מתאחדים עם איקונות של קדושים ועם דמויות רוח, קדושות ומעונות (אורים, פליטי רחאגויה וכו') להפיכת דימוי האדם העכשווי לרוח רפאים של עצמו, לדימוי של אור המגיח מאפילה ותודעה הרדומה.

כך, אצל גארי היל למשל, במיצב 'ספינות גנוזות' מ־1992, הצופה נכנס למסדרון ארוך וחשוך. על הקירות משני הצדדים הוא מגלה הקרנות של דמויות בשחור לבן. כשהדמות פונה לעבר אחד מהן הוא מגלה שהן – במקביל – פונות לעברו, בתקופות, מנסה ליצור עימו קשר, מגלה שזה בלתי אפשרי, מפנה את גבה ונעלמת אל האופק השחור. כך זה חוזר שוב ושוב. אנשי האור מן הצד האחר (של החיים? של העולם?) אינם מצליחים לדבר עם החיים. שוב, מעבר לקסמי הטכנולוגיה והאינטראקטיבית המרהיבה, עומדים המסרים הבסיסיים של מפגשים מן הסוג האישי, חיים, מוות, העולם הזה/ועולם הבא. העולם הופך לזיכרון רגישלי ולחזיון של מוסקנים (אור).

דימויי־רפאים מסוג אחר ניתן היה לראות לאחרונה במוזיאון ישראל בירושלים, בתערוכת ציוריה של מירה צור: 'בלבמול'. שם, הזיכרון האנושי מקבע מצילומים שצילמו אנשים אנונימיים בעבר, ואלה הופכים למרום ביד הציירת. המציירת את הצילומים מחדש, עורכת ומשכתבת אותם ובוראת מחדש זיכרון משותף של אנשים מן העבר. מבטם מן הצד האחר של הזיכרון/ הקיום הופך למבט מטושטש באמצעות מכחול יבש ופילטרים צבעוניים. שוב – המתים קמים לתחיה. האם כל הגל החדש הזה באמנות מבשר את ימי המשיח?

חיה יוסף

גם זאת ישראל

דונם פה ודונם שם

זוכרים את השירים ששרנו כשהיינו ילדים? אחד השירים שנהגנו לשיר בבית ספר העממי בעת "שיעור חברה", היה השיר של קרן הקיימת: "דונם פה ודונם שם רגב אחר רגב, כך נבנה את ישראל מצפון עד נגב..." אחר כך ניגש כל ילד לשולחן המורה, שהיה מכוסה במפה לבנה ועליה עמדה הקופסא הכחולה, ושלשל כמה גרושים לתוכה. ואז כולם הרגישו טוב – שהם עשו משהו למען המולדת. ובאמת, הם עשו משהו. נראה כי כבר הספקנו לשכוח את הקופסא הכחולה, את קרן הקיימת ומה שהכי עצוב – את הנופים הנהדרים, היערות ואתרי הנופש הישנים והחדשים שקרן מעניקה לנו.

לפני כמה שבועות הזמינה קרן קיימת לישראל כמה עיתונאים לסיור בחניוני נחל הגעתון שבגליל המערבי. ומי שלא השתתף הפסיד, וכדאי שייצא לטיול כזה.

הדרכים מעניינות. במשך כל שעות הנסיעה עוברים יערות, נחלים, ישובים בהם בתים לבנים עם גגות רעפים אדומים, עצי פרי, בריכות דגים וחופי ים נפלאים. באמת, מי צריך את תורכיה, את יוון ואת קפריסין כשיש לנו את הכל, בנוסף לאוכל טוב, מוסיקה ים תיכונית גם "צימרים" שבקיבוצים. מה גם שכל אחד מבין את האחר, כי כולם מדברים עברית.

אנחנו נסענו בכביש החוף צפונה דרך ואדי מילק ליוקנעם. עברנו את אחיהוד, משתלת קרן קיימת בכברי. ישבנו על ספסלי עץ ושתינו מיץ טרי וניגבנו חומוס. הרוח הקלילה ליטפה אותנו ואת העצים הירוקים. המשכנו לחניוני הגעתון, ובדרך ביקרנו במקומות שכבר לא ראיתי מאז שהייתי חניכת השומר הצעיר. וכיוון שהיה כבר חם מאוד, לא ידענו להעריך את עצי האורן עם הריח הנהדר, ואת עצי הזית שנותנים צל.

הנאה מיוחדת היא סידורי הנוחיות למען המטיילים: מקומות ישיבה מתחת לעצים, ברזי מים, פחי אשפה בשפע. כי מי לא יודע שאיכות הסביבה וניקיון הם התנאים לחיים יפים, ושהטיולים בחיק הטבע זו ההנאה הגדולה ביותר של המשפחה.

עצי האורן עם הריח הנהדר. טיול בחיק המשפחה בצפון הארץ

אותה חולצה כחולה, אבל קצת אחרת. עיצוב חולצת הנוער העובד על ידי תלמידי שנקר

החולצה הכחולה

גם תלמידי שנקר לבשו פעם בוודאי את "החולצה כחולה". הם כנראה גילו שדבר לא השתנה. תלמידי המגמה לעיצוב אופנה נענו בהתלהבות לקריאתו של מזכ"ל תנועת הנוער העובד, ועיצבו חולצה חדשה תוך כדי שמירת רוח התנועה. אותה חולצה כחולה, אבל קצת אחרת.

למרות שחניכי הנוער העובד מאוד התלהבו מהעיצובים החדשים, רובם התנגדו לשינוי החולצות. עכשיו מחכים לראות מה יעלה בגורל החולצה הכחולה. מועצה מיוחדת תחליט האם להחליף את החולצה, ואם כן – באיזה דגם לבחור.

דווקא מצא חן בעיני שהחניכים שומרים אמונים לחולצה הישנה.

קנייה נכונה

זהירות – גבס

לפני כחצי שנה חילקו ... טובים שלי את חדר הילדים שלהם. באמצע החדר הגדול הקימו קיר גבס. כולם היו מרוצים, כי קיר גבס הוא באמת "טכנט" טוב שלא מצריך השקעה רבה מדי. אבל, קרה מאורע: ... הילדים התחשמל ברגע שנגע בקיר. לא קרה שום דבר רציני, אבל ההורים נבהלו, והתברר שבגלל קיר גבס עלול להיות מסוכן בגלל העדר הארקה בקירות.

מתברר כי קירות הגבס מהודקים לקירות הדירה באמצעות פסי ... המבודדים ומנטרלים את הארקת הקירות מהארקת הבניין. לכן הגבס מחוברים בפרופילים ממתכת. כל מגע של הפרופילים עם במוליכים חשמליים הופכים את הקירות למחשמלים.

על כן, חברי פנו לרשות להגנת הצרכן בהסתדרות להוצאת הפירושים לנושא תקנות הבטיחות ליד משרד האנרגיה ... שיטפלו ברחיפות בסכנות זו, וכדי שיוציאו כללים ברורים לפתרון הבעיה.

ואתם, אם אתם רוצים להקים קיר גבס, תבררו היטב מה לעשות כדי למנוע התחשמלות.

איך מפסלים שיער

דווקא שמחתי. בתור צעיר, אמיר שגב, מעצב שיער מתל־אביב, זכה בהוכרה בינלאומית. אמיר המציא שיטה חדשה: פיסול שיער בשלושה שלבים – חפיפה, ריכוך והגנה לשיער. לשם כך לוקח אמיר שלוש טפחות פיסוליקון (סוג של חומר) ומעסה בקלות את השיער, ואחר כך מפסל תסרוקת רצויה. אפשר לתת לשיער להתייבש סתם כך, ואפשר בעזרת רוח קרה.

הכל מבוסס על טכניקה מיוחדת, שלפי דברי אמיר, הוא פיתח במשך עשר שנים. כנראה שהשיטה באמת מיוחדת, כי כמה מגזינים לעיצוב שיער בעולם התעניינו בה.

טכניקה מיוחדת לעיצוב שיער. המצאה של אמיר שגב

עופר ניר

אחרים לחגים

נקרוב מאוד באים הימים הנוראים, כלומר החגים. ימי הגפילטע פיש, הסוכות הרעועות, קלטות הווידיאו ביום הכיפורים, השיעמום הנוראי, הפחד האיום מיציאה לדרכים שמא ניתקע בפקקים. כמה נשובב את נפשנו העגומה? במוסיקה, הרבה מוסיקה. ולא סתם מוסיקה, אלא שירים ישנים וטובים, מה שנקרא, האחרונה מרבים לצאת הוצאות מחודשות כאלה, מתקליט לדיסק. הכינו את הקומפקט־דיסק, ואת כרטיס האשראי, כי זה לא יהיה מחיר זול. אבל מה, יעלה פחות מנסיעה לאנטליה או איך שקוראים למאחז הישראלי בתורכיה.

"רואים רחוק רואים שקוף" / שמוליק קראוס. (הד ארצי). אוסף שירים שכתב, וגם שר בו חלק, שמוליק קראוס. איש מופלא קראוס, יוצר מנגינות נפלאות ועדינות, שנחשב על פי דיווחי העיתונות כאדם גס ואלים. אז מה. 16 השירים בדיסק הם רטרוספקטיבה – למלה הזאת עוד נחזור בהמשך – של קראוס. אפשר ללמוד מהדיסק על התחנות בחייו – "החלונות הגבוהים" עם ג'וזי כץ ואריק איינשטיין, להקת "כף התקווה הטובה" שהיתה להקה טובה אך קצרה למשהו חדש ומרענן בנוף הישראלי בראשית שנות ה־70, ועד היותו ... שלו. איך לבחור בשירים הכי יפים מבין השירים הכי יפים שלו? במאמץ רב. הפייבוריטים שלי הם, עדיין, השירים שכתב ... עם "החלונות הגבוהים", כמו "אינך יכולה", "כל השבוע לך", "זמר נוגה" ו"כובה ...". נובה של דיסק.

"על מיתי הייתי" / דורי בן זאב. (הד ארצי). מעניין מאוד לקרוא את רשימת התודות לחברות התקליטים שאיפשרו את הוצאת האוסף הזה, כי מתברר שדורי בן זאב עבר בכולן – כל ארבע חברות התקליטים הגדולות בארץ. 18 שירים שמציגים קריירה ארוכה ... שהתחילתה בראשית שנות ה־70. קריירה מפותלת ומגוונת ולא אחידה. דורי עושה ... לפעמים יוצא לו טוב, לפעמים פחות, אבל כל מה שהוא עושה, טבועה החתימה שלו. פייבוריטים: "דרינו דבר אליי", "גנבים", "ואתם ...", "חולם על הקיץ", "20 ריחות" ו"לימון ...". ואגב, חברת פונוקול הוציאה לאחרונה בהוצאה מחודשת ובמחיר מוזל את "הכיוון ...", אלבומו מאמצע שנות ה־70.

"אסף שירי אהבה" / אילנית. (הד ארצי). ... לא כוס התה, או כוס הקולה שלי, אבל אני מתעלם מסלח גדול של אוכלוסיה, כמו ... במשרדי הפרסום, שצורכים את ... ונהנים מאוד. לפנינו 16 שירים, בהם ... של תרזה רימון", "אי שם", "חייך וחיי ...". מי שאוהב, יקנה. או יקליט.

"שירי משה ארגוב" / קובי רכט ועדנה גורן. (הד ארצי). הידעתם? קובי רכט התגלה ... כשרונות צעירים של "מעריב לנוער". הידעתם? זה תקליטו הראשון של קובי כזמר סולן (או למה הוא שר עם עדנה?) ואין ספק שבעתיד יבואו עוד רבים. הידעתם? עדנה גורן ... לזמרת הישראלית היחידה שמסוגלת ... פזמוני ג'ז. כך כתוב על העטיפה ... של האלבום דנן, שיצא עכשיו בדיסק, ... שנים אחרי שראה אור בפעם הראשונה. ... ארגוב. מה עוד אפשר להגיד? שרק כאשר ... להתמודד בפסטיבל הזמר, או בנוסח ... ("היא לא רוצה ירח") זה נשמע לא ... וזה היוצא דופן היחיד. גם "השו שר" לא ... מתלבש, אבל נסבל. ועל "אהובתי שלי ... זוהר" ו"רחוב שלמה המלך" לא צריך ... הרבה. צריך להקשיב, ושוב, ועוד פעם.

"אנשים אהובים לשיר" / אריק אינשטיין. (... פונוקול). אריק הוא מקור בלתי נדלה להוצאות ... בפונוקול ובחברת אן־אם־סי שבה ... מאז שנות ה־80. הדיסק הזה הוקלט ... במארס 77' בהיכל התרבות בתל־אביב, ובאולם בקיבוץ גבעת חיים. הוא מיוחד, ... אריק בשום פנים אינו זמר של הופעות, ... לא נוח לו על הבמה, וסיבותיו עימו.

תקליטו הראשון של קובי כזמר־סולן. אז למה הוא שר עם עדנה?

אוסף אהוב, בעיקר בגלל "גשם ודמעות" של הלהקה היוונית "בנה של אפרודיטה"

באותו עניין, מתי ייצא על דיסק האלבום הכפול, מהופעתם המשותפת של אריק ושלום חנוך? אריק והרכב משגע: אסתר ואפרים שמיר, יוני רכטר, שלמה יידוב... להקת חלומות. הוא שר את מה שאהבנו ורצינו לשמוע בתקופה ההיא, כמו "דמעות של מלאכים", "אני רואה אותה בדרך לגימנסיה", "זו אותה האהבה" ו"אני ואתה".

"בני בום" (הליקון). נסיון נועז נעשה בשנת 1978: להציג אופרת רוק כחול לבן, משלנו. קן גלוזמן, מלחין, קרוב משפחה של מנחם גולן והגלובוס המפורסם ההוא, ואהוד מנור כתבו את השירים. ויק חבור, אח של רפי, ריקי גל ואריה מוסקונה שרו. אני זוכר שראיתי את "בני בום" באולם ישן ומעורר רחמים בראשון־לציון, שהיום עומד במקומו בניין משרדים, מול התחנה המרכזית. היה נהדר. היה יופי. את התקליט של ההצגה הקלטתי מחבר, והקלטת – שחוקה מעט – שמורה אצלי עד היום. עכשיו היא יכולה לפרוש בכבוד, כי הגיע הדיסק, ואין לי ספק שאקשיב לו יותר מפעם אחת. שירים כמו "ילד רע" (יש לי חבר שקוראים לו בנימין...), "זה אני" (דואט נפלא בין חבור לגל) ו"הכל בסדר" (מוסקונה בתפקיד האמרגן, ברגאי חביב, שמסר בצידו – כל עוד אתה בראש העדר, אתה בסדר). מת על זה.

"מבחר שירים" / נתנאלה. (הליקון). למעט ההתעקשות לקרוא ל"הליכה לקיסריה" של חנה סנש בשמו העממי, "אלי אלי", עשו עורכי האוסף הזה עבודה יפה מאוד. נתנאלה, הזמיר הקווקזי או איך שקראו לה, היא זמרת שקל לאהוב וקל לעשות ממנה צחוק, בגלל הקול והאינטונציה וההגשה של השירים. עוד לא שמעתם איך אני מרביץ חיקוי יוצא מן הכלל (ככה אומרים החבר'ה) של "שיר היונה", בעיקר במשפט "גבוה, מעל הרי גלבוע"... נו, טוב, ברצינות: יש בה איכויות נדירות, אהבה גדולה לטקסט וכבוד גדול לשיר. היא לא עשתה תקליטי חפיף, והדיסק הזה נותן הזדמנות יפה לגלות אותה מחדש, עם שירים כמו "לא דיברנו עוד על אהבה", "ימים לבנים", "עוד יבוא היום" ואפילו "כן" השובבי של אהוד מנור. רטרוספקטיבה נאה בהחלט.

"מיטב השירים" / יהודית רביץ. (אן־אם־סי). רביץ כבר לא חתומה באן־אם־סי, אבל איש לא יכחיש כי בתקופה שבה היתה זמרת של החברה, זכתה להצלחותיה הגדולות, וללהיטיה המוכרים ביותר. אולי זה לא 'יפה' שחברת התקליטים הקודמת שלה יוצאת באוסף להיטים בדיוק כשהחברה הנוכחית שבה היא חתומה מוציאה אלבום אוסף משלה, אבל זה מקובל וזה לגיטימי, ואין חולק על זכותה של אן־אם־סי לעשות זאת. ואם היה מישהו בא וחולק, הייתי אני מבקש ממנו בנימוס אך בתקיפות, שיפסיק לבלבל את המוח, יען כי זהו אוסף מצויין, מקיף ומכובד מאוד. 19 שירים, בהם "סליחות", שלמעשה גילה אותה לקהל הרחב לאחר הטירונות בלהקה צבאית כלשהי, "ארבע לפנות בוקר", "בוא לריד" הברזילאי, "וידוי" הנצחי של אלכסנדר פן, וכמובן "באה מאהבה" שהוכיח שרביץ אינה רק עלמה נאה בתלתלים גולשים, אלא רוקרית אמיתית. ואם יש לי מלה רעה אחת על האוסף, זה רק בגלל ש"מלה טובה", שיר ענק, לא נמצא כאן. חבל מאוד.

"ידרך השירים" / מני בגר. (בן מוש). אם הייתי רע לב, הייתי אומר שזהו קאמבק עלוב, שזו הדרך הקלה והבטוחה של בגר לחזור לחנויות התקליטים ולרדיו, באמצעות אוסף של 'קאברים', ביצועים חדשים לשירים ידועים. אני לא אומר את זה, משום שבגר באמת עשה עבודה טובה עם השירים האלה – סיבה ראשונה – ובגלל שאני מחבב את בגר, ורוצה לראות אותו חוזר בהקדם לעשות מה שהוא יודע לעשות עם שיריו המקוריים. ועד אז, מה רע בקצת רוק ישראלי קלאסי כמו "אין מקום לשניים על עמוד החשמל", "מה שיותר עמוק יותר כחול" ושירים נוספים, יפים, כמו "אינך יכולה", "ערב של יום בהיר" ו"יהיה טוב", שאמנם מזוהה עם דייויד ברוזה, אבל גם בגר לא זר לו.

"לילות משי לבן". (הליקון). אני אוהב את האוסף הזה, בראש וראשונה בזכות "גשם ודמעות" של הלהקה היוונית "בנה של אפרודיטה". (אגב, גונבה שמועה לאוזני שבתחנה המרכזית החדשה בתל־אביב מוכרים את הדיסק של מיטב להיטי הלהקה הזאת במחיר סביר מאוד, ואני חושב לקפוץ לשם בהזדמנות קרובה לבדוק את העניין). אבל לא רק. כמובן שרק רשע ואטום יפסיק לאהוב את "לילות משי לבן" של "המודי בלוז" או "מנגינה נושנה" של "האחים הצדיקים" או "השמש לא תזרח יותר" של האחים ווקר. ויש גם שמאלץ ללא בושה של תום ג'ונס ("הדשא הירוק של הבית") ואנגלברט המפרדינק ("שחררי אותי"), אבל גם להיטי נשמה שבאים מהלב, כמו "נערתי" (ארבע הפסגות), "יושב על המזח במפרץ" (אוטיס רדינג) ו"עמדי לצדי" של בן אי קינג. נכון, שרבים מהשירים כבר הופיעו על אלבומי אוסף קודמים, סו ווט? – כמו שאמר מאו טסה טונג – שייצאו אלפי אוספים. טוב, זה לא בדיוק מה שמאו אמר, אבל בכל זאת.

שחמט

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

בדו־מסעיות חילופי מטים בין ההתעיה והפתרון, אם כי המנגנון סימטרי (6139). במט־עזר יש משחק מעמד (6140).

6139. אריה גרינבט
אשדוד
מקורית

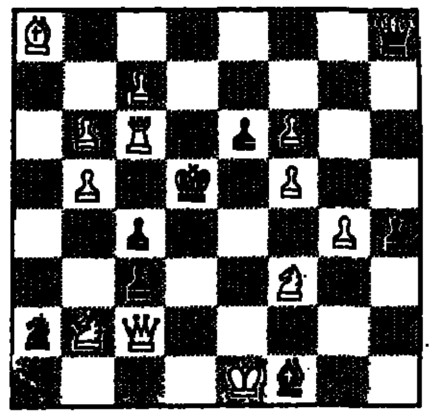

12+8 מט בשני מסעים

6140. ליאוניד מקרונץ
חיפה
מקורית

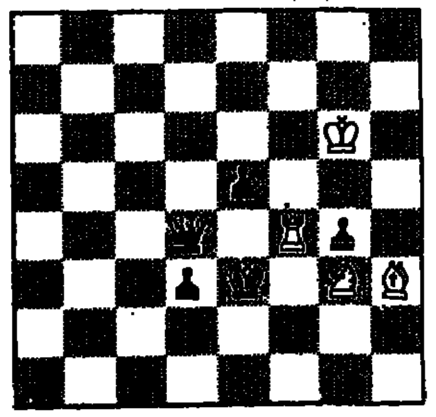

4+5 מט־עזר בשני מסעים

פתרונים אל העורך, רח' רמת הגולן 43, ירושלים 97703.

התחרות המתמדת הישראלית
דו־מסעיות 1991

השתתפו 37 בעיות. הבעיות נמסרו לפני כשנתיים לשיפוטו של מריאן קובנציביץ' מיוגוסלביה. לאחר כמה מכתבים שלא נענו (ראשונה התברר שהוא איבד את הבעיות והתבייש להודות בכך...) הוחלט להחליף את השופט ופז עינת התנדב למשימה. בפרס זכתה הבעיה הבאה, "על המשמר" 5798, בה מבוצע נושא מודרני – מסעי הלבן מופיעים כאיומים, מטים ומסעי המפתח.

פטר גבוזדיאק
התחרות המתמדת הישראלית
פרס יחיד

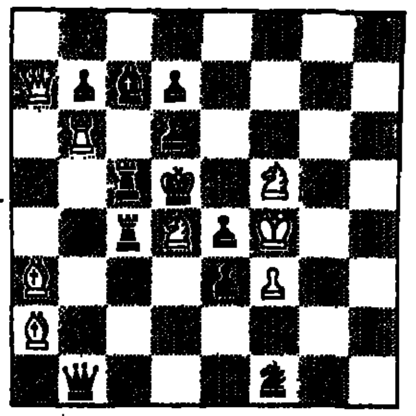

8+11 מט בשני מסעים

במעמד: 1. ״. צב5. (צ א 5), 2. מה:ב 7 X (A). התעיה: 1. רב2!. [2. פה7X (B)]. 1. ״. צב5. 2. צ:ב5X(C). הסתירה: 1. ״.צג6!! פתרון: 1. צ:ב 5! (C). (2. מה:ב 7X). 1. ״. צ:ב 5. 2. פה7X: (B).

שנייה דורגה הבעיה הבאה, "וריאנטים" 255, בה מבוצע נושא זאגוריקו בצורה אלגנטית.

עמנואל נבון
התחרות המתמדת הישראלית
ציון כבוד ראשון

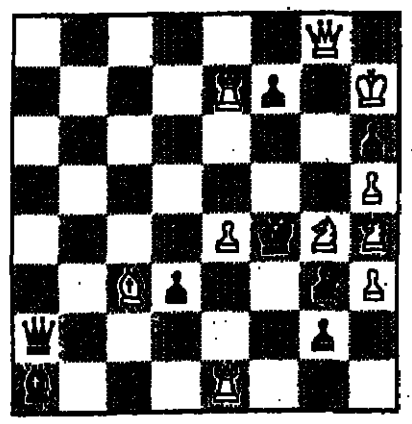

10+8 מט בשני מסעים

התעיה: 1. פה3? (2. מה ז 4 X). מה ה 2, מה״ה 6. 2. פד5, פ ה:ז X2.

הסתירה 1. ״. ו 5! התעיה: 1. צ ה 3? (2. צ ו 3 X). מה״ה 2. מה״ה 6. 2. צ:ו 7, פ ה:ז X 2. 1 ״. ו 5!! הפתרון: 1. צ ה 5! (צ ו 5 X). מה״ה 2. מה״ה 6. 2. מה:ו 7, ר ד 2 X. ציון כבוד שני – "שחמט" 2619 (אהרון הירשנזון ויוסי רטר). ציון כבוד שלישי – "וריאנטים" 256 (קור גולדשמידנג, הולנד).

ציון שבח ראשון – "וריאנטים" 212 (מ. סגרס, בלגיה). ציון שבח שני – "וריאנטים" 214 (ג. מלאיקה, גרמניה). ציון שבח שלישי – "על המשמר" 5814 (יפים רוחליס). ציון שבח רביעי – "על המשמר" – 5802 (ליאוניד מקרונץ). הדו"ח המלא יפורסם באחת החוברות הבאות של "וריאנטים".

הפגישה החודשית

המפגש החודשי של הפרובלמאים נדחה בשבוע בגלל ראש השנה. הוא ייערך, אפוא, ביום שלישי 13.8.94.

פתרונים

6116 (גרינבלט) 1. צ ה 1! (2. פ ז 3 +). 1. ״. ד 5. 2. מה:ח 7+. ״. 1 ו 5. 2. מה א 8+. רעיון השח הכפול בהכאה אגב פסיעתו, חמוד (הדס). משחק מקורי (!?) של חילופי תפקידים בין רגלים שחורים, עם אלמנט מהנה של "דחיית" ההכאה דרך הילוכו (אפק). למרות הערכתי הרבה, מורגשת השפעת המט־עזר של ארנבורג (6098) בקטליזטור (קוסט).

6117 (פבזנר) א) 1. ר:ז 6. ר ה 3. 2. מ:ה 4. פ ג 3 X. ב) 1. צ:ה 4. ר ו 7+. 2. מ:ג 5. פ ב 3 X. גם אם רעיון האלימינציה פופולרי וידוע, הביצוע כאן משכנע! (קוסט).

6118 (פשר) 1. ז 4+. ח:ז (א.פ.). 2. ר ז 1+. ר ח 4. 3. ר ה 2+. צ ז 4. 4. מ ו 1. ז 2 X.

יוסי רטר

ברידג'

היד הבאה לקוחה מאליפות אירופה לקבוצות צעירות (עד גיל 25) שנתקיימה בחודש שעבר בהולנד. המפגש בין ישראל-בריטניה, כידוע, משחקות שתי הנבחרות בשני חדרים נפרדים, חדר פתוח (לצופים) וחדר סגור.

חלוקה מס. 3

מחלק דרום
מזרח מערב פגיעים

מערב	צפון	מזרח
♠KQJ974 ♥-- ♦24 ♣J9843	♠T852 ♥AKJT ♦T98 ♣Q5	♠A5 ♥3479 ♦Q7653 ♣67
	דרום ♠3 ♥Q8652 ♦AKJ ♣AKT2	

להלן מהלך המכרז:

בחדר הסגור:

דרום	מערב	צפון	מזרח
בראל	סאוטר	פרלמוטר	דויס
1 הארט	*2 ספייד	4 הארט	פאס
4 ללא שליט	פאס	5 הארט	פאס
6 הארט	פאס	פאס	פאס

בחדר הפתוח:

דרום	מערב	צפון	מזרח
גיסטין	מרמלשטיין	גיסטין	לוין
1 הארט	1 ספייד	*2 ספייד	כפל
פאס	3 קלאב	3 הארט	4 קלאב
4 הארט	פאס	פאס	פאס

החוזה של 6 הארט שהושג על ידי הישראלים פרלמוטר – בראל הוא חוזה מצויין, הכרזה אגרסיבית מצד לוין – מרמלשטיין מנעה מהבריטים להשיגו בשולחן השני, בשני החדרים היתה ההובלה במלך ♠, וההמשך גם הוא בספייד, הכרוז חתך, שיחק ספייד אל האס בדומם וגילה את החלוקה, הדרך הטובה לביצוע משחק זה היא היפוך הדומם, צעד ראשון הוא חיתוך ספייד שלישי ביד הסגורה, מזרח השליך דאמונה, כך יכול היה הכרוז להרשות לעצמו לחזור לדומם עם שליט לראשונה ועם קלאב לאחר מכן. החוזה בוצע והעניק לישראל 11 IMPs.

אילן שוחי

דברי חכמים
מנחם פרומן

סליחה

בשבוע שעבר התחילו בני עדות אשכנז לומר "סליחות". (הספרדים אומרים "סליחות" לאורך כל חודש אלול, והאשכנזים – בסוף החודש לקראת ראש השנה). אמירת הסליחות נעשית בדרך כלל אחרי חצות הלילה או מוקדם בבוקר. "הסליחות" הן פיוטים שנכתבו במשך דורות רבים על ידי יוצרים בכל תפוצות ישראל, ולכן יש בהן סגנונות רבים מאוד. בתור דוגמא – שלא יכולה להיות אופיינית – נביא "סליחה" אחת, (מעותקת מתוך הלקט "דאה שמש" של רינה צדקא – שעל עבודתה אני מתבסס):

אל מי מגואלי דם אצעק – וידי שפכו דמי?
בחנתי לבות משנאים – ואין שונא אותי כלבבי.
רבים פצעי אויבים ומכותם – ואין מכה ופצע בנפשי.
הריחוני משחיתים חבל – ואין מסית ומדיח כעיני.
מגחל אל גחל התהלכתי – ולא שרפתני אש כחום תאוותי.
בפחים נלכדתי ובמצודות – ולא לכדני מוקש כלשוני.
נשכוני נחש ועקרב – ואין נושך בשרי כשיני.
שרים על קל רדפוני – ואין רודף אותי כרגלי.
מכאובי עצמו ואמצו ממני – ואין מכאוב כמרי.
וירבו מדורי לבבי – ועווני יותר מכולם.
אל מי אצעק ועל מי? ומחריבי ממני יצאו.
לא מצאתי לי טוב כי אם לבוא בסתר רחמים.
רתמיך הפלא על לב נדהמים.
אל מל יושב על כיסא רחמים.

לפי ראשי התיבות של השורות בשיר ברור ששם מחברו היה אברהם בן שמואל (זאת הדרך המקובלת שבה חתמו משוררי ימי הביניים את שמם). מיהו משורר זה – לא ברור. יש משערים שהוא המקובל המפורסם אברהם אבולעפיה, שהוא עניין גדול בפני עצמו בחזיונותיו ה"נבואיים", שעליהן נכתב לאחרונה לא מעט במחקר.

המציין פיוט זה הוא ההיעדר של הצורות הפיוטיות הנוקשות שאנו רגילים להן בשירת ימי הביניים (משקל מדוקדק, חרוזים החוזרים על עצמם ועוד). דווקא משום ששיר זה משוחרר יחסית מן התבניות הצורניות הללו – דומה שהוא מובן יותר לקורא המודרני. התחושה המובעת בו מדברת בעד עצמה: אמנם העולם החיצוני פוגע בלי הרף במשורר אבל עיקר הפגיעות שהוא סובל הן מיד עצמו.

לכן – דווקא לכן אין לו על מי לצעוק, דמו נשפך אבל – כפי שהוא אומר בשורה הראשונה – אין הוא יכול לבוא בטענות אל הרוצח החיצוני. וממילא, אין גואל לדמו. אין כאן את הציור הפשוט והמגוחם של עוול חיצוני שעתיד גואל הדם לנקום ולתקן אותו. שהרי הרוצח של האדם הוא האדם עצמו.

אפשר להתבטא בביטוי אחר: בדרך כלל מהווה האדם לעצמו "נקודה ארכימדית", בדרך כלל רואה האדם את האני שלו כנקודה היציבה שבה הוא נאחז. המשורר שלנו איבד נקודת אחיזה זאת. ודווקא לכן, הוא מרגיש שאבדה תקוותו. אין הוא מתאר את העולם כעולם חיובי [illegible] השלילה העצמית שלו, אבל אין הוא יכול גם לטעון שבעולם השלילי הוא מהווה אי חיובי. [illegible] הוא יכול לחזור על האימרה [illegible] מסביב יהום הסער – אך ראשי לא יישך. המשורר שלנו איבד את ראשו. [illegible] גם בשל הפגעים החיצוניים – אבל עיקר [illegible] המודעות החריפה שהוא עצמו [illegible] ביותר בעצמו. מה נותר לו לעשות בשעה [illegible] מאורחת? לשפוך את לבו לפני ריבונו. [illegible] ולבוא בסתר רחמיו. הרי הוא כאיש [illegible] הוא שמילה זאת מופיעה במקרא [illegible] הבורא. בספר ירמיהו (פרק יד' פסוק ט) [illegible] האדם אל ריבונו: "למה תהיה כאיש נדהם, כגיבור לא יוכל להושיע?"

ואילו המשורר שלנו לוקח מן הנביא [illegible] את המליצה ומחיל אותה על עצמו [illegible] הנדהם שלא יוכל להושיע לעצמו. אין לי אלא לפנות אל הרחמים.

טלוויזיה

שישי 2.10

ערוץ 1

06.30 חדשות
07.00 בוקר טוב ישראל
08.00 תולדות התרבות המערבית – סדרה תיעודית
08.30 קייט ואלי – סדרה קומית
09.00 משדר מיוחד – שלום כיתה א'
09.30 סרט קולנוע – בעל כורחו
10.45 אבא לעניין – סדרה קומית
11.15 משפחה אוהבת – סדרת דרמה
12.00 המרווה – סרט טבע
13.00 זומביט – תכנית בענייני מחשבים
13.30 צאבלה – תכנית הומוריסטית
14.00 צלילים מן ההיכל – קסם המוסיקה
15.00 קלידוסקופ – שבועון ברוסית
15.30 צלם ביום הול – עם אלעזר שטורם
16.00 סוסי המוספים
16.30 חדשות באנגלית
16.40 משפחה – סדרת דרמה בהמשכים
17.05 על המרקע – סקירה שבועית של תכניות הטלוויזיה בערבית
17.15 סרט ערבי
19.00 יומן השבוע בערבית
20.00 יומן: שבשבת
21.05 שירים ומשהו – תכנית זמר עברי. האורחים בתכנית: אפרים שמיר, איתמר כהן ועלי מוהר. חלקה הגדול של התכנית מיוחד לשיריהם של עלי ויחיאל מוהר "מעין וים", "רחל רחל", "לאור הזיכרונות", "שיעור מולדת", "הידעת את הדרך" ועוד. מנחה: דודו אלהרר
22.00 בנוגע להנרי – סרט קולנוע. (פירוט בעמוד זה)
23.45 חדשות
23.50 בית דין לילי – סדרה קומית

ערוץ 2

06.00 מקום קטן
08.30 מבחן בר
09.30 שישי סרט – בעל זרוע הזהב
11.30 מסאראת – שעשועון ידע
12.00 ילדי המרחב הדרומי – תעודה
12.30 רובלה – שעשועון מחשב
13.00 מכת נגר – פעולה
14.00 השבוע – מגזין אקטואליה בערבית
14.45 גבריאלה – אופרת סבון ספרדית
16.00 היפים והאמיצים
17.00 חדשות
17.05 מי הבוס?
17.35 זהרורה
18.35 שישי זה – תכנית מבית טוב
20.00 הלילה השישי – עם גבי גזית בשילוב מהדורת החדשות
21.10 רשות הבידור – עם דודו טופז
22.35 תשע עד חמש – סרט. (פירוט בעמוד זה)
00.30 חדשות
00.35 תשע עד חמש – המשך

סרט — בנוגע להנרי / ערוץ 1, 22.00

הנרי טרנר, הוא עורך דין מצליח ועשיר, בעל לאישה יפהפייה ואב לבת מתוקה, שעבודתו חשובה לו יותר מחייו הפרטיים. מאורע טראגי, שבו הוא כמעט מקפח את חייו, משנה את פני הדברים. על הנרי לעבור תקופת החלמה ושיקום ארוכה, המעניקה לו הזדמנות להתחיל שוב, לזכות בחבר חדש ולבנות מחדש את חייו ומשפחתו, על פי עקרונות שונים מאלה שהנחו אותו עד כה. סרט לפי מיטב המסורת ההוליוודית, המשלב עולם שנע בין אור לצל, חריפות והומור. בכיכובם של האריסון פורד ואנט בנינג

ערב הצדעה לדוד אבידן / גלי צה"ל 15.05

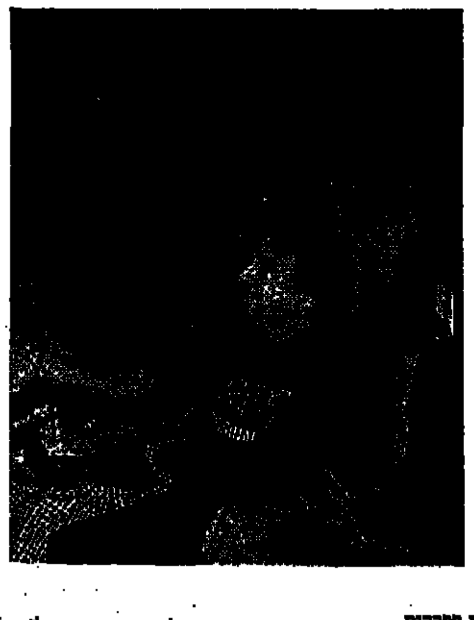

קטעים מערב שנערך במועדון "צוותא" בתל־אביב, בהשתתפות משוררים ואמנים הקוראים ושרים משיריו של אבידן. בין המשתתפים: דליה רביקוביץ, נתן זך, מאיר ויזלטיר, דני ליטני, רוני סומק וארכדי דוכין

רדיו

קול המוסיקה

06.00 לקום עם מוסיקה – שעה ראשונה – בעריכת ישראל דליות
07.07 לקום עם מוסיקה – שעה שנייה – בעריכת ישראל דליות – יצירות מאת שטרס
08.05 לקום עם מוסיקה – שעה שלישית – בעריכת ישראל דליות – מיצירות הבראק ושוסטקוביץ'
09.00 תכניות הבוקר של קול המוסיקה – בעריכת ריקה ברסלע – דלאלאנדי: סויטה מס' 1 מתוך הסימפוניות
13.00 שעה ישראלית – אהרון הרליפ: עולמו של ילד (סינפונייטה ישראלית/ סטנלי ספרבר); מרק לברי: קונצ'רטו לפסנתר ולתזמורת (פנינה ולצמן/ פיל' ישראלית/ זובין מהטה); צבי אבני: קשתות קיץ לרביעיית כלי־קשת (א. מלמד/ ע. פאלק/ א. בורנשטיין/ א. הרדי)
13.57 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. ט. כרמי קורא, אין פרחים שחורים
14.00 חדשות
14.05 שבוע בתזמורת
14.06 צעירים במרכז – הקלטה מהמרכז למוסיקה, משכנות שאננים ירושלים – אורון שורץ – כלי־נקישה. אריאל צוקרמן – חליל/ הלל צרי – צ'לו. הנס אולריך להמן: STR (O) IKING לכלי נקישה סולו; בריו: סקוונצה לחליל סולו; ארי בן־שבתאי: OF TIME VISIONS לחליל, כלי־נקישה ואמצעים אלקטרוניים; מרתה פטצינסקה: קרנצה לחליל ולכלי נקישה; עדרי מחט: האו לצ'לו ולכלי נקישה; דיגפריד קרג־אלרט: סונטה אפאסיונאטה לחליל סולו; צבי אבני: צלליות לחליל ולכלי־נקישה
16.00 כבקשתך – באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 4 לכ"ג חליליות ומיתרים (סולנים ותז' העידן הנאור); לסעודות המלך (סטפוני די מארה/ אוגו רון); באך: פרטיטה לעוגב (קראל ריכטר); ברהמס: מזמור תהלים יג: עד אנה ה' תשכחני נצח (מקהלת וולטון קוראי/ וולטון וורליו; שוברט: שמינייה במה מז'ור (אנסמבל נש); ליסט: קונצ'רטו מס' 2 בלה מז'ור לפסנתר ולתזמורת (פיליפ אנטרמון/ תז' פילדלפיה/ יוג'ין אורמנדי); סיבליוס: קולרבו, אופ' 7 (קריטה מטילה/ יורמה היניגן/ מק' לאולון איסטכט/ תז' סימפונית יוטבורג/ נמה יארבי); שומאן: סונטה בלה מינור לכינור ולפסנתר, אופ' 105 (אנגדו הרדי ואוריאל צחור); ברליוז: אירלנד, מחזור שירים אופ' 2 (תומס המפסון – בריטון, ג'פרי פרסונס – פסנתר); ברהמס: סימפוניה מס' 4 במי מינור, אופ' 98 (הסימ' של שיקגו/ ג'יימס לוויין)
18.00 דור הזהב – אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות – בעריכת רם עברון – הטנור טיטו סקיפה/ תכנית שלישית. מיצירות: פרגולזי, גלוק, סקרלטי, בליני, דוניצטי, מסנה ושירים שונים
19.00 קשת של צלילים – פרסל: הודו לה' כי טוב, כי לעולם חסדו, תהלים קו (מק' ניו־קולג', אוקספורד/ נגני קינגז קונסורט); בוקסטהודה: לאודטה פוארי – הללו עבדי אדוני, תהלים קיג (ת. דה רייכרה וא. מלון/ ריצ'רקר קונסורט); באך: שירו לה' שיר חדש, תהלים קמט (שאפל רויאל/ קולגיום ווקל גנט/ פיליפ הרבגה); ויוואלדי: לאודטה פואורי – הללו עבדי ה', תהלים קיג (מ. זדורי/ קפלה סבריה)
20.05 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. ריינר מריה רילקה
20.08 קונצרט ליל השבת – בעריכת שלמה הד; הרטל: קונצ'רטו ברה מז'ור לחצוצרה ולתזמורת (הוקן הרדנברגר/ אקדמיית סנט־מרטין/ נביל מרינר); מנדלסון: מוסיקה אינסידנטלית, מתוך חלום ליל קיץ (הסימ' של מונטריאול/ שארל דיטואה); דבוז'אק: סימפוניה מס' 1 בדו מינור, פעמוני זלוניצה (התז' הלאומית הסקוטית/ נמה יארבי); צ'ייקובסקי: קונצ'רטו מס' 2 בסול מז'ור לפסנתר ולתז' אופ' 44 (פיטר דונוהו/ סימ' בורנמות'/ רודולף ברשאי); קוראי: האוי יאנוש (הסימ' של האו.בי.סי/ ארתורו טוסקניני)
23.00 צלילים לסיומו של יום – צלילים רוגעים – בעריכת ארלט אברהם

רשת א'

07.00 חדשות באנגלית
07.15 חדשות בצרפתית
07.30 שירים עבריים
08.00 זה רעיון – טיפים לסוף השבוע
09.05 גברים 1994
10.05 יש עצה
11.05 הירושלמים – הפרלמנט הירושלמי להווי ופולקלור
12.05 עונג שבת
13.15 תוכנית באנגלית
13.44 תוכנית בצרפתית
14.05 בראש צעיר – מגזין לילדים
15.05 קבלת שבת
16.05 רדיו דרמה – "אויבים" – מאת: איקרי ליאוקס, בימוי: ראובן מורגן. משתתפים: שמואל רודנסקי ושמואל סגל
17.00 חדשות באנגלית
17.05 שירים מתוך סרטים ומחזות לועזיים
18.05 ספרות עכשיו – מגזין אקטואלי של ספרות ואנשים
19.05 שירים עבריים
20.00 יומן – חדשות מהטלוויזיה
21.00 קצת מוח וקצת מוח – שירים לכל עת
22.05 לקראת שבת – שירים מבית אבא
23.05 זמן אומן – שיחה עם אמנים

רשת ב'

07.05 הבוקר הזה
09.05 מה יהיה – עם יואב גינאי
11.05 שריקת פתיחה
12.05 בחצי היום
14.05 שירים עבריים
14.45 עיתונות חוץ
15.05 עם עדנה פאר
16.05 שירים עם חיים קינן
17.05 פניני שבת עם גדעון הוד
18.05 ליל שבת עם ירון אנוש
20.05 שירים שאהבנו – שירים שלא נס ליחם
23.05 בין שישי לשבת עם יצחק לבני
00.05 שירים עם טל השילוני
01.05 תורנות שבת

רשת ג'

06.05 מעורב ישראלי
08.05 שיר ישראלי
10.05 אגן חיים התיכון
13.05 צפיחית בדבש עם דן כנר
15.05 לפנות ערב עם נאוה סביון
17.05 באן שם ובכל מקום עם יהודית בן יעקב
19.05 זמר שכוח
20.05 ראגס אפ־אגס עם משה מורד
22.05 97.8 רוק קלאסי

גלי צה"ל

05.02 צה"ל יוצא שבת – תוכנית בוקר לחיילים
05.55 באופן מילולי עם אבשלום קור
06.30 בוקר טוב ישראל – מהדורה ראשונה
07.15 ליפשיץ משוחח עם סופהשבוע – עם איתן ליפשיץ
08.00 בוקר טוב ישראל – מהדורה שנייה
09.05 בילוי נעים עם מולי שפירא
11.00 קולה של אמא עם לאה עוז – דרישות שלום מאמהות לבניהן המשרתים אי שם
12.05 פריחה – עם דורי בן זאב – מוסיקה פריכה, דיווחי פריחות ולמי ולמה פרח השבוע
13.00 בצהרי היום – יומן לסיכום חדשות הצהריים והבוקר
13.15 פריחה – המשך
14.05 פסק זמן מוסיקלי
15.05 ערב הצדעה לדוד אבידן. (פירוט בעמוד זה)
16.05 הפסקת חשמל – התכנית האקוסטית של גל"צ
17.05 הסלון של יום שישי – מחשבה שנייה על אירועים חשובים
18.05 קלאסי בכיף – תוכנית המוסיקה הקלאסית של גל"צ בשיתוף התזמורת הפילהרמונית הישראלית
19.05 "עולים לרגל" – צליינות חילונית בחברה הישראלית – סדרה מקורית על אתרי תרבות חדשים של "עלייה לרגל" בחברה הישראלית
20.05 לא על הלוף לבדו – מוסיקה, ד"שים ומשהקי רדיו לחיילים שנשארו בבסיס ולכל השאר – עם איה עמיקם
22.05 עשן בעיניך עם גדי ליבנה
00.05 מוסיקה עם אורלי יניב
02.00 לא רוצים לישון – מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה

שידורי גלגלצ

07.05 מועדון ארוחת הבוקר עם לילך ברנע
09.05 גלגל הצלה – שירים עבריים עם רן יכנאי
11.05 סידורים – מוסיקה ודיווחי תנועה לקראת סוף השבוע עם נעה ירון
13.05 גלקציה – מצעד ההשמעות של גל"צ וגלגל"צ עם יעל קרוון
14.05 קאוטרטיב רן – עם רן תורן
16.05 איש תגשם – מודי בר־און
18.05 ששת – מוסיקה ישראלית לשישי בערב
20.05 סך הכל רוקנ'רול – רוק קלאסי עם אורי לוטן
23.05 מסיבת ריקודים – מסיבת ריקודים פרטית אצלך ברדיו עם איתן תכור

סרט — תשע עד חמש / ערוץ 2, 22.35

ארה"ב, 1980. קומדיה קלילה ומשעשעת על 3 פקידות במשרד שהלוטן להתנקם בבוס השוביניסט שלהן. השנאה המשותפת לבוס מאחדת אותן, והידידות צומחת מתוך פנטזיות פרועות ומרחיקות לכת שמהוות עבורן מפלט. עם ג'יין פונדה, לילי טומלין ודולי פרטון. במאי: קולין היגינס

טלוויזיה

שבת 3.10

ערוץ 1

10.00 קטנן זה – סדרה מונפשת לילדים
10.25 דברי ימי גארניה
10.55 עולם אחר – סדרה קומית
11.15 קציר הזעאים – סדרת דרמה ספרדית בהמשכים
12.00 פירות הרשע – סדרת דרמה בערבית
12.55 יחידת חילוץ – סדרת פעולה
13.45 הזמנה למסע – סדרה תיעודית
14.35 מפתח סול – תכנית לילדים
15.00 משדר ספורט מיוחד – שידור ישיר מפריס – גמר תחרות הגראנד פרי באתלטיקה קלה
18.00 החדשות באנגלית
18.10 נ"ב אני אוהב אותך – סדרת בילוש
19.00 חדשות
19.30 החיים בתא הקטאה – סדרת תעודה של הבי־בי־סי. סדרת תעודה של ריוויד אטנבורו על אנטארקטיקה
20.00 באותה ארץ באותו אור – סדרה תיעודית. (פירוט בעמוד זה)
20.50 מה יעידו השכנים – סדרת טלוויזיה קומית
21.00 רואים עולם – יומן החוץ של הטלוויזיה הישראלית
22.00 גרייס על הכוונת – סדרה קומית אמריקנית
22.25 מארבע כנפות – סדרה תיעודית על קהילות ישראל בארץ ובתפוצות
23.10 חדשות
23.15 הצגת חצות – שתי נערות אנגליות. (פירוט בעמוד זה)
01.25 פסוקו של יום

ערוץ 2

08.00 בוקר של כיף – מנחה: דליק ווליניץ
11.00 WWF – כוכבי אליפות הגמר של ה־WWF
11.30 הפרלמנט של לונדון – ירון לונדון מנחה דיונים בשאלות ובנושאי תרבות, אמנות, פילוסופיה ומדע
13.00 צרות עם לארי – סיטקום משפחתי
13.30 תחת שמי אפריקה – סדרת הרפתקאות
14.00 הפנימייה – סדרת דרמה
14.30 גבריאלה – אופרת סבון ספרדית בהמשכים
16.00 חוף פרדייס – סדרה על חיי תיירים בחוף פרדייס

16.30 מצלמה עולה – מגזין דו שבועי
17.00 החדשות
17.05 באגס באני
17.25 מכרות המלך שלמה – פרודיה בסגנון אינדיאנה ג'ונס
19.10 משחקי קיץ – שעשועון
20.00 החדשות
20.30 גלגל המזל – תכנית מיוחדת ותגיגית לקראת ראש השנה
21.45 הטורף – סרט. (פירוט בעמוד זה)
23.30 החדשות
23.35 הטורף – המשך
24.05 המדריך למין טוב – פרק אחרון: איך לשמור על הנתלה?

רדיו

קול המוסיקה

07.10 שבת של מוסיקה – בעריכת שלמה הר – היידן: סימפוניה מס' 93 ברה מינור (התז' הקאמ' של פראג); מוצרט: קונצ'רטו מס' 4 ברה מז'ור לכינור ולתז', ק. 218 (ויוי אויסטרך – סולן ומנצח/ הפיל' של ברלין); גריג: ארבעה מחולות סימפוניים, אופ' 64 (תז' אלסטר/ הרנך הגרלי); צ'ייקובסקי: אגם הברבורים, סוויטה אופ' 20 (הפיל' המלכותית/ אנריקה בטיס)
09.00 למי סידורחת לה פה טולו – חידון מוסיקלי בשידור חי – בעריכת שלמה הר
10.00 שבת של מוסיקה (המשך) – בעריכת שלמה הר – ברהמס: וריאציות על נושא של שומאן, אופ' 23 (ברכה עדן ואלכסנדר תמיר); שומאן: סימפוניה מס' 1 בסי־במול מז'ור, אופ' 38, האביב (הסימ' של ברן/ פטר מאג); סן־סנס: קונצ'רטו מס' 1 בלה מינור
11.57 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. ט. כרמי קורא. אין פרחים שחורים
12.00 צלילי עמים – מוסיקה עממית מקרוב ומרחוק – תכניתו של ישראל דליות – שירים מבולגריה – מקהלת הנשים של שירות השידור הבולגרי בניצוח דורה וריסטובה. לקט ראשון (הקלטה מפסטיבל ישראל, ירושלים 94')
13.00 קונצרט לצהרי השבת – בעריכת ארלט אברהם – לואי־עמנואל ז'ארן: פנטסיה קונצרטית בסול מינור לנבל, פסנתר ותזמורת (לילי לסקין/ רובר ורון לקרואה/ תזמורתו הקאמרית של ז'אן־פרנסואה פאייאר); שומאן: קונצ'רטו בלה מינור לצ'לו ולתזמורת, אופ' 129 (מסטיסלב רוסטרופוביץ'/ תז' לאומית צרפת/ לנרד ברנשטיין); סן־סנס: שלישייה בפה מז'ור לפסנתר, כינור וצ'לו, אופ' 18 (אמיל גיללס/ לאוניד קגן/ מסטיסלב רוסטרופוביץ'); צ'ייקובסקי: שיר – רק מי שיודע עצבות מה היא (גלינה וישנייבסקיה – סופראן/ מסטיסלב רוסטרופוביץ' – פסנתר); גלאזונוב:

העונות, בלט במערכה אחת, אופ' 67 (התז' הלאומית הסקוטית/ נמה יארבי)
15.00 מוסיקה עתיקה – בעריכת ריקה בר־סלע
16.00 מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור – בעריכת אלכסנדר תמיר – מיצירות צ'ייקובסקי: קפריצ'ו איטלקי (מנצח – יורי אהרונוביץ'); קונצ'רטו לכינור ולתזמורת (סולן – גדעון קרמר/ מנצח – דוד שלון); דואט מתוך רומאו ויוליה (סטיאנה אורינושבה – סופראן/ אליהו לוינסקי – טנור/ מנצח – י. אהרונוביץ'); סימפוניה מס' 6 (מנצח – יורי אהרונוביץ')
18.00 שבוע טוב – עם דני אורסטין. ויוואלדי: קונצ'רטו ברה מז'ור לחליל, כלייקשת ובסו־קונטינואו, קונצ'רטו דארמשטט (ו.מ. רמפל/ תז' קאמ' ע"ש פ. ליסט/ יאנוש רולה); מ. ארנולד: שלישיית פסנתר, אופ' 54 (1956) (נגנים מאנסמבל נאש); שומאן: קטע קונצרטי לארבע קרנות ולתזמורת, אופ' 86 (מאיר רימון עם נגני הפילהרמוניה הישראלית); ברטוק: קנטטה חילונית (סולנים, מק' ותז' סימ' של בודפשט/ יאנוש פרנצ'יק); ארתור גלברון: ארבעה פרקים לתזמורת כלי־קשת (סימ' ירושלים רשה"ש/ ישראל ארלסון); בלקירב: סימפוניה מס' 1, בדו מז'ור (הפילהרמוניה/ ייבגני סוטלאנוב)
20.05 אופרה – מוצרט: אידומנאו מלך כרתים (בהשתתפות הזמרים אנתוני רולף ג'ונסון, אנה סופי פון אוטר, סילביה מקנר ואחרים, עם מקהלת מונטוורדי וסולני הברוק האנגלים/ מנצח – ג'ון־אליוט גארדינר)

רשת א'

07.00 חדשות באנגלית
07.15 חדשות בצרפתית
07.30 שירים עבריים
07.55 בימת שיר
08.05 מי ישן
09.05 בין המבחנות – המדע בראי העיתונות
09.30 רעת קול – תיבת דואר בענייני מדע
09.55 נוף ארצנו – עם עוזיה אלון
10.05 "מילים שמנסות לגעת" – הפעם, ריינר מריה רילקה – דיוקן של המשורר עם המתרגמת עדה ברודצקי ובהשתתפות פרופ' שמעון זנדבנק
11.05 רדיו דרמה – שידור מיוחד. והפעם – "זוגס מוינה" (כולל דיון). מאת: הלמוט בוסרווק, תרגום: שמעון לוי, בימוי: גיורא מנור, משתתפים: יוסי יבלונקה, יוני תן, חיים חובה, בתיה ברק, טובה ורדי, יעל עמית ואוהד שחר. נושא הדיון – האם יש אנטישמיות באירופה כיום. דיון בשידור חי בהשתתפות המאזינים באמצעות הטלפון
13.00 חדשות באנגלית
13.30 חדשות בצרפתית

14.05 בראש צעיר – ד"ש עם שיר
15.05 פנים אל פנים
16.05 משירי זמרי משפחת בנאי – יוסי, יובל, אהוד ומאיר
17.00 חדשות באנגלית וצרפתית
17.05 הקול קולנוע – שבועון לענייני קולנוע
18.05 מסביב לעולם בשעה קלה
19.05 מוזה – הצצה לתהליך היצירה
20.05 השושנה פורחת – זר רומנסות ושירי עם יהודיים ספרדיים
21.05 קפה ראשו – חידונים בשידור חי בהשתתפות מאזינים בעריכת שמואל רוזן
22.05 מלווה מלכה
23.05 סליחות

רשת ב'

07.05 שירים לשבת בבוקר
08.05 שי לשבת עם שמואל שי
09.45 שבועוני העולם עם דן פתיר
10.05 השבוע – יומן אירועים
11.05 אולפן קיץ עם מני פאר
13.05 רגעי קסם
15.05 מספרי סיפורים עם יוסי אלפי
16.05 אותי זה מצחיק – שירים ומערכונים
17.05 שירים ושערים
19.05 עברה שבת – חדשות ומוסיקה
21.05 חוזרים הביתה עם דוד פלאי –

גלי צה"ל

05.00 צלילי שבת – שירים עבריים

19.00 מאחורי השירים עם אמן יוצר
20.05 פוזמנהמון
22.00 שירים לקי
23.05 ג'אז בינלאומי
00.05 רוקנקצרט
10.00 במצב הנוכחי עם עדי טלמור
11.05 התרוממות – שירים עבריים עם טעם של פעם
12.05 "הדרך" – עם הקינגס סינגרס בקונצרט מיוחד עם התזמורת הפילהרמונית הישראלית. בתוכנית: שירי התיפוסויות, שירי עמים, קטעי אקפלה ועוד
13.05 שאלות אישיות – יעקב אגמון משוחח עם יו"ר ההסתדרות, ח"כ חיים רמון
14.05 גל עברי ירוק – שירים ישראליים בעריכת חיילי צה"ל
16.05 "ספרים רבותי ספרים" – מגזין לענייני ספרים, סופרים וקוראים עם ציפי גוןגרוס
17.05 נרכב במוצ"ש – מאזינים מרכיבים עם פנחס עידן ועם אורה באולפן
18.00 שישבת – תוכנית סוף השבוע של גלי צה"ל עם גיא זוהר
20.05 שבת ברכש
21.30 ג'וקים בראש – מגזין לענייני חשבים
22.05 "מסורת מסורת" – במוצאי יום מנוחה
23.05 הולך ההצות עם יוסי עוזר
00.00 יומן חצות

07.05 יופי של שירים – שירים עבריים
08.05 מקהלה עליזה – שעה לילדים עם שירה גרא
09.05 שבת צחוק – מוקיקה ומערכונים שעתיים של מוסיקה ודיווחי תנועה
23.05 בהגשה אישית עם חיים קינן
00.05 יומן חצות
01.05 לתוך הלילה עם איזי מן
05.05 אור ראשון עם עמיקם רוטמן

רשת ג'

07.07 להיטים למזכרת
08.05 דרך ארץ – שירים עבריים
10.05 30 בצל
12.05 מרתון בגימל
15.05 קיץ חום – כחול לבן
18.05 שבת בקאנטרי עם מנחם פרי

00.15 ציפורי לילה מארחות – עם גרי טאוב המארח את המשורר חיים גורי שיגיש את השירים האהובים עליו
02.00 לא רוצים לישון. מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה

שידורי גלגלצ

08.05 מעל ומתחת לשטחה עם מנוס עידן
10.05 "המכה" עם יעל אלמוג
12.05 "תיקוקים" – משחק השבת של גלגלצ עם רונית כפיר
15.05 עברית של שבת –
17.05 "נעים" – מוסיקה נפלאה ודיווחי תנועה עם מרב מיכאלי
20.05 "אולדיז" – עם שמעון בהיאור
22.05 "מעבירים לראשון" עם יעל קרוון

סרט — שתי נערות אנגליות / ערוץ 1, 23.15

הצגת חצות – סרט קולנוע צרפתי – השלישי בסרטיו של פרנסואה טריפו שמוצגים בהצגת חצות. סיפור אהבה בין סופר צעיר לבין שתי נערות אנגליות שהוא פוגש בעת ביקור באנגליה, ובצרפת, כשהן באות לבקר שם. מבוסס על רומן של הנרי פייר רוש (מחבר זול וזים) בהשתתפות: ז'אן פייר לאו, קיקה מרקהם, סטייסי טנדטר.

סרט — הטורף / ערוץ 2, 21.45

ארה"ב 1987. סרט מתח ופעולה בדיוני. ארנולד שוורצנגר הוא מייג'ור דאץ' שפר שעומד בראש חוליה שמטרתה חיסול הטורף – יצור זר שהגיע לכדור הארץ ומאיים על אורחיה. חמושים בנשק חדיש יוצאים אנשי החוליה למשימת הצלה, שהופכת לקרב אלים בהישרדות מול הטורף. בסופו של הקרב נשאר מייג'ור שפר לבדו מול הטורף כשלרשותו רק אינטואיציה, נחישות ואומץ. עם: ארנולד שוורצנגר, קארל וותרס ואלפידיה קארילו

סדרה — באותה ארץ באותו אור / ערוץ 1, 20.00

סדרה תיעודית מקורית. שם הסרט: "אוהד" "עכשיו ברור לחלוטין", כותבת הביקורת, אחרי עשרות שנים של מחול ישראלי, צמח כאן כישרון גדול באמת. הכשרון – אוהד נהרין – הוא המנהל האמנותי של להקת בת־שבע. יליד קיבוץ, בן למשפחה שורשית בעמק, נהרין מגלה את התנועה הריקודית בבית. לאחר נדודים על מפת המחול העולמית הוא חוזר לכאן ומצליח במה שמצליחים רק מעטים – לגעת בעצבים החשופים של ההוויה הישראלית. הסרט מלווה את אוהד נהרין מקרוב וחושף צדדים בלתי ידועים באישיותו ובעבודתו. (הסרט מובא בשידור חוזר)

צלילים בים ערביים / קול המוסיקה, 19.05

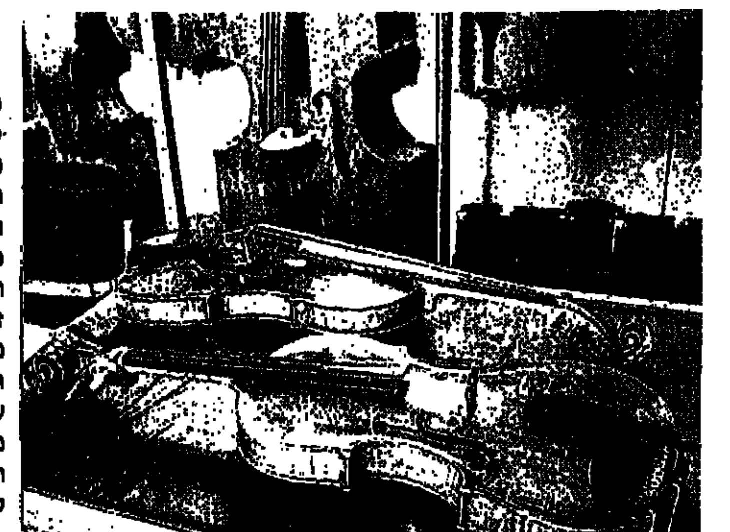

בעריכת ארלט אברהם. פולקמן: סרנדה מס' 3 ברה מינור לכלי־קשת, אופ' 69 (נגני כלי הקשת מתז' רדיו בוואריה/ ק.ל. ניקול); גלאזונוב: הרהורים לכינור ולתזמורת, אופ' 32 (ליאוניד קוגן/ התז' האקדמית של בריה"מ/ י. סבטלנוב); א. פסקולי: לכבוד בליני, דואט לקרן אנגלית ולנבל (ה. שלנברגר, קרן אנגלית/ מ.א. זיס, נבל); פורה: המוסיקה לשיילוק, מחזה מאת אדמון הרוקור (נ. גדה/ תז' הקפיטול של טולוז/ מישל פלאסון); שוסטקוביץ': רומנסה (אקדמיית סנט־מרטין/ נביל מרינר); ברליוז: מחול הסילפים מתוך קללת פאוסט (אקדמיית סנט־מרטין/ נביל מרינר)

טלוויזיה

ערוץ 1

06.30 חדשות
07.00 בוקר טוב ישראל
08.00 חוף המוטה באוסטרליה – סדרת טבע
09.30 פרפר נחמד
10.00 קשר משפחתי
13.30 שעת כושר
14.00 אוטוטו – תכנית על נושאים מעולמם של ילדים בני 5–8
14.30 בנצולות הים עם דלפי – סדרה מרובבת בהנפשה
15.00 זמביט – תכנית בענייני מחשב
15.30 אסטריקס – סדרה
16.00 חדשות
16.05 אסטריקס – המשך
16.45 עד"ם בא – סדרה עלילתית לילדים בנושא הבטיחות בדרכים
17.00 ערב חדש
17.30 החדשות באנגלית
17.55 כדורגל. (פירוט בעמוד זה)
18.45 חדשות בערבית (בעת ההפסקה במשחק)
19.00 כדורגל – ישראל – פולין. מחצית שנייה
20.00 מבט: שכשבת
21.00 מאחורי דלתיים סגורות – פרשת ווטרגייט
21.30 ברכת הרב הספרדי: ברכת הרב הראשי לישראל, הראשון לציון, אליהו בקשי־דורון שליט"א לראש השנה
22.00 כדורגל עולמי – תכנית ספורט חדשה, ובה שידורים ישירים ממשחקי הליגה האיטלקית. כל השערים מהליגה הגרמנית, דיווחים, תקצירים ועדכונים מהליגות הגדולות באירופה ובעולם
23.30 חדשות
23.35 המלשין – דרמת מתח בריטית
00.25 פסוקו של מקום

ערוץ 2

14.00 פלטפוס
14.45 מסע בין כוכבים – הדור הבא – סדרת הרפתקאות בדיונית
15.00 אמת או חובה – סדרה לילדים ולנוער
15.30 שרקי וג'ורג' – סדרה מצוירת
16.00 היפים והאמיצים – אופרת סבון רומטית
17.00 קו לחדשות
17.30 מוקש – אח"מים על האש
18.00 חלום עליכם – עם עוזי חיטמן
18.30 חוף פרדייס – סדרה
19.00 סמוך – שעשועון
19.30 ככה לא מתנהגים – סדרה קומית (פירוט בעמוד זה)
20.00 החדשות
20.30 תגן ונתן – בדיחות מקוריות וידועות
21.00 בשידור חי – דן שילון מארח
22.00 אין עם מי לדבר – תכנית הסאטירה
23.00 החדשות
23.15 מקום קטן
00.00 התחנה – סדרת משטרה בריטית

רדיו

קול המוסיקה

06.00 לקום עם מוסיקה – שעה ראשונה – בעריכת אפרים וייל
07.07 לקום עם מוסיקה – שעה שנייה – בעריכת אפרים וייל – מסיקול – מוסיקה לסרטים מאת: שנברג, ויליאמס, רוזה, וקסמן ובררי
08.05 לקום עם מוסיקה – שעה שלישית – בעריכת אפרים וייל – טנוריסימו – מקרוזו עד דומינגו, באריות מתוך אופרות מאת: ליאונקוואלו, פונקיאלי, דוניצטי, בליני, ג'ורדאנו, ביזה, פוצ'יני, מסנה וורדי (א. קרוזו, ב. ג'ילי, ט. סקיפה, י. ביירלינג, ג'. די. סטפנו, פ. קורלי, ג'. ויקרס, ק. ברגונזי, נ. ידרה, ת. קרוס, ל. פבורוטי, פ. דומינגו)
09.00 תכניות הבוקר של קול המוסיקה – בעריכת ארלט אברהם. ג'מיניאני: קונצ'רטו גרוסו במי מינור, אופ' 3 מס' 6 (הקמרטה מברן); באך: קונצ'רטו מס' 6 בפה מז'ור לפסנתר, 2 חלילים וכלי־קשת (ס. קצאריס/ קאמ' ליסט/ יאנוש רולה); ג'וספה גצאניגה: דיאס אירה לסולנים, מקהלה ותזמורת (המק' והתז' של הקתדרלה בוורונה/ אלברטו תורקו); מוצרט: סימפוניה מס' 36 בדו מז'ור, ק. 425, לינץ (קולגיום אאוראום/ פרנץ יוזף מאייר)
11.00 מנדלסון: שלישיית פסנתר מס' 1 ברה מינור, אופ' 49 (שלישיית קליבלנד – לארדו – רובינסון); הייטאן: קונצ'רטו מס' 4 ברה מינור לכינור ולתז', אופ' 31 (יצחק פרלמן עם תז' פריס/ דניאל ברנבוים); ברהמס: סונטה מס' 2 בלה מז'ור, אופ' 16 (סימ' וינה/ נארי ברתיני)
12.00 פ. פרנק: סונטה בלה מז'ור לצ'לו ולפסנתר (במקור – לכינור ולפסנתר) (מישה מייסקי/ מרתה ארגריץ');
פולנק: סונטה לחליל ולפסנתר, בגרסה לחליל ולתזמורת (ג'ניפר סטינטון/ קאמ' סקוטית/ סטיוארט ברפורד); רוזל: לה ואלס, בגרסה לשני פסנתרים (ברכה עדן ואלכסנדר תמיר); רחמנינוב: סימפוניה מס' 2 בסי מינור, אופ' 27 (סימ' סנט־פטרסבורג/ מרים ג'נסונס)
13.57 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. נתן אלתרמן – מנחת אהבה, מפי יוסי בנאי
14.05 מוסיקה לשעת צהריים – בעריכת משה שדלצקי. היידן: סימפוניה מס' 98 בסי־במול מז'ור (תז' קונצרטחבאו/ קולין דייוויס); מנדלסון: סימפוניה מס' 4 בלה מז'ור, האיטלקית (תז' פילהרמוניה החדשה/ וולפגנג סאוואליש); רימסקי־קורסקוב: שחרזדה, סוויטה סימפונית, אופ' 35 (הסימ' של לונדון/ ליאופולד סטוקובסקי)
16.00 מוסיקה ליום ראשון – תכניתה של ריקה ברסלע – כרוביני: רקוויאם בדו מינור (מק' רדיו ברלין/ קלאוס פטר פלור); מזמורי כנסייה רוסיים (אנסמבל מוסקובסקיה קפלה/ גנאדי דמיטריאק); ג'ון ראטר: מבחר קטעים מתוך המגניפיקט, ושני מזמורים (מטריסה פורבס/ זמרי קיימברידג'/ סינפוניה לונדון/ ג'ון ראטר)
18.00 מאולפן ההקלטות – יוכבד שווריץ־צ'מבלה. ז'.ב. ד'אנגלברט: סוויטה רביעית; באך: טוקטה במי מינור; גיל תלמי: פנטסיה לצ'מבלו (1993); ו.פ. באך: פנטסיה בדו מינור
19.05 צלילים בין ערביים. (פירוט בעמוד זה)
20.00 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. ט. כרמי קורא. אין פרחים שחורים
20.03 מאולמי הקונצרטים שלנו – שבוע מוסיקה קולית בירושלים 87', מקהלת הקונצרטים של דיסלדורף/ הרטמוט שמידט אורליך לייקס – עוגב. שיץ: תהלים ק' – הריעו לה' כל הארץ; מנדלסון: סונטה מס' 6 ברה מינור לעוגב; מנדלסון: תהלים כב – אלי אלי למה עזבתני; ברוקנר: 3 מוטטים; ברהמס: פרלוד ופוגה בלה מינור לעוגב; ורדי: אבינו שבשמים; גיימאן: פינאלה מתוך סימפוניה מס' 2 לעוגב; פ. שמידט: תהלים קכו – בשוב ה' את שיבת ציון
הרביעייה האיטלקית החדשה – בוקריני: רביעייה מס' 9 במי מינור, אופ' 8 מס' 3; ורדי: רביעייה במי מינור; שומאן: רביעייה בלה מז'ור, אופ' 41 מס' 3
23.00 צלילים לסיומו של יום – בעריכת ריקה ברסלע

רשת א'

06.06 שירים עבריים
07.00 חדשות באנגלית ובצרפתית
07.30 שירים עבריים
08.05 שורשים
08.55 קראתי ספר
09.05 פתוח – חיסכון והשקעות – עם רם תרמור
09.55 מתכון יומי
10.05 טלרדיו – שירות מידע למאזינים
11.05 חיים – שעה בענייני בריאות, רווחה ופנאי
12.05 עתונות במוקד – עם יצחק אלון
13.15 תוכנית באנגלית ובצרפתית
14.05 בראש צעיר – מגזין יומי לילדים ולבני נוער, ובו תסכיתים, סיפורים, שירים, חידונים, כתבות ושיחות על נושאים שונים
15.00 פנים אל פנים
16.05 מה קרה ליז – סיפורים מהחיים
17.00 חדשות באנגלית ובצרפתית
17.05 לקראת עכו – עם גיל אלון – פגישות עם אמנים המשתתפים בפסטיבל עכו לתיאטרון אחר 1994
18.05 מנחת ערב – משדר לאקטואליה ולמורשת ישראל
19.05 בין הזמנים – עם קובי כהנא
19.45 שיעור במחשבת היהדות
20.00 מבט לחדשות – מהטלוויזיה הישראלית
20.50 פרקי היום בתנ"ך
21.00 "כלים שלובים" – ייעוץ משפחתי על פי המסורת
22.05 אומר בשבחין – פיוטים ופרקי חזנות בנוסח עדות המזרח
23.05 עיתונות במוקד – שידור חוזר

רשת ב'

06.06 הבוקר הזה – חדשות ומוסיקה
09.05 שירים עבריים
10.05 הכל דיבורים עם שלי יחימוביץ'
12.05 בחצי היום – משדר צהריים
14.05 רגעי קסם
15.05 יומן חוץ
15.45 עיתונות חוץ עם יואל רפל
16.05 צבע הכסף עם ענת דוידוב
17.05 שירים עבריים
18.05 היום הזה – חדשות ומוסיקה
18.45 משחק כדורגל ישראל–פולין בשידור חי
20.05 ברכת הרב הראשי הראשון לציון, הרב אליהו בקשי דורון
20.15 שירים עבריים
21.00 כותרות מבט והיום הזה
21.15 שירים עבריים
23.05 אהבה עברית עם רבקה מיכאלי ואהוד מנור
01.05 לתוך הלילה עם מנחם גרניט
05.05 אור ראשון עם עמיקם רוטמן

רשת ג'

06.06 הכל פתוח
07.05 אוקטן גימל
09.05 בוקר בוקר עם מנחם פרי
10.05 תוכנית עשר עם אורנה יקיר
11.05 סיאס חזה עם יוסי סיאס
12.05 אהבה עצמית עם גיל קופר
13.05 להזם עם שש עטרי
14.05 חדש, חדיש ומחודש עם טוני פיין
15.05 חולה רדיו עם רידי הררי
16.00 קופסת הלהיטים עם עופר נחשון
17.05 מקום בצמרת – מצעד הפזמונים הישראליים – עם נועם גילאור
20.05 VTM בגימל – עם נתיב רובינזון
21.05 כוחל המזרח – תחנה מרכזית
22.05 שיר לאהותי – ר"שים
23.05 חולם בזוקין עם עופר נחשון

גלי צה"ל

05.02 בוקר טוב צה"ל – תוכנית בוקר

לחיילים
06.05 שש בבוקר – שירים עבריים
06.30 בוקר טוב ישראל – מהדורה ראשונה
07.07 שבע אפס שבע עם רזרון נשר
08.00 בוקר טוב ישראל – מהדורה שנייה

ראשון 4.10

09.05 "עברית על הבוקר"
10.05 "נכון לקיץ"
12.50 "בילוי היום" – מדריך יומי בנושאי תרבות ובידור
13.00 בצהרי היום – יומן לסיכום חדשות הצהריים והבוקר
13.15 "החום כוטל" – התוכנית שתעשה לכם את הקיץ, עם טל ברמן
15.05 יש עם מי לדבר – שיחות טלפוניות עם מאזינים בענייני היום עם טוני מרדור בירן
15.55 באופן מילולי עם אבשלום קור
16.00 שעה לפני עם רזי ברקאי
17.00 ערב טוב ישראל
18.03 שידור חי של משחק הכדורגל בין נבחרות ישראל ופולין בקדם אליפות אירופה
20.00 מבט לחדשות
20.30 פסק זמן מוסיקלי
21.00 פארנויה – עם נויה עינב
22.05 ויטמינים – מוסיקה בריאה עם רני קרפל
23.05 עשרים וארבע – היום שהיה – עם ירון וילנסקי
00.00 יומן חצות – יומן לסיכום חדשות הערב
00.15 ציפורי לילה משוחחות עם גרעון רייכר – המשוחח עם מאזינים
02.00 לא רוצים לישון – מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה

שידורי גלגלצ

07.05 מרינת כרדף עם אמיר אשר
09.05 גלגל הצלה – שירים עבריים עם לימור דהאן
11.05 שמש עם אלי ישראלי
13.05 מיזוג אוויר עם ארי שמאי
14.05 זרעי קיץ – עם סיוון דורון
15.05 שבוע דוב – עם דובי לנץ
16.05 תכם בכביש עם רון לרינגטל
18.05 גלגלאה – עם לאה עזו
20.05 דרייב אין עם נועה לב
22.05 לילה טוב עם יעל קרוון

משחק כדורגל / ערוץ 1, 17.55

קדם־אליפות אירופה לאומות בכדורגל, אנגליה 96', משחק הכדורגל בין ישראל לפולין. שידור ישיר מאיצטדיון רמת־גן. בתמונה ראובן עטר

סדרה — ככה לא מתנהגים / ערוץ 2, 19.30

סדרה קומית בריטית חדשה בהפקת תמז. שני חברים, שני חכמים, דרמוט שחור השיער (הארי אנפילד) וגארי הבלונדיני (מארטין קלונס), חולקים בשותפות דירת־רווקים לונדונית. בעוד דרמוט מקדיש את כל זמנו ומרצו לחיזור נלהב אחרי נערות, בעבודה, בפאב השכונתי וברחוב – ייתן גארי הכול כדי לבלות ערב שקט, הרחק מחברתו הכפייתית. אם כך, למה תמיד יוצאים שניהם מכל מצב ומכל קשר כמי שהתנהגותם ראויה לגינוי ועם הזנב בין הרגליים, כשחצי תאוותם בידם! היום: "מערכות אזעקה וסיוורים", גרי מחליט להתחתן לדברה ומביא מערכת אזעקה לבניין. דרמוט מאוהב גם הוא בדברה ופועל להחזיר את גרי לחיק חברתו דורותי, כדי שיפנה לו את השטח. גרי לא ממש מצליח להתקין את מערכת האזעקה, רוצח את דורותי, אך לא מפסיק לחזר אחרי דברה ולספר לה שבעצם הוא כבר איבד עניין בדורותי.

טלוויזיה

ערוץ 1

06.30 חדשות
07.00 בוקר טוב ישראל
08.00 אמנות העולם המערבי – סדרה
08.30 המטמינים – סדרה מרובבת בהנפשה
08.55 פרפר נחמד
09.25 ד"ר עזרא – סרט מרובב בהנפשה
10.40 פלאי פלאים
11.35 לקט שירי סטינג
11.50 הרוכבים הצעירים – סדרת הרפתקאות
12.35 המחול באמריקה – באריישניקוב רוקד באלנשין. באריישניקוב רוקד את "אפולו" של באלנשין (1928) עם תיאטרון המחול האמריקני, ביצירות מאת: איגור סטראווינסקי וג'ורג' גרשווין
13.30 שעת כושר
13.45 סרט קולנוע – מוסקוה אינה מאמינה בדמעות. סרט קולנוע רוסי שזכה בפרס האוסקר כ"סרט הזר הטוב ביותר". בחלקו הראשון, מתוארים מאמציהן של שלוש נערות להשתלב בחיים במוסקבה בשנת 1958, על עבודתן ועל ניסיונותיהן להשיג שידוך טוב. חלקו השני של הסרט, מתרחש אחרי עשרים שנה ומספר בו מה עלה בגורלן של השלוש ומתמקד, בעיקר, בדמות הכולטת כיניהן, שהפכה לאשת קריירה מצליחה. הסרט הופק בשנת 1980

שני 5.10

16.00 צער גידול בנות – סדרה קומית
16.30 קמילה והגנב – סרט קולנוע
18.00 אל נופים ואנשים
18.15 החדשות באנגלית
18.30 תינוקות ביער – סרט טבע
19.00 חדשות
19.30 עולם אחר – סדרה קומית
20.00 חדשות
20.20 כריזה – לקט של קטעים נבחרים מן הסדרה – כתבות וסרטי טבע מרהיבים במשב רוח רענן, ועדכונים הנוגעים באיכות הסביבה
21.00 נומה עמק – הצגה. (פירוט עמוד זה)
22.15 הנהג של מיס דייזי – סרט קולנוע. סרט עטור פרסי אוסקר של הבמאי ברוס ברספורד (רגעים קטנים של חסד, פשעים שבלב). עלילת הסרט מתרחשת על רקע הדרום האמריקני המשתנה. מיס דייזי, יהודייה עשירה וגאוותנית, החיה בדרום ארה"ב, הורסת את מכוניתה החדשה בתאונה. בנה, דולי, חושש לביטחונה בעתיד ודוחק בה לשכור נהג פרטי. למרות סירובה

דיון / ערוץ 2, 20.35

בעקבות הצבר האבוד – דיון מיוחד לרגל ראש השנה בהנחיית אמנון לוי. הצבר שכולנו הכרנו וכל כך השתדלנו להיות, אינו קיים כבר. מי היה הצבר האמיתי? מה אכל? מה לבש? על מה חלם? איך דיבר? המשתתפים ינסו לבחון את דמותו של הצבר, אז והיום, ולאפיין אותו. בתוכנית, ישולבו כתבות וכן, קטעים מתוך פרסומות וסרטים ישראליים ישנים, המבטאים את תפישת החברה הישראלית את דמות הצבר. עם המשתתפים: חיים באר, אמנון דנקנר, האלוף עוזי דיין, עוז אלמוג, הלית ישורון.

התקיף, הוא שוכר את הוק, נהג כושי אלמן, בשנות ה־60 לחייו. יציב ונאמן, ויידי נאלצת להיכנע לתכניתו של בנה. בכך נפתח הצוהר לידידות המבשכת 25 שנה בתקופה של שינויים חברתיים חשובים באטלנטה. דייזי והוק הופכים ל"זוג מוזר" שובה לב
23.50 חדשות
23.55 קונצרט לחג – סימפוניה מס' 36 מאת מוצארט ק' 425 (סימפוניית "לינץ") בביצוע התזמורת הקאמרית האנגלית. מנצח: ג'פרי טייט. (32 ד')

ערוץ 2

14.00 פלטפוס
14.05 בובהים – תכנית בענייני צרכנות לנוער
14.30 משימה סודית ביותר – סדרת הרפתקאות ומסתורין
15.00 יוסף המספר – תכנית סיפורים
15.30 תפוס כיוון – משחק טלוויזיה
16.00 חיפים והאמיצים – סדרת דרמה
17.00 קו לחדשות
17.05 אמריקנים מצחיקים – תכנית בידור. המשתתפים בתכנית, הם אנשים רגילים לגמרי, שעושים דברים לא כל כך שגרתיים: הם מחקים סלבריטיז, שרים ורוקדים, משחקים תפקידים קומיים, מדגימים "טריקים", מביימים את חיות חבית שלהם – ובקיצור, גורמים לאנשים "רגילים", כמו כל אחד מאתנו, לצחוק
17.30 רוכלה – משחק טלוויזיה
18.00 סירת הרעם – סדרת דרמה ופעולה
19.00 קרוב רחוק – סדרת דרמה בהמשכים
19.30 לינגו – משחק טלוויזיה נושא פרסים, בהנחייתו של גיל אלון
20.00 החדשות
20.10 קונצ'רטו לקלרינט ולתזמורת מאת מוצרט – קונצרט מיוחד לראש השנה. התזמורת הסימפונית חיפה, מבצעת את הקונצ'רטו לקלרינט ולתזמורת מאת מוצרט. מנצח: סטנלי ספרבר. סולנית: מרגרט פילר – סופרן ואורית אורבך – קלרינט
20.35 בעקבות הצבר האבוד – דיון. (פירוט בעמוד זה)
21.30 יומני סנדרסון – תכנית בידור מיוחדת לראש השנה. תכנית קומית מסורפת, המתארת יום בחייו של דני סנדרסון. בתכנית, שירים מתקליטו האחרון ומתקליטים קודמים, וקטעים קומיים, שנכתבו במיוחד עבור הטלוויזיה. משתתפים: שחקנים, אנשי תקשורת ידועים, דמויות מוכרות מעולם הבידור והפוליטיקה הישראלית ולהקת "תופעות לוואי", רוני מילוא – ראש עיריית תל־אביב, טומי לפיד, צביקה הדר, אילנה דיין, משה פרסטר, יעל אודה, רמי ורד. כתבו: דני סנדרסון ורמי ורד. במאי: דני סנדרסון. הפקה: טלעד
22.30 סיפורי ניו־יורק – סרט קולנוע. (פירוט בעמוד זה)

רדיו

קול המוסיקה

06.06 לקום עם מוסיקה – שעה ראשונה – בעריכת שאול אלקנה
07.07 לקום עם מוסיקה – שעה שנייה – בעריכת שאול אלקנה
08.05 לקום עם מוסיקה – שעה שלישית – בעריכת שאול אלקנה
09.00 תכניות הבוקר של קול המוסיקה
12.10 מלחינים ישראלים
13.57 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. נתן אלתרמן – מנחת אהבה מפי יוסי בנאי
14.06 מוסיקה לשעת צהריים – בעריכת אפרים וייל – פניני דבוז'אק: פרקים נבחרים מתוך יצירותיו הסימפוניות הקאמריות
16.00 מאולמי הקונצרטים בעולם בעריכת עדנה ענתי – אירופה מוסי 93' התזמורת הסימפונית של רדיו בוואריה/ סמיון ביצ'קוב. ברהמס: קונצ'רטו בלה מינור לצ'לו, לכינור ולתז', אופ' 102 (סולנים: ארז עופר, כינור/ הן סין יאנג, צ'לו); בטהובן: סימפוניה מס' 3 במי־במול מז'ור, אופ' 55, הארואיקה
18.00 יוהאנס ברהמס – מוסיקה למפנתר. עמנואל אקס. סונטה מס' 3, אופ' 5; שלושה אינטרמצי, אופ' 117
19.05 זמנות לערב חג – בעריכת אבי חנני מה רב הגעגע: אנסמבל פלרין ביצירות מאת: אצ'ליני, מתיס, לוק, בלואה, מריני ואחרים
20.00 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. ט. כרמי קורא. אין פרחים שחורים
20.03 קונצרט ליל החג – בעריכת שלמה ישראלי – בתוך: קונצ'רטו מס' 1 במול מינור לכינור ולתז', אופ' 26 (לידיה מורדקוביץ'/ סימ' לונדון/ גמנה יארבי); שוברט: סימפוניה מס' 6 בדו מז'ור

רשת א'

06.06 שירים עבריים

זה היה הבידור שהיה / גלי צה"ל, 14.05

סיכום ארועי הבידור והמופעים שנערכו השנה, בשילוב קטעים שהוקלטו באופן בלעדי על ידי צוות גלי צה"ל, ובהם: יהודית רביץ וגידי גוב, אביב גפן, משינה, דויד ברוזה, בועז שרעבי, זקני צפת, ריקי גל, טל ומשה ואחרים. עורך: יורם רותם. מגיש: ליאור פרידמן

סרט — סיפורי ניו־יורק / ערוץ 2, 22.30

מרטין סקורסזה, פרנסיס פורד קופולה וודי אלן, חברו יחדיו ביצירת הקולנועית הזו. סיפורי ניו־יורק, מורכב משלושה סרטים קצרים, על אודות חחיים בניו־יורק סיטי. שיעור בחיים – סרטו הקצר של מרטין סקורסזה, מתאר צייר מצליח (שמגלם ניק נולטה) ומשיכתו האובססיבית לאסיסטנטית שלו. חחיים בלי זואי – סרטו של פרנסיס פורד קופולה, על חייה המופלאים של מתבגרת בת עשירים. הריסות אדיפוס – קומדיה מבריקה של וודי אלן, על עורך דין יהודי ונוירוטי, שמגלם אלן עצמו, ומאבקו באויב הנורא מכל – אמא שלו.

הצגה — נומה עמק / ערוץ 1, 21.00

הצגה של תיאטרון בית לסין, שזכתה לשבחים רבים מצד הביקורת, על פי מחזה של יהונתן גפן. דניאל פלד, רקדן וכוריאוגרף, בן המושב הוותיק, חוזר הביתה אחרי שהייה של 15 שנה בארה"ב. המושב השתנה ללא הכר. הנוף נשאר כשהיה, אבל האנשים, בני משפחתו, זרים ומוזרים. חשבון נפש מר־מתוק של אדם, עם עברו ועם החברה שבתוכה צמח וגדל. משתתפים: אורי אברהמי, שולמית אדר, מיכל ורד, עזרא כפרי, דבורה קידר ושרון שחל. במאי: אלדד זיו

07.00 חדשות באנגלית ובצרפתית
07.30 שירים עבריים
08.05 חוגה עם בני הגורל
08.55 קראתי ספר
09.05 פתוח – חוקי עבודה
09.55 מתכון יומי
10.05 סלרדיו – שירות מידע למאזינים
11.05 שירים עבריים
12.05 מוסף מורה תיכון
13.00 חדשות באנגלית ובצרפתית
14.05 בראש צעיר – מגזין יומי לילדים ולבני נוער, ובו תסכיתים, סיפורים, שירים, חידונים, כתבות ושיחות על נושאים שונים
15.00 בראש השנה יתכתבון – תוכנית לכבוד ראש השנה באומר ובצליל
16.05 דרכי אדם
17.00 חדשות באנגלית ובצרפתית
17.05 "קול האמנויות"
18.05 שירים עבריים
20.00 שנה הלכה שנה באה – פולקלור לשנה החדשה
21.00 שירים עבריים
22.05 שירים עבריים
23.05 "מלים שמגסות לגעת" – הסופר מאיר שלו – "סיפורים על אהבה, סכין ונוף" – חרים מוקלטים מערבים שנאמרו בפעולה למדעי הרוח באוניברסיטה העברית בירושלים

רשת ב'

06.06 הבוקר הזה – חדשות מוסיקה
09.05 מה יהיה בחג – עם יואב גינאי
11.05 שירים עבריים
12.05 בחצי היום – משדר צהריים
14.05 כמעט חג – שירים וסיפורים על מנחם מיכלסון
15.05 רגעי קסם
16.05 פניני חג עם גדעון הוד
16.05 ליל חג – עם ירון אנוש
20.05 שירי תשנ"ד עם חיים קינן
23.05 שירים עם טל השילוני
00.05 ים של אהבה – הסלואים הגדולים של כל הזמנים. מגיש: מנלם פרי

רשת ג'

06.05 הכל פתוח
07.05 אוקסן גימל
09.05 בוקר בוקר עם מנחם פרי
10.05 תוכנית עשר עם אורנה יקיר
11.05 כל יום הוא יום יפה עם יוסי סיאס
13.05 רק בערב חג עם מנחם פרי
15.00 לפנות ערב חג
17.05 חלומות מתוקים
19.05 זמר שכוח לחג
20.05 ממש נפלא – להיטים
22.05 בלוז מחיפה

גלי צה"ל

05.02 צה"ל יוצא חג – תוכנית בוקר לחיילים
06.30 בוקר טוב ישראל – מהדורה ראשונה
07.07 שבע אפס שבע עם אלכס אנסקי
08.00 בוקר טוב ישראל – מהדורה שנייה
09.05 קשה בבוקר עם אורן טל
10.05 ארצר – עם מרב מיכאלי – התוכנית שתכין אתכם נפשית וגופנית לחג המתקרב לארוחותיו
13.00 בצהרי היום – יומן לסיכום חדשות הצהריים והבוקר
13.15 ראיון מיוחד לחג
13.50 ברכת הרב הראשי לצה"ל לרגל ראש השנה
14.05 זה היה הבידור שהיה. (פירוט בעמוד זה)
16.00 בראשית – תוכנית מיוחדת על בריאת האדם. משתתפים: פרופ' שלום רוזנברג, פרופ' ירמיהו ברנובר ופרופ' רפאל פאלק. עורך ומגיש: ערן סבאג
17.00 אבל המנגינה לעולם נשארת – שירים ומנגינות על הזמן ועל התהלות. ד"ר אסתרית בלצן וציפי גון נותנת משוחזרות ומאזינות יחד לצלילים ולמלים של ג'ורג' גרשווין, גוסטב מאהלר, יעקב שבתאי, נעמי שמר והחושושיות
18.05 בדרך אל החג – תחזיות לעתיד סוב יותר, ועצות שימושיות לארוחת החג עם חמיר קמחי וצוות מגבאי עתידות מכל הסוגים
20.05 ביחד לבד – תוכנית מיוחדת לחיילים שנשארו בבסיס בחג – עם לילך ברנע
00.15 ציפורי לילה עבריות לחג עם שי חימן – תוכנית מוסיקלית בנימה אישית
02.00 לא רוצים לישון – מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה

שידורי גלגל"צ

07.05 מועדון ארוחת הבוקר עם לילך ברנע
09.05 גלגל הצלה – שירים עבריים
11.05 מצעד ההשמעות העברי של גלגל"צ – מלל גיירת תפוח ברבש – עם יעל קרוון
14.05 קאופרטיב רז – עם רז תורן
16.05 איש הגשם עם אורי בריאן
18.05 ששת – מוסיקה ישראלית לערב חג
21.05 רוק השנה – מרתון רוק ישראלי עם לימור דהאן

טלוויזיה

ערוץ 1

14.00 מעבר להרי האפנינים – סדרה איטלקית בשלושה חלקים, המבוססת על ספרו של ראמיצ'יס, הלב
11.35 קסמים ונפלאות – תכנית בידור. סדרה חדשה, ובה קסמים מרהיבים מחוכי העולם עם מיטב הקוסמים
11.30 יחיא שאהין – תכנית מיוחדת על המחזק המצרי הוותיק שכיכב בטרילוגיה של הסופר המצרי נג'יב מחפוז
13.30 מתנת הצילום – שיט על גדות הצילום באניית סאר
13.00 קרקס רינגלין – מופע קרקס
14.00 וידיאו וחצי – סדרה קומית
14.30 הלוקה על הקרח – מופע אמנותי
15.00 צלילים לוהטים – לקט שירים
16.00 מעות ורד הזהב – סדרה איטלקית
17.00 החדשות באנגלית
17.30 אל נופים ואנשים
18.00 אפרופו – תכנית דיון מיוחדת
19.00 חדשות
19.30 ערב טוב – תכנית המשלבת שירים ווידאו
20.00 חדשות
20.30 קונצ'רטו מס' 2 לפסנתר ולתזמורת מאת ברהמס (אופ' 83) עם המסנתרן דניאל ברנבוים והתזמורת הפילהרמונית הישראלית. מנצח: ירון טראוב. הקונצרט הוקלט בחודש יולי השנה, בהיכל התרבות בתל אביב
21.30 עשרת הגדולים – מצעד הפזמונים העברי. רשת ג' תשדר ארבע שעות של מצעד הלהיטים במצעד הפזמונים העברי של השנה שחלפה. השעה האחרונה של המצעד, תשודר בשיתוף הטלוויזיה הישראלית. בתכנית, יוקרנו קליפים של עשרת הזוכים במקומות הראשונים. יתראיינו, הזמרים אשר זכו לשלושת המקומות הראשונים, וכן מומחים בתחום הפזמונים. התכנית משודרת בשיתוף רשת ג, ברדיו. משתתפים: זמר השנה, זמרת השנה ולהקת השנה. מנחה: נעם גילאור
22.30 סינמה פרדיסו – סרט קולנוע. סרט איטלקי על אהבת הקולנוע. סיפור הקשר בין ילד בעיירה איטלקית קטנה לבין מקרין הסרטים בבית הקולנוע המקומי. סיפור מתוסכם אבל טוב לב. סרט וכה בפרסים רבים, בין היתר באוסקר לסרט הזר
00.30 חדשות

ערוץ 2

05.00 קונצרט לחג – עם התזמורת הסימפונית הישראלית ראשון לציון. התזמורת הסימפונית הייצוגית של חיפה
13.00 "מלך הטליס" – סרט קולנוע ישראלי עם דובי גל. סיפורו של פקיד צעיר שתכנו בו כשרון קליעה יוצא דופן. חייו משתנים מן הקצה אל הקצה לאחר שהתגלה, אך דרכו אל התהילה חיווה בלא מעט קשיים ותסבוכות
14.30 גלגל המזל – עם ארז טל ומרב לוין
15.00 אלף נשותיו של נפתלי סימנטוב – סרט קולנוע ישראלי. (פירוט בעמוד זה)
16.00 פלטפוס
16.30 חדשות
16.30 אינו שנה? – תכנית חג לילדים
17.00 שיר לחיים – מופע הצדעה לחיים של שחקנים בפסטיבל ערד האחרון.

אדוני ראש הממשלה / ערוץ 2, 20.10

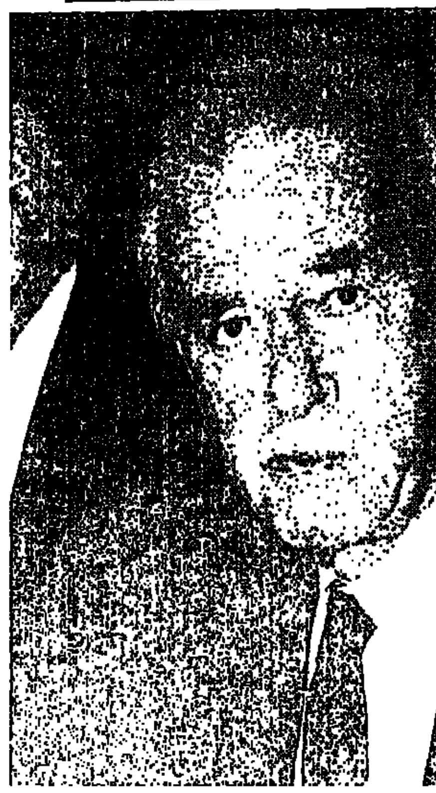

תוכנית מיוחדת על יצחק רבין. במשך כשבוע, ארב צוותו של ירון לונדון לראש הממשלה בלשכתו ובסיוריו, כדי לראות כיצד הוא פועל. לונדון שוחח עם שרים בממשלתו, עם מנכ"ל משרדו ועם הרמטכ"ל, ואחר כך קיים איתו ראיון ארוך, ושוחח עם קבוצת מומחים למדעי המדינה, העוקבים אחר רבין ובודקים את אופן תפקודו. רבין הוא מנהל ריכוזי הממדר את מקורביו, ואינו משתף איש בכל מחשבותיו. הוא חרוץ לחפליא ובקי בפרטים. האם הוא באמת מחליט ומוביל, או שמא הוא נעדר ראייה היסטורית רחבה, ורק עושה את מיטבו, על פי האילוצים הפוליטיים המופעלים עליו? בכך דנה התוכנית.

משתתפים: שושנה דמארי, מיקי קם, דני רובס, גלי עטרי, דוד ד'אור וחרווה עמרני. במופע, ביצועים חדשים לשיריו של חיים חפר בליווי תזמורת חיל האוויר בניצוחו של נסי ברנדיס וחבורות הזמר. ייעוץ אמנותי: רבקה מיכאלי
17.30 צ'רלי וחצי – סרט קולנוע ישראלי. צ'רלי, פרחח השכונה, מתאהב בבת העשירים מהשכונה הסמוכה. היא, בניגוד גמור לרצון משפחתה, מחזירה לו אהבה, עד לרגע שבו היא חושדת שיש לו רומן מהצד. חברו הטוב של צ'רלי, עוזר לו להציל את המצב. עם יהודה ברקן וזאב רווח. במאי: בועז דווידזון. 1972
19.15 גלגל המזל
20.00 החדשות
20.10 אדוני ראש הממשלה – תכנית מיוחדת על יצחק רבין. (פירוט בעמוד זה)
21.30 גבעת חלפון אינה עונה – סרט קולנוע ישראלי עם הגשש החיוור. סמל ראשון ג'ינג'י, נוטע מבסיסו שבסיני לתל אביב על מנת לגייס בכוח את סרבן המילואים סרג'ו קונסטאנצה, בעל מועדון לילה רומני – קלפן, רמאי ופחדן. ברורה, קופץ סמל ראשון ג'ינג'י לביתו של ויקטור לבקש את ידה של בתו, אך ויקטור מסרב ומציע את בתו האחרת. ג'ינג'י המאוכזב, פונה להשלים את משימת הגיוס ומצליח. כך מתחילות הרפתקאותיהם המשעשעות של הגששים ומסתיימות בחתונתן של הבנות. עם הגשש החיוור, טוביה צפיר, מיקי קם וניצה שאול. 1976
23.15 בכורות – וידאו '94 – אנסמבל בת שבע. פרוייקט מחול ווידאו משותף של אנסמבל בת שבע, אוניברסיטת תל אביב, החוג לקולנוע ולטלוויזיה וקאמרה אובסקורה, ביה"ס לאמנויות תקשורת
23.30 החדשות
23.35 בכורות – וידאו '94 – המשך

רדיו

קול המוסיקה

07.10 מוסיקה לבוקר חג – בעריכת אבי חנני – ויוואלדי: ארבע העונות (יצחק פרלמן – סולן ומנצח/ הפיל' הישראלית); מוצרט: סרנדה בסי־במול מז'ור לכלי־נשיפה, ק. 361, גראן פרטיטה (חברי תז' סט. לוק/ צ'. מקרס)
08.45 מקס שטרן: האזינו, קנטטה לקונטרבס ולתזמורת (ג. קאר, הסימ' ירושלים רשת"ש/ א. פייגן); אורה זיטנר שרה ומלווה עצמה בשירים אידיים; מנחם צור: המישייה לקלרנית ולכלי־קשת (א. חפץ, א. שידן, כ. ליימן, מ. קסגל, פ. נמירובסקי)
10.00 ביזה: משחקי ילדים, אופ' 22 (א. באייר, ה. רגול, פסנתר כ"4 ידיים); צ'ייקובסקי: קונצ'רטו ברה מז'ור לכינור ולתז', אופ' 35 (א. סטרן, הפיל' של ניו־יורק/ ל. ברנסטיין); סיבליוס: סימפוניה מס' 1 במי מינור, אופ' 39 (הפיל' של וינה/ ל. ברנסטיין)
11.57 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן נתן אלתרמן – מנחת אהבה, מפי יוסי בנאי
12.05 צלילי עמים לחג – מוסיקה עממית מקרוב ומרחוק – תבניתו של ישראל דליות
13.00 קונצ'רט לצהרי חג – בעריכת ישראל דליות – יחזקאל בראון: הלכות תקיעת שופר, למקהלה ולאנסמבל כלי־נשיפה (מרי קאמרן/ נגנים מהתז' הקאמ' הישראלית/ אבנר איתי); דבוז'אק: קונצ'רטו בלה מינור לכינור ולתזמורת (תומס צהתמאייר/ התז' פילהרמוניה/ אליהו ענבל); ברהמס: סימפוניה מס' 2 ברה מז'ור, אופ' 73 (סימ' שיקאגו/דניאל ברנבוים)
15.00 מוכר והוב – רביסי: מבוא למנחת פאון; גרשווין: אמריקאי בפריס, רפסודיה בנוסח כלו; רוול: בולרו (התז' הפיל' המלכותית/ ב. ווודסורת')
16.00 קונצרט מנחה לחג – בעריכת רניאלה גלס – מיצירות בטהובן: הפתיחה יצורי פרומתאוס (תז' הפסטיבל של לונדון/ ק. רדלר);

אלף נשותיו של נפתלי סימנטוב / ערוץ 2, 12.10

סרט קולנוע ישראלי. פלורה (ריטה) היא אישתו השלישית של נפתלי סימנטוב (יוסי פולק). שתי נשותיו הקודמות מתו מיתות משונות ומסתוריות וגם פלורה, כאילו נמצאת תחת איזו קללה מסתורית. פלורה הכירה את נפתלי באמצעות שדכן וכולה אומרת תמימות ובתוליות. עם נסים עזיקרי וסלים דאו. תסריט ובימוי: מיכל בת־אדם. ישראל, 1989

קונצ'רטו מס' 4 בסול מז'ור לפסנתר ולתזמורת (דניאל ברנבוים והפיל' של ברלין); הסימפוניה התשיעית ברה מינור (סולנים, מקהלה והפיל' הווינאית/ קלאודיו אבארו)
18.00 מאולפן ההקלטות – בעריכת חיותה דביר – ליו מגנס – פסנתר. אלתורים על מבחר משיריו של מתי כספי
19.05 צלילים בין ערביים – בעריכת אורלט אברהם. אנסקו: קטע קונצרטי לוויולה ולפסנתר (יורי בשמייט, וויולה/ מיכאיל מונטיין – פסנתר); מקס רגר: וריאציות על נושא של מוצרט, אופ' 132 א' (יערה טל, אנדראס גרויטהויזן, פסנתר כ"4 ידיים); שומאן: קטעי פנטסיה, אופ' 73 (ריצ'רד שטולצמן, קלרנית/ ריצ'רד גוד, פסנתר)
20.00 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. ט. כרמי קורא. אין פרחים שחורים
20.03 פרקי תהלים – בעריכת עדנה ענתי – גבריאלי קונסורט/ פול מקריש, צ'ולס דניאלס – טנור. מונטוורדי: קטעים מתוך הסלכה מורילה א. ספירטואלה
21.00 עניין של הסכמה – וכחלום יעוץ. מרדכי סתר – תכנית מיוחדת לציון מלאת שלושים יום להסתלקותו
23.00 צלילים לסיומו של יום – דור הזהב – אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות – בעריכת רט עברון – הטנור טיטו סקיפה/ תכנית שלישית. מיצירות: פרגולזי, גלוק, סקרלטי, בליני, רוניצטי, מסנה ושירים שונים

רשת א'

07.00 חדשות באנגלית ובצרפתית
07.30 שירים עבריים לחג
08.05 בראש צעיר לחג
09.05 תשנ"ד – מבט אישי על השנה שהיתה
12.05 תסכית – חלום מלכות טבריה. (פירוט בעמוד זה)
13.00 חדשות באנגלית וצרפתית
14.05 בראש צעיר לחג
15.00 שירים עבריים
16.05 דרכי אדם עם רחל חלפי
17.00 חדשות באנגלית ובצרפתית
17.05 קול האמנויות – סיכום השנה בתיאטרון
18.05 נרות ברוח – כרטיס ביקור של הסופר גרגורי כנביץ, עולה מרוסיה. בתוכנית משתתפת גם המתרגמת דוריה קרול. קורא: מוטי בראכן
19.05 עת שערי רצון – פיוטים ומנהגים לראש השנה
20.05 שירים עבריים

רשת ב'

07.06 שירים עבריים
08.07 שי לחג עם שמואל שי
10.05 ראיון עם ראש הממשלה, יצחק רבין
11.05 באה מאהבה – יהודית רבי וגידי גוב במופע משותף
13.07 מה היה לנו שם עם טוביה צפיר – לקט
14.05 שירים שאהבנו
15.05 לקט ממופעי השנה עם מנחם גרניט
17.05 מספרי סיפורים – עם יוסי אלפי
18.05 כליזמרים – עם אמנון פאר
20.05 שירים עבריים
22.05 שירים
23.05 שירים עבריים
00.05 ים של אהבה – הסלואים הגדולים של כל הזמנים. מגיש: מנחם פרי

רשת ג'

07.05 תפוח ברבש
08.05 בבוא ספטמבר
09.05 עקוץ את התקליטיה
10.05 ערב '94 – משינה, אביב גפן ואמנים נוספים
13.05 אנריקו מסיאס במופע פומבי
14.05 אהבות מחורשות – אורי פיינמן
16.00 בינג מאונטיין – שעתיים של רגאיי
18.05 מקום בצמרת – המצעד הישראלי השנתי
22.05 לילה בנימל

גלי צה"ל

05.02 צלילי חג
07.05 יופי של שירים – שירים עבריים
08.05 מקהלה עליזה לחג – שעה לילדים עם גירא גרא
09.05 חיוכי חג – מערכונים
10.05 תשנ"ד – לא רק שלום – הארועים והקולות שעשו את השנה. מגיש: מיכה פרידמן. עורך: מוטי גריש
12.05 רדיו בלה בלה – שלוש שעות עם החברים של נטאשה, שיציגו לראשונה ברדיו את אלבומם החדש "רדיו בלה בלה"
15.05 הארכיון הציוני – לקט התבטאויות של קברניטי המדינה שלא תשמעו בשום מקום אחר. עורך ומגיש אורי סגל
16.05 גל עברי ירוק – שירים ישראלים בעריכת חיילי צה"ל
18.05 הנמר המעופף – תוכנית מיוחדת לחג עם חיילי סיירת גולני
19.05 שעה של מכתבים – עט מכתבים מפורסמים מן הספרות, השירה וההסטוריה. בין הכותבים: לואי ה־14,

שלישי 6.10

ג'ודי גרלנד, נפוליאון, וינסנט ואן גוך, צ'ייקובסקי, בטי דייויס ורבים אחרים
20.00 סופים – תוכנית שאינה עוסקת בהתחלות. סוף של התחלה, סוף של ספר, סוף של הופעה וסוף של חיים. רופא, סופרת, מלצרית, זמרת וקברן מתפלספים על סופים. עורך ומגיש: אור עזרתי
21.05 הימים זורמים – משיריה של תלמה אליגון
22.05 הולך בתנים – עם יוסי עוזרד
00.15 ציפורי לילה עם אורי לוטן – תוכנית מוסיקלית בנימה אישית
02.00 לא רוצים לישון – מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה

שידורי גלגל"צ

08.05 מעל ומתחת לשמיכה – עם פנחס עידן
10.05 תיוזים – משחק חגיגי של גלגל"צ עם רונית כפיר
14.05 ראש השנה לעשבים שוטים – טל ומשה בתוכנית מיוחדת לראש השנה
16.05 עברי בראש – שירים עבריים שהם אוהבים לשמוע – עם שרון קנטור
17.05 ניגונים – עם דידי פייר
20.05 בראש טוב עם לילך ברנע
22.05 מסיבת עם – מסיבת סיום יומו הראשון של ראש השנה על פי מיטב המסורת – עם שרון קנטור

חלום מלכות טבריה / רשת א', 12.05

תסכית – הפרק ראשון. מאת יצחק גורמזנו־גורן, בימוי: ראובן מורגן, משתתפים: זהרירה חריפאי, יוסי יבלונקה, יעל עמית, עדי וייס, יהויכין פרידלנדר, שרה מילשטיין, ששי סער, אסתי קוסוביצקי ואחרים

סרט — המופע של אלביס / ערוץ 2, 11.00

סרט תעודה מוסיקלי משנת 1970. סרטו של דניס סנדרס, המתעד מסע הופעות של אלביס פרסלי. הרבה קטעי הופעות לפני קהל והרבה קטעים מאחורי הקלעים – ובעצם, פרופיל של הכוכב הגדול של הרוק, שעד היום שמו מביא לממפיס המוני תיירים ומעריצים, ושיריו מושמעים ברציפות.

טלוויזיה

ערוץ 1

10.00 קטמן נמו והעיר במצולות הים – סרט קולנוע

11.40 בוסה נובה – תכנית על מוסיקת הבוסה נובה, המשלבת בתוכה מקצבים של סמבה. בתכנית, משתתפים מלחינים ומוסיקאים, ובהם המלחין

רביעי 7.10

המפורסם אנטוניו קארלוס ז'ובים

12.45 בין מזרח למערב

13.20 לילי – סרט קולנוע. לילי, נערה צעירה בלא בית וחברים, מצטרפת לקרקס נודד, מתאהבת בקוסם יפה תואר, אך ננטשת כעבור זמן קצר. את הדרך לאושר, עוזרות ללילי לגלות בובות, כמעט אנושיות, המשפיעות על פול, האיש המופנם בחוטים. הסרט משנת 1953, בכיכובם של לסלי קרון ומל פרר ובבימויו של צ'ארלס וולטרס

14.40 וידאו וחצי – סדרה קומית

15.05 פריד אלאטרש

16.00 מערת ורד הזהב – סדרת דרמה בהמשכים

17.30 החדשות באנגלית

17.40 ארבע העונות – התכנית תיוחד הפעם לנושא הדבש: סוגי הדבש (הדרים, חמניות או פרחי בר) ואיכותו. כמו כן, יעמוד הצוות באולפן על השיכות הדבש מבחינה תזונתית ועל השימושים השונים בו, בעיקר בישראל. משתתפים: עזרא אורני – מנכ"ל מועצת הדבש, פרופ' אברהם חפץ וד"ר מאיר וינקלר – רפואה אלטרנטיבית

18.10 עם לילית נגר – תכנית ראיונות

19.00 חדשות

19.30 המים בישראל – סרט על בעיית המים בישראל, וסקירה על ההיסטוריה של המים בתולדות הארץ

20.00 משפחת סימפסון – סדרה קומית

20.25 אדם ומקום – סרט תיעודי מיוחד למוצאי ראש השנה

21.00 מבט

21.30 שנת היונה – משדר מיוחד לסיכום שנת תשנ"ד

23.00 שעה לחצות – חדשות הלילה

23.10 מטרופוליטן – סרט טלוויזיה. קומדיה רומנטית על העולם הנכחד של היאפים הצעירים של ניו יורק. טום טאונסנד, מהפכן צעיר מקבוצה חברתית של הווסט סייד במנהטן, נכנס אל תוך חבורה סגורה סנובית ומאומץ על ידי ניק סמית', המנהיג הדומיננטי, השחצן ורך הלב של הקבוצה. אודרי, אחת המשתתפות במסיבות, מתאהבת בו, אך לבו נתון ליפהפייה אחרת, שלמענה הוא מוכן לרכך את דעותיו המהפכניות. הכבשה השחורה של החבורה הוא ריק: עשיר, יפה ומסוכן, נערץ על נשים ומנודה על ידי ניק. הוא שיכול להשפיע על עתידה של הקבוצה

00.45 פסוקו של יום

ערוץ 2

08.00 טוק טוקאן – סרטי אנימציה מדובבים

08.20 גארי – סדרת סרטוני אנימציה

08.30 טרקי וג'ורג' – סדרת אנימציה

09.00 הגרולים הקסומים – סרט אנימציה

09.30 אסטריקס כובש את רומא – סרט אנימציה

11.00 המופע של אלביס – סרט קולנוע. (פירוט בעמוד זה)

13.00 קונצרט רוק: סטינג בהופעה חיה

14.00 פלטפוס

14.05 מסע בין הכוכבים – הדור הבא. סדרת הרפתקאות בריטית

15.00 חיוך הגדי – סרט ישראלי, 1986, פנטסיה מציאותית. במאי: שמעון דותן. תסריט: שמעון דותן, שמעון ריקליין, ענת לוריבר. לפי ספרו של דוד גרוסמן. צלם: דני שניאור. מוסיקה: אילן וירצברג. עם: רמי דנון, דני מוג'ת, מוגול קודסיה, מאכרם חורי ואודיס הופמן. קצין צעיר בשטחים, לפני האינתיפאדה, מתיידד עם רועה ערבי ישיש, דמות אגדתית, על רקע המאבק האלים בין שני העמים. הסרט של דותן, זכה להערכת הביקורת ולפרס בפסטיבל ברלין

16.45 פורגי ובס – האופרה הקלאסית הנודעת של גרשווין בהפקה מיוחדת לטלוויזיה. האופרה הועלתה לראשונה ב־1935 וזכתה להכרה בינלאומית בזכות השירים הרבים. מופע מרהיב בבימויו המבריק של טרוור נאן, הופך את המוסיקה והסיפור למופע מרהיב של צלילים ואורות

20.00 חדשות

20.10 שובו אל הסוראמללו – יוסי בנאי – בהצגת היחיד המקורית, בפעם הראשונה בטלוויזיה. סוראמללו – מבדר ומרגש עד דמעות. פרק ראשון מתוך שלושה

21.20 רוקד עם זאבים – סרט קולנוע. (פירוט בעמוד זה)

23.30 החדשות

23.35 רוקד עם זאבים – המשך

רדיו

קול המוסיקה

07.10 מוסיקה לבוקר חג – בעריכת משה שרלצקי – בטהובן: סונטה מס' 8 ברו מינור לפסנתר, פטטית (קלאודיו אראו – פסנתר); חמישייה בסי מינור לקלרנית ולכלי־מיתר, אופ' 115 (זרדה פאייאר/ חברים מאנסמבל מלוס); מוצרט: סימפוניה מס' 34 בדו מז'ור, ק. 338 (תז' פילהרמוניה/ אוטו קלמפרר)

08.30 הצ'מוריאן: קונצ'רטו לכינור ולתזמורת (זוהר אויסטרך/ תז' פילהרמוניה/ המלחין); שומאן: קונצ'רטו בלה מינור לפסנתר ולתזמורת, אופ' 54 (אנני פישר/ תז' פילהרמוניה/ אוטו קלמפרר); בטהובן: סימפוניה מס' 4 בסי־במול מז'ור, אופ' 60 (פיל' וינה/ הנס שמידט־איסרשטט)

10.10 מאהלר: סימפוניה מס' 1 (תז' פילדלפיה/ יוג'ין אורמנדי); ברטוק: קונצ'רטו לתזמורת (הסימ' של בוסטון/ רפאל קובליק); טיפט: חמישה ספיריצ'ואלס (המקהלה של אוניברסיטת קיימבריג'/ ריצ'רד מרלו)

11.57 בימת שיר

12.05 צלילים לשעת צהריים

14.05 מוסיקה לצהרי החג – בעריכת אפרים וייל. בטהובן: קונצ'רטו במי־במול מז'ור לפסנתר ולתזמורת משנת 1784; בטהובן: פרקים מתוך חמשת הקונצ'רטות לפסנתר ולתזמורת (סולנית – פליציה בלומנטל, פסנתר)

16.00 רינת בשיח וזמר – התכנית המיוחדת ששודרה אשתקד לרגל צאת התקליטור המשולש של מקהלת רינת, בניצוחו של גארי ברתיני, בהקלטות מן השנים 1956 – 1972. משתתפים: גארי ברתיני, גיל אלדמע, רחל ויסנצ'יק, חנוך חסון, וילי אליאס, הרי גולומב. עורך ומנחה – דני אורסטיין

18.00 מפתחות בין תמוזרים. פרקים מרסיטל שערכו הזמרת אורה בן־צבי והפסנתרנית נטשה טרסון, בבית אריאלה, ת"א 11.5.94. והפעם – מיצירות מקס שטרן, עמי מעייני, משה רסיוק, ישי קנול, מנחם צור, ארי בן־שבתאי ורון וידנברג

19.05 צלילי עמים – מוסיקה עממית מקרוב ומרחוק – בעריכת ישראל דליות. הפעם: איטליה

20.00 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. ט. כרמי קורא. אין פרחים שחורים

20.03 מאולמי הקונצרטים שלנו – הקונצרט הסימפוני והתזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור. היידן: סימפוניה מס' 6 ברה מז'ור, הבקר (מנצח: ואג ספיאן). יחזקאל בראון: קונצ'רטו לפסנתר ולתזמורת (סולן: סר ג'וסלסון/ מנצח: משה עצמון); שולמית רן: קונצ'רטו לתזמורת (1987) (מנצח: דוד שלון); מוסורגסקי: תמונות בתערוכה ומנצח: גילברט ורגה); שמעון כהן: רומנסרו לתזמורת (1974)

21.55 הקונצרט הקאמרי – שרון קם – קלרנית/ איתמר גולן – פסנתר. ברהמס: סונטה בפה מינור לקלרנית ולפסנתר, אופ' 1/120; שומאן: שלושה קטעי פנטסיה; ברהמס: סונטה במי־במול מז'ור לקלרנית ולפסנתר, אופ' 2/120

23.00 צלילים לסיומו של יום – רומינו – תכניתו של שלמה ישראלי. רצף של ג'אז קלאסי ואלתורים מן העולם

רשת א'

07.00 חדשות באנגלית ובצרפתית

07.30 שירים לחג

08.05 בראש צעיר לחג

09.05 תשנ"ד – מבט אישי על השנה שהיתה

12.05 חלום מלכות טבריה – פרק שני. מאת יצחק גורמזנו־גורן, בימוי: ראובן מורגן, משתתפים: זהרירה חריפאי, יוסי יבלונקה, יעל עמית, עדי וייס, יהויכין פרידלנדר, שרת מילשטיין, ששי סער, אסתי קוסוביצקי ואחרים

13.00 תוכניות באנגלית ובצרפתית

14.05 בראש צעיר לחג – מגוון לילדים

15.05 צימוקים ושקדים – מבחר שירים ביידיש. הפעם – סניגורם של ישראל – משירי רבי לוי־יצחק מברדיצ'ב

16.05 מאה תקיעות – על השופר ומשמעותו

17.05 הסופר עמוס עוז: "כולנו ילדי ברנר". דברים על השפה והספרות העברית שנאמרו בכינוס מתרגמים שנערך השנה בירושלים

18.05 שירים עבריים

20.00 תזכורות לטולם הזמירות השנתי

23.05 שירים עבריים

רשת ב'

07.05 שירים עבריים

08.05 מקרה עין – שעתיים ממערכוני שייקה אופיר

10.05 למבוגרים בלבד – שעה עם ציפי שביט

11.05 סקס, שקרים וחנה לסלאו

12.05 שעה עם מוני מושונוב ושלמה בראבא

13.05 המלך הוא הרייטינג – חשבון הנפש של התקשורת הישראלית בתשנ"ד

14.05 רגעי קסם

15.05 שנת השבע – עם מיכאל מירו

16.05 שלמה ארצי מתוך מופע סומכי

18.05 עבר חג – חדשות ומוסיקה

20.05 חוזרים הביתה עם דוד פלאי – שעתיים של מוסיקה ודיווחי תנועה

23.05 שירים

01.05 לתוך הלילה עם דן עופרי

05.05 אור ראשון עם עמיקם רוטמן

רשת ג'

07.05 בבוא ספטמבר

10.05 ערים בלילה – ריטה

12.05 מפתח שוורי – מיטב להקות הרוק השוודי

14.05 מתחת לשמים – עם דויד ברוזה

16.00 MTV גימל

18.05 דם יזע ודמעות – פסטיבל הג'אז בים האדום

19.05 תאמלה ברוכים

22.05 לילות משי לבן

גלי צה"ל

05.02 צלילי חג – שירים עבריים

07.05 יופי של שירים – שירים עבריים

08.05 מקהלה עליזה לחג – שעה לילדים עם שירא גרא

09.05 שעה מזרחית – סיכום השנה במוסיקה מזרחית – עם ארי שמאי

11.05 הדרן – עם גידי גוב ויהודית רביץ. (פירוט בעמוד זה)

13.05 שנה בוטלה – תוכנית הגיגית לציון סיכום השנה במוסיקה העברית. עם טל ברמן

16.05 משחק הזמן הגדול – משחק נושא פרסים ובו מאזינים יצטרכו לזהות את השנה. אפשרות להרוויח אלפי שקלים. עם רונית כפיר

18.00 שישנה – סוף סוף החג עם גיא ננור

20.00 חג ברבש

22.05 מסורת מסורת – במוצאי ראש השנה

23.05 קי ממסיד לסתיו – עם דידי פייר

00.00 יומן חצות – יומן לסיכום חדשות הערב

00.15 ציפורי לילה עם שחר בן נון – תוכנית מוסיקלית בבימה אישית

02.00 לא רוצים לישון – מוסיקה לשעות הקטנות

שידורי גלגל"צ

08.05 מעל ומתחת לשמיכה – עם מנחם עידן

10.05 חממה – עם יעל אלמוג

12.05 שנה חדשה עם נועה ירון

15.05 מזוג אוויר – מוסיקה מזרחית חגיגית עם ארי שמאי

17.05 שלווה על לימור רותם

20.05 אולדיז – עם אורי לוטן

22.05 מעבירים שנה – עם יעל קרוז

סרט — רוקד עם זאבים / ערוץ 2, 21.00

ארה"ב 1990. הסרט הגדול שיזם, הפיק וביים קווין קוסטנר, שגם כיכב בו. הסרט זכה בפרסי האוסקר על הסרט הטוב ביותר, השחקן והבמאי המצטיינים, התסריט המעובד, הצילום, העריכה (ניל טראוויס), המוסיקה (ג'ון בארי) וההקלטה. זה סיפורו של סגן צעיר, ג'ון דנבר, שנשלח לתחנה מרוחקת בדרום דאקוטה, בראשית המאה הקודמת, בסמוך למשכנות עוני של אינדיאנים משבט הסיו, העוין והגאה. דנבר מתקרב אל בני השבט, רוכש את אמונם, לומד להכירם ומסייע בידיהם – ואחר פורש מהצבא, נושא לאישה נערה לבנה שחיה בין בני השבט, והופך לאחד מבני הסיו, המגורשים ממכורתם. זו עבודת הבימוי הראשונה של קוסטנר, ששילב שחקנים אינדיאנים אותנטים בסרט. עם מרי מקדונל (גראנד קניון) גרהאם גרין, רוברט פאסטורלי (מרפי בראון), רודני א. גראנט, מאורי צ'ייקין.

הדרן — גוב ורביץ / גלי צה"ל, 11.05

גידי גוב ויהודית רביץ ב"מופע משותף מאוד", שבו הם משמיעים את מיטב להיטיהם ביחד ולחוד. המופע הוקלט על ידי גלי צה"ל בפסטיבל ערד האחרון. אורח ומפיק מוסיקלי: רמי קליינשטיין

טלוויזיה

ערוץ 1

[illegible] כבוד המשפחה – הסדרה

[illegible] שעת כושר

[illegible] מעשיות חיות – סדרה בהנפשה

[illegible] נית – סדרת דרמה

[illegible] אטוטו – תכנית מקורית על נושאים מעולמם של ילדים בני 5–8

[illegible] האופטנטים מהמאדים – סדרה בהנפשה

[illegible] חדשות

[illegible] שלוש, ארבע, חמש וחצי – ברכות לראש השנה

[illegible] הבריאה – מופע תלת־ממדי גאלסלינה

[illegible] כמו חצב – תכנית מיוחדת לשנה החדשה, בהנחיית נעמי שמר והשתתפות ילדי בית הספר לאמנויות מ"צ והורידם. זמר אורח: יהורם גאון

[illegible] ערב חדש

[illegible] מי מפחד מהחושך? – סדרה

[illegible] התקליף ודינגבט

[illegible] הגיע זמן לשון – לימים הנוראים. מנחה, הדוקטור אבשלום קור על העולם והגימטריה

[illegible] החדשות באנגלית

[illegible] מבט – תכנית דיון בענייני השעה

[illegible] חדשות בערבית

[illegible] נשר ברוקלין – סדרת דרמה

[illegible] / ערוץ 1, 23.10

כותה תחילה – סדרת סימולציות המורכבת משתי תכניות, העוסקת באנשים מן החיבט המשפטי־יורידי. התכנית השנייה: הקטטה. גבר, עולה חדש מרוסיה, מכה צעיר עד למוות בפאב שכונתי. בגלל ההשראלי מנסה "להתחיל" עם עיתו של העולה החדש. בעקבות [illegible] מניחם, מת הצעיר הישראלי. האם העולה החדש אשם? האם זה [illegible] מי התחיל? משתתפים: עקליטות מחוז חיפה, עו"ד לילי נישנסקי, עו"ד אמנון זכרוני, העיתונאי בן דרור ימיני, חוקר המשטרה לשעבר מישל חדד, הפסיכולוגית יוליה מירסקי.

[illegible] טכס: שבשבת [illegible] של יאנג בהופעה – פול יאנג, באמנים הפופולרים ביותר בבריטניה, [illegible] לאחד מזמרי הנשמה הטובים [illegible] כיום. כאן, בהופעה שהוקלטה [illegible] זה, בפסטיבל הכלוז בחיפה, [illegible] יוני השנה

[illegible] קה לחצות – חדשות הלילה

[illegible] ללא כוונה תחילה – סדרת סימולציות משפטיות. ופירוט בעמוד זה

[illegible] אהבה ומלחמה – סדרה קומית

[illegible] צרה של מקום

ערוץ 2

[illegible] פלטפוס

[illegible] מבחים – תכנית בענייני צרכנות לנוער

[illegible] מנג הלבן – סדרת הרפתקאות

[illegible] זוף הספסר – תכנית סיפורים

[illegible] חשם כיוון – משחק טלוויזיה

[illegible] הוטים האמיצים – סדרת דרמה

[illegible] קו לחדשות

[illegible] עניין של זמן – סדרה לנוער

[illegible] סודת הרעם – סדרת דרמה ופעולה

[illegible] סוכן רחוק

[illegible] אולה גבר – משחק טלוויזיה

[illegible] חדשות

[illegible] מערבה מכאן – סדרה תיעודית. פירוט בעמוד זה

21.00 ריטה – ציפור זרה. סרט תיעודי. (פירוט בעמוד זה)

21.30 לילה גוב – לקט

22.00 צדק לאחר המוות – מיני סדרת מתח דרמטית בשני חלקים

23.30 החדשות

23.35 צדק לאחר המוות – המשך

23.45 קצר לחצות – סרטי קולנוע קצרים. סרטה העלילתי של רמה דדימה. מיד לאחר טקס החופה, לפי המסורת, ייקח אבי הכלה את החתן והכלה לחדר סמוך לרחבת השמחה, שם יהיה עד נוכח לפעם הראשונה. משתתפים: רחל רז, יוחנן הרסון, צחי הר־נבו, בנימין צמח, רינה עוזיאל. הפקה: טלי שמש. צילום: דרור סבו. עריכה: גילה כהן. שנת הפקה: 1994. 15 דקות. קח נא את בנך – סרטו העלילתי של דן גבע. ויאמר, קח־נא את בנך, את יחידך אשר אהבת, את יצחק ולך־לך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך (בראשית, כב, ב). אינטרפרטציה של דן גבע לסיפור העקידה. משתתפים: דדי בדשאול, אדם־יאן יכין, שושי וולמן. הפקה: אביב מערבי. צילום ועריכה: דן גבע. שנת הפקה: 1994. 10 דקות

רדיו

06.06 הבוקר הזה – חדשות ומוסיקה

09.05 שירים עבריים

10.05 הכל דיבורים – עם שלי יחימוביץ

12.05 בחצי היום – משדר צהריים

14.05 רגעי קסם

15.05 יומן חוץ

15.45 עיתונות חוץ – יואל רפל

16.05 צבע הכסף עם ענת דוידוב

16.57 רגע של עברית

17.05 שירים עבריים

18.05 היום הזה – חדשות ומוסיקה

19.05 שירים עבריים

20.57 רגע של עברית

21.05 כותרות מבט והיום הזה

21.15 אחרו והסימה – דברים שלא הגיעו לכותרות

23.05 שנינו ביחד וכל אחד לחוד – עם יובב כץ

01.20 לילה חי מאוד

05.05 אור ראשון עם איזי מן

רשת ג'

06.06 הכל פתוח

07.05 אוקטן גימל

09.05 בוקר בוקר עם מנחם פרי

10.05 תוכנית עשר עם אורנה יקיר

11.05 סיאס וזהו עם יוסי סיאס

12.05 אהבה עצמית עם גיל קומר

13.05 לוהט עם שוש עטרי

14.05 חדש, תדיש ומחודש עם טוני פיין

15.05 חולה רדיו עם דידי הררי

16.00 קופסת הלהיטים עם עופר נחשון

17.05 קולבו עם עופר נחשון

19.05 שעה אישית עם מנחם גרניט

20.05 MTV בגימל – עם נתיב נוון

21.05 אמצע הדרך

22.05 טוטו ג'ואן

23.05 בדרך אל הפאב

גלי צה"ל

05.02 בוקר טוב צה"ל – תוכנית בוקר לחיילים

06.00 שש בבוקר – שירים עבריים

06.30 בוקר טוב ישראל – מהדורה ראשונה

07.07 שבע אפס שבע עם אלכס אנסקי

08.00 בוקר טוב ישראל – מהדורה שנייה

09.05 קשה בבוקר עם ארז טל

10.05 "נכון לקיץ" – עם גיא זוהר ואורלי יניב

12.50 "בילוי היום" – מדריך יומי בנושאי תרבות ובידור

13.00 בצהרי היום – יומן לסיכום חדשות הצהריים והבוקר

13.15 "החום בוטל" – התוכנית שתעשה לכם את הקיץ. עם טל ברמן

15.05 "יש עם מי לדבר" – שיחות עם מאזינים בענייני היום עם גרעון לב־ארי

15.55 באוסן מילולי עם אבשלום קור

16.00 שעה לפני עם רזי ברקאי

17.00 ערב טוב ישראל

18.05 שעה קלה על כלכלה עם זאב חסטר

18.30 "הדרשא של השכן" – סקירת מקטמונים עם דודו דיין

18.45 חמש עשרה קטנות – צבא וביטחון

19.00 סוף היום – עם דידי פייר ואייל פרידמן

20.00 מבט לחדשות – מהטלוויזיה

20.30 "צעד וחצי" – כדורסל בשידור חי. מגישים אלי ישראלי ואיתן גרין

23.05 עשרים וארבע – היום שהיה – עם ירון וילנסקי

00.15 ציפורי לילה עם דודון נשר – תוכנית מוסיקלית בבימה אישית

02.00 לא רוצים לישון – מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה

שידורי גלגל"צ

07.05 מרינה בדרך עם לילך ברנע

09.05 גלגל הצלה – שירים עבריים

11.05 שמש עם אלי ישראלי

סדרה — מערבה מכאן / ערוץ 2, 20.30

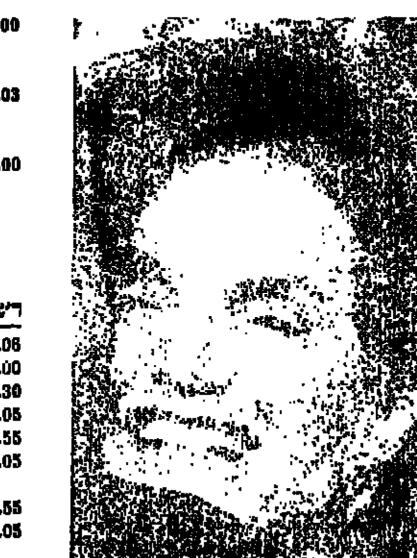

סדרה תיעודית בהנחייתה של רוני יובל, שבה כתבות מתוך תכניות הדגל של רשת הטלוויזיה האמריקנית ABC. התכנית החמישית תעסוק באישיות מפורסמת. תוקרן כתבה על סינדי קרופורד וכתבה נוספת על ג'קלין קנדי אונסיס.

13.05 מיזוג אוויר עם ארי שמאי

14.05 זרעי קיץ עם סיוון דורון

15.05 שבוע רוב עם דובי לנץ

16.15 חכם בכביש עם רון לוינטל

18.05 גלגלאה עם לאה עוז

20.05 דרייב אין עם נרב רביד

22.05 לילה טוב עם רונית כפיר

קול המוסיקה

06.06 לקום עם מוסיקה – שעה ראשונה – בעריכת גדעון הוד

07.07 לקום עם מוסיקה – שעה שנייה – בעריכת גרעון הוד

08.05 לקום עם מוסיקה – שעה שלישית – בעריכת גדעון הוד

09.00 תכניות הבוקר של קול המוסיקה – בעריכת אריאלה שפירא. מ. היידן: ואירה (קולגיום אאוראום/ פ.י. מאייר); מוצרט: קונצ'רטו לקלרנית ולתזמורת, ק. 622 (ו'. ברימר/ אקדמיית סנט־מרטין/ נביל מרינר); מנדלסון: שלישיית פסנתר, אופ' 49 (שלישיית יובל); קלמנטי: קונצ'רטו בדו מז'ור לפסנתר ולתזמורת (פליציה בלומנטל/ סימ' פראג/ אלברטו זדה); דבוז'אק: סרנדה לכלי־נשיפה, לצ'לו ולקונטרבס (אקדמיית סנט־מרטין/ נביל מרינר)

11.20 גלוק: הפתיחה לאיפיגניה באאוליס (תז' פילהרמוניה/ אוטו קלמפרר); ברליוז: הסימפוניה הפנטסטית (תז' קליבלנד/ לורין מאזל); ברג: סוויטה לולו (התז' הסימ' של לונדון/ מ. פרייס/ קלאודיו אבאדו); פרסל: דידו ואנאס (נגני ומק' טכרנר, עם ג'. נלסון, א. קירקבי ואחרים)

13.57 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. נתן אלתרמן – מנחת אהבה מפי יוסי בנאי

14.06 הדרן – קולות וצלילים בעקבות הזמן – תכניתו של ישראל דליות

16.00 אתנחתא – סדרת קונצרטים בעריכת חיותה דביר – שידור חוזר של קונצרט שהיה ב־21.4.94 – רויטל חכמוב – פסנתר. שופן: 24 פרלודים, אופ' 28; סקריאבין: 24 פרלודים, אופ' 11. שלישיית המיתרים הירושלמית: ארתור גלברין: שלישיית מיתרים; שוברט: שלישיית מיתרים מס' 2 בסי־במול מז'ור, ד. 581

18.00 ממרף התקליטייה – תכניתה של ערנה ענתי

19.05 צלילים בין ערביים – בעריכת ארלט אברהם – עם הפסנתרן ארתור רובינשטיין

20.00 בימת שיר – בעריכת אילנה צוקרמן. ט. כרמי קורא. אין פרחים שחורים

20.03 ענגים, הגיגות, סירנות – ומירה לוצקי ושלמה ישראלי מארחים יצירות ויוצרים

23.00 צלילים לסיומו של יום – בעריכת אבי חנני – סרנאדות. דג וירן: סרנאדה, אופ' 11; ארנסקי: ורייאציות על נושא של צ'ייקובסקי; צ'ייקובסקי: סרנאדה בדו מז'ור לכלי־קשת, אופ' 48 (התז' הקאמרית האנגלית/ י. סומארי)

רשת א'

06.06 שירים עבריים

07.00 חדשות באנגלית ובצרפתית

07.30 שירים עבריים

08.05 חוגה עם בני הנדל

08.55 קראתי ספר

09.05 פתוח – זכויות צרכנים עם רם תדמור

09.55 מתכון יומי

10.05 סלדדיו – שירות מידע למאזינים עם משה טימור

11.05 שירים עבריים

13.00 חדשות באנגלית וצרפתית

14.05 מי ישן

15.00 ארץ ועם – מגזין פולקלור

16.05 מוסף רדיו לספרות

17.00 חדשות בצרפתית ובאנגלית

17.05 שירים מתוך סרטים ומחזות

18.05 מנחת ערב – משדר לאקטואליה ולמורשת ישראל

חמישי 8.10

19.05 בין הזמנים

19.45 שיעור במחשבת היהדות

20.00 מבט לחדשות – מהטלוויזיה הישראלית

20.50 פרקי היום בתנ"ך

21.00 סולם וזמירות – מצעד הפזמונים המסורתיים

23.05 סיפורי סבתא – סיפורי מקור קצרים וקטעי מוסיקה קלאסית קלה

ריטה — ציפור זרה / ערוץ 2, 21.00

סרט תיעודי בהפקה מקורית. הסרט מתעד את סיפור הפקת הווידאו־קליפ ציפור זרה, בביצועה של ריטה, מתוך תקליטה החדש "אהבה גדולה". זו הזדמנות נדירה להציץ אל מאחורי הקלעים והעדשות, ולצפות ברגעים נדירים של קסם שלא תמיד מגיעים למסך. במקרה זה, מנציח התיעוד מפגש בין שני כשרונות נדירים: ריטה, שיצרה סטנדרטים חדשים ופרצה מחסומים בתחום המוסיקה בארץ, ויריב גבר, הבמאי שהביא פרספקטיבות חדשות בתחום הוויאאליה הקולנועית. ריטה ויריב גבר, נפגשו לראשונה בבית צבי – הוא כתלמיד לקולנוע, היא כתלמידת בית ספר למשחק. חלומם המשותף התגשם. הסרט מלווה את תהליך ההכנה והעשייה של הקליפ מאחורי הקלעים. הקליפ יוצא דופן בהשוואה לכל מה שנעשה כאן בתחום זה, ויוצא דופן בכמות הכשרונות שנרתמו לעשייתו.

החלה ההרשמה לקורסים ולפעילות — מרכז הדרכה
קורסים לניהול, תקשורת, תום ומשפט, רווחה ועוד...

יום ו', 2.9.1994, כ"ו באלול תשנ"ד ■ שנה 52, גליון 15568 ■ 3.60 ש"ח

מרכז המזרנים
מזרנים אורטופדים
מזרני ספוג וסנדוויץ'
ציפות בד ושמשונית

ישראל ומרוקו מקימות משרדי אינטרסים בשתי המדינות

"טוניסיה תכונן בקרוב יחסים עם ישראל"

מעריכים גורמים מדיניים בירושלים ■ רבין ופרס ישתתפו באוקטובר בוועידה הכלכלית הבינלאומית במרוקו

■ פאר־לי שחר, אהרן קליין

ישראל ומרוקו הודיעו אתמול רשמית על הקמת משרדי אינטרסים בשתי המדינות. ההודעה פורסמה בשעה אחת בישראל ובמרוקו. הנציגויות יחלו לפעול כבר בשבועות הקרובים. ראש הממשלה, יצחק רבין, אמר אתמול כי הוא מקווה שמרוקו תסייע בהסרת החרם הערבי מעל ישראל.

ההחלטה לפתוח משרדי אינטרסים בישראל ובמרוקו התקבלה עוד בחודש יוני, בפגישת שר החוץ שמעון פרס עם מלך חסן. כך גילה אתמול שר החוץ לאחר פרסום ההודעה הרשמית ברבאט ובירושלים.

משרדי האינטרסים יכולים להיפתח טכנית בתוך ... לפי שעה לא ברור מי ייצג את ישראל במשרד האינטרסים ברבאט.

... מצפים בירושלים להודעות דומות ממדינות ... במעגל השני של הקשר המזרח תיכוני עם ... ההערכות הן כי טוניסיה תהיה הבאה בתור. ראש הממשלה, יצחק רבין, שיגר לאחרונה שתי איגרות למלך ... גורמים מדיניים בירושלים מציינים, כי טוניסיה ... על פי כינון יחסים דיפלומטיים עם ישראל אך ... עוצר ברגע האחרון בשל פרסומים מוקדמים ... התקשורת.

... שהתקיימו עד כה עם מלך מרוקו עדיין לא ... אפשרות ביקורו בישראל.

שר החוץ פרס אמר אתמול: "כבר בספטמבר ('93), ... ראש הממשלה ואני חזרנו מהחתימה על ההסכם עם ... וושינגטון ונסענו למרוקו. דיברנו עם המלך על ... להקים מערכת יחסים פורמלית. חשבנו על ... וחזרנו לזה ב־2.6 בפגישה ברבאט. הסברתי ... שם הכוונה היא לקיים כנס כלכלי גדול במרוקו ... נעבור זה דרך מערכת יחסים פורמלית. המלך ... את העצה שלו, השתתפתי בארוע והמלך אמר ... שצריך לעשות זאת בהדרגתיות ואמר שזה ... אוקטובר – מועד כינוס הוועידה הכלכלית".

המשך בעמוד 6

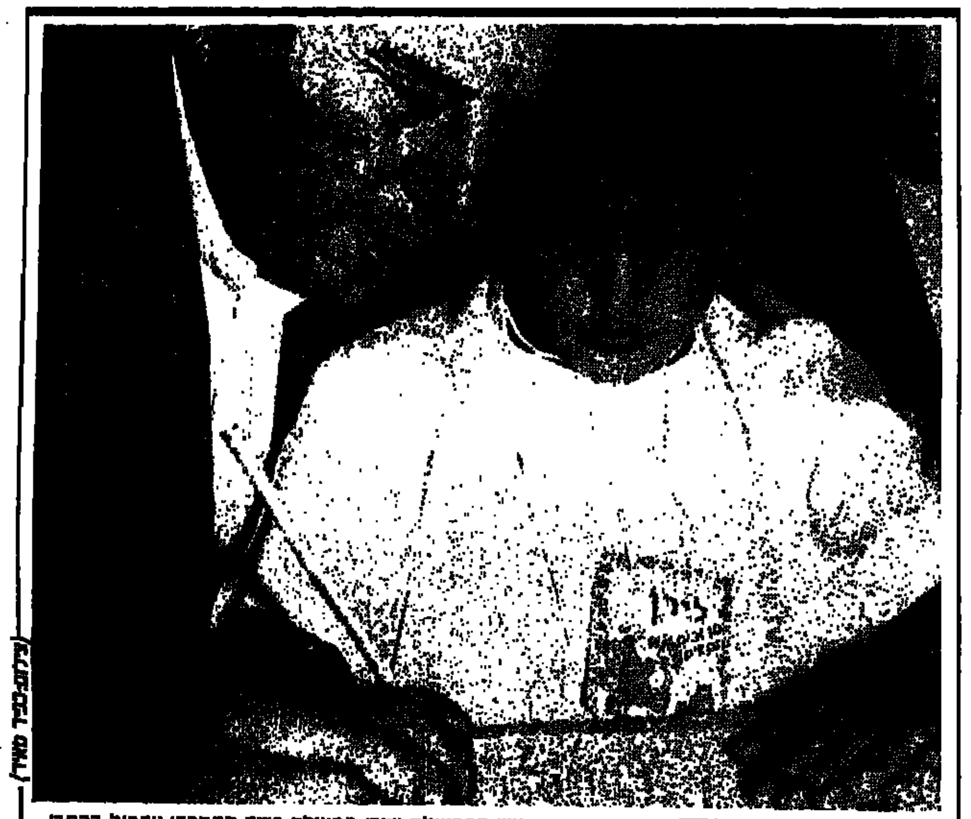

שעת מחנך

נשיא המדינה, ראש הממשלה ושרי ממשלה רבים התפרסו אתמול ברחבי הארץ כדי לחגוג עם ילדי ישראל את יומם הראשון של שנת הלימודים. שר החינוך אמנון רובינשטיין בא עם ראש הממשלה לבית הספר אשלים בקריית החינוך בן גוריון שבחולון. השר רובינשטיין השתתף בשיעור הראשון של כיתה א' ועזר ללירן לצייר את השלם המסורתי "שלום כיתה א'"

(צילום: ...)

מי הדליף את הסיפור?

■ פאר־לי שחר

הסיפור החם היום במסדרונות המדיניים אתמול היה – מי הדליף את הסיפור?

שלושה חודשים נשמרה החשאיות. במשך שלושה חודשים ידע רק צוות מצומצם במשרד החוץ על כך שעוד לפני חודש אוקטובר, מועד כינוסה של הוועידה הכלכלית ברבאט יודיע מלך מרוקו על פתיחת משרדי אינטרסים – והחשאיות נשמרה. עד שלשום בלילה, כשמישהו הדליף את הידיעה לשמעון שיפר, הכתב המדיני של ידיעות אחרונות.

באותה ידיעה נאמר, שרפי אדרי היה איש מרכזי במהלך. במשרד החוץ היו שהרימו גבה ובלשכת ראש הממשלה היו שכעסו. ראש הממשלה, יצחק רבין, אשר נישאל בשעות הבוקר לתגובה על הידיעה בחר שלא להגיב – "המתינו כמה שעות", הוא אמר. כי על פי הסיכום עם מלך מרוקו אמורה היתה ההודעה להימסר בשעה 13:00 שעון ישראל, בו בבה בשתי הבירות.

רפי אדרי, זה לא סוד, מבקש להתמנות לשר בממשלתו של רבין. אבל הוא לא היחיד. האם אדרי הדליף את הסיפור כדי להאדיר את שמו, או אולי מישהו שהיה בצוות המצומצם שידע על מגעי ישראל מרוקו רצה להזיק לאדרי והוציא את הסיפור כך שיראה כאילו אדרי הדליף. שהרי אם רבין יחשוב

המשך בעמוד 6

סוף פרשת עמרו מוסא ו"יד ושם"

השר המצרי חשש שאם יחבוש כיפה יתפרש הדבר במצרים כחולשה

■ פאר־לי שחר

מה עמד באמת מאחורי הארוע הכל כך לא נעים והקשה כל כך מבחינה דיפלומטית – ביקורו החטוף של שר החוץ המצרי עמרו מוסא ב"יד ושם"? עכשיו מוכנים לגלות בירושלים, שהסיבה שעמרו מוסא ביקש לא לבקר ביד ושם נבעה מחשש שמא צילומו מבקר באתר

המשך בעמוד 6

ערפאת גינה את רצח הפועלים ברמלה ובירך בעברית: "שנה טובה"

... שני

... השיכון והבינוי, בנימין בן ... נפגש אתמול בעזה עם יאסר ... הוא העביר לערפאת את ... ישראל אינה מרוצה מהמשך ... ערפאת הציג בפניו ... והמודיעים את הדברים ... שעושים כדי למנוע את

המשך הטרור. בן אליעזר הסביר ליו"ר אש"ף כי זהו נושא המטריד מאד את ישראל, וערפאת ענה כי "בשבילו זהו אתגר להילחם ולהפסיק את הפיגועים.

באש"ף מבינים היטב את הנזק העלול להגרם לתהליך עם הטרור ימשך. "הנושא הזה מטריד אותו והוא באמת מתכוון לעשות כל מאמץ

בעניין", אמר פואד.

השר הסביר לערפאת כי הרצח ברמלה היה נקודת שבירה בתחושותיהם של ישראלים רבים. לדבריו הוא היה רוצה לראות את הרוצחים מהר מאחורי סורג ובריח והוסיף כי יש לפעול בכל הדרכים להמשך התהליך.

המשך בעמוד 6

הלוח הירוק
מודעות דרושים עמ' 21

23
בדודסל: ראשל"צ הפתיעה באילת
הקפטן ניב בוגין וחבריו הימטו את אילת בניצחון 78:82

13־12
זכרונות מהערוץ האחורי
רון פונדק ויאיר הירשפלד מדברים על הסכם אוסלו

7
המנדט החסר
שנתיים צעקו בליכוד שלרבין אין מנדט לנסיגה מהגולן, השבוע הוא השתכנע

מדור פרסומי

בקיץ בחורף ובכל עונות השנה

חליטת "דרדר כחול" היא הנוסחה הבטוחה להרזיה

בין 4–5 כוסות של חליטת "דרדר כחול" ביום תזדקקי על מנת להוריד את משקלך באופן יציב וסדיר בלא שתזדקקי לשינויים משמעותיים בהרגלי האכילה שלך.

חליטת "דרדר כחול" היא המצאה ישראלית פרי מחקר ופיתוח של המכון לרפואה טבעונית העוסקת בפיתוח תרופות טבעיות במימון מדינת ישראל.

חליטת "דרדר כחול" מכילה חומרים טבעיים בלבד אשר הוכח בניסוי בבתי־חולים כי ביכולתם לפרק שומנים וסוכרים, גופך זקוק לשומן כמלאי אנרגטי לתפקוד שוטף, באם תשתמשי ב"דרדר כחול" לפני שאכלת את ארוחת הבוקר היא תגרום לפירוק השומנים הרזרביים שבגופך וכתוצאה מכך את עלולה להרגיש סחרחורת קלה. אי לכך נשים שרוצות להוריד עד 5 ק"ג יקפידו לשתות רק לאחר ארוחה קלה ולא על קיבה ריקה, זו רק ההוכחה על יכולתה וכושרה של החליטה "דרדר כחול" בפירוק שומנים.

באם ניסית כבר את כל סוגי הדיאטות למיניהן והתייאשת והפסקת, ואת עדיין ספקנית לגבי מוצר חדש - יש לנו הצעה בשבילך.

גופך זקוק לכל אותם המרכיבים החשובים במזוננו: פחמימות, חלבונים ושומנים וכל זאת כדי לסייע לגופך להתפתח באופן בריא.

בכדי להקפיד על שמירת משקל שתואמת את נתוני הגיל והגובה, את צריכה להקפיד במיוחד כי ערך הקלוריות הנכנסות ישתווה לערך הקלוריות היוצאות שאם לא כן הקלוריות העודפות יאוכסנו כשומן בגופך ואת תעלי במשקל.

לצורך זה פיתחנו את חליטת "דרדר כחול", יש להקפיד לשתות רבע שעה לאחר הארוחה, לנשים שרוצות להוריד עד כ-5 ק"ג לא רצוי להשתמש ב"דרדר כחול" לפני ארוחת הבוקר מאחר וזה עלול לגרום לחולשה וסחרחורת קלה ותשאלי מדוע?

חוברת של חליטות צמחי מרפא חינם לכל המעוניין

בקיץ אפשר גם כמשקה קר

חליטת "דרדר כחול" עמדה בבדיקות של משרדי הבריאות בשבדיה, אנגליה ועוד ואושרה לשימוש בשוק האירופאי המשותף. והצליחה תוך שנה למצאו במקום נכבד בראש רשימת הדיאטות המובילות בכל בתי המרקחת, חנויות הטבע והדרגסטורים בכל רחבי העולם בזכות יכולתה לגרום ל:

- ❑ שריפת שומנים מיותרים מעבר לכמות שאנו זקוקים לתצרוכת היומית.
- ❑ להגברת וזירוז חילוף החומרים בגופנו בזכות השתיה המרובה.
- ❑ להרזות ללא צורך בשינוי גדול של הרגלי אכילה (אבל אין זה אומר כי מותר להגזים).
- ❑ להרזות מבלי להזדקק לכל נוסחאות הכסאח, התכשירים והמכשירים למיניהם.
- ❑ להוריד משקל על בטוח ולשמור על הצלחה לאורך זמן.

אנו בטוחים במוצר שלנו ולכן אנו יכולים להציע לך הצעה, שמרי על חשבונית הרכישה והקפידי על הוראות השימוש ובאם לאחר 4 חודשים לא ירדת במשקל ... פגישות וייעוץ ובאם ... "דרדר כחול" חינם תחת השגחה ...

"דרדר כחול" הנוסחה הישראלית להרזיה שכבשה את נשות העולם. מתאים גם לגברים. מחיר מומלץ 14.80 ש"ח לקופסא

הוועידה של חברת העובדים ננעלה אמש בדרמה משפטית

אישרה תיקונים בחוקה שיאפשרו למכור נכסים כדי לממן את חובות קופ"ח □ רבים מאנשי העבודה החרימו את ההצבעה ומנעו את הקוורום הדרוש □ רשם האגודות השיתופיות יעתור לבג"ץ □ רמון מאיים לפרק את הקואליציה

□ אבשלום קווה

בתום יום דיונים סוער בחלקו, בעיקר בפרק ההצבעות, אישרה ועידת חברת העובדים הי"ז כמה שינויים בחוקת המוסד, שיאפשרו מכירת נכסים למימון חובות קופת־חולים וההסתדרות. עם זה צפוי מאבק משפטי סביב ההחלטה, משום שחלק מאנשי העבודה החרימו את ההצבעה, ומנעו בכך את הקוורום הדרוש להעברת החלטות מסוג זה, לפי תקנון האגודות השיתופיות (חברת העובדים היא אגודה שיתופית). הוועידה ננעלה אתמול בגני התערוכה בתל־אביב.

דרמת היום התרחשה לקראת הנעילה בשעה ארבע וחצי. נציג העבודה מולי דור הודיע, כי הסיעה החליטה להחרים את ההצבעה, משום שהיא אינה חוקית. כדי להעביר שינויים חוקתיים יש צורך בקוורום של משתתפים, ובמקרה של ועידת חברת העובדים מדובר ב־75% אחוז מכלל 1,501 הצירים, וההחלטה גופה צריכה ליפול ברוב מיוחס. חלק ניכר מאנשי העבודה החרימו את הוועידה, ומנעו בכך את התנאים הדרושים להחלטה.

מזכ"ל ההסתדרות חיים רמון הודיע, כי אם העבודה תחרים את ההצבעה, תפורק הקואליציה בהסתדרות. חלק מאנשי הסיעה החליטו עוד קודם לכן להפר את החלטת ראשיה, ולתמוך במהלכים של סיעת "רם", שנתמכו גם על־ידי השותפה השנייה בקואליציה, הרשימה היהודית־הערבית המשותפת, וכן על־ידי כל חברי סיעת הליכוד.

לפי ההחלטה, הסעיף הראשון בחוקת חברת העובדים יימחק, ובמקומו יהיה כתוב כי מטרות האגודה הן: "לעזור, לסייע ולהעמיד את נכסי חברת העובדים לרשות ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל (להלן ההסתדרות) בהגשמת מטרותיה. 2. לעזור להגשמתן של מטרות חברתיות בתחום החינוך, הבריאות, הרווחה והתרבות במסגרת ההסתדרות."

משמעות השינויים, מתן מנדט להסתדרות להקים קרנות שדרכן יהיה ניתן לממן את ההתחייבות החוזית של ההסתדרות, כפי שנקבעה בהסכם שנחתם בתחילת 93', להזרים כ־400 מיליון שקלים לקופת־חולים הכללית, וקרן נוספת שדרכה יהיה ניתן לממן פעולות בתחומי התרבות, הנוער והספורט. כמו כן הוחלט לשנות את סעיף 21א, ולהוסיף אחרי המלים: "תוכנית הפעילות המשקית של חברת העובדים", את המלים "ותאשר שינויים מהותיים במעמד נכסי חברת העובדים". הכוונה בכך היא, שהוועד הפועל, בית הנבחרים בשבתו כמינהלת חברת העובדים, וכן הנהגת ההסתדרות, יצטרכו להכריע אם למכור או לא את הנכסים שעליהם תמליץ צמרת ההסתדרות.

ראשון הדוברים בוועידה היה הגזבר חיים אורון, שאמר כי הסעיף הוא חלק ממכלול שלם שישונה בעתיד, משום שלדבריו יש הכרח של ממש לשנות את חברת העובדים. צוות מיוחד עוסק בשינויי החוקה של חברת העובדים. ועידת ההסתדרות, שתכונס בחודש נובמבר או דצמבר, תאמץ כנראה את השינויים.

בעניין המחלוקת סביב 400 מיליון השקלים שההסתדרות אמורה להזרים לקופת־חולים הכללית, קבע אורון כי עד כה לא הוגש פרוטוקול או מסמך שיכול לשחרר את ההסתדרות מההתחייבות.

מזכיר מפ"ם חנן ארז קבע, ההסתדרות הגיעה לפרשת דרכים בכל הנוגע לדרך הניהול של חברת העובדים, וכי השינויים כוללים בטחונות לכך שלא תהיה מכירת חיסול, ושניתן יהיה לעמוד ביעדים הניצבים לפני ההסתדרות וחברת העובדים.

נציג מפ"ם בהנהלת חברת העובדים, אמציה רייז, אמר כי השינויים הם מהלכי חירום, ואל לאנשי העבודה לרוקן אותם מתוכנם.

משבר פנימי בעבודה - הצעירים קוראים להברפלד ללכת הביתה

□ אבשלום קווה

משבר חמור התגלע אתמול בסיעת העבודה בהסתדרות, סביב ההצבעה על עריכת שינויים בתקנון חברת העובדים. הסיעה התכנסה כמה פעמים במהלך היום, בעת כינוס ועידת חברת העובדים, ובמהלכה הוחלפו מהלומות מילוליות בין חבריה.

רכז הסיעה, חיים הברפלד, דחק להחרמת ההצבעה, בעוד שקבוצת צעירים, שעליה נמנים מזכיר מועצת פועלי ירושלים שמעון צוריאלי, מזכיר הסתדרות הביאוכימאיים אשר גולדשלגר ומזכיר מועצת פועלי נתניה אפי הושעגא, התנגדו לצעד זה.

מכלל 500 צירי העבודה בוועידה, רק 200 השתתפו בהצבעה. להוציא קול אחד, כל המצביעים תמכו בשינויים שהוצעו.

למרות הודעת נציג בכיר מטעם הסיעה, מולי דור, על החרמת ההצבעה, "מרדה" קבוצה לא מבוטלת נגד ההחלטה.

יצוין, כי חיים הברפלד ועוד כמה מחברי הוועדה המרכזת, כמאיר גת ונוגה בוטנסקי, נטשו את אולם הקונגרסים בגני התערוכה שעה קלה לפני תחילת ההצבעה.

חברים בקבוצת הצעירים הביעו אתמול זעם רב על דרך ניהול המאבק, ועל המגמה שלדעתם תביא למשבר קואליציוני בהסתדרות. אנשי קבוצת הצעירים אמרו בתום הוועידה, כי לאחר הביזיון של ההצבעה, "על הברפלד ללכת הביתה".

אבו־מאזן "שבר שתיקה" בראיון לשני עיתונים

□ פנחס ענברי

אבו־מאזן, אדריכל הסכמי אוסלו, שבר שתיקה ארוכה בראיון משותף שהעניק לשבועון המזרח ירושלמי אל־באיאדר אס־סיאסי, ולעיתון אל חיאת המופיע בלונדון. אבו־מאזן אמר בראיון, כי הפלסטינים התרכזו בשני עניינים יסודיים: ביצוע התוכניות הכלכליות ועריכת הבחירות הדמוקרטיות בשטחים.

לדבריו, אין סיבה שהפלסטינים לא יקבלו את תנאי הבנק העולמי, שכן אין בתנאים אלה דבר החורג מדרישות הבנק כלפי מדינות אחרות.

בעניין הדמוקרטיה הפלסטינית אומר אבו־מאזן, כי כבר כעת יש לתת סימנים חיוביים כי מגמת פניהם של הפלסטינים היא לכינון דמוקרטיה. הדבר נחוץ, לדבריו, גם כדי להרגיע את שכניהם.

אלוף פיקוד הצפון: בלבנון יש מלחמה, ולא לחימה

□ אהרן קליין

"ארגון חיזבאללה שיכלל את דרכי פעילותו בדרום לבנון, ועבר לפעולות בהיקפים גדולים יותר" - גילה אתמול אלוף פיקוד הצפון יצחק מרדכי. לדבריו, וחוליות המחבלים של חיזבאללה גדולות יותר, ומגיעות גם לעשרים ולעתים אף לשלושים מחבלים. הארגון מפעיל מרגמות ותוקף כמה מוצבים בו־זמנית, מתוך כוונה להטעות ולפזר את אש צה"ל, ורק אחר־כך להתמקד בהתקפה.

אלוף מרדכי ציין, כי חלק מהתקפות נועד להחדרת חוליות מחבלים לתוך איזור הביטחון תוך כדי חילופי האש, וחלק מהנסיונות מתמקד בירי לרוחב הגיזרה.

מרדכי אמר עוד, כי הפעילות בדרום לבנון היא מתמשכת, ומתקיימת פעילות רציפה ויומיומית. "מאז התקיפה של חיל־האוויר בעין דרדרה שבבקעת הלבנון, מדובר במלחמה ולא בלחימה. המלחמה מתמקדת בצה"ל, ומטרתה לקעקע את אורח החיים בגבול הצפון ובאיזור הביטחון."

האלוף הוסיף, כי פעילות צה"ל וצד"ל על גבול איזור הביטחון ומחוצה לו מסכלת את יכולת המחבלים לחצות את גדר המערכת. לדבריו, מאז ראשית השנה נהרגו בוודאות 83 מחבלים, וכ־70 מחבלים נפצעו. לצה"ל היו בתקופה זו 13 הרוגים.

אלוף מרדכי אמר את הדברים בפגישה עם כתבים צבאיים במהלך השתלמות ביטחון שוטף פיקודית שנערכה אתמול בצפון הארץ.

על המשמר

לציונות לסוציאליזם לאחוות עמים

עורך ראשי: צבי טימור | מנכ"ל: יוסף תולנברג
עורך משנה: ישראל זמיר | מרכזת המערכת: דורית גפן
המו"ל: עיתון וספר בע"מ

המערכת והמנהלה
תל אביב, 67771 רח' חומה ומגדל 2 טל. 03-6388555 פקס 03-5370037
מח' מודעות: טל' 03-6388508 פקס' 03-372301
מח' המנויים 177-022-0668 שרות שק הדואר נעל 61999
סניף ירושלים: רח' בן יהודה 2, חדרים 102, 121, טל' 02-255161 פקס 02-250145 ת"ד 1216 ירושלים 91008
סניף חיפה: רח' פבאר 17 טל' 04-673673, פקס' 04-676057, ת"ד 4007 חיפה 31040
AL HAMISHMAR (THE GUARDIAN) Daily — على همشمار
Tel-Aviv P.O.B. 61999

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחזירה כתבי יד.
© כל הזכויות שמורות

מודפס ב"דפוס החדש" בע"מ, טל. 03-6388510

על המשמר

עוד סנונית שלום

ההודעה המשותפת של ישראל ומרוקו על החלטת שתי המדינות לפתוח משרדי קישור ברבאט ובתל־אביב, כבר איננה בבחינת סנונית ראשונה באביב המדיני של תהליך השלום שמנהלת הממשלה. אך היא ללא ספק תוצאה ישירה של אקלים השלום השורר באזור. ההודעה שיצאה מרבאט - היא שלב נוסף - מעשי ואופרטיבי במגעים שנרקמו כבר בעבר בין חסן מלך מרוקו לראש הממשלה יצחק רבין, ושר החוץ שמעון פרס, וכן עם אישים ישראלים אחרים.

אין ספק, שמרוקו היא הנחשון בין מדינות צפון אפריקה. אפשר להניח, כי התשתית הדיפלומטית הצנועה שנבנית עתה, היא בבחינת מדרגה ראשונה, שלב מוקדם, לקראת בניית מערכת יחסים דיפלומטיים מלאים בעתיד. יותר מזה, הצעד של מרוקו עשוי להשפיע גם על המדינות השכנות לה, לפחות על חלקן.

לישראל, אין למעשה עימות של ממש עם מדינות צפון אפריקה, ואלמלא הסכסוך הישראלי־ערבי, וההזדהות של מדינות אלו עם המדינות הערביות השכנות לישראל, ועם הפלסטינים, ספק אם היה נדרש זמן כה רב לכונן קשרים ביניהן לבין ישראל.

למרוקו יש בישראל קהילה יהודית גדולה שבאה לכאן, אך שומרת על סנטימנט מיוחד למלך, ולארצו. ואילו למלך חסן היה חלק, לפחות מאחורי הקלעים - בתמיכה עקיפה בתהליכי השלום, בעיקר עם מצרים.

פתיחת משרדי הקישור בישראל ובמרוקו באה לאחר שמדינה זאת פתחה כבר את שעריה בפני תיירים ישראלים, לפי שעה רק יוצאי מרוקו. יש להניח, כי פתיחת משרדי הקישור תביא להרחבת הקשרים הבלתי פורמאליים שהיו עד כה, וענף התיירות יהיה אחד הראשונים שיהנה מכך.

אף שהקשרים של המלך חסן עם ראשי המדינה בישראל היו דיסקרטיים ומוצנעים, הרי מלך מרוקו לא הסתיר את יחסו האוהד לתהליך השלום בין ישראל לשכנותיה. העובדה, שאיש הקשר, ונציגו של המלך חסן להשלמת ההחלטה על כינון משרדי קישור בין שתי המדינות, היה אישיות מרוקאית, כנשיא בית המשפט העליון, השופט מקסים אזולאי, שהוא ממוצא יהודי, רק מדגישה את יחסו החם של המלך לקהילה היהודית בארצו. היא גם מבטאת את הכבוד והיחס החם שהוא רוחש להם.

אכן, שוב אפשר לראות בעין, כי הדינאמיקה של תהליך השלום המתקיים עתה, נושאת פירות. יש לקוות, כי "חיידק השלום" ידביק גם מדינות אחרות • ואת קדחת האלימות והמלחמות, תחליף קדחת השלום.

מינויים בכירים במטכ"ל

□ אהרן קליין

היום ייכנסו לתוקף כמה מינויים בכירים במטה הכללי של צה"ל. אלוף זאב ליבנה יסיים את תפקידו כאלוף פיקוד העורף, ויתמנה למפקד חילות השדה (מפח"ש) במקומו של אלוף עמנואל סקל. אלוף סקל, שכיהן כמפקד חילות השדה בארבע השנים האחרונות, פורש מצה"ל.

תא"ל שמואל ארד יסיים את תפקידו כראש חטיבת המבצעים במטכ"ל, יועלה לדרגת אלוף ויתמנה לאלוף פיקוד העורף. תא"ל גבי אשכנזי יתמנה לראש חטיבת המבצעים במטכ"ל, במקומו של תא"ל שמואל ארד.

אינטרסים משותפים
שר החוץ שמעון פרס בפגישה שקיים ב־2 ביוני עם חסן מלך מרוקו בארמונו ברבאט, ושבה סוכם על פתיחת משרדי האינטרסים בין שתי המדינות. ראה ידיעה בעמוד ראשון

שנה"ל החדשה נפתחה כסדרה — 53 אלף תלמידים נכנסו לכיתה א'

14 בתי־ספר לא נפתחו □ בצפת ובקריית שמונה השביתו הורי הילדים את הלימודים □ הנשיא ויצמן וראש הממשלה ביקרו בבתי־ספר ברחבי הארץ

כמו בכל שנה, גם השנה מתווספת כתובת "שלום כיתה א'" המסורתית על הלוח. 53 אלף תלמידים הצטרפו השנה למערך הלימודים בכיתות א' (צילום: י.פ.פ.א בע"מ)

□ יהודה צור, רמי שני, עתי"ם

שנת הלימודים החדשה נפתחה אתמול כסדרה לאחר שהמו"מ עם הסתדרות המורים נכנס לשלב נוסף, ובכך הוסר האיום של ראשי הסתדרות המורים להשבית את המערכת החינוכית.

לפי הסיכום, אמורים מורים חברי הסתדרות המורים לקבל תוספות שכר בגובה של 40% לערך בצד הטבות ייחודיות נוספות.

הסיכום והחתימה ייעשו במהלך הימים הקרובים. ראשי ארגון המורים העל־יסודיים חתמו על ההסכם מכבר, ולפיכך אין צופים שיבושים אפשריים במסגרת הלימודים בבתי־הספר העל־יסודיים.

בשנת הלימודים החדשה הצטרפו 53 אלף תלמידים חדשים לכיתות א', במסגרות החינוך הממלכתי והממלכתי־דתי.

שנת הלימודים נפתחה בצורה מסודרת ומאורגנת, למעט מקרים בודדים של שיבושים במספר קטן של מסגרות. הסיבות לשיבושים היו מקומיות: התנגדות של הורים לשילוב עולים או לשיבוץ מורה בכיתה מסוימת וכיו"ב.

ראש העיר תל־אביב בלווית שגריר מצרים בישראל, מוחמד בסיוני, ביקרו בבית־הספר "ישגב", שאירח אתמול תלמידים מהכפר [illegible] שבגליל העליון.

הודגש בכל הפרחת יונת שלום ובלונים ססגוניים לציון "שנת השלום" במסכת הלימוד, במרוצת השנה החדשה.

נשיא המדינה עזר ויצמן ביקר בבתי־ספר יהודיים וערביים ברמלה ובלוד.

בהתייחסו לפערים במערכת החינוך בין המגזר היהודי והערבי אמר ויצמן, כי אכן קיימות בעיות ויש פער, אולם הוא סבור שיש התקדמות רבה בנושא זה בשנים האחרונות, לאחר שהמנהיגים נתנו דעתם לנושא.

הנשיא ציין, כי התלמידים שהחלו השנה את לימודיהם בכיתה א' נכנסו לעולם שונה, מבחינה טכנולוגית ומבחינת שיטות הלימוד. "יש לפיכך חשיבות עליונה ללמוד היטב, כי עם ידע מוגבל קשה יהיה להסתדר," אמר.

עוד אמר הנשיא, כי צריך לחנך כל אחד בעולם לשאיפה לשלום, שחייבת להיות הרבה יותר גדולה.

ראש הממשלה יצחק רבין אמר אתמול לחברי לשכת העבודה, שהתכנסו לרגל השנה החדשה, שהממשלה תתגבר על המכשולים של עסקני החינוך ותגרום למהפכה בשטח החינוך בארץ, הליך שכבר התחיל.

"זהו יום חג. אין חג בעל חשיבות רבה יותר מפתיחת שנת הלימודים, המבטאת רצון כולל של העם, המדינה, הממשלה, התלמידים, ההורים והמורים לעשות את עצמנו טובים יותר, משכילים יותר ומבינים יותר", אמר רבין במהלך ביקור שערך יחד עם שר החינוך אמנון רובינשטיין ביהוד.

שר החינוך ציין, כי מערכת החינוך בארץ היא אחת המתקדמות ביותר בעולם. "באים אלינו ממדינות עשירות וחזקות מאיתנו פי־כמה, כדי ללמוד מאיתנו," אמר.

"באתי לכאן, כי זה בית־ספר יפה וטוב, הקולט עלייה, ולומדים בו יחד תלמידים ותיקים ועולים חדשים," אמר אתמול שר הקליטה יאיר צבן לתלמידי בית־הספר האזורי "מבועים" שבמועצה האזורית מרחבים.

שר הקליטה בא לעמוד מקרוב אחר הישגי האיזור בכל הקשור לקליטת עלייה ושילוב הילדים העולים ממדינות חבר העמים ואתיופיה בבתי־הספר.

חדר המצב במשרד החינוך קיבל פניות בנושאי תשלומי הורים, אגרת תלמידי חוץ וכו' וניתנו הבהרות במקום. בשבועיים הקרובים יקים משרד החינוך מוקד מיוחד בנושאים אלה.

מחדר המצב, כי 14 בתי־ספר לא נפתחו.

בשמונה בתי־ספר ערביים במועצה האזורית נחל עירון הוכרזה שביתה לארבעה ימים בגלל התנגדות הישובים להחלטת משרד הפנים לכלול אותם במועצה האזורית שהוקמה. שמונה מהם באיזור ואדי ערה, שניים נוספים בישוב הדרוזי דלית אל־כרמל, אחד בפתח־תקווה ואחד בחולון.

בבית־הספר "מצודות" בקריית שמונה השביתו ההורים את הלימודים בדרישה, כי במקום ייבנה אולם התעמלות, ובבית הספר ממלכתי א' בצפת השביתו ההורים את בית־הספר במחאה על ההחלטה לסגור את בית־הספר בתום שנת הלימודים הנוכחית.

ראש הממשלה יצחק רבין יושב על הרצפה בבית־הספר "אשלים" בקריית בן־גוריון בחולון ומשוחח עם תלמיד כיתה א' בפתיחת שנה"ל אתמול (צילום: ישראנט ניוז אנד מדיה)

רק שיבושים מעטים היו בפתיחת שנת הלימודים

שביתה בדלית אל כרמל

(ע). מערכת החינוך כולה הושבתה עם פתיחת שנת הלימודים אתמול בכפר הדרוזי דלית אל כרמל ביוזמת המועצה המקומית וועדי ההורים בכפר.

מנכ"ל העירייה, פראח חלבי, מסר, כי השביתה באה במחאה נגד משרד החינוך על שדחה בקשות חוזרות ונשנות שלא להוציא את הכפר מרשימת הישובים הנהנים ממעמד של איזור פיתוח א' לענייני חינוך.

החלטת משרד החינוך תגרום, לדברי חלבי, להורי הילדים בגני טרום חובה להוצאות שכר לימוד בסכום כולל של כמיליון שקלים וחצי בשנה. המועצה המקומית הודיעה, כי השבתת הלימודים היא תחילת מאבק נגד משרד החינוך.

אבטחה כבדה בדיר חנא

(ע).- כוחות משטרה רבים אבטחו אתמול את פתיחת שנת הלימודים בכפר דיר חנא בגליל המערבי, בשל קטטות שנמשכו בכפר מאז מוצאי שבת.

הקטטות החלו לאחר שהתברר במהלך חתונה שהתקיימה בכפר, כי הכלה התחתנה עם בחור אחר מזה שיועדה לו. נוכח זאת, התפתחה במקום קטטה, והצטרפו אליה בני חמולות נוספות, אשר סברו כי התגרה הקטטה אינה קשורה לחתונה, אלא לסכסוך ישן בין שתי משפחות בשל תוצאות הבחירות למועצה המקומית.

הקטטה בין שתי המשפחות החלה עוד באפריל, ובעקבותיה הוקמה ועדת סולחה והשתרר בו שקט זמני.

בליל רביעי התחדשו המהומות בכפר, ונגרמו נזקים כבדים לבתים ולכלי רכב ותושבים ספורים אף נפצעו.

סיסמאות נאצה בירושלים

□ נחמן גלבוע

ססמאות נאצה נגד הממשלה, השמאל ומשרד החינוך נתגלו אתמול בבוקר על כתלי הגימנסיה העברית ובית־ספר "זיו" בירושלים.

הססמאות נחתמו בשם תנועת כך. בססמאות נכתב: "השמאל לא יחנך אותנו מחדש", "פה זה לא רוסיה", ו"תוכנית השלום של משרד החינוך לא תעבור".

שוטרים של מחוז ירושלים שהוזמנו לבתי הספר מחקו את הסיסמאות. המשטרה פתחה בחקירה.

הבדואים השביתו את השנה

□ רמי שני

ועד ההורים של בית־הספר האזורי לילדי הבדואים בכפר אל סעייד השבית אתמול את פתיחת שנת הלימודים לאחר שדרישתו להחלפת מנהל המוסד לא נענתה.

בית־הספר, הנמצא באזור הכפר חורה, סובל כבר שנים מכשלונות חינוכיים חמורים, וועד ההורים במקום תולה את האשמה במנהל, שגרם, לדברי ראש הוועד, לסכסוכים בין הורים לתלמידים, בין מורים לתלמידים ובין ההנהלה להורים.

יו"ר הוועד, רמדאן אל סעייד, סיפר, כי היו להם שיחות גם עם סגן שר החינוך ועם השר עצמו, אך ללא הועיל.

אתמול הגיעו לבית הספר פחות מ־20% מהתלמידים. וועד ההורים אומר, כי אם תביעתו לא תיענה, הוא יחריף את הצעדים.

ביום ראשון יפגינו ההורים מול משרד החינוך בבאר־שבע.

מנהל המחוז במשרד החינוך עמרם מליץ הבהיר, כי מדובר בסכסוך שבטי, וכי רוב התלמידים כן באו לפתיחת שנת הלימודים.

חינוך ברשות הפלסטינית

□ נחמן גלבוע

משלחת של חברי סמינר גבעת חביבה יצאה אתמול להתארח במרכז הרשות הפלסטינית ביריחו.

חברי המשלחת נפגשו עם הנהלת הרשות, בירכו את חבריה ושוחחו על התקדמות בניית מוסדות אוטונומיה וכן על ההתפתחות ביעדים בוני האמון בין ישראל לפלסטינאים. הם בירכו על פתיחת שנת הלימודים בפעם הראשונה תחת הרשות הפלסטינית.

בהמשך ביקרו חברי המשלחת בתחנת השידור הפלסטינית.

האורחים והמארחים הביעו תקווה להמשך תהליך השלום.

חפץ חשוד הונח כמעשה קונדס

□ נחמן גלבוע

חפץ שנראה כמטען חבלה והתברר לאחר בדיקה כחפץ שהונח כמעשה קונדס של תלמידים.

מדובר במיכל סודה (סיפולוקס), שאליו חוברו מגנגנוני הפעלה חוטים, אשר נתגלה אתמול סמוך לפתיחת שנת הלימודים בחצר בית־הספר היסודי "שזר" ברחוב מגרבי הסגריות בבת־ים.

כוחות משטרה רבים בפיקודו של מפקד מרחב איילון, נצ"מ יורם רודמן, הגיעו למקום עם גילוי ה"מטען".

חבלני משטרה בדקו את מיכל הסודה וגילו, כי אין בו חומר נפץ ולא מדובר במטען חבלה. לפני כשלושה חודשים אירע מקרה דומה בבית־ספר תיכון ביהוד, שבו הניחו תלמידים מטען דמה, ביום בו התנהלה בחינת הבגרות במתימטיקה.

התאזנו הירידות מההחלטה למסות את הכנסות הבורסה

☐ כתבנו הכלכלי

עליות השערים בבורסה של תל־אביב נמשכו גם אתמול. המדד הקובע של מניות המשתנים עלה ב־1.23% לרמה של 186.44, ומדד מניות המעו"ף עלה ב־1.49% ל־184.96 נקודות. מחזור העסקות הצטמק לכ־165 מיליון שקל.

בסקטור הבר"מ היו יותר היצעים מביקושים, וליותר מניות נרשמו ירידות מאשר עליות.

בסיכום שבוע המסחר עלו המניות הכבדות בלמעלה מ־7% ומחקו בכך את הירידות שהיו בשוק בעקבות ההחלטה על מיסוי הבורסה.

היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן יאיר, פרסם חוות דעת הקובעת, כי הטלת מס על הבורסה מחייבת תמיכה של 61 חברי כנסת.

שר האוצר אברהם שוחט ומנכ"ל המשרד אהרון פוגל ביקשו מבן יאיר לבחון אם המיסוי המוצע תואם את הוראות החוק להגנה על השקעות הציבור בישראל בנכסים פיננסיים. בחוות הדעת נאמר, כי חוק הנכסים הפיננסיים קובע, כי הממשלה לא תפקיע השקעות ציבור באג"ח או במלוות מדינה, ונאמר בו כי אין לשנותו אלא ברוב של 61 ח"כים. לדעת היועץ, מחייב נוסח החוק רוב ח"כים גם למיסוי הבורסה.

השוק הבינלאומי

(הנתונים נכונים לשעה 20.00 שעון ישראל)

שערי המטבעות העיקריים ביחס לדולר

	נמוך	גבוה	סגירה	שינוי יומי
ליש"ט*	1.5325	1.5475	1.5450	-0.0102
מרק	1.5730	1.5830	1.5740	-0.0075
פרנק שווייצרי	1.3209	1.3335	1.3225	-0.0095
פרנק צרפתי	5.3820	5.4280	5.3870	-0.0265
ין יפני	99.44	100.35	99.57	-0.5900

* השער בדולרים

מחירי סחורות

	נמוך	גבוה	סגירה	שינוי יומי	
סוכר מזוקק (ליברה)	12.04	12.13	12.10	-0.04	(סנט)
קפה (ליברה)	208.00	204.25	205.25	-0.50	(סנט)
קאקאו (טונה)	982.00	975.00	980.00	+4.00	(דולר)
כותנה (ליברה)	69.06	69.60	+69.06	-0.60	(סנט)
מיץ תפוזים (ליברה)	91.50	92.00	92.10	-0.05	(סנט)
חיטה (בושל)	361.50	365.50	364.50	+1.00	(סנט)
תירס (בושל)	219.75	222.00	220.25	-0.50	(סנט)
סויה (בושל)	570.25	574.75	572.25	-1.50	(סנט)
נפט חימום (גלון)	49.45	50.20	49.95	+0.71	(סנט)
נפט קל (טקס בחבית)	17.63	17.70	17.82	+0.14	(דולר)
נפט ברנט (חבית)	16.40	16.58	16.51	+0.15	(דולר)
זהב (אונקיה)	385.60	386.90	386.05	-0.30	(דולר)
כסף (אונקיה)	5.3800	5.4700	5.4200	-0.03	(דולר)
פלטינה (אונקיה)	414.00	416.00	415.00	-0.30	(דולר)
עופרת (טונה)			597.00	+6.50	(דולר)
אלומיניום (טונה)			1,511.00	+7.50	(דולר)
אבץ (טונה)			981.50	+6.50	(דולר)
ניקל (טונה)			6,282.00	+127.00	(דולר)

מדדי המניות

	נמוך	גבוה	אחרון	שינוי יומי
ניו יורק (דאו גונס)	3,887.84	3,913.42	3,897.56	-15.86
לונדון (אם אי 100)	3,214.00	3,265.00	3,224.00	-42.00
פרנקפורט (דקס)			2,212.85	+2.00
טוקיו (ניקי)			20,642.90	+14.40
הונג קונג (האנג סנג)			9,890.90	-38.49

מטבע חוץ בנק הפועלים - 1994

	היחידה	בקופות: קניה	בקופות: מכירה	העברות והמחאות: קניה	העברות והמחאות: מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	..		3.3299	3.3770	3.3548
דולר אמריקני	1	2.96	3.10	3.0079	3.0504	3.3010
מרק גרמני	1	1.88	1.97	1.9037	1.9307	1.9173
לירה שטרלינג	1	4.57	4.78	4.6262	4.6915	4.6573
פרנק צרפתי	1	0.54	0.57	0.5565	0.5644	0.5601
ין יפאני	100	2.96	3.09	3.0019	3.0444	3.0283
גילדן הולנדי	1	1.67	1.75	1.6960	1.7200	1.7087
פרנק שווייצרי	1	2.24	2.34	2.2658	2.2978	2.2789
כתר שבדי	1	0.38	0.40	0.3898	0.3954	0.3928
כתר נורבגי	1	0.43	0.45	0.4342	0.4404	0.4376
כתר דני	1	0.48	0.50	0.4823	0.4892	0.4860
מרק פיני	1	0.58	0.61	0.5921	0.6005	0.5944
דולר קנדי	1	2.17	2.27	2.2004	2.2316	2.2173
דולר אוסטרלי	1	2.16	2.32	2.2341	2.2657	2.2513
ראנד דרום אפריקאי	1	0.60	0.86	0.8384	0.8503	0.8448
פרנק בלגי	10	0.90	0.96	0.9248	0.9379	0.9312
שילינג אוסטרי	10	2.66	2.78	2.7043	2.7425	2.7244
לירה איטלקית	1,000	1.86	1.98	1.9001	1.9270	1.9123

ח"כים מהעבודה וממרצ מתנים תמיכתם בתקציב בגיבוש הסדר סופי לקיבוצים

טענו כי אין בהמלצות ועדת סוארי פתרון מלא וסופי למכלול הבעיות ☐ ראשי הבנקים דורשים לקבוע תאריך יעד סופי להשלמת ההסדר המשלים

☐ יאיר מידן

חברי כנסת מן העבודה וממרצ הודיעו אתמול לשר האוצר אברהם שוחט, כי לא יוכלו לתמוך בתקציב המדינה ל־95', אם עד למועד אישור התקציב בכנסת לא יגובש סופית ההסדר המשלים לחובות הקיבוצים.

את ההזהרה השמיעו בפני שר האוצר הח"כים חגי מרום, אלי גולדשמיט (עבודה) וענת מאור (מרצ).

השלושה אמרו, כי הם דורשים שההסדר המשלים לחובות הקיבוצים יובא לאישור סופי של הממשלה, עוד לפני אישור התקציב לשנה הבאה.

נציגי התנועות הקיבוציות וחברי הכנסת הודיעו לשר האוצר, כי המלצות ועדת סוארי, שבדקה את נושא הסדר הקיבוצים, אינן מספקות כיוון שאינן מביאות פתרון מלא וסופי למכלול הבעיות.

מרום ציין, כי דו"ח סוארי רצוף ליקויים. לדבריו, הדו"ח אינו מטפל במרכיב הפנסיוני; הוא מעמיד את הקרקעות האורבניות של הקיבוצים כנכס להקטנת החוב, במקום להעמידן כקרן צמיתה לפתרון העניין הפנסיוני; הוא נותן לקרקעות הקיבוצים ערך נמוך ובלתי־ריאלי; ולבסוף – הוא משלב בהסכם המשלים גם הסדרים שסוכמו בעבר.

אמרי רון אמר, כי לתנועות הקיבוציות יש הצעה אלטרנטיבית, לפיה הקיבוצים יעבירו באופן מיידי את כל החובות לתאגיד ממשלתי. הדבר יאפשר לממשלה ולקיבוצים לגבש הסדרים לתקופת המעבר, עד לאישורו הסופי של ההסדר המשלים.

שר האוצר זימן אתמול ללשכתו בתל־אביב את נציגי הבנקים ונציגי התנועות, המעורבות בנושא הסדר הקיבוצים במטרה לשמוע את עמדתם ואת תגובותיהם להמלצות ועדת סוארי.

הוא הבהיר, כי עדיין לא גיבש את דעתו בנושא, וכי יעשה זאת רק אחרי שישמע את עמדתם של כל המעורבים. שר האוצר הרגיש, כי המו"מ עם הבנקים, לגבי חלוקת המחיקה ביניהם, תעשה במסגרת מצומצמת יותר.

בפגישה השתתפו ראשי הבנקים ובהם יו"ר בנק הפועלים, עמירם סיון, מנכ"ל בנק לאומי, אברהם פרידמן ויו"ר הבנק לפיתוח תעשייה, אריה שר.

ראשי הבנקים העירו, כי לקיבוצים נכסים נוספים ושטחי קרקע גדול יותר, שניתן להשתמש בהם לצורך ההסדר המשלים. לטענתם, יש לקבוע באופן מפורש תאריך יעד להשלמת ההסדר הנוסף.

הם ציינו, כי יש לקבוע באופן מפורש, שמדובר בהסדר סופי, וכי לא יהיו הסדרים נוספים בעתיד. כן אמרו, כי יש לקבוע מסגרת אכיפה להסדר, כדי להבטיח שכל התנועות בדבר יטלו בו חלק, כדי להבטיח שהתהליך שהיה בהסדר הקיבוצים הראשון – כאשר התנועות המעורבות לא עמדו בהתחייבויותיהן – לא יחזור על עצמו.

מדרחוב שאן

עיריית תל־אביב החלה בימים אלה בעבודות תשתית ופיתוח להפיכת רחוב נוה שאנן (רחוב הנעלים בתחנה המרכזית הישנה) למדרחוב להולכי רגל. הבנייה נעשית במטרה להפוך את האזור למוקד משיכה לפעילויות שונות בתחומי הבידור האמנות והתרבות, בדומה למדרחוב בנחלת בנימין.

עבודות התשתית יימשכו כשנה, ובמסגרתן יוחלפו מערכי הביוב, החשמל והתקשורת, הרחוב כולו ירוצף, ויותקן תאורת רחוב מודרנית ותפותח בו צמחייה.

העבודות יתחילו בקטע שבין רח' לוינסקי לרח' ראש פינה, ימשיכו לעבר בני ברק ויסתיימו ברח' שלומון.

(צילום: ישראל הררי)

לא ימומשו נכסים חקלאיים במושבים באיזור קו העימות

☐ יוסף גלילי

(ע). שרי החקלאות והאוצר יעקב צור ואברהם שוחט חתמו אתמול בבוקר על תיקון לתקנות ההסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (חוק גל), לפיו לא יתבצע מימוש נכסים חקלאיים במושבים בקו העימות.

התיקון מבטיח, שלא יינקטו צעדים של מימוש נכסים חקלאיים נגד חברי המושבים באיזור קו העימות, אשר אינם עומדים בחזור של 25% מהחוב.

רשימת המושבים גובשה על־ידי עוזר שר החקלאות לנושא המושבים, זכריה חאג'בי, ונכללים בה מושבים באיזור עדיפות לאומית מרמת־הגולן, הגליל, עמק הירדן, בקעת הירדן, הערבה, גוש קטיף ופתחת שלום והנגב מעון. הרשימה תובא לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת.

חובות המושבים נאמדים ב־5 מיליארד שקל, המתחלקים בין 30 אלף בתי־אב. ההערכה היא, שגביית החובות תהיה 30%־40% בלבד מכלל החובות.

הסחר בין ישראל לאסיה גדל במחצית הראשונה של 94'

היקף הסחר בין ישראל ואסיה גדל בלמעלה מ־25%, שהם יותר מחצי מיליארד דולר, במחצית הראשונה של 94' והגיע לסך 2,674 מיליוני דולר – מסר דובר משרד המסחר והתעשייה.

היצוא גדל יותר מהיבוא, ולפיכך גדל גם הפער החיובי מבחינת ישראל במאזן המסחרי.

הרכב היצוא השתפר מבחינת הערך המוסף שלו: ירד משקלם של ענפי היצוא המסורתיים, יהלומים וכימיקלים, ועלה משקלם של ענפי המכונות והמכשור המתקדם, בעלי ערך מוסף גבוה יותר.

בחודשים ינואר עד יוני 94' גדל היצוא הישראלי לאסיה ב־38.4% בהשוואה לאותה תקופה אשתקד והגיע ל־1,535 מיליוני דולר.

היבוא מאסיה בתקופה זו הסתכם ב־1,139 מיליוני דולר, המהווים גידול של 11.2% בהשוואה לינואר־יוני 93'.

מגמת הירידה התלולה ברזרבות המט"ח ממשיכה

☐ יאיר מידן

הדאגה גוברת באוצר ובבנק ישראל מהמשך מגמת הירידה התלולה ברמת הרזרבות של מדינת ישראל.

באוגוסט נרשמה ירידה של 431 מיליון דולר ביתרות מטבע חוץ, שהסתכמו בסוף החודש בכ־2.5 מיליארד דולר בלבד.

יצוין, כי בחודשיים ירדו היתרות בכמיליארד דולר.

מדובר ברמה הנמוכה ביותר, מאז אוגוסט שנה שעברה. רמה זו נמוכה בכ־30% לעומת השיא שנרשם ביתרות מטבע חוץ באוקטובר 93', שהסתכמו בכ־3.7 מיליארד דולר.

הירידה המתמשכת ברמת היתרות מוסברת בשתי סיבות: הראשונה – העברות מט"ח של הממשלה למימון פעילותה בחו"ל, והשנייה היא העברות מט"ח של הבנקים, מפקדונותיהם בבנק ישראל לפקדונות בבנקים זרים בחו"ל.

457 מיליון שקל גירעון ממשלתי באוגוסט בפעילות מקומית

☐ יאיר מידן

באוגוסט היה לממשלה גירעון בפעילות התקציבית המקומית בסך של 457 מיליון שקל. המימון המקומי, באמצעות גיוס החוב, היה שלילי, והסתכם בהזרמה של 87 מיליון שקל.

בסה"כ הזרימה הממשלה באוגוסט, כתוצאה מפעילותה התקציבית, סך של 115 מיליון שקל. הוצאות הממשלה המקומיות הסתכמו בכ־6.7 מיליארד שקל, בעוד ההכנסות הקופתיות הסתכמו בכ־[illegible] מיליארד שקל.

הגירעון התקציבי, במסגרת פעילותה המקומית של הממשלה מתחילת השנה, מסתכם ב־21 מיליון שקל בלבד, בשל עודף בהכנסות ממסים בהיקף של כ־2 מיליארד שקל מעל המתוכנן.

שני הקטינים מהרצליה הודו ברצח נהג המונית דרק רוט

עם תחילת המשפט חזרו הנערים בני ה־15 מכפירתם באשמה ☐ השופטים השתכנעו כי התקיימה בהם גם הכוונה הנפשית הדרושה להרשעה ברצח

(ע). שני הנערים בני ה־15 מהרצליה, שהואשמו ברצח נהג המונית דרק רוט (51) בחמש יריות בגבו ובראשו, חזרו בהם אתמול מכפירתם בהאשמות נגדם, והודו במיוחס להם.

כתב־האישום נגד שני הנערים הוגש בסוף ינואר 94', ומאז נעתר בית־המשפט לבקשות חוזרות ונשנות של הסניגורים לדחות את הדיון כדי לאפשר להם ללמוד את החומר, להתייעץ עם מומחים ולגבש את עמדתם בנוגע לעובדות כתב־האישום.

בהיפתח הדיון אתמול הודיעו הסניגורים, כי מרשיהם חוזרים בהם מכפירתם בעובדות כתב־האישום.

השופטים, ארמונד לוי, דבורה ברלינר ונסים ישעיה, לא הסתפקו בהודעת הפרקליטים וביקשו לשמוע את הדברים גם מפי הנאשמים עצמם, במיוחד בהתחשב בעובדה שהם קטינים.

לאחר שביהמ"ש הסביר לנאשמים את משמעות ההליך, הם חזרו על הודאת פרקליטיהם ואמרו כי עובדות־כתב האישום משקפות נאמנה את שהתרחש לפני ובמהלך האירוע.

לאחר מכן הגישה התביעה לבית־המשפט ראיות נוספות, על מנת להסיר כל ספק כי נתקיימה בנאשמים גם הכוונה המיוחדת והלך הנפש הנדרש להרשעה בעבירת רצח.

לבית־המשפט הוגשו הודאותיהם של הנאשמים בחקירתם במשטרה, והשופטים קבעו כי מהודאות אלה שוב אין ספק כי הנאשמים ביצעו את המעשה המיוחס להם, וגם התקיים בהם הלך הרוח הנפשי הנדרש לביסוס הרשעה בעבירת רצח.

השופטים קבעו, כי הנאשמים ביצעו את העבירות המיוחסות להם בכתב־האישום: קשירת קשר לביצוע פשע, רצח ונשיאת נשק שלא כדין.

השופטים דחו את מתן הכרעת־הדין וגזר־הדין ל־28 בספטמבר, לשם קבלת תסקיר משירות המבחן.

בכתב־האישום נגד שני הנערים נטען, כי הם קשרו קשר לירות בנהג מונית ולשדוד את כספו. הנאשמים נסעו באוטובוס להרצליה פיתוח, והגיעו לרחוב אחי הצנחן, שהוא רחוב צדדי וחשוך.

הם המתינו עד שתעבור במקום מונית, ועצרו את נהגה דרק רוט סמוך לשעה 8 בערב ה־9 בינואר.

לפי התכנון המוקדם, אמור היה הנער שישב ליד הנהג להשתעל, וחברו היה אמור לירות בנהג מאחור. זמן מה לאחר שנכנסו למונית ביקש אחד הנאשמים מחברו לצאת מהרכב, בתואנה שאיבר את ארנקו.

הנאשמים ירדו מהמונית, ולאחר חילופי דברים ביניהם החליטו להמשיך בתוכנית. הם נכנסו חזרה למונית, ובמהלך הנסיעה ירו בדרק רוט חמישה כדורים בגבו, בראשו ובזרועו.

אשתו של דרק רוט (משמאל) ובתו אתמול בבית־המשפט *(צילום: ניקי דוידוב/ישראל סאן)*

סוחר נדל"ן ובנו נרצחו בעזה

☐ רמי שני

סוחר קרקעות מעזה, יוסף אל מקוסי, ובנו, נרצחו אתמול בלב עזה. הרצח אירע בעת שהשניים נסעו במכונית המרצדס של האב, ומרכב סג'ף שנסע אחריהם נפתחה לעברם אש. האב נהרג במקום, והבן הובהל לבית־החולים ומת לאחר זמן קצר.

אלמקוסי קנה לו אויבים רבים בזכות עסקות המקרקעין הרבות שביצע תמורת שוחד. הוא נחשב לבעל קשרים טובים עם ראשי הפשע בעזה, ורציחתו הוגדרה כחיסול חשבונות ולא כפיגוע של ארגוני הסירוב.

נהג וילד נהרגו בתאונות

☐ רמי שני

נהג רכב פרטי נהרג אתמול שעה שמכוניתו מסוג הונדה סטתה לנתיב הנגדי בכביש משרה תימן לבאר־שבע, ופגעה במשאית מרצדס עותית. נהג המשאית ניסה לסטות גם הוא לנתיב הנגדי, ופגע במשאית שבאה מולו. נהג המכונית הפרטית נהרג במקום.

● ילד בן 5, סביח יוסף משבט אבו־גרינט, נהרג אתמול מפגיעת מכונית פרטית שעה שחצה את הכביש בק"מ ה־155 בדרך לדימונה. הילד נפגע קשה, ומת מפצעיו בבית־החולים סורוקה.

שני עורכי־דין פיברקו תאונות והונו חברות ביטוח

☐ עליזה חטואל

בית־המשפט המחוזי בירושלים הרשיע אתמול את עורכי־הדין מוסא שוויך וראיד ג'ועבה, בכך שבמשך שלוש שנים הונו בשיטתיות את חברות הביטוח, בכך שפיברקו תאונות דרכים שלא היו ולא נבראו.

שיטת פעולתם כללה "נפגעים" כביכול, שמסרו הודעות שקר במשטרה ובהן פרטים על תאונות שכלל לא התרחשו. ד"ר בשארה חזבון, רופא בבית־החולים בירייתו, סיפק למתלוננים תעודות רפואיות כוזבות, ובהן אישור על פגיעה. חזבון הורשע ונידון לשלוש וחצי שנות מאסר.

כן הוגשו תביעות כוזבות בגין תאונות שגרמו לקטיעת ידי הקורבנות. לצורך כך השתמשו הנאשמים בקטועי ידיים, שקטיעתם אירעה כתאונת דרכים. ד"ר חיזבון פתח את גדמיהם, כדי ליצור אשליה של פגיעה טרייה.

הנאשמים הם עורכי־דין ידועים במגזר הערבי. בסך־הכל הורשעו הנאשמים ב־30 אישומים, שבגינם קיבלו במרמה כ־700 אלף שקל.

"אגף הנשים והנוער יופרד מבית־המעצר באבו־כביר"

☐ נחמן גלבוע

מפקד מחוז תל־אביב במשטרה, ניצב גבי לסט, מסר אתמול כי בקרוב יופרד אגף הנשים והנוער מבית־המעצר באבו־כביר, וימונה לו מפקד שיהיה על המתרחש באגף ושיהיה כפוף בעקיפין למפקד מתקן אבו־כביר.

כמו כן מסר לסט, התווסף לבית־המעצר 30 תקנים, כך שבסך הכל יהיו בו 220 תקנים לשוטרים ולאנשי יחידת הליווי. תוספת לתקנים תאפשר חקירה טובה יותר על הנעשה בבית המעצר, אומר לסט.

ניצב לסט אמר את הדברים בטקס הרמת כוסית לכבוד השנה החדשה, שהתקיים אתמול במטה מחוז תל־אביב במשטרת דיזנגוף. לדבריו, מפקדי המשמרות בבית־המעצר יועלו לדרגת רב־פקד, וחלק גדול מקציני המחוז ימלאו תפקידים בבית־המעצר במהלך קידומם.

בתגובה לטענות של האגודה הבינלאומית לזכויות הילד על הצפיפות והאלימות בבית־המעצר, אמר לסט כי התפוסה בבית־המעצר ירדה בשנה האחרונה מ־600 ל־500 עצירים, וכן אושרו תקציבים למתקנים שונים שישפרו את רמת הפרט של העצורים. לדבריו יוקצה גם תא לעצירים שיעצרו בפעם הראשונה, והם יופרדו מעצירים ותיקים.

בהתייחסו לרצח שלושת העבריינים הבכירים בעולם התחתון, יחזקאל אסלן, מאיר סולטן ואמנון בחשיאן, אמר לסט כי לדעתו יתכן שאותו פנול רצח את בחשיאן וסולטן, אך הוא אינו קשור לרצח אסלן. לדבריו ממשיכה המשטרה בפעילות מודיעינית לאיתור הרוצחים.

העלאה בדרגה במשטרה ובשב"ס

☐ נחמן גלבוע

שר המשטרה משה שחל העלה אתמול בדרגה שלושה קצינים בכירים במשטרה ובשירות בתי־הסוהר. טקס הענקת הדרגות נערך בלשכת השר בתל־אביב.

נצ"מ ד"ר האוכן גולדשמיט, קצין הרפואה הראשי של המשטרה, הועלה לדרגת תנ"צ.

נצ"מ אלכס יעקובי, סמנכ"ל משרד המשטרה, הועלה אף הוא לדרגת תנ"צ.

קצין השב"ס גונדר־משנה שלמה טוויטו, מנהל כלא באר־שבע, הועלה לדרגת תת־גונדר.

אילן צברי שוחרר בערבות

(ע). אילן צברי (41), לשעבר סמנכ"ל חברת "גמולות־השקעות קופות גמל", המנהלת את השקעות קופות הגמל של בנק הפועלים, שוחרר אתמול בערבות של 400 אלף שקל, בתום תקופת מעצר בת שלושה חודשים. צברי מואשם בהרצת מניות בבורסה לניירות ערך בתל־אביב.

החל שלב ההוכחות במשפט דרעי

עו"ד אבי־יצחק הודיע כי לא יחקור את עדי התביעה אלא לפי דרישה מפורשת מדרעי, ועו"ד זכרוני לא הופיע לדיון ☐ עד התביעה הראשון הביא גירסה שונה מזו שמסר במשטרה ☐ התובע ביקש להכריז כי הוא "עד עוין", אך חזר־בו לבקשת ביהמ"ש

(ע). שלב ההוכחות במשפטם של ח"כ אריה דרעי, יום־טוב רובין, משה וינברג ואריה וינברג, נפתח אתמול בבית־המשפט המחוזי בירושלים.

יושבים בדין השופטת מוסיה ארד, השופטת מרים נאור וראש הרכב, השופט יעקב צמח.

ח"כ אריה דרעי, לשעבר שר הפנים, מואשם בכך שקיבל שוחד מיום־טוב רובין וממשה וינברג, בעת שכיהן בתפקיד עוזר לשר הפנים ומנכ"ל משרד הפנים.

לפי כתב־האישום, השוחד ניתן לדרעי כדי שינצל את מעמדו הציבורי לקידום האינטרסים של עמותת מתיישבי הר שמואל, בניגוד לאינטרס הציבורי.

בכתב־האישום נטען, כי דרעי היה חבר בעמותת לב בנים, שהיא ישיבת חוזרים בתשובה, והישיבה רכשה אדמות מחברת מורשת בנימין באיזור גבי סמואל שמצפון לירושלים. לאחר שהתברר שהאדמות אינן מיועדות לבנייה, החליטו הנאשמים להקים עמותה בשם מתיישבי הר שמואל, כדי שתפעיל לחץ על הממשלה לשנות את יעוד הקרקע, או להחליפן להעניק קרקע חילופית לרוכשי האדמות.

עוד נטען, כי הנאשמים ביקשו שעבודות הפיתוח באתר יבוצעו על־ידי העמותה, ולא על־ידי גורם ציבורי או ממשלתי, כדי שיוכלו לזכות ברווחים כספיים מעבודות הפיתוח.

בכתב־האישום נטען עוד, כי לאחר שאריה דרעי התמנה לתפקיד עוזר לשר הפנים ב־85', ולאחר מכן לתפקיד מנכ"ל המשרד בספטמבר 86', פנו אליו יום־טוב רובין ומשה וינברג, בבקשה שיסייע להם בנושא שינוי יעוד הקרקע, והתמורה העביר כספים לחשבונות הבנק שלו ושל אשתו.

מכמר ביקשו עורכי־דינו של דרעי, עו"ד דן אבי־יצחק ואמנון זכרוני, להשתחרר מייצוגו בבית־המשפט. בית־המשפט המחוזי ובית־המשפט העליון פסקו, כל אחד בנפרד, כי אבי־יצחק וזכרוני אינם יכולים להשתחרר מהייצוג.

בפתיחת הדיון אתמול הודיע עו"ד אבי־יצחק, כי אין הוא רואה בהחלטת בית־המשפט העליון סוף פסוק, וכי לאחר שיראה את נימוקי השופטים, ישקול לבקש דיון נוסף בעתירתו לפני הרכב של חמישה שופטים.

השופט יעקב צמח הודיע, כי "ייתכן שאין תוקף להודעת הסניגור." עו"ד אבי־יצחק אמר, כי אין בכוונתו לחקור את עדי התביעה, אלא לפי בקשתו המפורשת של ח"כ אריה דרעי, החשש שהימנעות עורך־דינו מחקירת עדי התביעה תתפרש כתרגיל ותפגע במעמדו הציבורי.

עו"ד אבי־יצחק נימק את רצונו להימנע מחקירת עדי התביעה, בהיכרותו השטחית עם חומר החקירה, דבר שעלול לגרום נזק למרשו.

עו"ד אמנון זכרוני כלל לא נכח בבית־המשפט בעת הדיון.

עד התביעה הראשון, שמריהו כהן, היה מנהל מחוז ירושלים במשרד השיכון בין השנים 75־91'. במסגרת תפקידו היה מופקד על מדיניות הבנייה באיזור גבי סמואל. הוא העיד על הנסיונות מצד עמותת הר שמואל להביא לשינוי יעוד הקרקע באיזור גבי סמואל, מקרקע "ירוקה" לקרקע למגורים.

שמריהו כהן העיד, כי בפגישה שקיים ב־85' עם אריה דרעי, אז עוזר שר הפנים, ביקש דרעי לדעת פרטים על פרשת האדמות בהר שמואל. בעדותו במשטרה אמר כהן, כי דרעי ביקש ממנו בפגישה לפעול לשינוי יעוד של הקרקע. השוני בין עדותו במשטרה לבין עדותו במשפט, הביאה את בא־כוח התביעה, עו"ד יהושע רזניק, לבקש מבית־המשפט להכריז על העד עד עוין. התובע חזר־בו לבקשת השופט יעקב צמח.

בעדותו סיפר העד, כי ב־22 במרס 88' התקיימה פגישה בינו לבין אריה דרעי ועמוס אונגר, אז מנכ"ל משרד השיכון. לדבריו, הפגישה נערכה ביום שישי, מאחר שמשרדי הממשלה אינם עובדים ביום זה. נושא הפגישה היה עבודות הפיתוח בקרקע החילופית שניתנה לעמותת מתיישבי הר שמואל.

עו"ד דן אבי־יצחק הביא לידיעת בית־המשפט את העובדה, שתאריך 22 במרס לא חל ביום שישי, אלא דווקא ביום שלישי. עו"ד אבי־יצחק, פרקליטו של אריה דרעי, ועו"ד גלעד כלין, פרקליטם של אריה ומשה וינברג, התנגדו כמה פעמים במהלך הדיון לעדויות שמיעה שמסר שמריהו כהן, על שיחות שקיים עם מנכ"ל המשרד עמוס אונגר, ועם ראש המחלקה האזרחית במשרד המשפטים לשעבר, עו"ד פליאה אלבק.

שמריהו כהן סיפר עוד בעדותו, כי הוא התנגד לכך שעבודות הפיתוח בקרקע שהוקצתה לעמותת הר־שלמה, ייעשו על־ידי העמותה ולא על־ידי גוף ציבורי או ממשלתי. הוא טען, כי בינו לבין מנכ"ל משרד השיכון, עמוס אונגר, היתה הסכמה בנושא, אם כי המנכ"ל הסכים לחריגה מהנוהל.

חקירתו של שמריהו כהן על־ידי התביעה הופסקה בשעה 14:00, והיא תתחדש ביום הדיונים הבא, יום ראשון הקרוב.

המשכים

טוניסיה

המשך מעמוד ראשון

המלך חסן עמר בדיבורו. לפני כשלושה שבועות בא שליח מיוחד של המלך לראש הממשלה ואל פרס והודיע כי מרוקו מוכנה להקים לשכת קשר באחד בספטמבר. "זו מתנה מאוד נאה לראש השנה", אמר אתמול שר החוץ בשביעות רצון. פרס סירב להתייחס לשאלה מי תהיה המדינה הבאה שתודיע על כינון קשרים דיפלומטיים עם ישראל. "לא צריך לדבר, צריך לעשות", הוא אומר.

במסיבת עיתונאים שערך ראש הממשלה הוא אמר, ש"בתקופת כהונת הממשלה הנוכחית הושגו מאוויים ביחסים עם מרוקו שממשלות בעבר שאפו – ולא עלה הדבר בידם. כוונתי לשני ארועים: העלאת גופות טבועי ספינת אגוז לפני שנה והיום ההודעה הרשמית על הקמת נציגות ליחסים מרוקנים בישראל וישראלים במרוקו. שני ארועים אלה הם תולדה של שינוי מדיניות של הממשלה הנוכחית – לא במילים אלא במעשים – כלפי תהליך השלום".

רבין גילה, כי שליחו של מלך מרוקו, שהגיע לישראל לפני כשלושה שבועות כדי לתאם את הקמת הנציגויות הודיע לו "על ההחלטה של מרוקו להקים נציגות לאינטרסים בישראל ונציגות מקבילה ישראלית במרוקו, בכל עיר שנבחר", אמר ראש הממשלה. "אבל, הוא גם איוכר שתוקם נציגות מרוקנית בעזה ליד המערכת הפלסטינית שם".

לדברי רבין הוא השיב מייד באופן חיובי. "עמרתי על כך שהנציגות בעזה תהיה נציגות אינטרסים ללא מעמד קונסולרי או דיפלומטי. בה בשעה שבישראל ובמרוקו יש סיכויים להתפתחות למעמד קונסולרי ואולי בעתיד גם דיפלומטי". לדבריו השליח הסודי נפגש גם עם שר החוץ שמעון פרס ביום שלמחרת. וההודעה המשותפת נקבעה ל־1 בספטמבר. "אני מניח שבעתיד הלא רחוק תוקמנה הנציגויות הללו בישראל והמרוקו ואני מעריך שבמקביל תוקם הנציגות בעזה". אמר רבין.

רבין ישתתף בכנס הכלכלי הבינלאומי לעינייני המזה"ת שייערך בסוף חודש אוקטובר בקזבלאנקה. ההחלטה על כך התקבלה לאחר הודעת מרוקו על החלטתה לפתוח משרד אינטרסים בישראל ולאשר פתיחת משרד אינטרסים של ישראל במרוקו. רבין ישתתף רק במושב הפתיחה של הוועידה ולאחר מכן ישוב ארצה בשעה ששר החוץ שמעון פרס שיום את הוועידה יישאר וימלא תפקיד מיוחד שם כפי שהודיע לו חסן מלך מרוקו. יציאתו של רבין למרוקו היא על דעתו ובידיעתו של שמעון פרס.

השליח המיוחד של המלך חסן שהגיע בשבוע שעבר לישראל העביר הזמנות אישיות ממלך מרוקו לוועידה הכלכלית הן לראש הממשלה, יצחק רבין והן לשר החוץ, שמעון פרס.

פנחס ענברי מוסיף: חסן מלך מרוקו הביע בעבר מישאלה להתפלל במסגד אל אקצה בירושלים, ויתכן כי יחדש את בקשתו בקרוב. כך מסרו אמש מקורות בירושלים. לדבריהם עוד בתקופה שדויד לוי היה שר החוץ גיששה מרוקו בישראל לגבי האפשרות שהמלך חסן יתפלל באל אקצה. באותה תקופה קיים המלך חסן מגעים עם הוותיקן במגמה למצוא נוסחה לגבי המקומות הקדושים.

בסופו של דבר לא יצא הדבר אל הפועל מסיבות בלתי ברורות. יתכן כי המלך נירתע מפני האינתיפאדה שהיתה בעיצומה ולא רצה לנקוט בשום צעד שיהיה משום פרובוקציה כלפי הפלסטינים.

יהודה צור מוסיף: הליכוד וצומת ברכו אתמול על ההחלטה לכונן יחסים ממוסדים בין ישראל למרוקו. יו"ר הליכוד, בנימין נתניהו ברך על ההחלטה למסד את היחסים בין שתי הארצות ולפתוח משרדי אינטרסים בשתי המדינות.

במברק ברכה ששיגר נתניהו למלך חסן הביע תקווה שדרוג היחסים בין המדינות יועלה בקרוב וכך יתנו ביטוי הולם ליחסי הידידות הקיימים מזה שנים רבות בין מרוקו לישראל. עם זאת הסתייג נתניהו מן ההחלטה לפתוח משרד אינטרסים מרוקני בעזה וטען כי צעד זה הינו הפרה של הסכם אוסלו מכיוון שעל פי ההסכם, אסור לאוטונומיה הפלשתינית לקיים קשרי חוץ. נתניהו קרא לראש הממשלה רבין לאסור את פתיחת משרד האינטרסים המארוקני בעזה – צעד ש"הוגנב בדלת האחורית".

מי הדליף

המשך מעמוד ראשון

שאדרי הוא המדליף הוא יחשוב שוב אם למנותו לשר. כולם עוד זוכרים מה קרה עם ההודעה על קשרים בין ישראל לקאטר לאחר שזו הודלפה לעיתונות – הכל נעצר.

ואולי באמת אדרי, שהיה המוציא והמביא במשך חודשים ארוכים בין רבין וחסן לא יכול היה להתאפק ופחד שמא תיגזל ממנו התהילה כולה?

אתמול הרגיש רפי אדרי שכל העיניים מופנות אליו וביקש לגמד את חלקו עד כמה שאפשר: "משרד החוץ הוא שניווט את כל העניין, עשה את כל המתחייב", הוא חזר ואמר. "אני?? אני הייתי האיש שקישר והביא את האיגרות של ראש הממשלה למלך חסן".

מאוחר יותר, כששמע שבמשרד החוץ ממש כועסים עליו אמר אדרי: "אני רגיל שמנסים להמעיט את חלקם של אנשים בדברים – אבל תרבר המציאות."

ערפאת

המשך מעמוד ראשון

עוד אמר בן אליעזר, כי הטרור עשוי להכשיל את המשך תהליך השלום וציין גם כי הוא הצהיר בעבר על מחויבות ישראלית להסכם.

ערפאת גינה בתוקף את רצח שני המועלים הישראליים ברמלה, שארגון חמאס קיבל עליו את האחריות. בתום הפגישה עם שר השיכון אמר ערפאת כי הם שותפו על "הבטחון המשותף". הוא הוסיף, כי "כולנו נגד כל צורה של טירור ברמלה ובמקום אחר, ועלינו לתאם בינינו כדי להילחם נגד הטרור".

ערפאת העביר באמצעות שר השיכון איחולי שנה טובה לישראלים ולמנהיגיהם, ואיחל להם בעברית "שנה טובה". "העבר נא את איחולי הטובים ביותר לראש הממשלה רבין, למר פרס ולממשלה כולה ולעם הישראלי ואמור להם מצידי 'שנה טובה'", אמר ערפאת לשר השיכון הישראלי.

השר המצרי

המשך מעמוד ראשון

הנצחה של חללי השואה כשהוא חובש כיפה יתפרש ע"י העם המצרי כחולשה. כידוע, באתר הזכרון במוזיאון יש לחבוש כיפה ובשעתו כשנשיא מצרים אנואר סאדאת ביקר במקום הוא לא חבש כיפה בנימוק שהעם המצרי יפרש את מראה מנהיגו חבוש כיפה ככניעה לעם היהודי ולישראל.

ברגע שהתברר שזו הבעיה הסביר שר החוץ, שמעון פרס, לעמיתו המצרי שהוא יכול לבקר באתר ההנצחה לילד ושם אין חובה לחבוש כיפה מאחר ואין זה מקום תפילה, מוסא הסכים, ובכך באה המבוכה לסיומה.

קשר אפשרי בין הדחת חיידר בסוריה ללכידתו של קרלוס

הדחת מפקד הכוחות המיוחדים בדמשק היתה על רקע מאמצי אסד לשיפור תדמיתו במערב

(ע"מ א"פ) – מקורות סוריים יודעי דבר ברבת־עמון, הצביעו על קשר אפשרי בין הדחתו של מפקד הכוחות המיוחדים בסוריה, עלי חיידר, לבין מאמציו של הנשיא אסד לשיפור תדמיתה של ארצו: במיוחד לאחר לכידתו של הטרוריסט קרלוס.

העתון "אלראי" המוסר על כך, מוסיף, כי חקירתו של קרלוס בצרפת עשויה לחשוף את שיתוף הפעולה בינו לבין הממונים על מנגנוני הביטחון הסוריים, ובראשם חיידר עצמו. קרלוס, כידוע, התגורר בדמשק.

על פי מקורות יודעי דבר בדמשק, החלטתו של אסד להדיח את חיידר, לא היתה סתם החלטה מנהלית הנובעת ממניעים שגרתיים "הנוגעים למשטר". זאת מאחר שחיידר היה אחד מעמודי התווך של הממסד הצבאי השולט בסוריה.

אתמול פירסם העיתון הירדני בשפה האנגלית "ג'ורדן טיימס", כי קרוב לוודאי שקארלוס שהה זמן מה ברבת עמון. העיתון ציטט עדי ראייה שאמרו, כי ראוהו לעתים תכופות ונפגשו עימו. עוד נמסר, כי קארלוס שהה ברבת עמון יותר משנה, כשהוא מצוייד בדרכון דיפלומטי ערבי.

עדי הראייה אמרו, כי זיהו את האיש, שהוזהה בשם מוראד עזיז, לאחר שראו את צילומיו בפירסומים זרים. מקורות רשמיים סירבו להגיב על הידיעה, אך אמרו כי ייתכן שהאיש שאותו ראו עדי הראייה, רק היה דומה לקארלוס.

בפאריס אמר עו"ד ז'אק ורז'ס בראיון ב"לה פיגארו", כי הוא מצפה שקארלוס יבלה את שארית ימיו בכלא. "ברור כי קארלוס יידון למאסר עולם", אמר ורז'ס.

יצויין, כי כדי להוכיח כוונה טובה, הדיחה ההנהגה הסורית לפני כשנתיים, ערב ועידת מדריד, קבוצה גדולה של קציני ביטחון, ששמותיהם כלולים ברשימות הטרור בארצות הברית.

טיים וורנר עשויה לרכוש את אן.בי.סי

הקונצרן מנהל מגעים עם ג'נרל אלקטריק ☐ היקף העיסקה – כ־2.5 מילארד דולר ☐ חברת דיסני מנהלת מגעים עם סי.בי.אס לרכישתה

(ע"ר) – קונצרן התקשורת הענק טיים וורנר, פתח לאחרונה במשא ומתן כדי לרכוש את רשת הטלוויזיה האמריקנית אן.בי.סי ואחרות מתחנות הכבלים שלה.

העיסקה המתוכננת עומדת על היקף של כ־2.5 מיליארד דולר. אמצעי התשלום יהיה מניות ומזומנים.

בעליה הנוכחיים של אן.בי.סי היא חברת ג'נרל אלקטריק.

עם זאת, אמר רוברט רייט, נשיא רשת אן.בי.סי, כי הטיעור כ"ניו יורק טיימס" איננו מדויק.

יחד עם זאת סירב רייט לומר מהם אי הדיוקים או מהו מצב השיחות בין שתי הקבוצות.

ה"ניו יורק טיימס" פרסם השבוע גם, כי חברת דיסני, מנהלת כנראה מגעים עם רשת סי.בי.אס בדבר רכישתה.

זאיר דורשת את צאת פליטי רואנדה עד סוף ספטמבר

(ע"ר) – ממשלת זאיר הודיעה אתמול, כי היא דורשת שמיליון ומאתיים אלף הפליטים מרואנדה שבשטחה, יעזבו עד תום החודש. זאיר הבטיחה למנוע מאנשי מיליציה משבט הוטו, להטיל טרור על הפליטים שירתיעם מלשוב לבתיהם.

"רצוננו הוא שכל פליטי רואנדה יעזבו עד ל־30 בספטמבר 1994", הכריז שר המשפטים קאמאנדה וא קאמאנדה.

בפיתחה של פגישה שקיים קאמאנדה עם שרים בממשלת רואנדה, הוא אמר כי זאיר תביא לעזיבת הפליטים, באמצעות הפסקת פעילותם של רואנדים המתנגדים לממשלת החדשה בקיגאלי. ממשלת זאיר תפרק גם את נשקם של כ־28,000 חיילים לשעבר של ממשלה רואנדה, הנמצאים בזאיר.

מפקד היחידה האתיופית בכוח האו"ם ברואנדה, הקולונל טאלדה, אמר אתמול, כי אין בעיות בסתוניות באיזור המוגן ההומניטרי שבדרום־מערב רואנדה, וכי המצב שם "מתייצב". 850 החיילים של הקולונל טאלדה החליפו, באיזור סיאנגוגו, את החיילים הצרפתיים.

פליטים רבים משבט הוטו המבקשים לשוב לארצם, הופחדו על ידי אנשי מיליציה, המאשימים אותם, בשיתוף פעולה.

קספרוב הובס ע"י מחשב

(ע"ר) – אלוף העולם בשחמט, גארי קספרוב, הובס בלונדון בידי מחשב הפועל באמצעות תוכנה העולה פחות מ־200 דולר. קספרוב הושפל שלשום בערב על ידי "צ'ס ג'יניוס 2", מחשב שתוכנת לנתח עד 100,000 מצבים בשניה.

קספרוב המתוסכל ירד מהבמה, כשהוא ממלמל אל עצמו.

אי אפשר לומר שקספרוב התייחס בקלות ראש אל האתגר. הוא ישן היטב עד יום רביעי מאוחר בבוקר ויצא לג'וגינג לאורך גדות נהר התמזה. המחשב בינתיים נח תחת כיסוי של פלסטיק כחול.

צוותא לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א 6950156/7

שישי 2.9 22.00 – "מנגנים גרוניך" לכבוד יציאת ספר התווים הראשון של גרוניך, יתקיים המופע בצורה יחודית. במופע, הקהל לוקח חלק פעיל בביצוע יצירותיו של גרוניך מכל תקליטיו.
22.30 – אפרת מאירוביץ' סטנד אפ קומדי. (צוותא 2).
24.30 – סטנד אפ עם דני רכס ואיתן זוה. (צוותא 2).
24.45 – העולם ע"פ הסטנד אפ של נאור ציון.

שבת 3.9 21.30 – רונית רולנד – "נראה אחרת". קלידים והפקה מוסיקלית: קובי נעים. גיטרות: יובל אלעני. תופים: גיל צינלר. בס: זם אש. (צוותא 2).
22.00 – ספיישל דומינו גרוס – מופעי סטנד אפ אונסנס, עמוק לתוך הלילה. משתתפים: "ילדים סורגים לאלוהים" עם עידן אלתרמן ואבי גרייניק. "שלמה, שלמה הילדים בוכים" עם שירלי דשא ועידן אלתרמן. "חם זה לא" עם חנן לדרמן ורני קרפל. ובמופעי יחיד: ירדן בר כוכבא, חנן לדרמן, תמור יוסף, תומר שרון, ערן איווניר וגורי אלפי.

ראשון 4.9 09.00 – תרבות יום א' צהי"ל.
21.00 – "עננ' שומרון" כתב: דוד שטינברג רכז המגמה לתיאטרון בתיכון עירוני א' כסיכום לשיעור תיאטרון פוליטי וחברתי. בביצוע תלמידי כיתות י"א־י"ב במגמת התיאטרון בבית הספר. החצגה עוסקת בשתי משפחות, האחת יהודית, תושבת יישוב בשומרון, האחרת ערבית, תושבת כפר סמוך, בימים אלה, ימי משא ומתן לשלום. ערכי יסוד של 2 הצדדים עומדים בסימן שאלה ומעוררים תגובות קשות. האם יצליח תהליך השלום למול מטענים נפשיים רבי עצמה?...

שני 5.9 — ערב ראש השנה
24.30 – העולם ע"פ הסטנד אפ של נאור ציון.
24.30 – ירדן בר כוכבא וחנן לדרמן בסטנד אפ חינוכי. (צוותא 2).

שלישי 6.9 22.00 – ריקי גל במופע – "חפש בי". גיטרות: חיים רומנו. בס: דוד סבן. קלידים: רמי לוין. תופים: גיל לדין. קולות תקליטים: יותם שכטר.
22.00 – "שנים לג'אד". מופע משותף לאילן וייל ועתליה פניאל ובו הם מציגים גרסאות חדשות בתרגום לעברית ממיטב הרוק־ חווקאלי. שירה ופסנתר: עתליה פניאל. שירה, גיטרה וטרומבון: אילן וייל. תופים: הנרי וידר. (צוותא 2).
24.30 – "פעמיים תומר". מופע סטנד אפ פרוע עם תומר שרון ותומר יוסף. (צוותא 2).

רביעי 7.9 21.30 – לאה שבת – מופע חדש. פסנתר, גיטרות וקולות: רונית רולנד. תופים וכלי הקשה: אסף זמיר. (צוותא 2).
22.00 – יעקב כהן סטנד אפ קומדי.

תערוכת החודש – צילומי מחול, אלה גרנט

לחברנו עודד שגיא ובני משפחתו
השתתפותנו באבל על מות אביו
שמואל גראו
תנחומים למשפחה
קיבוץ משמר העמק

אנו מודיעים בצער רב על פטירת חברתנו
רחל בכר
מסע הלוויה יצא היום, יום שישי, 2.9.94
בשעה 14:00 מהמועדון לחבר
קיבוץ חצור

לחברתנו יהודית לילו ובני משפחתה
אנו משתתפים באבל על מות
האם
תנחומים למשפחה
קיבוץ משמר העמק

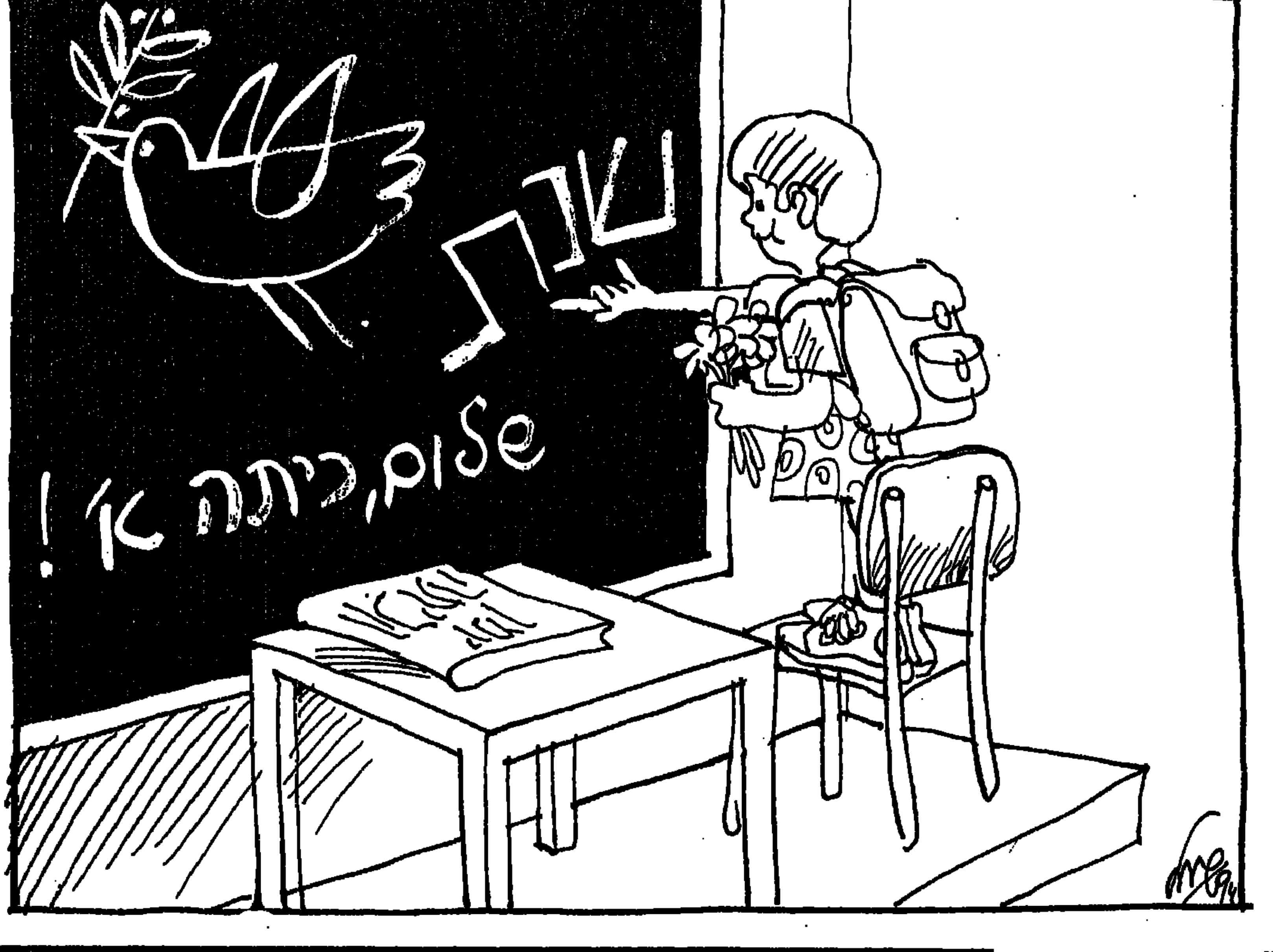

המנדט החסר

שנתיים צעקו בליכוד ובימין, שלרבין אין מנדט לנסיגה מהגולן. עד היום ענו להם, ראש הממשלה ומפלגת העבודה, שאלה הם דברי הבל. השבוע, פתאום גם רבין השתכנע. אחרת, קשה להסביר מדוע טרח להודיע, שבמקרה של נסיגה משמעותית מהגולן – יילך לשאול את העם

פאר־לי שחר

השבוע עשה ראש הממשלה, יצחק רבין, טעות בלתי הפיכה, כשהודיע בחלמאות בלתי מובנת, שאין לו מנדט לנסיגה משמעותית בגולן. בתוכנית "שיחת ועידה" בערוץ השני אמר רבין, כשהוא מיישיר מבט אל המראיין נסים משעל: "לנסיגה משמעותית בגולן אין לי מנדט. אם הנסיגה תהיה משמעותית, ועלולה להתפרש מעבר למה שהציבור הבין ערב הבחירות, אני מתחייב שלא ייחתם חוזה שלום בלא שנשאל את העם".

לאחר שנתיים של שטיפת מוח שעושה הימין על כך שלראש הממשלה אין מנדט, נראה שגם רבין השתכנע. עובדה, השבוע נפגשו ראשי הליכוד עם שר החוץ המצרי עמרו מוסא, והסבירו לו, כפי שסיפר אחר כך בנימין נתניהו, שלרבין ולממשלתו אין מנדט לוויתורים בגולן, ומלשכת ראש הממשלה לא נשמעה הסתייגות, גם לא ממפלגת העבודה.

במשך כל זמן כהונתה של הממשלה הזו, כשהעלו בליכוד את הטענה האבסורדית שלרבין אין מנדט לנסיגה בגולן, טענו ראשי העבודה – וגם רבין עצמו – שאלה דברי הבל. דובר על הניסוח במצע מפלגת העבודה, בו נאמר במפורש שהמו"מ עם סוריה יתקיים על בסיס פשרה טריטוריאלית. לא צוין היקפה ולא צוינו ממדיה, מה שיכול לתת מרווח לממשלה שנבחרה בצורה דמוקרטית, לנהל מו"מ בקצב לקראת השלום המיוחל.

אובדן אמון

אבל רבין בחר בדרך שונה. גם חזר וקבע, כי נסיגה בגולן יש בה סיכונים בטחוניים חמורים (רבין: "דברי, כי המוותר על שטחים בגולן מסכן את בטחון ישראל (1991) תקפים"), וגם הוסיף, כי בכל מקרה של פשרה משמעותית, ש"עלולה להתפרש מעבר למה שהציבור הבין בבחירות", יילך למשאל עם. אם כך, מי יחליט מה הציבור הבין בבחירות?

הצהרה זו לא רק גורמת לאובדן אמון בצד השני איתו אתה מנהל את המו"מ – שכן אם כראש ממשלה אין לך מנדט להגיע עם הסורים למה שנקרא, "פשרות כואבות", כיצד אפשר בכלל לנהל מו"מ ענייני, או מו"מ חשאי בדרג המדיני – אלא גם עלולה לשמש תקדים, שישמש כמורסה בחיינו הדמוקרטיים.

מתמיהה מאוד העובדה, שכשראש הממשלה רבין החליט להכיר באש"ף כנציג העם הפלסטיני, בניגוד למצע מפלגתו עד אז, ובלא שיידע את הציבור על כך ערב הבחירות לכנסת, לא החליט לקיים משאל עם. אם כך, אילו סעיפים שמופרים במצע המפלגה או קווי היסוד של הממשלה, מחייבים הליכה למשאל עם, ואילו לא?

רבין התפאר באותו ראיון, כי מנחם בגין ומשה דיין, ששינו את עמדתם (והחליטו על נסיגה מכל סיני – פ.ש.), לא הלכו למשאל עם. הם לא קיימו משאל, כי הבינו שהעם נתן להם מנדט להחליט ולקבוע במשך ארבע שנים שלמות, ויחרוץ את דינם בהתאם לתוצאות בשטח – בקלפי. הודעתו של רבין כובלת את תהליך השלום בשלשלאות.

אבל, ראש הממשלה יצחק רבין הוא אדם אנליטי. לכן אולי כל התבטאויותיו הללו נובעות מהטקטיקה של המו"מ. ואולי השיקול הוא שלומר לאסד "אהיה חייב לחזור לעם" יבהיל אותו והוא יסכים לנסיגה מחלק מהגולן, מרוב הגולן, אבל לא מכולו.

עדיף ללכת לבחירות

אבל אם כך, מדוע טען רבין שהצהרתו ערב הבחירות האחרונות – כי ויתור על שטחים בגולן מסכן את בטחון ישראל – תקפה? האם גם כאן יש טיעון טקטי, או מניפולטיבי? לשכנע את ארה"ב לתת לנו את הבטחונות שאנו דורשים, תמורת הנסיגה מהגולן? אולי כל הראיונות שאנו מקיימים עם אנשי הדרג המדיני מהצדדים, למעשה, צינור להעברת מידע לנמענים, יהיו אשר יהיו?

ואפילו זה כך, עדיין הכניס רבין את עצמו למילכוד "משאל עם". על פי ההערכות של הדרג המדיני, למרות התמיכה הנרחבת לה זוכה התנועה "העם עם הגולן", כשיהיה הסכם ברור בין ישראל לסוריה, נסיגה תמורת שלום, יהיה לו רוב בציבור. אני הייתי מציעה לרבין ללכת על בחירות, לא על משאל עם. בתרו כך (ישראל מחכה לרבין, זוכר?), כי היה רוב שתמך בדרך אחרת. תן לעם לשפוט אותך על פי מעשיך בפועל. אלה הם כללי המשחק הדמוקרטי. הכללים האחרים עלולים לשחק לידי הדיב.

ובאשר לאמינות – תמיד תוכל לומר, שטובת הכלל עמדה למול עיניך ולא טובתך האישית (כמו שאמרת בעצמך השבוע, בדבריך על השינוי שחל בהתייחסותך להטלת מס על הבורסה). וגם הפעם יאמינו לך.

קרחת קיץ. סקר שניבא כמעט תיקו בין נתניהו לרבין עורר את העבודה מתרדמה
יהודה צור, עמוד 10

אור בקצה האלימות. בבריטניה שמחים וחוששים מהצהרת האיי.אר.אי שיפסיקו את האלימות
דפנה ורדי, עמוד 11

זכרונות מהערוץ האחורי. ד"ר רון פונדק וד"ר יאיר הירשפלד מדברים על הסכם אוסלו
אתי אברמוב, עמוד 12

בשם הקורבנות. עמרו מוסא צריך היה לבקר ב"יד ושם", בעיקר בגלל האנושות
צב"ש, עמוד 16

העגל ימשיך לינוק

רמי שני

סדרת הפגישות שנערכו בין פלסטינים לישראלים במהלך השבוע האחרון, השתתפה נציגות בכירה של מפלגות המזוהות בעיקר עם השמאל. אין ספק, שהמאבק בין העגל הרוצה לינוק לפרה הרוצה להיניק, הופך לקרב אולימפי של ממש, מירוץ משוכות על מסלול רקורטן משוכה. אלא שבלילה שכח מישהו להדליק את האור, ומשוכה אחת התגלתה קצת יותר מדי גבוהה. ישבו עליה ראש ממשלת פקיסטן והשגריר שלה בתוניס, וערפאת, שניסה לעשות תרגיל הברחה לאור היום, לא זכר את התרגיל הקודם, עם רוצחי מעלות. רגלו הימנית נתקעה בפינת המשוכה, במקום שנפגש הסכם השלום עם האיחוד האיסלמי, והוא הוטח ארצה.

את הנפילה הזאת הגדיר חבר הכנסת ודי צוקר כהשפלה, שתהיה הנושא המרכזי בדיוני כנס מדינות האיסלם בבירה הפקיסטנית. צוקר, הרבק בתפקיד אמו של העגל, ניסה למחות את אבק המסלול באמצעות מברשת פלדה: "אני אדבר עם רבין", ניסה לפשר, "אני בטוח שנפלה כאן טעות". אלא שהתירוצים שהשאירה המברשת רק התריפו את הבעיה. שמו של ראש הממשלה היה הדבר האחרון שהיו"ר רצה לשמוע באותו בוקר. "אנחנו לא חייבים להראות לישראל כל אורח שבא לבקר אותנו", טען, "זה צעד שישחק לידי הקבוצות הקיצוניות, ויפסיק את תהליך ההכרה בישראל מצד חלק מהמדינות האיסלמיות". ערפאת הוסיף, שהוא לא יכול כרגע לגנות את הרצח ברמלה, אבל הוא עושה הרבה למניעת הטרור, ואנשי המשטרה שלו עצרו כמה אנשי חמאס. עם זאת, אמר, הוברר לו שהרוצחים מרמלה שייכים בכלל לארגון הג'יהאד האיסלמי.

הכעס הזין את עצמו

נביל שעת' היה באותה שעה במרחק עשרים קילומטר צפונית משם, וחתם את שמו על מסמך העברת הסמכויות. אבל את זעמו של הכוס אפשר היה לחוש במשרדי הניהול המשותף, והדבר השפיע גם על יועצו. "לא התכוונו להסתיר את הביקור הזה", אמר בכעס, "אני אישית הודעתי לאלוף עוזי דיין על הביקור, ועדכנתי אותו בכל התפתחות שאירעה במהלך סוף השבוע". האלוף רוטשילד שמע את תרגום דבריו, וענה בשלווה הרבה ביותר שהצליח לגייס, כי בהסכם נכתב בפירוש, שכל ביקור של אורחים ממדינות שאין להן יחסים עם ישראל, יתואם מראש. "עמדנו על כך, שהסעיף הזה ייכנס להסכמי קהיר", אמר רוטשילד, "לא אמרנו שלא נאשר, אבל אנחנו רוצים לבדוק במי מדובר. אל תשכחו", הוסיף, "שבין מדינות אלו נמצאות גם לוב, עירק, אירן ועוד". שעת' המשיך להתראיין, נימת קולו עולה לטונים גבוהים והסטקטו נעשה חד מרגע לרגע. בשלב מסוים לקח אותו עוזרו, מג'די חאלדי, למשרד ממוזג, מזג לו כוס מים והסביר את דבריו של האלוף רוטשילד. "מה לעשות", אמר, "הוא צודק. תגיד לאבו עמר, שבפעם הבאה ינהג ביתר זהירות".

יש מי שיעלב בעבורם

בשעות שנקפו מאז הגיעו האלוף רוטשילד ונביל שעת' למשרדי הניהול המשותף במתחם ארז, הם עסקו בתיקוני הנספחים, העוסקים בחוקים ובתקנות לפיהם ינהגו הפלסטינים באוטונומיה. ישיבתם התארכה, ונסיונו של האלוף הישראלי להציג את הדיונים כסיכום חגיגי למשא ומתן, עלה בתוהו. ערפאת סירב לגנות את הטרור ושעת' ציפה שעמיתו יקבל את ההסבר הנובע להשפלתה. כנימוק, הביא את שהותו הארוכה בת תשע השעות במחסום רפיח, כשליווה את השגריר הפקיסטני. רוטשילד, המורגל כנראה בבירוקרטיה מהסוג הזה, לא התרגש. לשון ורוח ההסכם נשמרו, וזה מה שחשוב.

תסמונת העגל ואמו לא תמה. רוטשילד הודיע, כי תהליך העברת הסמכויות יימשך לאחר כינוס המדינות התורמות, שיתקיים בפריס בדצמבר. העגל ספג מכה קטנה מאמו, אבל ימשיך לינוק. "עשינו צעד קטן, אבל חשוב", עשה שעת' שימוש במטבע הלשון של האסטרונאוט ניל אמסטרונג, אבל חזר מהר לקרקע המציאות מול דבריו של האלוף הישראלי. ביום שאחרי התברר לו, שיש לו תומכים גם בישראל, ושמע כיצד השרה אלוני מסבירה את חוסר הרגישות הישראלית לצרכי הפלסטינים: "השליט צריך לגלות רוחב לב", אמרה.

ערפאת ושעת' מרגישים עכשיו יותר טוב. יש בישראל מי שייעלב בעבורם.

סוגרים ופותחים

מצרים היתה התומכת העיקרית של ערפאת במהלך תהליך השלום. עד היום, קהיר היא אחת הבירות הערביות היחידות שערפאת יכול לבקר בהן בלי בעיות, והיה זה מובארק שליווה את ערפאת לפני חודשים מאל־עריש לעזה ■■ השבוע, קיבל הקשר חיזוק עם ביקורו של עמרו מוסא

פנחס עוברי

משפט המפתח בדברים שאמר שר החוץ של מצרים, עמרו מוסא, אחרי שנועד עם המשלחת של פייסל חוסייני באוריינט האוס, היה: "למרות שהאחריות על גורל הפלסטינים נתונה בידי העם הפלסטיני, גם לנו יש אחריות על עתידם". כלומר: המדינות הערביות חוזרות לדרוש אחריות על הבעיה הפלסטינית, אחרי שבמשבר כוויית חדלו לכנות את אש"ף הנציג הלגיטימי היחיד, אלא נציג הפלסטינים בלבד.

בשנים שחוסייני ניסה לנתב את התהליך המדיני, היו היחסים בין המשלחת הפלסטינית בראשותו לבין מצרים, לא טובים. המשלחת סירבה לקבל את עזרת מצרים, למרות פנייתו של הנשיא מובארק, בפגישה מיוחדת עם חברי המשלחת בארמונו בקהיר. מובארק לעג ל"עשראווי־שעראווי", ואחר כך נקמה מצרים בחוסייני, כשעודדה את השיחות באוסלו, אשר הדיחו את המשלחת הפלסטינית והחזירו את אש"ף לעמדת הבכורה בניהול תהליך השלום.

לפיכך, היה זה מוזר שדווקא שר החוץ של מצרים, עמרו מוסא, החזיר מעט טומק לחייהם של חוסייני וחברי המשלחת הישנה, כאשר כיבד אותם בביקור ממלכתי במעוזם באוריינט האוס, ועל פי ההודעות הרשמיות שלו, דן עם חוסייני בעניינים מדיניים ממדרגה ראשונה, כמו הסדרי הקבע, ובכלל זה פתרון בעיית ירושלים.

מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, צריך לקבל את עצם הביקור באוריינט האוס ואת הודעתו של מוסא בראגה. יש מעין הבחנה בין שלב הביניים, שבו ערפאת הוא הנושא ונותן, לבין שלב הקבע, שלגביו כבר התחילה מצרים לבוא בדברים עם חוסייני.

על סמך ההנחות האלה, צריך לבחון את רשימת האישים שהזמין חוסייני לפגישה עם מוסא. לא היה בהם אחד שיש לו קשר עם הסמכות הלאומית. אדרבה, שניים לפחות הביעו התנגדות לסמכות הלאומית: דוברת המשלחת לשעבר, חנאן עשראווי, וחבר המשלחת, גסאן אל־ח'טיב. מכאן שניתן לומר, כי חוסייני נזהר שלא לערב את הסמכות הלאומית בפעילות אוריינט האוס, כדי שלא לעורר את חמתה של ישראל. אבל זימונם של עשראווי וח'טיב, לעומת אי־זימונם של נציגי פידא, המשתתפת בסמכות הלאומית, מעיד כי חוסייני ממשיך להציג אלטרנטיבה לסמכות הלאומית. העובדה כי עמרו מוסא בא לחוסייני, והכריז כי דן עימו על שלב הקבע, מעידה על קשיים בין מצרים לערפאת.

המוטב שב לחיים. עמרו מוסא בפגישה עם פייסל חוסייני (צילום: שמיין/הררי)

הוצאות בלי קבלות

מצרים היתה התומכת העיקרית של ערפאת במהלך תהליך השלום. עד היום, קהיר היא אחת הבירות הערביות היחידות שערפאת יכול לבקר בהן בלי בעיות, והיה זה מובארק שליווה את ערפאת לפני חודשים מאל־עריש לעזה. אם אכן חל שינוי בעמדת מצרים כלפי ערפאת, מה יכולה להיות הסיבה?

בעניין זה, מטרידות כנראה את מצרים אותן דאגות כמו את ישראל, לגבי גורל הסמכות הלאומית שבראשות ערפאת. אין זה סוד, כי גורל הסמכות נעוץ ביכולתה לגייס את הכספים הדרושים מהמדינות התורמות. ישראל הבטיחה לאש"ף לעשות מאמץ נוסף אצל מעניקות הסיוע, כדי להבטיח את המימון הדרוש, אבל ההתפתחות האחרונה הקשורה לקרן הולסט ממחישה את הקושי לשכנע את מעניקות הסיוע לפתוח את ארנקן. הבנק העולמי הקים את קרן הולסט, על מנת לממן את ההוצאות השוטפות של הסמכות הלאומית. לפלסטינים נמסר, כי יקבלו "מנות" של 13 מיליון דולר, על פי הצרכים. המנה הראשונה נמסרה ללא קבלות, אבל הובהר לפלסטינים, כי על מנת לקבל את המנה השנייה, עליהם להביא קבלות על הוצאותיהם במנה הראשונה. לפני כשבועיים פנו הפלסטינים לקבל את המנה השנייה – אבל לא היו בידיהם קבלות, כיצד הוצאו כספי המנה הראשונה, והם גם לא ידעו להסביר איזה שימוש נעשה בכסף.

המקורות הפלסטינים, אשר דיווחו ל"על המשמר" על הפרשה, מסרו כי הכסף לא הוצא למטרות הסמכות הלאומית, אלא כדי לסתום חורים בהוצאות אש"ף, בעיקר בלבנון, שם נמצאים תומכי ערפאת במאבק קשה נגד אויביו, פורשי פתח. סביר להניח, כי מעניקות הסיוע יפנו את תשומת ליבה של ישראל לפרשת קרן הולסט. הקרן הזאת הוקמה בדיוק לצרכים האלה. לרשות הפלסטינים עומדים כספים רבים להוצאות שוטפות, אבל הם אינם יכולים לקבל אותם, עד שלא יביאו קבלות. צריך להיות נאיבי על מנת להאמין, שאחרי שתיפתר בעיית קרן הולסט לא יהיו בעיות נוספות, אשר סיכומן מטיל ספק כבד לגבי יכולתו של ערפאת לנהל את הסמכות הלאומית.

יש להניח, כי עמדת מצרים איננה שונה בהרבה מעמדת רבין, הגורסת שיש לחייב את ערפאת להקים את המוסדות הכלכליים של הסמכות הלאומית. השאלה היא, האם מצרים אכן החליטה סופית, כי יש לחזור לחוסייני, על חשבון ערפאת, מייד אחרי שיושלם שלב החתימות על הסכמי הביניים. גם בישראל יש ויכוח דומה. יש הסבורים, כי חוסייני והנהגת הפנים כבר נכשלו, ואין לחזור על הכישלון הזה. לפיכך, אומרים אותם חוגים, יש להסיק את כל המסקנות המתחייבות, ואם ערפאת מתעקש לקבל "כסף פוליטי" – יש לשכנע את מעניקות הסיוע לתת לו אותו. ואכן, המשלחת שהציג חוסייני לפני מוסא מדגימה גם את נקודת התורפה העיקרית של חוסייני. הוא עדיין לא הצליח לשכנע ערים מרכזיות בגדה, כמו שכם וחברון, שגם בהן שורות התנגדות לערפאת, להצטרף אליו.

סגירת מעגל חשוב

על עמדותיה הפרו־ירדניות של שכם כבר עמדנו בהזדמנויות קודמות. גם פעילי פתח בשכם, המתבססים על המשלחות הגדולות, אינם שותפים לערפאת במדיניותו האנטי־ירדנית. השבוע התברר, כי גם חברון מתנגדת לו ואפילו משרד פתח בעיר. הדבר בא לידי ביטוי בהבשלת עצרת תמיכה גדולה בערפאת, שביקשו תומכיו לערוך לו לקראת פתיחת שנת הלימודים. היו אלה דווקא אנשי פתח, אשר איימו על המארגנים, ובגלל איומיהם לא יכול ערפאת לפנות לתושבי העיר, באמצעות הרמקולים. אם שכם וחברון מסתייגות מערפאת, נשאלת השאלה, האם תושבי הגדה בכלל מקבלים בברכה את הרחבת סמכותו של ערפאת גם לגביהם.

בשבוע שעבר חתמו ישראל ואש"ף על הסכם העברת הסמכויות המוקדמות, אבל אש"ף עצמו ביקש לדחות את מימוש ההסכם, עד אשר יוסדר הצד הכספי. ביקורו של מוסא דווקא בימים אלה, ודווקא באוריינט האוס, סוגר מעגל חשוב. כל המהלך של הקדמת הסמכויות התחיל בפגישה בקונסוליה האמריקאית בירושלים, בין דניס רוס למשלחת הפלסטינית, בסוף יולי אשתקד. רוס הפתיע את חוסייני וחבריו בעיסקת חבילה: ישראל תקדים להעביר לפלסטינים חמישה "תחומים" – חינוך, מיסים ישירים, בריאות, תחבורה, ותיירות; הפלסטינים יקבלו את הנוסחה האמריקאית של הכרזת העקרונות, שלא כללה את תוכנית עזה תחילה; סעודיה תממן את השלב הזה ב־290 מיליון דולר; ישראל תבצע שורת מחוות של רצון טוב, בעיקר שחרור אסירים בטחוניים. זו היתה בשורה טובה למשלחת הפלסטינית, אבל היא לא האריכה ימים. בעיצומם של הימים ההם, השלימו אש"ף וישראל את הסכם עזה ויריחו תחילה, בעידודה של מצרים. היועץ משפטי ברימוס של משרד החוץ המצרי, טאהר שאש, ליווה את חבריו של אבו אל־עלא, אחרי שחוסייני דחה את שירותיו שנה קודם לכן.

לא לחשוף את החוק ליותר מדי עיניים. שר האוצר לאחר ישיבת הממשלה (צילום: ישעיה/דררי)

להרחיק את השרץ

חוק יסודות התקציב הוא פרי מעשה הטלאה חפוז, ארג גס שכולו טלאים, שנועד לכסות ערוותן של מגמות חברתיות בדרך שאינה ראויה למשטר דמוקרטי תקין. זהו שרץ שהוכנס להיכל החקיקה, שיש למעלה מק"ן טעמים להרחיקו, וכל המקדים הרי זה משובח

מאיר בן מאיר

ב־28.8.94 אישרה הממשלה את חוק התקציב וב־1.1.95 ייכנס החוק לתוקפו. לרשות חברי הכנסת הרוצים בכך, עומדים ארבעה חודשים ללמוד את התקציב ומשמעויותיו.

גם אם ישקיעו את מרבית מעייניהם בלימוד החוק והבנת משמעויותיו, לא תשתווה בקיאותם לזו של פקידי האוצר. אך נוכח הצורך להיענות לאילוצים המתחייבים מתפקוד תקין של הממשלה מחד גיסא, והצורך בבקרה דמוקרטית של הכנסת מאידך גיסא – אי־אפשר לטעון, שפרק הזמן שמייעדת המערכת לתהליך החקיקה, איננו כמוצא ניסיון לאופטימיזציה ואיזון בין שני צרכים מתויבי המציאות, המתחרים ביניהם על פלח זמן קצר: רציפות פעילותה של הזרוע המבצעת – הממשלה – מצד אחד, ומתן אפשרות לזרוע המחוקקת – הכנסת – לבחון ולקיים בקרה על מהלכי הממשלה, מצד שני.

לפני ששופר ההליך, חזינו לא פעם בצורך לאשר תקציב ביניים, בגלל סחבת בתהליך הדיון בתקציב ואישורו. אין ספק, כי שיפור התהליך תרם להגדלת השפעתה של ועדת הכספים על יעדי התקציב, אם גם נשלטן בלבד.

למרות שההצבעה על חוק התקציב, מעצם טיבו ומשמעותו, כמוה כהצבעת אמון; על אף מכבש הלחץ של הקואליציה על חבריה לישר קו עם הממשלה, ועל אף לחץ הזמן – נוצרה בעקבות השיפור בתהליך הדיון בחקיקה מידה רבה יותר של איזון ואופטימיזציה, בין מגמותיה של הממשלה לבין דרישותיהם ומשאלותיהם של חברי הכנסת, אם ענייניות ואם פופוליזם.

מעשה שעטנז

באחת הקדנציות האחרונות, משנוכחו באוצר לדעת, כי השיפור שהתחולל בתהליך הקונסטיטוציוני מצמצם את מרחב השליטה של האוצר ופקידיו על התקציב ויעדיו – היינו, על פעילות הממשלה, מגמותיה ופריוריטות של משרדי הממשלה בתחומי אחריותם – התכנסו והביאו לעולם החקיקה מעשה שעטנז, הקרוי חוק יסודות התקציב. תחת חופתו הבלתי כשרה של חוק זה, הזווגו יחדיו עניינים שונים ומגוונים, הרחוקים זה מזה, כרחוק מזרח ממערב, רקחו באוצר מרקחת בלולה. הטעם האוצר והיחיד המאחד את רכיביה של המרקחת הוא ביטוי למגמותיהם הכמוסות והגלויות של אנשי האוצר – גם אלו שמקומן בחוק התקציב ולא נכללו בו, מחמת החשש באוצר מעינא בישא (היינו, מחשיפתן הממושכת לעיניים רבות בדיוני הממשלה והכנסת), וגם כאלו העומדות בסתירה של ממש לחוקים אחרים.

שלא כחוק התקציב, העומד לעיונם של חברי הכנסת פרק זמן סביר, מוגש חוק יסודות התקציב לאישור הכנסת בשלהי שנת התקציב, ממש עם צאתה לפגרה. חברי הכנסת המותשים מדיוני התקציב, מקבלים חבילת עניינים שונים ומשונים, הכרוכים בכריכה אחת, בבחינת כזה ראה וקדש, הכל או לא כלום, ואין צורך לשוב ולתאר את לחץ מכבש הקואליציה ולחץ הזמן.

אילו היו הנושאים הצרורים בחוק יסודות התקציב מוגשים לכנסת בתהליך חקיקה תקין, היתה ניתנת לחברי הכנסת האפשרות לקבוע את עמדתם בכל עניין לגופו. משנכרכו כל העניינים בצרור אחד, נשללת מחברי הכנסת לא רק חירות ההצבעה על פי השקפותיהם, אלא עצם היכולת לקבוע עמדה כלפי חוק, אשר חלקים מתוכו מקובלים עליהם וחלקים אינם מקובלים, ואין הם חופשים למיין ולהפריד בין הרצוי לדחוי.

מטבע ריקה מתוכן

גם משרד המשפטים וגם ועדת חוקה, חוק ומשפט משתבחים בהצלחותיהם להוסיף נדבכים של חוקה לספר החוקים, ולשבץ את ישראל במשפחת המדינות הנאורות. דא עקא, גם משרד המשפטים וגם ועדת החוקה, רואים בחירותו המשפטית של האדם ובגידור תחומי סמכויותיהם של רשויות השלטון, חזות הכל. גם משרד המשפטים וגם ועדת החוקה, אינם מגלים רגישות רבה לזיקה ולתלות שבין חירותו המשפטית של האדם לבין חירותו מעקה כלכלית, בבחינת "לכל שמורה הזכות לישון מתחת לגשר". "כלבי השמירה" החוקתיים בשתי המערכות המופקדות על מערכת החקיקה, לא גילו ערנות ורגישות יתרות לעובדה, שחירותו המשפטית של האדם הופכת להיות מטבע לשון ריקה מתוכן, אם אין איזון, תמיכה וזיקת גומלין בין חירות קונסטיטוציונית לחירות מעוול כלכלי. ואם זה נגרם על־ידי השלטון, על אחת כמה וכמה.

תקציב המדינה איננו מסמך חשבונאי גרידא. הוא מציב, אלה מול אלה, את כלל המקורות ששואבת המדינה מאזרחיה מול כלל השימושים. ככזה, הוא מכשיר חברתי, האמור להשלים בתפיסה כוללת, משפטית וכלכלית כאחת, את מעמדם של בני האדם בחברה.

אם תהליך קונסטיטוציוני מסודר של דיון בחוק התקציב, נועד לשרת תפיסה כזאת, בא חוק יסודות התקציב לסכל אותה. זאת ועוד, לא מכבר ציווה בג"ץ על חברי הכנסת לשוב וללמוד כהלכה את המלצות ועדת הכנסת, קודם להסרת חסינותו של חבר כנסת. מסופקני אם ניתנת לחברי הכנסת שהות מספקת לנהוג כך בחוק יסודות התקציב, העשוי להכיל נושאים שאינם נופלים במשמעותם המשפטית והחברתית מהסרת חסינותו של חבר כנסת, וספק אם יש מניין חברי כנסת, המכירים את החוק כראוי.

חוק יסודות התקציב הוא פרי מעשה הטלאה חפוז, ארג גס שכולו טלאים, שנועד לכסות ערוותן של מגמות חברתיות בדרך שאינה ראויה למשטר דמוקרטי תקין. זהו שרץ שהוכנס להיכל החקיקה, שיש למעלה מק"ן טעמים להרחיקו, וכל המקדים הרי זה משובח.

משליכים עצמות

מאז נבחר חיים רמון לתפקיד מזכ"ל ההסתדרות, מתנהלים דיונים עם האיגודים המקצועיים הפלסטינים על חתימת הסכם לשיתוף פעולה. סך כל הכספים שגבתה מהם ההסתדרות מאז 67, בשיעור אחוז אחד מהשכר, מגיע לכ־120 מיליון שקל. בהסתדרות מוכנים להכיר רק בימים שאחרי אוסלו, ולהעביר כ־3 מיליון שקל. מבחינת הפלסטינים מדובר לכל היותר, בזריקת עצם

אבשלום קווה

נציגי ההסתדרות והאיגודים המקצועיים הפלסטיניים מקיימים זה מספר חודשים דיאלוג אינטנסיבי, לקראת חתימה על הסכם לשיתוף פעולה. מאז תפס חיים רמון את כס המזכ"ל, זורזו הדיונים, בניגוד להססנותו של המזכ"ל לשעבר, חיים הברפלד, אשר הוזהר לפני הבחירות להסתדרות על־ידי יועציו, כי קידום הדיונים עם הפלסטינים עלול לעלות לו ביוקר ביום הדין של הקלפי. האמנה אליה חותרים שני הצדדים, ההסתדרות והאיגודים המקצועיים, על פי הסעיפים המתגבשים, איננה הסכם בין שני ארגוני עובדים: זהו הסכם פוליטי במהותו.

ביום שני האחרון, התקיימה שורה של מפגשים בין משלחת הסתדרותית, בראשות יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, עמיר פרץ, לבין ראשי האיגודים בגדה וברצועה, שאהר סעד וראסם אל־ביארי. המפגש נפתח באקורד צורם: בעקבות הרצח ברמלה של שני עובדים ישראלים, דרש פרץ מראשי הארגונים לפעול ולסייע במניעת יציאתם וכניסתם של עובדים מחבלים לתחומי הקו הירוק. זו היתה יכולה להיות דרישה לגיטימית למדי, לו עמדו מול פרץ נציגים של עובדים שאינם מושפלים במחסומים של צה"ל, ואשר יש בידם אחיזה מנגנונית כלשהי.

לאיגודים המקצועיים הפלסטינים תפקיד מכריע בפיוס האפשרי בין שתי היישויות הלאומיות, הישראלית והפלסטינית. השלום ייכון, אם ייכון, בין ציבורים שונים, בעיקר עובדים, ולא רק בין אנשי הבלייורים. להסתדרות אינטרס מובהק לסייע לאיגודים המקצועיים הפלסטינים, הנמצאים בתחילת הדרך. בלימת העבודה הזולה, העלאת רמת החיים של העובד הפלסטיני והבטחת עתידו, יועילו להורדת המתח בין שתי היישויות ולהסרת האיום על פרנסת העובד הישראלי ועל רמת חייו.

לפני מספר שבועות, החלו האיגודים בגדה וברצועה לשתף פעולה. פדרציית האיגודים המקצועיים בגדה המערבית, מאורגנת יותר ממקבילתה ברצועת עזה. לאיגודים ברצועה מבנה משרדים מכובד למדי, שעבר באחרונה שיפוצים בעזרת כספי נורווגי. אולם אין במשרדים אלה, המקרינים רצינות, כדי לכסות על החור הגדול כל כך בתקציב, עד שראשי הארגונים מתקשים לממן את הוצאות הנסיעה שלהם.

כסף שנוכה לא יוחזר

המחלוקת העיקרית והעקרונית, המונעת בשלב זה גיבוש אמנה לשיתוף פעולה, נעוצה בחשבון ההיסטורי של מס הארגון, אשר ניגבה מהעובדים הפלסטינים מאז 67. על פי חישובים שונים, סך הכספים שגבתה ההסתדרות, בשיעור אחוז אחד מהשכר, מגיע לכ־120 מיליון שקל. על פי פרץ, בדברי הסיכום שלו ביום שני האחרון, ההסתדרות איננה מוכנה להתחשבן כלל על התקופה שלפני חתימת הסכם אוסלו, בספטמבר '93. ההסתדרות מוכנה להעביר לאיגודים כ־3 מיליון שקל, כדי לאפשר להם להתקיים ולהתחיל בבניית המוסדות. אך סכום זה הוא בגדר סיוע/תרומה/נדבה/זריקת עצם, כאשר התנאי הוא שבין סכום זה, שיינתן עד לסוף השנה, לבין מס הארגון אין ולא כלום, והוא אף לא ייקרא בשם זה. זהו אחד התנאים הבסיסיים, והאולטימטיביים, שמציבה ההסתדרות בדרך לחתימה על האמנה.

נציגי ההסתדרות טוענים, כי העובדים הפלסטינים המאורגנים זכו במרוצת שנות הכיבוש לאותה הגנה מקצועית לה זכו העובדים הישראלים, ולפיכך, לדרישה להעביר את עשרות המיליונים אין כל בסיס, לא ענייני ולא מוסרי. עוד טוענים אנשי ההסתדרות, כי מס הארגון בטל בשישים לעומת ניכויי הביטוח הלאומי, שעבורם זכה העובד לפיצוי מזערי, אם בכלל. על כך, לדבריהם, צריך להיות הקרב המרכזי ולא על מס הארגון. עתה – לאחר שחוק ביטוח בריאות ממלכתי נמצא בצנרת היישום, ועדיין לא נראה באופק חוק מס הארגון – נראה שהמחלוקת הנוכחית על חשבונות העבר עלולה להיתקל בתסבוכת ההווה ובסימן השאלה הקיומי הרובץ על ההסתדרות עצמה ועל האיגודים המקצועיים החוסים בכנפיה. תהיה לכך השפעה על המשך קיומם, ובשלב מאוחר יותר, אף על מרכזיותם של האיגודים המקצועיים הפלסטיניים.

קרב היציאה לדרך

בשלב זה, כאשר ישראל ממשיכה להערים קשיים על קיום המוסדות האוטונומיים של הפלסטינים, נדחק מקומם של האיגודים אל השוליים. אמנם יו"ר אש"ף, יאסר ערפאת, מעורב במגעים ובמהלכים, אך האיגודים הם עדיין נטע זר ברשות החדשה. ערפאת דיבר, בפגישה ביום שני, על מימוש "שלום האמיצים" גם בערוץ זה, אך אין בכך כדי לשנות את התמונה העגומה, בה האיגודים הפלסטיניים עוסקים בקרב היציאה לדרך. להסתדרות תפקיד מרכזי בשעות קריטיות אלו, לפחות במימון התשתיות האלמנטריות של איגוד מקצועי, על תאיו השונים, ובשלב מאוחר יותר, אף בהקמת מנגנון גבייה משלו.

בפגישה בעזה סוכם על הקמת שתי ועדות משותפות, ועדת ניסוח וועדה משפטית. תפקיד האחרונה לנכש את נושא מס הארגון ושל הראשונה לנסח את האמנה עליהם יחתמו, ככל הנראה, ערפאת והמזכ"ל רמון – אחרי עונת החגים, ולאחר שתיושב המחלוקת סביב מס הארגון והחוב ההיסטורי שחייבת ההסתדרות לעובדים הפלסטינים, על פי התפיסה של ראשי האיגודים המקצועיים ואחרים.

המפגש השבוע (צילום: חנוך גרייניצר/ישראל סאן)

"הכיבוש נושא באחריות לפגיעה במצב הכלכלי של הפלסטינים", אומר אל־ביארי, "הדיאלוג בינינו לבין ההסתדרות מתקיים, כאשר התנאים הכלכליים שלנו מחמירים". האבטלה ברצועה מגיעה לכ־50 אחוז, והתשתיות הרעועות כמעט לחלוטין. ישראל מנעה, מחשש לתחרות, הקמת מפעלים ותעשייה של ממש, ולדברי פרץ בפני היו"ר ערפאת, "אנחנו רוצים לקדם את האמנה ולעשות מאמץ, תוך דילוג על אירועים פוליטיים". ניתן אולי לדלג על אירועים מיידיים, אך האם ניתן למתוק במחי יד שנים של דיכוי, קיפוח ואפליה? והאם ההסתדרות, בהיותה חלק אינטגרלי מהשלטון, איננה נושאת באחריות לכך, גם אם היא נמצאת בשעותיה האחרונות? הבוטלר מיהר להוציא ביום שני הודעת גינוי בשם סיעת העבודה, על הסכמה המסתמנת בדבר העברת הכספים. בדברי התגובה נאמר: כיצד יכולה ההסתדרות להעביר כספים כאשר קופתה במצב כה קשה? ממש כך.

קדחת קיץ

סקר דעת קהל, שקבע כי רק אחוזים בודדים מפרידים בין רבין לנתניהו במירוץ לראשות הממשלה לו נערכו הבחירות היום, יצר קדחת בחירות טרם זמנה במפלגת העבודה ■ היו שמיהרו להכריז כי זה הזמן לתגבר את השורות ולצאת למלחמה, אבל מנגד, טוענים בכירים כמו צור, זווילי וביילין, שהממשלה נמצאת בקו עלייה, וכי אסור לגשת דווקא עכשיו לבחירות, שיקטעו את תהליך השלום

יהודה צור

ראש הממשלה היה השבוע חד־משמעי, כאשר הטיל שוב את כל כובד סמכותו ואמר לחברי סיעתו בכנסת, שהוא דוחה בתוקף כל רעיון של הקדמת הבחירות. הקדנציה תימשך עד תומה, אמר, למרות רצונם של כמה מבכירי העבודה.

הכל התחיל בסקר דעת הקהל שפורסם לפני שבוע, הקובע שרק אחוזים בודדים מפרידים בין רבין לנתניהו כמועמדים לראשות הממשלה, לו נערכו הבחירות היום. הפרסום הספיק כדי לדרבן כמה מסוסי הקרבות הוותיקים במפלגת העבודה, לנסות את מזלם ולקדם מעט את הכלים על שולחן השחמט. היו שהחלו לאותת לאמצעי התקשורת, שבני חסותם – או, מוטב לומר, בעלי חסותם – מעוניינים לעמוד בראש מטה הבחירות של המפלגה, אם וכאשר יוקם, ויפה שעה אחת קודם. הכל כמובן, למען המפלגה, השרויה באחד ממשבריה הקשים, ציינו גורמים במפלגת העבודה.

אבל אחרים, כמו ח"כ רענן כהן, טוענים שלא הכל נובע משיקולים של טובת הכלל. כהן פנה השבוע לרבין, וביקש שיפעל נגד כל אותן יוזמות להקדמת הבחירות, שבאים, לדבריו, מתוך שיקולים לא ענייניים.

צריך פשוט להסביר

שר השיכון, בנימין בן אליעזר, הנחשב לאחד המועמדים הפוטנציאליים לעמוד בראש מטה הבחירות, לאור הישגיו בבחירות הקודמות, הצהיר מייד שיקבל את הכרעת התנועה, אך הדגיש שיש להיערך לקראת האפשרות שהבחירות יוקדמו, או שבסוף 1995 ייערך משאל עם. בן אליעזר הוסיף, שיש להכין את שלד הכוחות, כולל מפקד חברים.

גם השר משה שחל מיהר לציין שיש צורך במטה בחירות. הוא נפגש עם ראש הממשלה והציע לו תוכנית לשיקום מהיר של המפלגה, תוך דילוג על שלב המפקד, והציע להשתית את המפלגה לא על הבסיס המסורתי של סניפים, אלא על 5,000 אזורי קלפיות לבחירות לכנסת. זה יהווה, לדבריו, בסיס טוב, שיאפשר הכנה נאותה לבחירות.

שני אלה אינם היחידים שהוזכרו השבוע כמועמדים פוטנציאליים לעמוד בראש מטה־על, שיוביל את המפלגה לקראת הניצחון בבחירות, אם אלה יוקדמו. גם שר הבריאות החדש, אפרים סנה, יכול היה לשמוע את שמו בין המועמדים לרכז את מטה ההסברה. סנה עצמו הציע, עוד לפני כמה חודשים, להקים מטה של שרים וחברי כנסת, לא כדי להכין את המפלגה לבחירות, אלא כדי לשקמה עכשיו.

בתגובה לשמועות על מועמדותו, אמר סנה שאיש לא פנה אליו, וכי הוא סבור שלפני שעוסקים בשיבוצים, יש לעסוק בשיפוצים. יש לפתוח סניפים, אמר, וחברים מרכזיים במפלגה צריכים להיפגש עם חברי הסניפים. אין שום קושי להסביר את פעולות הממשלה, אמר, שכן הן מבורכות ורבות הישגים.

שמועות של קיץ

שר החקלאות יעקב צור, לעומת זאת, קיבל את הדיבורים על הקדמת הבחירות ברגשות מעורבים. בכל הרצינות טען, שמקור השמועות הוא, ככל הנראה, שיעמום שהוא תולדה של פרפורי קיץ. מדובר בהערכה משוללת היגיון, טען, ללא שום קשר לעובדות הבסיסיות.

צור טוען, ששנת 95' תהיה שנת מבחן לתהליך השלום, תחילת מימוש ההסכם עם הפלסטינים והעמקת תהליך השלום הכולל עם סוריה. לכן, אין הוא מבין איך רוצים דווקא עכשיו, להפסיק הכל ולעסוק בהקדמת הבחירות, בגלל סקר אחד שפורסם בעיתונות. "אז מה, יש סקר ויהיה עוד סקר. זו אינה סיבה לפגוע בתהליך השלום, כי ברור שאם נחליט על עריכת בחירות מוקדמות, תדרוש האופוזיציה – בהיגיון רב – שנפסיק את תהליך השלום. ועצירת התהליך משוללת כל היגיון, לפחות מצידנו".

מה שצריך לעשות, הוא מוסיף, זה לעסוק בניתוח מצב המפלגה בהסתדרות. לא ייתכן שאלה שינהיגו את מפלגת העבודה, שספגה תבוסה בהסתדרות, יהיו אותם אנשים שעמדו בראשה בבחירות האחרונות והיו מועמדיה. כל הדיבורים על שיקום המפלגה ופתיחת הסניפים הם יפים ואולי רצויים, אך אולי אינם יעילים בנסיבות הקיימות, של תקשורת המונית, טלוויזיה, כבלים וחדשות כל העת.

"המבחן הקרוב", אומר צור, "לא יהיה של המפלגה, אלא של הממשלה. מטה הבחירות הוא מטה ההסברה של הממשלה. היא זו שתצטרך להסביר את עצמה ולנהל את הקרב הבא, כדי להיבחר מחדש". אין לו ספק, שראש הממשלה יהיה מועמד לכהונה זו גם בבחירות הבאות, ולהערכתו, לא רק מפלגת העבודה, אלא גם מפלגות נוספות יתייצבו מאחוריו.

לא להרים את הכפפה

גם מזכיר מפלגת העבודה, נסים זווילי, סבור שאין שחר לדיבורים על הקדמת הבחירות. פעולה בכיוון זו אינה רצויה למפלגת העבודה, הוא אומר, ואין שום סיכוי שמפלגת העבודה ביוזמתה תרצה בהקדמת הבחירות. "בפרק זמן קצר עשינו הרבה מאוד", הוא אומר, "אולם הזמן קצר מכדי לממש את כל ההתחלות. אנחנו זקוקים לכל ארבע השנים, גם אם ש"ס לא תהיה בקואליציה, למרות שנעשה הכל כדי לקרבה, ונצטרך להמשיך להתבסס על 61 ח"כים".

טועים השרים שחל ובן אליעזר, אומר זווילי, המדברים על הקדמת הבחירות כבר בשלב זה. הרי ברגע שהולכים לבחירות, ברור שהתהליך המדיני ייעצר. טעות גדולה היא להכניס את מפלגת העבודה למערבולת של התמודדות ובחירות פנימיות דווקא עכשיו, כשהיא מתחילה להתאושש.

סגן השר יוסי ביילין, הנושא בין היתר בתואר דוקטור למדעי המדינה, אמר השבוע לחברי חוג משוב, שכל מי שבקי במקצוע הזה יודע היטב, שכמעט בכל המקרים, גם בארץ וגם בחו"ל, ממשלה אינה מגיעה לשיאה במחצית הראשונה של הקדנציה. אם ייערכו הבחירות במועדן החוקי, אמר, אין ספק שהממשלה תוכל לנצח, כי אז יבואו למימוש כל הישגיה האמיתיים.

אפשר אולי להסכים עם חלק מבכירי מפלגת העבודה, האומרים שלפחות בשלב זה אין ההנהגה הבכירה של העבודה ומי שעומד בראשה מתכוונים לשחק במגרשה של האופוזיציה, בדיוק כאשר זאת חושבת שהיא נמצאת בסימן עלייה. הדבר האחרון שצריך לעשות טקטיקן מעולה, אמרו שרים בעבודה, הוא להרים את הכפפה כאשר התנאים נגדך. השר צור אומר למשל, שאם האופוזיציה רוצה בחירות עכשיו, זו דווקא סיבה לא להיענות לרצונה, אלא להמתין שייווצרו התנאים, שיאפשרו למפלגת העבודה לצאת כשידה על העליונה.

שיקום מהיר של המפלגה. משה שחל

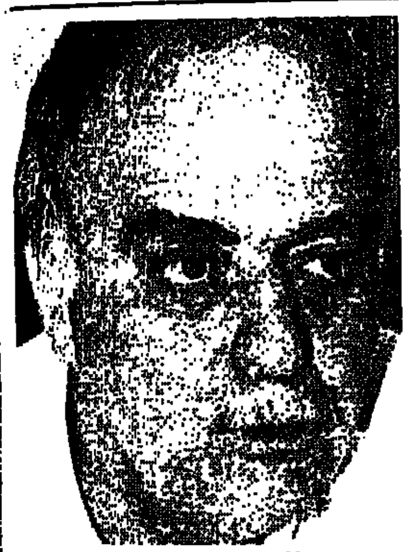

הערכה משוללת היגיון. יעקב צור

ליאון צ'ימבלרו ומלחמתו במחנכים

גם לאחר שבית המשפט זיכה את ליאון צ'ימבלרו על שסירב לשלוח את ילדיו לבית הספר משום שאלה שובצו למסגרות החינוך המיוחד שלא כדין – ימשיכו ילדי המשפחה להיעדר מבית הספר, וישבתו יחד עם אביהם מול משרד החינוך, במחאה על המשך הטיפול הכושל בעניינם ■ זרקור על החינוך המיוחד בישראל

נעמי ריפתין

בתחילת שנת הלימודים הקודמת, כשלמעלה ממיליון תלמידים הלכו לבית הספר, נשארו שלושת ילדיו של ליאון צ'ימבלרו מנשר בבית. בכך ביטא האב את מחאתו נגד מערכת החינוך, שהפנתה את ילדיו ללמוד במסגרות החינוך המיוחד, בניגוד לחוקים ולתקנות של משרד החינוך. האב נתבע על הפרת חוק חינוך חובה.

לאחר דיונים שנמשכו כתשעה חודשים, בבית המשפט לעניינים מקומיים בקרית־ביאליק, זוכה האב מכל אשמה.

בפסק הדין שניתן על־ידי השופט אלטר ביוני 94', נכתב, בין השאר: "מהדברים שנשמעו בתיק זה, וכן ממסמכים שהוצגו, עולה תמונה עגומה ורצופת מחדלים, באשר לתפקוד מערכת החינוך של הרשות המקומית". גם בפתיחת שנת הלימודים הנוכחית, נראה שילדיו של צ'ימבלרו לא יצטרפו לשאר ילדי ישראל על ספסל הלימודים, וישבתו עם אביהם מול משרד החינוך, במחאה על המשך הטיפול הכושל בעניינם.

עבירה על החוק

מירה אליעזר, רכזת פניות הורים בארגון ה.ל.ה (ארגון ציבורי למען החינוך בשכונות ובעיירות הפיתוח), מלווה את המקרה של משפחת צ'ימבלרו, ומציגה תמונה עגומה של טיפול כושל ועבירה על החוק. לדבריה, אחד משלושת ילדי צ'ימבלרו הועבר מהחינוך המיוחד לחינוך הרגיל, לאחר מחאות של האב, ללא כל החלטה של ועדת השמה. וועדות אלה מורכבות מאנשי מקצוע וצריכות להחליט על שיבוצו של כל ילד. ילד שני למד בכיתה מקדמת, שהיא כיתה מיוחדת בבית ספר רגיל, ואילו השלישי הושם במסגרת החינוך המיוחד. לדברי אליעזר, מסתבר שהילד שהושם בחינוך המיוחד אובחן בפעם הראשונה עוד בגן הילדים, על סמך דו"ח של גננת, כטעון טיפול מיוחד. אבחנה זו אינה מקצועית ומנוגדת לחוק, על פיו האבחון צריך להיעשות על־ידי פסיכולוג חינוכי מומחה. גם האבחון החוזר, שנעשה בבית הספר, היה בניגוד לחוק, משום שהסתבר לארגון ה.ל.ה, לאחר בדיקה, שהילד אובחן על־ידי פסיכולוגית, שלא היתה פסיכולוגית חינוכית מומחית, כפי שנדרש על פי החוק.

במשך חמש השנים שהילד היה בחינוך המיוחד, דרש האב לקבל את תוכנית הלימודים שלו. הזכות הזו קבועה בחוק החינוך המיוחד מ־1987, אבל למרות זאת, לא קיבל את התוכנית. לדברי מירה אליעזר, כשהגיע הילד לכיתה ה', עדיין היה ברמה של תלמיד בכיתה א'. עבירה נוספת על החוק היתה בכך, שלא התכנסה ועדה לדיון בעניינו של הילד כל שלוש שנים, כנדרש.

זיכוי חד משמעי

האב ייצג את עצמו במשך תשעת חודשי המשפט. הוא תיחקר את הנוגעים בדבר ממערכת החינוך בנשר, וזוכה באופן חד־משמעי. במהלך המשפט התברר, לדברי מירה אליעזר, שלא נעשתה שום תוכנית מיוחדת לבן ולא ניתנו לו כלים להתקדם. לגבי הילד השני, שהושם בכיתה מקדמת, התברר באבחון פרטי, שעליו להיות בחינוך הרגיל.

ליאון צ'ימבלרו, שיצא למאבק בלתי מתפשר למען ילדיו, טוען שגם לאחר שיצא זכאי במשפט, בו תבע אותו משרד החינוך על הפרת חוק חינוך חובה, העוול כלפיהם נמשך. לדבריו, ילדיו הפסידו חומר רב שלא באשמתם, בגלל מחדל חמור של מערכת החינוך, ולכן מערכת החינוך חייבת לדאוג להם. צ'ימבלרו דורש, שיינתנו לילדים מורים פרטיים, שיקדמו אותם, בכדי שיוכלו להשתלב בחינוך הרגיל. מנהל מחוז חיפה, אהרון זכרה, היקצה לשלושת ילדיו של צ'ימבלרו מורה פרטית לשלושה שבועות בחודש יולי – עזרה שהיא לעג לרש, בהתחשב בעובדות. האב דורש – בנוסף להצמדת מורות מוסמכות לילדים, עד שידביקו את הפער – גם הקמת ועדת חקירה, שתבדוק את כל המחדלים של מערכת החינוך, מהם נפגעה משפחתו.

של מי האחריות?

האב שלח מכתבים על גבי מכתבים בנושא. לדברי מירה אליעזר, התשובה שקיבל ממשרד החינוך היתה, ש"העניין טופל בצורה מקפת, ואנחנו לא רואים שום מקום להתערבות". המפקחת על החינוך המיוחד במחוז חיפה סירבה להתייחס לנושא הספציפי, ואילו הפסיכולוגית של המחוז ומנהלת בית הספר בנשר הפנו אותי לדובר משרד החינוך. בלשכת הדובר נאמר לי להסתפק בתשובתו של מנהל מחוז חיפה במשרד החינוך, שאמר שילדי צ'ימבלרו משובצים בכיתות לפי החלטות ועדת ההשמה, הילדים קיבלו סיוע בקיץ, וימשיכו לקבל אותו גם להבא.

מנהל מחלקת החינוך בנשר, משה לאופר, טען שמדובר בנושא רגיש, שאין לדון בו בתקשורת. מערכת החינוך של נשר, הוא אומר, היא מערכת מצוינת – טענה הטעונה בדיקה, לאור המקרה של צ'ימבלרו. גם עמיקם דרייב, ממלא מקומו של ראש האגף לחינוך מיוחד, היה מלא תשבחות למערכת.

המקרה הפרטי של משפחת צ'ימבלרו מעלה שאלות כואבות על הטיפול בפרט ועל לקיחת האחריות, כשהמערכת לא רק מתחמקת מהאחריות למחדל, אלא גם ממשיכה להלל את עצמה. מסתבר, לפי נתונים המגיעים בה.ל.ה, שמתוך 1,000 פניות שהיו אליהם, מצד הורים שילדיהם הושמו בחינוך המיוחד, 92 אחוז לא היו מוצדקות. נתון נוסף שהתברר הוא, ש־90 אחוז מתוך המופנים לחינוך המיוחד הם ילדי שכונות מצוקה ועיירות הפיתוח.

לא ברור מה יהיה על ילדיו של צ'ימבלרו בשנת הלימודים הזאת, אבל מה שברור מעל לכל ספק הוא, שהמקרה הזה מצדיק הפניית זרקור לבעיית החינוך המיוחד ולטיפולה של מערכת החינוך בנושא.

אור בקצה האלימות

אם הוכחות טהורות? איש האיי.אר.אי בבלפסט (צילום: איי.פי)

התלהבות שליוותה את הודעת המחתרת האירית על הפסקת מעשי הטרור ופנייה לתהליך הדמוקרטי, התחלפה די מהר בחששות. בעיקר, משום שהארגון, המדבר על "הפסקה מוחלטת של המבצעים הצבאיים", לא מזכיר את אלמנט הזמן, ולא מדבר על סיום האלימות לתמיד, אלא על הפסקת אש זמנית

דפנה ורדי, בריטניה

עשרים וחמש שנים לאחר שהחלה מערכת הטרור של האיי.אר.אי בכל רחבי בריטניה, יצאה הנהגת הארגון השבוע בהודעה דרמטית, על הפסקת המבצעים הצבאיים ופנייה לתהליך הדמוקרטי. ההודעה התקבלה בהתלהבות רבה בין הקתולים בצפון אירלנד, ברפובליקה האירית ובארצות־הברית, אך בהסתייגות מסויימת בקרב ממשלת בריטניה והציבור הפרוטסטנטי בצפון אירלנד. לראשונה מאז חתמו ראשי ממשלות בריטניה ואירלנד על הצהרת רחוב דאונינג, בחודש דצמבר האחרון, נראו השבוע בקיעים בקו האחיד בו נקטו השתיים לכל אורך הדרך, בכל הנוגע לדרישות האיי.אר.אי.

בהודעה הרשמית שהוציא הארגון ביום רביעי בבוקר, מדובר על "הפסקה מוחלטת של המבצעים הצבאיים". אין בה כל התייחסות לאלמנט הזמן, דבר שעורר מייד חששות בלונדון באשר לכוונותיו האמיתיות של הארגון. שכן, מזה זמן היו שמועות על כך שצפויה הודעה מסוג זה, אשר תאפשר לשין־פיין, הזרוע הפוליטית של האיי.אר.אי, להצטרף לשיחות המתוכננות על עתיד צפון אירלנד. התקווה היתה, שההודעה של האיי.אר.אי תהיה בהתאם לדרישה שהועלתה בהצהרת דאונינג סטריט. אולם ההודעה שהתפרסמה ביום רביעי לא בדיוק תאמה את הדרישה, שכן בהצהרה דובר על סיום האלימות לתמיד, ולא על הפסקת אש זמנית, כתנאי להצטרפות השין־פיין לשיחות. ומהצהרת האיי.אר.אי לא לגמרי ברור, לאיזו אפשרות מהשתיים מתכוון הארגון, למרות העובדה שההתייחסות למאבק המזוין בהודעה היא בזמן עבר.

מעבר לזה, אם היו ציפיות לגינוי האלימות, היתה הודעת האיי.אר.אי רחוקה מגינוי. למעשה, לא דובר בה כלל על אלימות, אלא על "מבצעים צבאיים" ו"הצדעה לפעילים, המתנדבים, התומכים והאסירים הפוליטיים".

חוששים מעיסקה חשאית

היעדרם של אלמנטים אלה מהודעת האיי.אר.אי, פעל להגברת חרדותיהם של הפרוטסטנטים בצפון אירלנד, אשר עוד לפני שפורסמה ההודעה טענו, שהם חוששים שנעשתה עיסקה חשאית מאחורי גבם, במטרה להשיג את הפסקת האלימות מצד האיי.אר.אי ובניסיון להביא לשילוב שין־פיין בשיחות. הטון המנצח בו השתמש נשיא שין־פיין, ג'רי אדמס, כאשר דיבר על ההחלטה להפסיק את "המבצעים הצבאיים", תרם גם הוא לחששות הפרוטסטנטים. העובדה שראש ממשלת בריטניה, ג'ון מייג'ור, חזר שוב ושוב על התחייבותו שלא לעשות דבר לשינוי המעמד החוקתי של צפון אירלנד, ללא הסכמתם של רוב תושבי האיזור, לא הספיקה כדי להרגיע את החששות.

היוניוניסטים מודעים לעובדה, שמייג'ור סיכן הרבה מבחינה פוליטית, כאשר החליט להגביר את המגעים עם ממשלת הרפובליקה האירית ולצאת בהצהרה המשותפת, בתקווה להביא לפתיחת שיחות שישימו קץ לאלימות באיזור. רבים מהם מאמינים, שכדי להבטיח את הצלחתו של ההימור שלקח מייג'ור, הוא מוכן לפגוע במעמדם.

למעשה, מייג'ור מצא את עצמו השבוע במצב חדש, מבחינה פוליטית פנימית. הוא נהנה מגיבוי מלא מצד האופוזיציה, אשר מנהיגה, טוני בלייר, הבהיר כי הוא מתייחס אל הצהרת האיי.אר.אי בצורה דומה לזו של מייג'ור, ואף הצטרף לקריאה להבהיר את אלמנט הזמן. אלה המתנגדים הפעם למדיניותו של מייג'ור הם באגף הימני של מפלגתו, וכן חברי הפרלמנט היוניוניסטים, אשר רובם תומכים בדרך כלל במדיניותו.

ברפובליקה האירית קידם ראש הממשלה, אלברט ריינולדס, בברכה את הודעת האיי.אר.אי, והבהיר שהוא מאמין שכוונת הארגון היא אכן, להפסקה מוחלטת של האלימות לתמיד, ולדעתו אין מקום לדרישות נוספות להבהרות. לדעת רבים, העובדה שעד כה שמרו שני ראשי הממשלות בקפדנות על קו אחיד בכל הנוגע לדרישות להפסקת האלימות, היוותה את אחד הגורמים החשובים, אשר דחפו את האיי.אר.אי לצאת בהצהרה הדרמטית. עכשיו, כאשר הארגון יראה שקו אחיד זה אינו נשמר יותר, לא תמהר הנהגתו להיענות לדרישותיה של ממשלת בריטניה. ריינולדס עצמו נמצא תחת לחצים פנימיים משלו, וחשוב לו מבחינה פוליטית לא להיראות כמי שמציג עמדה דומה לזו של היוניוניסטים, בזמן שבתוך הרפובליקה האירית התמיכה הציבורית היא בקו של הקתולים הרפובליקנים.

האינטרס של קלינטון

נשיא ארצות־הברית, ביל קלינטון, היה בין הראשונים אשר בירכו על הודעת האיי.אר.אי. הוא מיהר להתקשר אל ראשי ממשלות בריטניה ואירלנד ולהציע להם את עזרתו בכל דרך שתידרש. לקלינטון יש אינטרס משלו להראות מעורבות בהשגת ההצהרה ההיסטורית; שכן, מאז מערכת הבחירות שלו לנשיאות, הוא נמצא תחת לחץ כבד מצד השדולה האירית־אמריקאית, שהיא בעיקרה קתולית, לפעול בצורה נחרצת כדי להביא להסכם שלום על עתיד צפון אירלנד, ובעיקר, ללחוץ על ראש ממשלת בריטניה, ג'ון מייג'ור, שיגלה יותר היענות לדרישותיהם של הקתולים.

במהלך מערכת הבחירות, הבטיח קלינטון לשדולה האירית־אמריקאית שישלח לצפון אירלנד משלחת לבדיקת המצב בשטח, דבר שעורר מייד תגובה שלילית מצד בריטניה, שהבהירה שתראה בכך התערבות בענייניה הפנימיים. ממשלת בריטניה גם לא הסתירה את מורת רוחה מהחלטתו של קלינטון לפני חודשים אחדים, להיענות ללחצים מצד חברי קונגרס ולהעניק אשרת כניסה לארצות הברית לנשיא שין־פיין, ג'רי אדמס, בניגוד להמלצות מחלקת המדינה ואחרים. ההערכה היתה, שלא רק שקלינטון ניסה לרצות את השדולה האירית־אמריקאית, אלא הוא גם קיווה שאדמס ינצל את ביקורו בארצות־הברית כדי להגיב בחיוב על הצהרת דאונינג סטריט. אך המציאות טפחה על פניו, שכן אדמס ניצל את הביקור הקצר למסע תעמולה, מבלי שנתן למימשל האמריקאי כל סימן חיובי, אשר יסייע להם בעימות עם הבריטים בעניין זה.

עם זאת, קלינטון בהחלט ינסה לרשום לעצמו נקודות זכות באשר להצהרת איי.אר.אי, בעיקר לאור העובדה שלפני למעלה משבוע, כאשר ידידו הקרוב, חבר הקונגרס לשעבר ברוס מוריסון, ערך בצפון אירלנד ביקור שזכה לפרופיל גבוה במיוחד, הוא קיים שיחות ממושכות עם הנהגת שין־פיין, והיה מבין אלה שתרמו להשערות על הפסקת אש קרובה.

חבר הפרלמנט ג'ון היום, מהמפלגה הסוציאל־דמוקרטית, הנחשב לאחד האנשים שמילאו תפקיד מרכזי במגעים החשאיים עם שין־פיין, נתן גם הוא לאמריקאים קרדיט על חלקם בהשגת הפסקת האלימות, וקרא להם להפנות עכשיו את מאמציהם להגשת סיוע כלכלי לאיזור.

אין ספק, שלפוליטיקאים רבים יש אינטרס בהשגת תוצאות חיוביות בהמשך להצהרת האיי.אר.אי, וכל עוד תימשך הרגיעה, יעמדו כולם בתור כדי לקטוף את הפירות הפוליטיים. אך המקורבים לגורמים הפועלים באיזור הודו כבר אתמול, כי ההודעה על הפסקת האלימות – גם אם תלווה בהבהרות הנדרשות ותוכח כאמיתית – היא רק ההתחלה בדרך לפתרון הבעיה בצפון אירלנד, שהיא פרי שנים רבות של הגותה ומדיניות מוטעית.

תקופת רגיעה לניסיון

היוניוניסטים עומדים על כך, שיישארו חלק מבריטניה הגדולה, ושלא ייעשה כל ניסיון לשנות את מעמדו החוקתי של האיזור. כמי שמהווים רוב בצפון אירלנד, הם נהנו במשך שנים רבות מכוח כמעט אבסולוטי באיזור, בעיקר במהלך התקופה בה היה בצפון אירלנד שלטון עצמי. חלק ניכר מהמרירות בקרב האוכלוסיה הקתולית נובע מהעובדה, שבמשך תקופה ארוכה ננקטה נגדם אפליה ברורה בכל התחומים, ובעיקר בכל הנוגע לתעסוקה ושיכון. נסיונותיה של ממשלת בריטניה בשנים האחרונות, לפעול להחזרת האיזון, עדיין לא הביאו את התוצאות המקוות, ולאור נסיונם המר, ממשיכים הקתולים להיות חשדניים בכל מקרה שעולה הצעה לשלטון עצמי באיזור.

מרבית הציבור הקתולי בצפון אירלנד היה רוצה להיות חלק מאירלנד מאוחדת, כאשר הרוב היותר מתון מסכים לכך, שמטרה זו תושג רק בדרכים פוליטיות ובהסכמתם של הפרוטסטנטים, בעוד הקיצוניים מאמינים, שכל דרך כשרה להשגת המטרה. נשיא שין־פיין, ג'רי אדמס, הבהיר לאחרונה, כי מקובל עליו שאין לפעול לאיחוד שני חלקי אירלנד, כל עוד לא הושגה הסכמתם של מרבית תושבי האיזור; אך הוא דרש מממשלת בריטניה, שזו תפעיל את השפעתה על היוניוניסטים ותשכנע אותם לתת את הסכמתם. דרישה זו נדחתה בתוקף על־ידי הבריטים.

השלב הראשון בשיחות על עתיד צפון אירלנד יתרכז, קרוב לוודאי, בשורת תנאים שכל אחד מהצדדים יציג להשגת התקדמות, כאשר אחד הראשונים שבהם יהיה דמיליטריזציה של האיזור. יוניוניסטים הביעו אתמול חשש מכך, שלמרות ההודעה על הפסקת האלימות, עדיין לא נאמר דבר באשר לשאלה מה ייעשה בכמויות הנשק, התחמושת וחומרי החבלה, שהצטברו במחסני האיי.אר.אי. אדמס מצידו הבהיר, כי שיחות בעניין זה יכולות להיפתח רק כחלק ממשא ומתן כולל, על פירוק כל הגורמים באיזור מנשקם והוצאת הצבא הבריטי מצפון אירלנד.

לפני שיתחילו הצעדים לפתיחתן של השיחות, הבהיר ראש ממשלת בריטניה, ג'ון מייג'ור, כי תידרש תקופת רגיעה של שלושה חודשים, במטרה להוכיח את רציניות כוונותיו של האיי.אר.אי. בעניין זה אמר גם שר החוץ האירי, דיק ספרינג, כי הוא מאמין שדרושה עכשיו תקופת רגיעה, שתאפשר לכל הגורמים לחשב את הצעדים הבאים. אך לפני שתתחיל ספירת שלושת החודשים, ממשיכים הבריטים לדרוש הבהרות להצהרת איי.אר.אי, והימים הקרובים יוכיחו עד כמה מוכן כל אחד מהצדדים לגלות גמישות בעניין זה.

העורף האחורי

כולם נורא רוצים לשמוע מלה רעה מד"ר רון פונדק וד"ר יאיר הירשפלד, אדריכלי הסכם אוסלו, על זה שלא הזמינו אותם לאף אחת מחגיגות השנה להסכם. אבל השניים, בניסוח קורקטי לחלוטין, לא מספקים את הסחורה ■ "אני לא יוצא ממורמר, לא עשינו את זה כדי להיות בתקשורת, אלא מתוך מוטיבציה אמיתית לסייע בפתרון", אומר פונדק, והירשפלד מוכן להסגיר, ש"כל אחד רוצה כיבודים, וכל אחד רוצה לתרום. אנחנו בסך הכל בני אדם" ■ שנה אחרי, הם נזכרים במה שהיה, מדברים על מה שקורה, ומחזיקים בסטוק הפרטי תסריט אופטימי על מה שיהיה

אתי אברמוב

מעבר לכל, נדמה שרון פונדק, ד"ר בשבילכם, פשוט אוהב את השלווה הזאת - לרדת במכנסיים קצרים באמצע הבוקר ולשתות כוס מיץ תפוזים בבית הקפה השכונתי. בימים האחרונים דומה שהוא האיש המרואיין ביותר בישראל, אחרי בייגה שוחט כמובן, וכולם נורא רוצים לשמוע איזו מלה רעה, על זה שלא הזמינו אותו ואת שותפו, ד"ר יאיר הירשפלד, לסעודה זו או אחרת, לציון חגיגות השנה למה שטעם אולי תהיה מדינה פלסטינית.

פונדק, עם נימוס של ילד אירופי טיפוסי, מהסוג שהיית משוויץ בו לפני הדודה שבאה לבקר, מתחמק באלגנטיות: "אני לא יוצא ממורמר", הוא אומר, "לא עשינו את זה כדי להיות בתקשורת. זה נעשה מתוך מוטיבציה אמיתית לסייע בפתרון. יאיר ואני הלכנו בעצמנו וכיוונו את הדיאלוג. לא יצאנו בתור היסטוריונים, אלא כמי שמעורבים בתהליכים פוליטיים, באמצעות יוסי ביילין, סגן שר החוץ". מאוחר יותר הוא גם טורח להדגיש: "אני לא שייך לשום מחנה. אני לויאלי רק לעצמי ולמטרה שבחרתי. אני דורש עצמאות לעצמי".

לאחר חתימת הסכם אוסלו והנשיקות ההדדיות, התחיל המאבק על הקרדיט: שמעון פרס פרסם את "מזרח תיכון חדש", בו כתב, בין השאר: "עוזריו של אבו עלא הציעו לנציגים בלתי רשמיים של ישראל, ששהו באוסלו, סיוע כדי להתגבר על הקשיים במשא ומתן הרב־צדדי... בשנות פעילותי הציבורית למדתי, שלעולם אין לזלזל בהצעותיהם של אנשים שאינם ידועים דיים. יום יבוא ושמם עשוי להתפרסם ברבים". בהמשך אומר פרס: "ברגע שהמגעים עם אבו עלא החלו להניב פירות, ידעתי שהמו"מ בצינור הזה הוא רציני ומייד הכנסתי לתמונה את ראש הממשלה. מאז, שמרתי אותו בתמונת המגעים על כל פרטיה, ואת ההנחיות למשלחת הישראלית עיבדנו שנינו בעצה אחת".

יוסי ביילין פרסם את "ישראל: 40 פלוס", שתוכנו הוגדר כפרופיל פוליטי של החברה הישראלית, והקפיד להתייחס להסכם אוסלו תמיד בגוף רבים, בכל מה שנגע לאבות המייסדים. למרות שבמבוא לספר, בראיון המצוטט מ"ידיעות אחרונות", אומר לו המראיין רמי טל ש"זה לא סוד שאתה הוא מי שהתחיל את ערוץ אוסלו ב־92", וביילין לא מכחיש.

אבל מרדכי נסיהו, בספר "זמן השלום" אותו חיבר עם זיו תמיר ומאיר שטיגליץ, טורף את הקלפים וכותב על הכריכה מאחור: "האמת היא, שרבין הוביל את המהלך ההיסטורי הזה מההתחלה ועד הסוף".

פונדק: "יש תמונה היסטורית, שמי שחולק עליה מנותק מהנתונים, כמו נסיהו, שהגיע למסקנות מוטעות. פרס היה זה שהוביל את הפעילות והיה איתנו בקשר".

ואכן, דברים רבים שד"ר פונדק אומר נמצאים גם בספרו של פרס, כמו רעיון הקונפדרציה הירדנית־פלסטינית, או הדעה שערפאת הוא חד־פעמי מבחינת מנהיגות פלסטינית, לטוב ולרע.

[illegible]

למה פרס לא הביא את השלום כבר ב־87' בלונדון, עוד לפני האינתיפאדה?

גם בזמן הסכמי לונדון וגם עכשיו, היה מעל לפרס ראש ממשלה. פרס עצמו היה ראש ממשלה מאוד טוב, אבל כנראה, לא האיש הנכון בזמן הנכון, והטיימינג מאוד חשוב במקרים האלה. עכשיו יש לנו נוסחה שעובדת טוב בין פרס לרבין, ואני לא הייתי מחפש שינויים.

מה דעתך על מי שאומר שרבין פשוט רוצה להיכנס להיסטוריה ולזכות בפרס נובל לשלום?

זכותו של כל אדם לרצות לזכות, ואני חושב שבהחלט מגיע לרבין ולפרס לזכות. אהיה מאושר אם זה יקרה, כי אני מאוד מעריך אומץ לב פוליטי. כל מה שעשינו לא היה מתממש, אלמלא הגיבוי שנתנו לנו הפוליטיקאים, כי ההחלטה לחתום, היתה בסופו של דבר שלהם. אנחנו היינו המוליכים, אבל החשיבות ניתנת לזה שלוקח את ההחלטה המדינית. רבין מצידו היה יכול להמשיך את התהליך בלי להביא שלום, אבל הוא רואה הכל מהזווית של הביטחון, ושלום עבורו זה חלק מהביטחון.

למה אתה מצטנע? למה קשה לך להגיד שעשיתם את זה ודי?

אני לא. אני פשוט מכניס אותנו לפרופורציות.

אז איך אתה רואה את ההסכם היום, אחרי שנה?

בסך הכל, ההסכם מוכיח את עצמו כהסכם טוב מאוד, והדרך לבחון אותו היא לראות איפה היתה הביקורת הרבה ביותר. זו היתה דווקא בנושאים הבטחוניים, משום שבכל המו"מ לא היתה מעורבות של אנשי הביטחון שלנו. עם כל העימותים והפיגועים, שלדעתי ירדו מאוד מאז ההסכם, צריך לקחת בחשבון שאנחנו נמצאים בתחילת הדרך, ובאופן יחסי למה שאנשים ציפו, המצב הרבה יותר טוב.

או למה נדמה שזה לא ממש השלום המקווה עם הפלסטינים, שהאינתיפאדה כאילו לא נגמרה?

יש קריאה לא נכונה של המצב מצד הישראלים: אנחנו מסתכלים על הכל מנקודת המבט שלנו, וזו טעות. כשהרשות הפלסטינית לוקחת 20 ממנהיגי החמאס, אנחנו אומרים "לא, שירדפו אחרי הטרוריסטים". אבל בראייה ערבית, הגישה הישירה למוקדי הכוח הפוליטיים נחשבת הרבה יותר מרדוף אחרי טרוריסט זה או אחר. מבחינה פוליטית, תפיסתם של המנהיגים מראה על אומץ לב גדול יותר, וישראל לא צריכה לבטל את העובדה הזו.

בהתחלה שררה אופוריה, שהיתה במקום, אבל מוגזמת. דיברו על הסכם שלום, בעוד שזהו בסך הכל הסכם עקרונות להקמת אוטונומיה. מי שעשה מזה שלום היו העיתונאים, והם אלה שעכשיו מבטאים את האכזבה.

[illegible]

מהם הישגיו של ההסכם, מעבר למה שהאוויר מרגיש?

המו"מ עם הפלסטינים הכניס את ישראל למפה הפוליטית במזרח התיכון, לא כנטע זר אלא כחלק אינטגרלי. נפתחו לנו דלתות בכל העולם הערבי והמוסלמי, ובהחלט אפשר להגיד, שבלי הסכם אוסלו, לא היו שום מהלכים עם הירדנים.

למה השלום עם מצרים ב־77' לא השיג את אותו אפקט?

השלום עם מצרים, אליו הגענו ללא מעורבות פלסטינית, היה שלום חשוב, אבל שלום בערבון מוגבל, שלא פתר את בעיית השלום הכלל־אזורי. עזה מעולם לא היתה חלק אינטגרלי ממצרים; כדי לחצות את התעלה היו תושבי עזה צריכים להצטייד באישורים מיוחדים, אז ברור שגם ב־77' עזה היתה תקועה למצרים כעצם בגרון. בשמחה רבה היינו נותנים להם אותה כבר אז, אבל הם לא רצו ואנחנו נשארנו איתה, עם פיגועים ובלי שלום.

איפה עומד הסכם אוסלו מבחינת שטחים, יחסית לתכניות החלוקה השונות שהוצעו לפלסטינים מ־47' ואילך?

אבא אבן אמר, שהפלסטינים לא איבדו הזדמנות כדי לאבד הזדמנות. היום הם קיבלו פחות מתוכנית החלוקה של 47', אבל הם עברו סוף סוף ממדיניות של הכל־או־לא־כלום לפוליטיקה ריאליסטית. בפוליטיקה כזו, אתה בודק את הסיכויים והסיכונים ומגיע למסקנות רציונליות ולא רגשיות.

איך זה שהפלסטינים עשו שלום עם ישראל דווקא בתקופה בה עלה כוחם, בעקבות הצלחת האינתיפאדה?

ב־88', קצת אחרי שהתחילה האינתיפאדה, ערפאת הכיר בישראל בפעם הראשונה. האינתיפאדה דווקא נתנה לו כוח, כיוון שהיא מהווה ניצחון גדול ועממי נגד צבא כובש: כמו שהמצרים תפסו את מלחמת יום הכיפורים כניצחון צבאי גדול, לאחר המפלות שלהם לפני כן, ורק אז הם עשו איתנו שלום. בפסיכולוגיה הערבית, משמעות הניצחון היא שהם באים לשולחן המו"מ לא כצד מושפל, אלא מעמדת כוח.

למי ההסכם הועיל יותר, לנו או לפלסטינים?

כל הכוונה היתה, ששני הצדדים ינצחו, לא צד אחד. השטחים נלקחו לא לשם סיפוח, אלא כדי להחזירם ולהגיע להסדר. אל תשכחי שלא כבשנו אותם מהפלסטינים, אלא מהירדנים, ובגין היה מוכן להחזיר אותם כבר ב־67', תמורת שלום.

[illegible]

איך אתה מסביר שדווקא מנהיג שעל דגלו חקוק "שתי גדות לירדן" היה מוכן להחזיר שטחים?

אם אתה חי לפי אידיאולוגיה, אתה לא חי. בגין לא סיפח את הגדה המערבית, אפילו שהם חקקו אותה על דגלם. בזמנם, לא נכבשה אפילו הגדה האחת. בגין חתם על אוטונומיה לפלסטינים, שמדברת על הזכויות הלגיטימיות של העם הפלסטיני, וזה לא קשור לסיפוח. אחר כך הוא גם פינה התנחלויות בסיני. כשאתה מגיע להנהגה, אתה מבין שמה שמכתיב זה לא חלומות אלא מציאות, ובמישור הזה, בגין בהחלט נהג לפי הריאל־פוליטיק.

מעם רבין היה מתחושש והולך בעצמו, היום הוא שולח אנשים אחרים. האם אנשי "הערוץ האחורי", כמו שמגדיר זאת ד"ר יאיר הירשפלד, מחליפים את המגעים הישירים והלא רשמיים?

בהסכם אוסלו פעלנו בתחום האפור של הפוליטיקה מחוץ לפוליטיקה, בוודאי לא כהיסטוריונים. מדינות ממשיכות לטפל בעניינים דומים באותם כלים שפעלו בעבר. כמו בהסכם עם ירדן, שם התנהל המשחק לפי הנוסח הישן והמקובל.

האם המו"מ היה חייב להיות חשאי, או שמא במו"מ פומבי היו מגיעים לתוצאות?

בלתי אפשרי היה לעשות מו"מ פומבי. הדרך היחידה להגיע אליהם היתה בצורה חשאית, הן מפני שהם לא היו לגיטימיים בעיני ישראל. חוץ מזה, שעקרונית, אני חושב שמו"מ צריך להיות סקט ולא גלוי. לא חשאי, אבל לא מרווח. זכות הציבור לדעת עד זמן וגבול מסוים. בסוף צריך לדעת הכל, אבל לא תמיד באותו רגע. כמו שאתה לא מרווח על פעולה צבאית בעת ביצועה, כך היה גם במקרה שלנו, רק במישור המדיני.

במהלך המו"מ דיברתם על העבר, היו משקעים?

כשמתעסקים בפוליטיקה, חייבים להתנתק מהרגש האישי, אבל לא להתעלם מפרטים. במשך עבר כלל בין המשלחות, שלא מדברים על העבר ולא רבים מי האחראי לפיגועים, לדיר יאסין או למעלות ושתילה. אבל כל אחד שומר על העבר שלו, כי הוא משפיע על העתיד. הגישה היתה, שהעבר מוביל אותנו להתנגשות והשגת השלום שווה את הצער, גם אם יש אנשים שאני מכיר אישית מעבר לקו הירוק.

[illegible] לערפאת

איך זה שהיום ערפאת מצטייר כמו דמות קצת במנסית, שלא מסתדר עם האוטונומיה שנפלה עליו?

אין היום תחליף לערפאת. הוא עדיין הסמל היחיד של העם הפלסטיני, והוא היחיד שיכול להכיל גורמים מתונים וקיצוניים תחת מטרייה אחת. הייתי רוצה לעשות שלום עם מישהו אחר, אבל אין אלטרנטיבה אחרת. זה הכי טוב והכי רע שיש. ערפאת צובר היום כוח פוליטי ועובר בהדרגה ממעמד של מנהיג מחתרת למנהיג של מדינה שבדרך. הוא לא דמוקרט גדול, אבל גם אסד לא וגם לא מובארק.

אם מישהו מהערבים יעבור לדמוקרטיה, אני מהמר שהפלסטינים יהיו הראשונים, כי יש להם המרכיבים הנכונים. זה קשור לעובדה שהם היו תחת משטר דמוקרטי ישראלי, וראו מה זו דמוקרטיה. הרמה החינוכית שלהם היא מהגבוהות בעולם הערבי. זו חברה מעורבת בפוליטיקה כמו הישראלית. בסך הכל, אנחנו על אותה אדמה הרבה שנים ויש לנו גורל משותף.

האינתיפאדה היתה דבר נפלא מבחינתם. התקוממות עממית של עם נגד כיבוש היא דבר לגיטימי. אנחנו חשבנו שערפאת יבקר בירדן וישלוט מבחוץ, והתוצאה היא שהוא סגר את תוניס והעביר לכאן את כולם, התמיד בפעילות כלכלית ופירק את כל ארגוני הטרור. אני חשבתי שיהיו יותר פיגועים, שיהיה לפלסטינים קשה להשלים עם הסדר.

אז למה כל ההצהרות, המעצבנות לעתים, של מנהיגים פלסטינים?

הפוליטיקה הפלסטינית לא דומה לישראלית. צריך לראות מה אומר הזרם המרכזי. איך שאני רואה את המהלך - הפלסטינים מבינים, שמה שהם יכולים זה יישות מדינית בשטחים הכבושים, ואני נותן להם את הזכות לחלום על מדינה גדולה יותר, כמו שאני נותן את אותה זכות לישראלים מגורמים מסוימים. כרגע ההסכמה היא, שגבולות 67' הם הגבול.

[illegible]

לשלום יש גם צדדים שליליים, כמו נוכחות מסיונית, אולי שלווה מדומה. איך אתה רואה את החיים בישראל של עידן השלום?

יצוצו קונפליקטים של דת ומדינה, דברים שהיום הם לטנטיים. יהיו לנו מחלות נורמליות. היום אנחנו עדיין חולים במחלות מסוכנות, עד כדי הרג החלום הציוני. עד חתימת ההסכם, היינו בסיטואציה שהיתה יכולה להביא אותנו להמשך המלחמות, אבל מבחינה היסטורית, אתה יכול להיות חזק רק עד גבול מסוים, ואז אתה נשאר או נחלש יחסית. אם המדיניות במזרח התיכון היתה ממשיכה בדרכה, הערבים היו מתפתחים מבחינת נשק גרעיני ואז מצבנו כמדינה היה מוטל בספק.

אתה רואה אותנו חיים לפי המודל האירופי של היום?

בהחלט. קחי לדוגמה את יחסי צרפת־גרמניה אחרי מלחמת העולם השנייה. הצרפתים הבינו, שהם צריכים לתת לגרמניה לפרוח לצידם ולא מתחתיהם, כדי שיהיה להם אינטרס לשתף פעולה ולא לנסות להשתלט שוב על אירופה. בחלוקה האזורית העכשווית, מדובר על מדינה יהודית ופלסטינית, שיהיו קשורות בברית כלכלית. אני לא פוסל התחברות בין הפלסטינים לירדנים, כקונפדרציה, ואז שתי הישויות יעמדו מול המצרים. מאוד הגיוני בעיני, שנבואת פרס על מזרח תיכון חדש ושוק משותף עשויה להתממש, כי מה שמניע את השלום הם אינטרסים כלכליים.

אתה אומר שהאדם נעשה פחות פציפיסט ויותר הומני?

האדם הומני מטבעו, רק שעכשיו נותנים לו להיות כזה בתוך מערכת. הקפיטליזם הפך להיות פחות אלים, הסוציאליזם נעלם, אבל השאיר אחריו חלקים ויש תהליך של נירמול אזורי.

מה יקרה, לדעתך, עם הסורים?

אם לא יהיה הסדר עם הסורים, בטווח הארוך יש סיכוי למלחמה.

ומה יקרה אם בבחירות הבאות יעלה הגוש הימני?

ראש ממשלה ימני יכול להרוס, אבל לא להחזיר את התהליך אחורה. אני לא הייתי רוצה ראש ממשלה ימני, כי היום התהליך צריך להבשיל והוא יכול להבשיל רק תחת הנהגת מרכז השמאל. אני לא אומר שלא צריך לשנות, ריענון זה בהחלט דבר טוב, אבל לא מתאים להיום.

הכוונה היתה, ששני הצדדים ינצחו, לא צד אחד. ד"ר רון פונדק (צילום: אי.פי)

היום, רוב המנהיגות הפלסטינית רוצה שיתוף פעולה. ד"ר יאיר הירשפלד

[illegible]

ד"ר יאיר הירשפלד, הפרטנר של פונדק, הוא היסטוריון מאוניברסיטת חיפה, מצוי במהלכים הפוליטיים מסוף 79', ונמצא, לדבריו, ביחסי עבודה אינטנסיביים עם שמעון פרס ויוסי ביילין מינואר 82'.

בהרצאה שנשא באוקטובר 93' במרכז שטיינמץ לחקר השלום, אמר הירשפלד, בין השאר, כי הוא גאה בכך ש"הערוץ האחורי הביא להבנה גדולה מאוד, לשיתוף פעולה ותיאום מלא ומאוד מאוד אינטנסיבי בין ראש הממשלה לשר החוץ".

מדוע היה צורך לומר זאת? האם שיתוף הפעולה לא אמור להיות מובן מאליו?

"לשניהם יש היסטוריה ארוכה של שיתוף פעולה ויריבות. המו"מ באוסלו חיזק דווקא את השיתוף ולא את היריבות".

באותה הרצאה ממשיך ד"ר הירשפלד ומספר, כי שלב חשוב ביצירת האמון בין שני המחנות היה לספר בדיחות ואנקדוטות. אחת מהן היתה על קטרינה הגדולה, אשר ביקשה מהרוזן אורלוב שיספק אותה במיטה 100 פעמים. הרוזן רשם על מגפיו כל פעם ובשלב מסוים התעורר ויכוח, האם זה 93 כדבריו, או 90, כדברי קטרינה. הוויכוח הרגיז את הרוזן, שאמר: "את אומרת שזה 90? בסדר, נתחיל מההתחלה".

הירשפלד: "באנו עם בנק של בדיחות לאוסלו, כי היה המון מתח, מה גם שלפעמים אפשר להגיד דברים בבדיחות. סיפור נוסף שאני זוכר קרה, כאשר אבו עלא אמר לנו: 'אתם לוחצים ולוחצים, ובסוף אני אגיד לכם כן, ערפאת לא יאשר לי ואז נתגרש'. ואז הוא סיפר לנו את הבדיחה על גבר שהיה נשוי באושר, אבל אשתו מתה. הגבר התאבל מאוד. אחרי חצי שנה הוא אמר, 'אני לבד'. אחרי עוד חצי שנה אמר, 'אני לבד', ועוד חצי שנה 'אני לבד', ואחר כך כבר אמר: 'אני לבד וכיף לי'. ובעצם, המסר של אבו עלא היה 'אל תלחצו אותי יותר מדי'".

למה אתה עוסק בזה? לא יותר קל לחקור את ההיסטוריה מאשר ליצור אותה?

אני חושב שלכולנו, כאזרחים, יש אינטרס לאומי ואישי לשפר את המצב, ואני מעורב לא מהיום. הידע ההיסטורי, ההבנה, הידע לגבי אופן פעולתה של המערכת הפוליטית אצלנו ובצד השני, מהם הכלים של המו"מ, אופן קבלת ההחלטות - כל זה היה נורא חשוב באוסלו, והיה חשוב להגיע עם הידע הזה, כדי להצליח.

אתה רואה את פעילותך בשליחות?

במובן מסוים, כן. אנחנו צריכים להתמודד עם הבעיות, ויש לי רצון ודחף לתרום ולקחת חלק בגיבוש העתיד.

מה חשיבותו של הערוץ האחורי?

לערוץ האחורי יש תפקיד בעיקר, כשכל המערכת הפוליטית לא מדברת עם המערכת השנייה. ההצלחה שלו באוסלו תרמה לכך, שהיום יש לנו הידברות לאורך כל המערכת. כל המימסד שלנו מדבר איתם ולהפך, ובמצב כזה, כשיש הידברות כוללת, אין צורך בערוץ אחורי.

ומה באשר לשיתוף פעולה יומיומי בין האזרחים?

לאט לאט. הנחת היסוד, שהאיבה שנמשכה מאה שנה תיגמר ברגע, איננה מציאותית. יש עדיין הרבה איבה ושנאה וכוחות פוליטיים, שרוצים שהשלום ייכשל, אבל באופן יחסי יש דווקא הרבה מאוד קשר. במיפוי שעשיתי התברר לי, שמוסדות רבים בכל התחומים משתפים פעולה ביניהם.

[illegible]

מרס 94' היה חודש קשה, עם פיגועים רבים. האם היה רגע בו שמעתם את הידיעות מישראל וחשבתם להפסיק?

אני יודע להפריד בין מי שעשה את הפיגועים למי שאני יושב איתו, ובסך הכל אתה יוצר הידברות כדי להתגבר על הקשיים ולהפסיק עם זה. במרס המו"מ הוקפא בגלל גירוש 400 אנשי חמאס, והתחושה היתה שהגורמים הקיצוניים משתלטים על המתונים. במצב זה, התגובה אמוציונלית ולא הגיונית, ואז צריכים הגורמים המתונים להעמיד את הקיצוניים במקום. אין ספק, שאיום החמאס יצר איום משותף על ערפאת ורבין והגביר את הצורך בהידברות.

באופן עקרוני, אי־אפשר לנהל מו"מ בלי האופציה לקום וללכת בכל רגע. היתה תקופה, בשלבים הראשונים של המו"מ, שלא ידענו אם נמשיך. פעמים רבות הסתיימו הפגישות בלי שקבענו להן המשך, אבל הרצון הבסיסי היה להמשיך.

לקחת את זה אישית?

ברור שלוקחים את זה איכשהו אישית, כי המעורבות היא אישית, למרות שבניתוח הכישלון אתה מבין, שזו תוצאה של דברים שלא בשליטתך.

ביולי 93' הכריזו שתי המשלחות על כישלון, אבל זה היה צפוי; ההיגיון של ניהול המו"מ קבע שבשלב הזה יהיו קשיים. אולי הם היו יותר חזקים ממה שציפיתי. אבל השלב המסוכן באמת היה בין 13 בספטמבר 93', מועד החתימה, ל־4 במאי 94', כי זה היה שלב עם מלכודות, בו התנהל המו"מ על מימוש בביטחון, מינהל, משפט וכלכלה. המרשם להצלחה הוא עקרון ההדרגתיות, שיוצר הידברות מתמשכת לכל אורך הדרך, מחזק את המתונים מול הקיצוניים בצד של הפלסטינים, ונותן לנו ביטחון, שאם הם רוצים להמשיך, הם יוצרים מנגנוני תיאום.

השלבים הבאים, ממאי 94', הם מו"מ על העברת סמכויות, שנחתם ממש עכשיו, בתחומי חינוך, בריאות, רווחה, תיירות ומיסוי. לאחר מכן יתקיים מו"מ לבחירות, מו"מ להעברת סמכויות נוספות והסכם של מימשל עצמי, ולבסוף הסדר קבע.

לקראת הסדר הקבע נצטרך לשקול שאלות אחרות: יש לנו אינטרסים בטחוניים באיזור, יש לנו מתיישבים שם, ואי־אפשר להפקיר אותם. צריך להתמודד עם הבעיה.

האם היישות הפלסטינית המתגבשת לא מהווה בכל זאת איום בטחוני על ישראל?

עד לפני אוסלו, התפיסה הפלסטינית הכוללת היתה, שהם צריכים להיאבק נגד הכיבוש. היום, רוב המנהיגות רוצה שיתוף פעולה. מעשי טרור הפכו ממעשי גבורה למעשים שצריך להעניש עליהם. זה לא אומר שלא עוברים על החוק, ויש גורמים אינטרסנטים שמנסים לחבל בתהליך, אבל הגישה של המנהיגים השתנתה, וזה מה שקובע.

הפלסטינים אינם מהווים איום, לא לביטחון השוטף ולא לביטחון הבסיסי. כך היה לפני הסכם אוסלו וכך גם היום. אני לא רואה את עזה נכבשת בשנית.

[illegible]

גם אתה, גם ד"ר פונדק וגם שמעון פרס מדברים על קונפדרציה בין הירדנים לפלסטינים. למה? הרי אש"ף גורש מירדן בספטמבר 70'.

ערפאת אמר לי אישית, שהפלסטינים רוצים קונפדרציה עם ירדן. לדעתי, גם הירדנים רוצים בכך, אבל קודם הם צריכים להגיע להבנה, איך עושים את זה. אחת ההצלחות הגדולות של אוסלו, לדעתי, היתה שההידברות עם הירדנים והפלסטינים הלכה והעמיקה, כמו גם ההידברות בין הירדנים לבינינו.

בצד הפלסטיני־ירדני יש משולש: אש"ף חוץ, שהיא מנהיגות פלסטינית שבראשה עומד ערפאת, אש"ף פנים, שזו האוכלוסיה בגדה ובעזה, וירדן. כל מי שחושב, שניתן להגיע להסכם בלי אחת מהצלעות - טעה. כדי לעשות שלום, צריך להגיע להסכם עם שלושתן.

עד אוסלו, שלושת הגורמים לא עבדו יחד ולא הצלחנו לדבר עם אף אחד מהצדדים באופן יעיל. באוסלו נוצר מצב היסטורי, בו נפתרה בעיית שיתוף הפעולה עם שלושתם.

המשימה היום היא לבנות שיתוף פעולה וקשרים גם עם הירדנים והפלסטינים, לאור הצלחתו של שלב המגעים הפומבי. בסופו של דבר, הזהות שלנו תלויה ביכולת לבנות דו־קיום עם העם הפלסטיני, ובעניין הזה אני לא רק אופטימי, אלא שאני יכול לקבוע, שההתפתחות של השנה האחרונה עולה בהרבה על הציפיות שלי.

איך אתה רואה את הסכם אוסלו היום, שנה אחרי?

היום כל הקלפים בידינו. יצאנו מעזה, אין לנו שליטה על 800 אלף פלסטינים, וזאת בנוסף להישגים במעגלים אחרים, חיצוניים, אזוריים ומקומיים. שיפרנו את יחסינו עם ארה"ב, שיפרנו את יחסינו עם אירופה מבחינת פיתוח, מחקר וייצוא, במערכת העולמית מעמדה של ישראל הולך לפניה והרשימה עוד ארוכה.

מה דעתך על קרב הקרדיטים בין פרס, ביילין ונסיהו?

עד כמה שאני מעריך את נסיהו, הוא בכלל לא היה בכל הסיפור, ולכן מה שהוא כותב מנותק מהמציאות. ברור שלכל אחד יש הזווית שלו וזה לגיטימי, ויותר מזה אני לא רוצה לומר. גם לי יש זווית אישית, אותה אביע בספר משלי.

איך הרגשת כשלא הוזמנתם, אתה ופונדק, לכל המסיבות הנלוות להסכם, לפני שנה והיום?

כל אחד מאיתנו רוצה קצת כיבודים וכל אחד רוצה לתרום. אני בעד לתרום, אבל אנשים הם בני אדם.

האם נשמרו הקשרים עם האישים הפלסטינים?

אנחנו לא בקשרים אישיים, אלא בקשרי עבודה, בנושאים בין־אוניברסיטאיים, בהם שותפים גם חנאן עשראווי ופייסל חוסייני.

יציאת גרמניה

יותר מחצי מיליון חיילים רוסיים וכשלושה טונות ציוד צבאי הוחזרו לרוסיה מגרמניה, מאז איחודה לפני ארבע שנים. הרוסים, שנמנו עם כוחות הברית ששחררו את גרמניה ואירופה מהנאצים, נחשבו תמיד לכובשים, והאוכלוסיה המזרח גרמנית לא יצרה איתם קשרי ידידות ■ בטקס שנערך השבוע, הוכרז כי גרמניה התרוקנה מנוכחות צבאות זרים. אבל הפרידה לא היתה שמחה. החיילים הרוסים שבים למולדתם מרוששים ומלאי חששות ממצבה הכלכלי והפוליטי המעורפל

(צילום: איי.פי)
הטקסים הנוגים לא הסתירו את המועקה

ורדינה חילו, בון

ד סבירנייה (להתראות), אמרו החיילים הרוסים לעמיתיהם הגרמנים, אחרי כחמישים שנה של נוכחות צבאית, והגנרל מטקייב בורלקוב, מפקד הכוחות הרוסים במזרח גרמניה, הכריז שהנסיגה הושלמה. "אין עוד חיילים רוסים על אדמת גרמניה". נשיא רוסיה, בוריס ילצין, הסביר שחייליו לא עוזבים כצבא כובש, אלא כשותפים וכחברים.

אחרי כמעט חצי מאה, הודיע הגנרל הרוסי, על רקע טקס צבאי מרשים, בהשתתפות חיילים רוסים וגרמנים, שגרמניה התרוקנה מנוכחות זרה. 546,200 חיילים וקצינים חזרו לרוסיה ולמדינות חבר העמים בהדרגה, מאז איחוד גרמניה לפני כארבע שנים.

123,629 כלי נשק, בנוסף ל־2,744,530 טון מיכשור וציוד צבאי, הוחזרו לבסיסים צבאיים ברוסיה – מאגן אימה, שהיה בשליטת הצבא הסובייטי ושימש לקרמלין אמצעי הרתעה מול המערב, ובכלל זה, מערב גרמניה החצויה.

המינוח לנוכחות הצבאית של המעצמה הסובייטית התחלף עם השינויים הגיאופוליטיים וההיסטוריים לאחר מלחמת העולם השנייה ביבשת אירופה. פעם קראו לזה כיבוש, שהתחייב משחרורה של גרמניה ממכונת המלחמה הנאצית של היטלר על־ידי בנות הברית. בשנים שהשלטון הקומוניסטי תקע יתד והתבסס במזרח אירופה, קראו המזרח גרמנים לכובשים אחים, למדו רוסית ופיזרו מונומנטים של גרניט, בדמות דיוקנו של לנין. בעידן המלחמה הקרה, הפכה מזרח גרמניה לקו התפר שאיים על המערב. חומת ברלין המבוצרת היטיבה להנציח, במשך עשרות שנים, את הדוגמטיות של המעצמה הסובייטית, וההשתחררות מעולה היתה בגדר אוטופיה.

הנסיגה של אנשי הצבא הרוסים, שעוד נותרו בגרמניה, העלתה סימני שאלה לגבי עתידה של רוסיה. אלפי החיילים והאזרחים ששבו לרוסיה, לא הסתירו את דאגתם מהמצוקה הכלכלית, שאיתה ייאלצו מעתה להתמודד, ומפני המצב הפוליטי הפנימי הלוט בערפל. גרמניה התחייבה להשקיע סכום של 14 מיליארד מארק בשיקומם של אנשי הצבא ובני משפחותיהם, בבניית בתים, מציאת תעסוקה והכשרה מקצועית. אולם הרוסים התמרמרו והפגינו לא אחת אי־שביעות רצון מהקצב האיטי של חברות קבלניות גרמניות, שהשתתפו בפרויקטים של שיכון ובנייה ברוסיה ובמדינות חבר העמים.

נחשבו לכוח כובש

טקס הפרידה הצבאי והמאופק, שנערך בברלין ביום רביעי השבוע, בהשתתפות חיילים גרמנים ורוסים, נראה מאולץ, למרות הפגנת הידידות בין הקאנצלר הלמוט קוהל לאורחו, נשיא רוסיה בוריס ילצין. הגנרל בורקלוב לא הסתיר את מורת רוחו מהפרדת הכוחות במצעדי הפרידה בברלין. הגרמנים התעקשו ועמדו על כך, שטקסי הפרידה בהשתתפות בנות הברית שנותרו בגרמניה לאחר האיחוד, יתקיימו בנפרד מהרוסים. גם הלחצים הפוליטיים והציבוריים בעניין זה לא הועילו. התפיסה של הסנאט בברלין רואה באמריקאים, בבריטים ובצרפתים כוח משחרר, ואילו הרוסים נחשבים לכוח כובש.

ב־9 בספטמבר ייערכו המצעד והטקס החגיגי בסמוך לשער ברנדנבורג, המסמל את נפילת חומת ברלין. ראש עיריית ברלין, אברהרד דיפקין, איתן בדעתו שההפרדה היתה נחוצה. "מדובר בשני זרמים היסטוריים מפולגים", הוא טוען.

הגרמנים שכחו, מן הסתם, שלולא הסכמתו של הנשיא הסובייטי לשעבר גורבצ'וב, לא היה איחודה של גרמניה מתבצע. בינתיים עלה השבוע לכותרות נושא הקשור לשולי נסיגת הרוסים, ומעורר מחלוקת בגרמניה. לדברי הנשיא לשעבר גורבצ'וב, הוא התנה את הסכמתו לאיחוד בכך שהגרמנים יתחייבו לערוך רפורמה אגררית, על מנת להחזיר את האדמות במזרח גרמניה לבעליהן, לאחר שהצבא הסובייטי השתלט עליהן במהלך השנים 49־1945 והפך אותן לבסיסים צבאיים. הגרמנים טוענים לחר"ם. יתרה מזאת, בית המשפט החוקתי דחה תביעה דומה, שהוגשה לעיונו.

כך חולפת תהילת העולם

יציאת הרוסים, הנעשית בקול מינורי, היא מאורע היסטורי. מיקומה של גרמניה במרחב האירופי ועוצמתה הכלכלית מחייבים אותה להביט קדימה, על מנת להשתתף בעיצוב החדש של העולם לאחר סיום המלחמה הקרה.

קוהל, המודאג מהתרופפות שלטונו של ילצין, מודע למצוקותיה של רוסיה מבית. הוא רוצה להבטיח את מיקומה על המפה האירופית, על מנת לשלב אותה כשותפה מלאה בברית נאט"ו ובאיחוד האירופי. הצטרפות רוסיה ומיוזגת, מאמינים דיפלומטים גרמנים, ימתנו את הכוחות הלאומניים והקומוניסטיים ויקטינו את הסכנה לעלייתם לשלטון.

"היי שלום גרמניה, אנו אוחזים את ידך – תפקידנו הסתיים. היי שלום ברלין", שרו החיילים הרוסים בטקס הפרידה בשיר שחיברו בעצמם, בטקס הססגוני שנערך בפארק העירוני הסמוך למגדל: מודרגות בברלין, "כך חולפת תהילת העולם", אמר קצין רוסי ברימום, "אבל הגיעה העת לעזוב. מקומו של כל צבא הוא בביתו, בביתו הפרטי בלבד", הסביר בנימה פילוסופית.

בראייה לאחור, מספרים המזרח גרמנים, שהקשרים שלהם עם החיילים היו מוגבלים ולא ידידותיים. בחיי היום־יום הונצח הנתק ביניהם מהקשרים שהיו שמורים לפונקציונרים ולפוליטיקאים קומוניסטים. נוכחותם של הרוסים על אדמת גרמניה הפכה בשנים האחרונות במקום הפחד והריחוק, ששררו בתקופה שלפני האיחוד, זלזול וטלירה. החיילים הפכו לחסרי כל. הם מכרו למזרחים כל מה ליד – מדים, נשק, ציוד צבאי ומזכרות – כדי להתקיים.

שטחים רבים, שבהם היו ממוקמים הבסיסים הצבאיים הרוסיים, עקב הזנחה וחוסר מודעות לאיכות הסביבה, כולל דליפה של כימיים. המשרד לאיכות הסביבה מעריך, שיידרש סכום של מיליארדי מארק לשיקום שטחים אלה.

בשנים האחרונות הורגשה התרופפות משמעותית הרוסים, שנקלעו לדכאון. הקצינים הרוסים טענו, שהנסיגה והגרמנים לא עמדו בהתחייבותיהם, למצוא לכל השבים רבים חזרו לבני משפחותיהם מחוסר ברירה, לתנאים של

צועדים על קיבה ריקה

במישור הפוליטי והמדיני, יציאת הרוסים – למרות כל הקשיים – מאורע היסטורי. קוהל השווה את האירוע וההרמוניה בהשתתפות ילצין, לזה שנערך בשנת 1984 בורדום שבצרפת – אותו טקס הקנצלר הגרמני בידו של נשיא צרפת, פרנסואה מיטראן, ארוכות, לזכרם של קורבנות מלחמת העולם השנייה.

הצבא הרוסי, שנותר מחומש היטב, צועד על קיבתו הריקה דרכו, לאחר החלל שנוצר בעקבות היעלמות הצבא הסובייטי והתפרקות ברית ורשה. רק אתמול הם היו נציגיה של מעצמה מול יריביהם האמריקאים. עכשיו הם עוד אומה גדולה באירופה, להתעורר ממרבצה לאחר שתתאושש, לא בלי עזרת המערב.

ההיסטוריה לא עשתה צדק עם אותה אומה, שחייליה השתתפו רווי הדם למיגור הנאצים. בין אותם חיילים היו שראו מראות האימים במחנות ריכוז כמו אושוויץ ומיידנק, ושחררו את יחד עם חיילי בנות הברית.

אחד החיילים, שהשתתף בטקס הפרידה בברלין, אמר בנימה "נכנסנו כצבא סובייטי ויצאנו כצבא רוסי".

הטקסים הנוגים ומצב רוחו העליז של ילצין, שהצטרף לשירה של תזמורת הצבא, לא הסתירו את המועקה עקב פיצול הכוחות, האווירה הפייסנית וההבטחות האופטימיות לעתיד.

אי לאב יו, טרמינל

יהודה ליטני

"עת השתחררתי, הרופאים המליצו לי
ביקור חודשי בנמל התעופה.
זה באמת עושה לי טוב
לראות מטוס ממריא,
דרך דמעה שקופה.
אחר־כך, יותר קל ללחוץ
על העין השטופה"
(מתוך "טרמינל", מאת מאיר אריאל)

ב ימים אלה, כשעשרות אלפי נוסעים יוצאים ובאים בשערי נמל התעופה בן־גוריון בלוד, עם תום החופש הגדול בבתי הספר ולקראת החגים, נדמה כי אין מקום רע יותר מה"נתב"ג", כפי שהוא מכונה בראשי תיבות, להיקלע אליו. המולה, רעש, צריחות, קריאות מעצבנות במיקרופון, צפיפות - בקיצור: הבלגן חוגג שם.

אבל אני, בדומה למאיר אריאל, משתייך לכת מיוחדת של אוהבי טרמינלים. זה באמת עושה לי טוב, לא רק לראות מטוס ממריא, אלא שבכלל איני שם לב להמולה סביבי. אפילו ניתן לומר, שאני חש שם בבית. לאו דווקא בנתב"ג, בכל טרמינל.

זה עתה חזרתי ממסע בחו"ל, בו הספקתי לבחון כמה טרמינלים גדולים וגדולים פחות: לוד, לונדון, אדינבורו, גלזגו ובלפסט. והכלל הוא: ככל שהמקום נוח יותר, כך הטרמינל מעניין יותר. רוב הנוסעים בטיסות מעבר מעדיפים לשהות כמה שפחות בנמל התעופה המקשר. אני שמח לשהות בו כמה שעות, לבחון את חנויות העיתונים והספרים, לבדוק את בתי הקפה והחנויות האחרות, להתבונן בנוסעים שבאים לקראתם הדרך, בעוד שאני מסתובב שם רגוע, לא מסתכל לעבר לוח הטיסות היוצאות והנכנסות כראוי. אם חל עיכוב – אדרבה, אם לא חל עיכוב – מה טוב.

בסיור האחרון מצאתי, למשל, כי בהשוואה למחירי החנויות הפטורות ממכס בנמלי תעופה אחרים, המחירים בנתב"ג כלל לא רעים. כדאי להחלט לחסוך את הטרדות שבקניות בחנויות הפטורות ממכס בחו"ל, ונשיאת שקיות הניילון הכבדות לאורך כל הדרך, על־ידי עריכת הקניות בלוד כבר בתחילת המסע, שם ישמרו לך על שקיות הקניות עד חזרתך. יש שם כמעט הכל, פרט לסוגים מסוימים של יין צרפתי, שתמצא בחנות הפטורה ממכס בנמל התעופה ע"ש שרל דה־גול בפריס, או סוגים מסוימים של ויסקי מיוחד (Single Malt), בנמל התעופה היתרו בלונדון.

בנמלי התעופה של אדינבורו וגלזגו, תמצא סוגים מיוחדים של עוגיות סקוטיות (Bread Shorr), צעיפים ורקמות בצבעי השבטים הסקוטיים (כל שבט – Clan – עם הצבעים המיוחדים לו), בנמל התעופה של בלפסט תמצא רקמות תחרה משובחות בעבודת יד, המייחדות את צפון אירלנד. אולם בכלל, בחנויות הללו מוכרים בדרך כלל מוצרים דומים – משקאות, סיגריות, סיגרים, מיני מתיקה, תמרוקים, מכשירים אלקטרוניים, ציוד צילום ומצלמות. וכאמור, המחירים בחנות הפטורה ממכס בנתב"ג טובים, ולעתים אף זולים יותר מבנמלי תעופה אחרים באירופה.

לחכות זו חוויה

המסלול בלפסט־לונדון־לוד, בהחלט יכול להוציא משלוותו כל נוסע רגיל. אבל לא אותנו, את משפחת אוהבי הטרמינלים. בדיקות בטחוניות בבלפסט (חמורות יותר מאשר בלוד)? אני ממשיך לחייך. הבודק הבטחוני אינו מוציא אותי משלוותי, גם אם הוא שולף בקבוקון של ויסקי מכסף, שהטריד את מנוחתו כאשר ראה אותו על המסך בעת הבדיקה האלקטרונית, בסוברו כי זו פצצה קטנה. אני מראה לו שבבקבוקון ויסקי והוא מריח ומריח, עד שאני מבין שהבחור מבקש לטעום קצת, ואני מציע לו, אבל הוא טוען שאסור לו לשתות בזמן העבודה.

וכאשר במחסום, בכניסה לנמל התעופה של בלפסט, השוטר מבקש לראות מסמך מזהה ואני מגיש לו דרכון ישראלי, הוא הופך בו שוב ושוב, מביט בתמונה, מרים גבה ואומר: טוריסט פרום יזראל? גוד, ורי גוד! קצת דומה שם אצלכם, לא? נסיעה טובה לך!

ואחר כך, בנמל התעופה היתרו, שם מוכנסים כל הנוסעים לאולם גדול וסגור, בו הם ממתינים למשך שעה וחצי או שעתיים ללא מזגן או שירותים, לאחר שבודקים בריטים עברו בקפידה על כל מטען היד שלהם, פריט פריט. כל הנוסעים, בעיקר הישראלים, מתוחים ועצבנים. אני – יושב מן הצד ומתבונן. מקשיב לשיחות הנוסעים הישראלים, המשווים מחירים של מוצרים שונים ומספרים חוויות ("חיכינו שעתיים לחילופי המשמרות בארמון בקינגהם ומשה איבד את המעיל"). דיילות צעירות עוברות מפעם לפעם, כששובל קליל של בושם נותר מאחוריהן, עובדי חברת התעופה מדברים בלחש לתוך מכשיר הטלפון הנייד שלהם, נוסעים מבוגרים מתטטים שוב ושוב בתיקי היד, לראות אם לא שכחו משהו במלון ואם הבודק הבטחוני לא קילקל את האריזות למתנות עבור הנכדים.

אבל הכי טוב להסתובב עם עגלת מטען בנמל התעופה, כאשר רק מטען היד שלך על העגלה, ולהתבונן בחלונות הראווה של החנויות השונות. לראות את חידושי האלקטרוניקה האחרונים. מה שוב המציאו מהנדסי חברת "סוני" או "קנון" – הטלוויזיות הממוזערות, מכשירי ההקלטה הזעירים, המחשבים הנישאים ביד. תענוג! או חנויות העטים באירופה – באיזה טעם הם מציגים את הסחורה! והמוכרים והמוכרות מדברים אליך באדיבות, יס סיר, נו סיר, פליז סיר. לא כמו בארץ: "מה אתה רוצה?", בלי בבקשה, תודה, סליחה.

אחינו בני ישראל

וכל הזמן מטוסים ממריאים ונוחתים, ואתה רואה דרך החלונות הענקיים את המטוס מקרוב, ויש תחושה של פעילות רוחשת כל הזמן, לא משהו סטטי וניוני. והכי יפה זה לשמוע זוג ישראלים מרעננה, ליד דלפק "הרץ" באדינבורג. אתה עומד בסבלנות בתור, מאחוריהם, והם בטוחים שמכל העולם הגדול, רק הם מדברים ומבינים עברית. עובדת חברת השכרת הרכב מראה לבני הזוג באדיבות את הטופס שיש למלא, ולבעל ולאשה יש כל הזמן הערות (בעברית, ביניהם) על המראה של הפקידה ("אהרון, אני משתגעת מהצבע של הלק על הציפורניים שלה"), או הערות כלליות על הממתינים בתור ("ציפי, הבחור שמאחורינו כל הזמן מסתכל עלי, הוא בטח משתגע לדעת באיזו שפה אנחנו מדברים").

ואז אהרון פונה אלי ואומר: "גוד מורנינג סיר, ווי אר פרום יזראל, ווי ספיק היברו". אני משחק את המשחק ומשיב לו באנגלית: "גוד מורנינג, איי לייק יזראל", ואז ציפי אומרת לאהרון: "אם הוא היה יודע את האמת עלינו, הוא לא היה מדבר כך".

ישראלים מזדמנים שלא היכרת מעודך, אינם החוויה המרגשת ביותר, בדרך כלל. אבל מכרים משכבר, שאתה מזהה באיזה טרמינל נידח – זה כבר עניין אחר. זה מתחיל ביציאה, בלוד, כאשר ליד דלפקי החתמת הכרטיסים אתה פוגש גבר מגונדר, שפתאום מתחיל לחייך למראך, ואז מסתבר שזהו רפי, ששירתת איתו יחד בצבא ועכשיו הוא נוסע לזמביה. זמביה? אתה שואל, ורפי משיב שזהו סיפור ארוך ופעם הוא עוד יסביר. הוא רושם על קצה נייר מרופט את מספר הטלפון שלך, ואתה יודע שלא תזכה לשמוע ממנו גם בעוד עשרים שנה.

והכי נחמד זה לפגוש מישהו מוכר במקום הכי פחות צפוי מכל. כך אירע לי פעם, כאשר פגשתי בנמל התעופה של סיאטל במדינת וושינגטון את בילי, נכדו של כומר פרוטסטנטי, שחי בירושלים בימי ילדותי ובילינו את שנות ילדותנו בידידות אמיצה, תוך התגברות על הבדלי הרקע הדתי והתרבותי. הוא נדהם לגלות אותי ולזהות אותי שם, לאחר כמה עשרות שנים.

בשבילי, טרמינל הוא נקודת מעבר מטרדות היום־יום, מהעבודה, המטלות, המתח, לעבר החוויה החדשה בחו"ל. מכאן ואילך – אתה מתחיל בחיים חדשים, פטור מאותן דאגות, לפחות זמנית. חוויותיו של טרמינלוג מושבע

והעיקר: הטרמינל היא נקודת המעבר מטרדות היום־יום, מהעבודה, המטלות, המתח, לעבר החוויה החדשה בחו"ל. מכאן ואילך אתה מתחיל בחיים חדשים למשך שבוע, שבועיים או חודש, פטור מדאגות, לפחות זמנית. ויש איזו הקלה באוויר ותחושה של דרור והתפעמות לקראת הבאות. לכן כל ההמולה סביבי, הקריאות ברמקולים והתורים והדוחק, אינם משפיעים עלי לרעה. אני נמצא בהמתנה דרוכה לקראת מה שאחרי כן.

גם בטרמינל לקראת החזרה ארצה, אני כבר מתגעגע לבית, וכל הבלגן מסביב נראה לי כשלב זמני לקראת השיבה הביתה. לכן לבי מתרונן, גם כאשר הנסיבות החיצוניות אינן מרנינות. אני יושב לי במזנון ולוגם "שווֶפס ביטר למון" ומתבונן בפרצופים סביבי, שרובם נראים לי, משום מה, עגומים. רק פה ושם אני מבחין במישהו או מישהי עם זיק בעיניים, ואז אני יודע כי הם, כמוני, משתייכים למשפחת אוהבי הטרמינלים, ולא איכפת להם מהרעש והדוחק סביבם. אלמלא היו אנגלים, או סקוטים, או אירים, היו – כמוני – מזמזמים בינם לבינם את מילות שירו של מאיר אריאל:

"הדלתות מנחשות אותי / ונפתחות לי מעצמן / אני נכנס לאט / עם הרבה טקסט בישבן / וכל האינטרקונטיננטליה מדרגות לי כאן וכאן וכאן... טרמינל / ז'ה טם / איי לאב יו טרמינל / בלה מיה".

בשם הקורבנות

עמרו מוסא צריך היה לבקר ב"יד ושם", לא משום שזהו אתר הנצחה לעם היהודי, אלא משום שזהו המקום ממנו מועברת תזכורת לכל אומות העולם, על כל השואות שנגרמו בידי אדם, ומשום שהוא הצעקה של הקורבן בשם כל הקורבנות

הייתכן שסירובו כלל שדר האומר כי גם עמי ערב נפגעו מהשואה? עמרו מוסא ב"יד ושם" (צילום: יצחק הררי)

השבוע נרשמה בהיסטוריה תקרית דיפלומטית, שדוכאה באיבה, לא לפני שעוררה סערה פנימית ומיצלה את העם בעד ונגד. הסערה היתה בוודאי גדולה הרבה יותר, אלמלא היינו עסוקים בבורסה, בתנים הבאים עלינו לטובה, במחסור בתפוחי האדמה ובמזג האוויר. אבל גם כך, ראשי הליכוד הגיבו, ראשי מרצ הסבירו, משרד החוץ הרגיע ורבים מניצולי השואה חזרו בסיוטיהם 50 שנה אחורה.

השבוע סירב שר החוץ המצרי עמרו מוסא, המגיע אלינו לראשונה באופן רשמי, לבקר ב"יד ושם", כפי שמארחיו קבעו לו בתוכנית. בסוף השתכנע וביקר. סוף תקרית. סוף טוב. אולי, כפי שאמר שר החוץ פרס, הדברים נופחו מעבר לפרופורציה. ואולי לא. אולי, כפי שהסבירו פרשני משרד החוץ, השר מוסא סבר לתומו, שהתוכנית ממילא גדושה מדי, וחבל לבזבז זמן על טקסים. אולי לא הוסברה לו החשיבות של מוסד ההנצחה, אולי לא היה מודע למקומה של השואה בתודעת ישראל, כי במצרים בכלל לא לומדים על כך. אולי.

מצד שני, מוסא הוא דיפלומט, ודיפלומטים אינם נוהגים לסרב להצעות מארחיהם. אחת הפעולות הראשונות של כל דיפלומט המגיע לארץ אירופית, היא הנחת זר על קבר החייל האלמוני. "יד ושם" לגבינו, היא קבר החייל האלמוני. דיפלומט, לפני שהוא אומר לא תודה, חבל על הזמן, מברר מהו האתר שאליו הוא מוזמן. שום דיפלומט, ראש מדינה, ראש משלחת רשמית וכו', לא יתחמק מהנחת זר על קבר החייל האלמוני. סליחה על ההשוואה, אבל כשדיפלומט מגיע לביקור ממלכתי אצל שבט זולו והוא מוזמן לטקס בצל הטוטם, הוא לא יסרב בטענה שאינו מאמין באלילים, או שאין לו זמן לשטויות כאלה. הוא יבוא וישתתף בטקס, כי הוא דיפלומט.

אם כך, מותר להניח שהסירוב הראשוני של השר מוסא לא נבע מבורות או מתמימות, או מחוסר ידע. ייתכן מאוד שזה היה שדר. "יד ושם" מסמלת, בין היתר, את מחויבות העולם כלפי העם היהודי. את העוול שלעולם לא יכופר. כל ראשי המדינות מגיעים ל"יד ושם", כדי לזכור ולא לשכוח. כדי לשאת באחריות. לא רק גרמנים, או פולנים וליטאים, משתפי הפעולה. גם השווייצרים שסגרו את הגבול, גם הספרדים שגירשו אוניות, הצרפתים שלא החביאו, השוודים שהתעוררו מאוחר מדי, האנגלים שלא האמינו לדיווחים, האמריקאים שלא הפציצו את אושוויץ, הקתולים ששתקו בעקבות האפיפיור.

ספקולציות של מצפון

סירובו של מוסא עשוי היה לשדר, שלמצרים אין כל קשר למה שקרה באירופה לפני 50־55 שנה. הם לא היו מעורבים בשואה, הם אפילו לא היו עצמאים במידה שתאפשר להם לעזור או לא לעזור. נעזוב את כל הספקולציות, מה היה אילו הגיע רומל למצרים, אילו כבש את פלסטינה־א"י, האם חייליו היו מתקבלים בפרחים ברחובות קהיר, האם האספסוף המצרי היה עורך פוגרום ביהודים עוד לפני בואם של האס.אס. אין טעם בספקולציות, בהאשמות שבפוטנציה. נכון לעכשיו, המצרים באמת אינם אשמים בשואה, שאינה רובצת על מצפונם, ועל כן, אולי, אינם חייבים לערוך חשבון נפש מול המוצגים ב"יד ושם".

וייתכן גם שדר אחר, יותר אקטואלי. למרות שאצ"ל ולח"י גירשו את האנגלים, הדעה הרווחת בקרב ההיסטוריונים היא, שהשואה הגישה את הקמתה של מדינת ישראל. 6 מיליון קורבנות, שהעיקו על מצפון אומות העולם (מי שרצח ומי ששתק); שארית הפליטה, שלא יכלה להישאר על אדמות רוויות דם ורוחות רפאים; ההכרה בצורך דחוף וחיוני לתת מקום מפלט לעם נרדף – לכל אלה היתה השפעה מכרעת על ההצבעה באו"ם, ב־29 בנובמבר 1947. בגלל השואה, כך אומרים, ניאותה בריטניה לסיים את המנדט ולסלק את צבאותיה מאדמת פלסטינה. גם לה הציק המצפון.

הייתכן שסירובו הזמני של שר החוץ המצרי לכבד את זכר השואה כלל שדר, האומר כי גם עמי ערב נפגעו ממנה? אם בזכות השואה בלבד, או בעיקר, קמה מדינת היהודים, אם בשל כך היתה להם זכות לפלוש לארץ ערבית, לגרש את תושביה, להתנחל על אדמתם, לזכות בהכרה בינלאומית – או.קיי, אנחנו, המצרים, מודעים לכך. נמשיך בתהליך השלום, כי אנו רוצים בשלום, אבל דעו לכם שמצידנו, זאת ג'סטה. שאנו מוותרים לכם על אדמה ערבית, כי אתם כבר כאן, ואתם חזקים ואין אפשרות להיפטר מכם. אז אנחנו מקבלים אתכם ונשלים עם נוכחותכם ונמשיך בתהליך השלום, כי זה טוב לכולנו. אבל אל תספרו לנו שמגיע לכם, מפני שבאירופה לא רצו אתכם. זה לא מעניינינו. זה ביניכם לבין אירופה. מצידנו, אתם כאן לא בזכות, אלא בחסד. אנחנו מסכימים לנוכחותכם, נשמור איתכם על יחסי שכנות טובים, אבל תזכרו, שמצידנו זה ויתור.

האם ייתכן שזה המסר שביקש לשדר שר החוץ המצרי, כאשר סירב לבקר ב"יד ושם"? אולי. אם כן, אם גם משרד החוץ חשד בכך, לא היה צורך לטשטש את התקרית, לטייח ולהסביר שהכל אי־הבנה, הנובעת מבורות ומהסברה לקויה. במקרים כאלה, עדיף להניח את הקלפים על השולחן ולהבהיר, שאנחנו פה לא רק בגלל השואה. גם, אבל בהחלט לא רק. ספק אם בירור גלוי מסוג זה היה פוגם בתהליך השלום, כי הרי לא בירורים קובעים את השלום, אלא רצון של הצדדים. והרצון הזה קיים, עובדה שהשר מוסא ניאות להשתכנע וחזר בו מסירובו לבקר ב"יד ושם".

זוכרים את ההשפלה

בשביל מה בכלל עשו מזה עניין? היו ששאלו במהלך התקרית – למה מאלצים את הגויים לבקר ב"יד ושם"? זה לא מקדש, זה בסך הכל מוזיאון. יש בארץ עוד 4 או 5 כאלה וטוב שיש. כי אסור לשכוח, והילדים צריכים לבקר, וללמוד, ולזכור ולהתחסן נגד טענות הניאו־נאצים, שהכל אינו אלא המצאה של זקני ציון, קנוניה של היהדות הבינלאומית. אולי זה טוב שמוזמנים גם לא יהודים, שיזכרו ושזה יעיק על מצפונם, אבל לא צריך לעשות מזה טקס שלם, לא צריך להיעלב אם אינם מעוניינים. לקבל את הסירוב בלי חשדנות, ברוח טובה, אולי באמת לבן־אדם אין זמן, אולי הוא אלרגי למוזיאונים.

הוויכוח שכיח במיוחד בקרב ניצולי שואה. לגבי כל האחרים, זאת פוליטיקה. אבל אצלם הנושא כואב, אינו מאבד מהאקטואליות. הם מסכימים שצריך להנציח, אבל רבים, רבים מאוד, אינם מסוגלים לבקר במוזיאונים האלה. רבים הצליחו להרחיק את הזכרונות, כל אימת שמתקרב יום השואה הם מתחפרים וחוששים שהסיוטים יחזרו לפקוד אותם בלילות. עזבו את זה, הם אומרים, הניחו לנו. הניחו למתים. תנו לחיים לשכוח. אין לנו במה להתגאות. רבים מניצולי השואה זוכרים את ההשפלה, וזה מה שכואב להם יותר מכל. יותר מרצח, יותר מאובדן המשפחה. הזיכרון שפתאום, ביום אחד, הפסקת להיחשב ליצור אנושי, הפכת למספר, לתת־אדם, לסמרטוט שכל אחד יכול לדרוך עליו, לבזות אותו, להשליך מביתו, להכותו. סומנת בטלאי, רוכזת בגטו, הוסעת בקרונות משא, איבדת כל צלם אנוש. 50 שנה אתה לא מסוגל להתאושש. לשכוח. להחזיר לעצמך את כבודך העצמי. לא רוצה שינציחו את ההשפלה שלך, את העלבון שלך.

האמת היא, שהיישוב בארץ תרם לא מעט להרגשה הזאת, כאשר קיבל את שארית הפליטה של שנות ה־50 בשאלה קנטרנית: למה הלכתם כצאן לטבח? היישוב – צעיר, אבזרי, אמון על הגנה עצמית – העדיף להדגיש את נושא הגבורה. לא השואה היתה העיקר, אלא ההתנגדות. הגבורה. עברו שנים רבות עד שניתן הכבוד גם למרטירולוגיה. לביטוי "כצאן לטבח" היתה השפעה הרסנית ומדכאה גם לגבי מי שהיה שם, מי שידע שאי־אפשר היה להתגונן, או אפילו לברוח, מי שידע שלא רק יהודים נרצחו בהמוניהם וללא התנגדות, גם צוענים וסלבים וקומוניסטים והומוסקסואלים, ושכפרים שלמים בצרפת וביוון נשרפו על תושביהם. 50 מיליון איש נקטלו במשך מלחמת העולם השנייה, שרק אתמול "חגגנו" 55 שנה לתחילתה. רבים בקרבות, רבים בהפצצות, רבים ברעב ובמחלות, אבל – לפי הערכת ההיסטוריונים – לפחות 25 מיליון נרצחו, פשוט נרצחו. גם באירופה וגם באסיה. ביניהם 6 מיליון יהודים.

תמימות האופטימיזם

כשתמה מלחמת העולם השנייה – ועדיין יש ויכוח אם התאריך הקובע הוא מאי 45', כאשר גרמניה נכנעה, או באוגוסט, לאחר הטלת הירושימה – כולם, אבל כולם, האמינו שמעשים כאלה לא יישנו. לא עוד מלחמות, לא רצח עם, לא חיסול חשבונות, אולי אפילו יטשטשו הגבולות, כי לא יהיו מדינות, כי הלאומנות תרעה. לא ייתכן שאנשים יעוללו זה לזה דברים כה נוראים, רק בשם איזו שטות כמו לאום, דת או גזע.

במשך 50 השנים האחרונות נוכחנו בתמימות האופטימיזם. כי הדברים חזרו על עצמם, בשם הדת והלאום והגזע והאידיאולוגיה, וסתם ככה, בלי כל סיבה מובנת. קמבודיה וקשמיר, וייטנאם וסומלי, צ'ילה וסן סלבדור, יוגוסלביה ורואנדה, ועוד היד נטויה, כי עכשיו איש אינו מאמין שיצר האדם טוב מנעוריו, וכל מה שצריך זה חינוך.

השואה היתה ייחודית, לא מפני שזה קרה לנו, אלא משום שהתרחשה בלב ליבה של אירופה, מפני שמי שהגה רעיון כל כך זוועתי כמו רצח עם מתוכנן וביצע אותו באכזריות קרה ומחושבת, היה עם תרבותי, עתיק, שורשי. לא פראים ששוחטים בסכינים וגרזנים, לא נוודים משולי היבשת, לא פרימיטיבים (אגב, פול פוט היה בוגר הסורבון) הנסחפים ברגשות קמאיים. כאן היה שילוב מפלצתי של תכנון מוקפד וביצוע מדוקדק לא פחות, של ניצול הטכנולוגיה לשירות אידיאולוגיה הנשענת על בסיס פסבדו־מדעי. אילו היו באותה עת מחשבים, אין ספק שהגרמנים היו מנצלים אותם לצרכי הג'נוסייד.

מסיבות אלו – ולא מפני שהיהודים היו הקורבן העיקרי – אסור שהשואה תישכח. כל מה שקרה אחר כך קרה אחרת, היו לכך סיבות מוצדקות או לא, אבל במידה מסוימת, אובייקטיביות. במידה מסוימת כיבוש. סכסוכי גבול. סכסוך שבטים. מלחמת אזרחים. ספק אם לנטבחים ומקורביהם משנה שיש, כאילו, הצדקה למותם. כי אין הצדקה. הצגת השואה אמורה להמחיש זאת. הצגת המעשים הנוראים מכל, מכה את תשומת הלב גם לשואות אחרות. של עמים אחרים, במקומות אחרים. "יד ושם" אינו רק אתר הנצחה לעם היהודי, הוא תזכורת המועברת לכל אומות העולם, על כל השואות שנגרמו בידי אדם. הוא צעקה של הקורבן, בשם כל הקורבנות. אנשים מבקרים ב"יד ושם" ואומרים, כן, זה מזכיר לנו מה קורה בסרביה וברואנדה.

אז לא עשינו כלום. אולי עכשיו נוכל?

קולנוע

תל אביב

[illegible]: האמת שלא תיאמן. ש־ה 18.30, 22.00; אמון הרדי. ש־ה 20.00.

[illegible]: ארבע חתונות ולוויה אחת. ו 22.00, 24.20. ש 14.30, 17.00, 19.25, 21.50, 24.00. א־ה 14.30, 17.00, 19.25, 21.55.

[illegible]: סיפור מרובע ברונקס. ו 22.00. ש 19.30, 21.50. א־ה 19.30, 21.50.

הוד 1: הלקוח. ו 21.50, 24.30. ש 14.00, 16.45, 19.15, 22.00. א־ה 14.00, 16.45, 19.15, 22.00.

הוד 2: הלקוח. ו 21.50, 24.30. ש 19.15, 22.00. א־ה 19.15, 22.00; לשחרר את וילי. ו 11.30. ש 11.30, 13.30, 17.00. א־ה 14.00, 16.45.

הוד 3: החיים שלי. ו 21.50, 24.30. ש 22.00; סוגר חשבון עם אבא. ו 11.00. ש 11.00, 13.30, 17.30, 19.45. א־ה 14.00, 17.30, 19.45, 22.00.

הוד 4: הפליינטסטונס. ו 11.30, 22.00, 24.00. ש 11.30, 14.00, 18.00, 20.00, 22.00. א־ה 14.00, 16.00, 18.00, 20.00, 22.00.

[illegible]: ספיד. ו 22.00, 24.20. ש 19.25, 21.50, 24.15. א־ה 17.00, 19.25, 21.55; מלך האריות. ש 11.00, 13.30, 15.30, 17.30.

[illegible]: מלך האריות. ו 22.00, 24.20. ש 19.35, 21.50, 24.15. א־ה 19.30, 21.50; ויוה קיד מכים שנית. ש 11.00. א־ה 11.00; ספיד. ש 13.30, 17.10. א־ה 13.30, 17.00; מלך האריות. א־ה 17.00.

[illegible] 3: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 13.30, 15.30, 17.30, 19.35, 21.50, 24.15. א־ה 11.30, 14.00, 17.00, 19.30, 21.50.

[illegible]: עזרה באפלה. ו 22.00, 24.20. ש 21.50. א־ה 21.50; צ'יק פתוח. ש 11.00, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30. א־ה 17.00, 19.30.

[illegible]: אייס ונטורה – בלש בצחוק. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30, 21.50, 24.00. א־ה 11.30, 14.00, 17.00, 19.30, 21.50.

[illegible] 1: הלקוח. ו 21.50, 24.30. ש 19.15, 22.00. א־ה 16.45, 19.15, 22.00.

[illegible] 2: החיים שלי. ו 21.50, 24.30. ש 22.00. א־ה 17.00, 19.30, 22.00; האמנות העדינה של סחטנות יפנית. ש 19.30. א־ה 17.00, 19.30, 22.00.

טיילת 3: בשם האב. ו 22.00, 24.30. ש 19.30, 22.00. א־ה 17.00, 19.30, 22.00.

לב 1: הורים בהזמנה. ו 12.15, 14.15. א־ה 10.15, 14.15, 17.20; הקפיצה הגדולה. ו 22.00, 24.20. ש 19.40, 22.00. א־ה 19.30, 22.00.

לב 2: גשם של אבנים. ו 12.00, 14.00, 22.00, 24.30. ש 19.30, 22.00. א־ה 11.00, 14.00, 17.15, 19.40, 22.00.

לב 3: הורים בהזמנה. ש 19.45. א־ה 19.45; הקפיצה הגדולה. ו 12.00, 14.00. א־ה 12.05, 17.30; עירום. ו 22.00, 24.20. ש 22.00. א־ה 14.05, 22.00.

לב 4: גו פיש. ו 12.00, 14.00, 22.00, 24.30. ש 19.45, 22.00. א־ה 12.10, 18.10, 20.00, 22.00; קליפורניה. א־ה 14.00, 16.05.

מוזיאון 1: היומן של נוי מורטי. א־ה 19.45, 22.00.

מוזיאון 2: האישה שייצרה שמן שומשום. א־ה 17.00, 19.45, 22.00.

רב אור 1: אימא סדרתית. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

רב אור 2: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

רב אור 3: ארץ הצללים. ו 21.55, 24.25. ש 19.20, 21.55. א־ה 16.45, 19.20, 21.50.

רב אור 4: תמונות קצרות. ו 22.00. ש 18.00, 21.30. א־ה 17.30, 21.00.

רב אור 5: סיפור מרובע ברונקס. ו 22.00, 24.25. ש 19.20, 21.50. א־ה 17.00, 19.25, 21.55.

שחף 1: שקרים אמיתיים. ו 21.40, 24.30. ש 19.30, 22.15. א־ה 16.30, 19.15, 22.15.

שחף 2: רשימת שינדלר. ו 21.45. ש 21.15. א־ה 17.00, 20.45.

תל אביב 1: שקרים אמיתיים. ו 21.40, 24.30. ש 19.30, 22.15. א־ה 16.30, 19.15, 22.15.

תל אביב 2: השוטר מבברלי הילס 3. ו 22.00, 24.30. ש 19.30, 22.15. א־ה 17.00, 19.30, 22.15.

תל אביב 3: הלקוח. ו 21.50, 24.30. ש 19.30, 22.15. א־ה 16.45, 19.30, 22.15.

ירושלים

גיל 1: שקרים אמיתיים. ו 13.00. ש 19.15, 21.45. א־ה 13.30, 16.15, 19.00, 22.00.

גיל 2: הפליינטסטונס. ו 13.00. ש 19.15, 21.30. א־ה 13.00, 17.00, 19.30, 21.45.

גיל 3: סוגר חשבון עם אבא. ו 13.00. ש 19.15, 21.30. א־ה 13.00, 17.00, 19.30, 22.00.

גיל 4: לשחרר את וילי. ו 13.00. ש 19.15. א־ה 13.00, 16.30, 19.30; מוורק. ש 21.30. א־ה 21.45.

גיל 5: השוטר מבברלי הילס 3. ו 13.00. ש 19.15, 21.30. א־ה 13.00, 17.00, 19.30, 21.45.

גיל 6: החיים שלי. ש 19.15, 21.30; בטהובן 2. ו 13.00. א־ה 13.00; האמנות העדינה של סחטנות יפנית. א־ה 17.00, 19.30, 21.30.

גיל 7: אצבעונית. ו 13.00. א־ה 13.00, 17.00; הלקוח. ש 19.00, 21.45. א־ה 19.00, 21.45.

גיל 8: הלקוח. ו 13.00. ש 19.15, 21.45. א־ה 13.00, 16.30, 19.00, 21.45.

חיפה

אורלי: סיפור מרובע ברונקס. ו 22.00. ש 19.00, 21.15. א־ה 19.00, 21.15.

רב גת 1: ארבע חתונות ולוויה אחת. ו 22.00, 24.20. ש 19.00, 21.30. א־ה 16.45, 19.00, 21.20.

רב גת 2: ספיד. ו 22.00, 24.20. ש 19.00, 21.30. א־ה 16.30, 19.00, 21.20.

רב אור 1: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 19.00, 21.30. א־ה 19.00, 21.20; מלך האריות. ש 11.00. א־ה 17.00.

רב אור 2: מלך האריות. ו 22.00, 24.20. ש 19.00, 21.30. א־ה 19.00, 21.20; המסכה. ו 11.00. ש 11.00. א־ה 17.00.

רב אור 3: אימא סדרתית. ו 22.00, 24.20. ש 21.30. א־ה 21.20; צ'יק פתוח. ש 11.00, 19.00. א־ה 17.00, 19.00.

רב מור 1: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 19.00, 21.30, 24.00. א־ה 17.00, 19.00, 21.30.

רב מור 2: מלך האריות. ו 22.00, 24.20. ש 19.00, 21.30, 24.00. א־ה 17.00, 19.00, 21.30; לשחרר את וילי. ש 11.00.

רב מור 3: אייס ונטורה – בלש בצחוק. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 19.00, 21.30. א־ה 17.00, 19.00, 21.30.

רב מור 4: ארבע חתונות ולוויה אחת. ו 22.00, 24.25. ש 19.00, 21.30, 24.00. א־ה 16.45, 19.00, 21.30; מלך האריות. ש 11.00.

רב מור 5: ספיד. ו 22.00, 24.25. ש 19.00, 21.30, 24.00. א־ה 16.30, 19.00, 21.30; ויוה קיד מכים שנית. ש 11.00.

רב מור 6: צ'יק פתוח. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 19.00, 21.30. א־ה 17.00, 19.00, 21.30.

רב מור 7: סיפור מרובע ברונקס. ו 22.00, 24.20. ש 17.00, 21.30, 24.00. א־ה 16.40, 19.00, 21.30; נווכה על הקוף. ש 11.00.

אשדוד

גיל 1: שקרים אמיתיים. ו 21.40, 24.30. ש 11.30, 19.30, 22.15. א־ה 16.45, 19.30, 22.15.

גיל 2: הפליינטסטונס. ו 11.30. ש 11.30; הלקוח. ו 21.50, 24.30. ש 19.15, 22.00. א־ה 16.45, 19.15, 22.00.

גיל 3: המסכה. ו 22.00, 24.15. ש 11.30, 19.30, 22.00. א־ה 17.00, 19.30, 22.00.

גיל 4: סוגר חשבון עם אבא. ו 22.00, 24.15. ש 11.30, 19.30, 22.00. א־ה 17.00, 19.30, 22.00.

גיל 5: מלך האריות. ו 11.30. ש 11.30. א־ה 17.00; ספיד. ו 22.00, 24.15. ש 19.30, 22.00. א־ה 19.30, 22.00.

אשקלון

חן 1: ספיד. ו 22.00, 24.25. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 2: מלך האריות. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 3: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.55. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 4: תמונות קצרות. ו 22.00. ש 21.00. א־ה 21.00; צ'יק פתוח. ש 19.15. א־ה 17.00, 19.15.

חן 5: סיפור מרובע ברונקס. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

נתניה

חן 1: ארבע חתונות ולוויה אחת. ו 22.00, 24.20. ש 19.25, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50; מלך האריות. ש, ג, ד 11.00.

חן 2: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 3: ספיד. ו 22.00, 24.25. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.25, 21.55; צ'יק פתוח. ש, ג, ד 11.00.

חן 4: מלך האריות. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50; נווכה על הקוף. ש, ג, ד 11.00.

ראשון לציון

חן 1: ארבע חתונות ולוויה אחת. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.55. א־ה 17.00, 19.25, 21.55; מלך האריות. ש, ג, ד 11.00.

חן 2: אייס ונטורה – בלש בצחוק. ש, ג, ד 11.00; מלך האריות. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

חן 3: ספיד. ו 22.00, 24.25. ש 19.20, 21.50. א־ה 17.00, 19.25, 21.55; צ'יק פתוח. ש, ג, ד 11.00.

חן 4: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

נעמן: השוטר מבברלי הילס 3. ו 22.00, 24.00. ש 19.30, 22.00. א־ה 19.30, 21.45.

ראשון: אוני'. ו 22.00, 24.00. ש 19.30, 21.45. א־ה 19.30, 21.45.

רון 1: אדום. ש 21.30. א־ה 19.30, 21.30.

רון 2: אייס ונטורה – בלש בצחוק. ש 21.30. א־ה 19.30, 21.30.

חולון

גל 1: שקרים אמיתיים. ו 21.40, 24.30. ש 11.30, 17.00, 19.30, 22.15. א־ה 16.45, 19.30, 22.15.

גל 2: שקרים אמיתיים. ו 21.40, 24.30. ש 19.30, 22.15. א־ה 22.15; לשחרר את וילי. ו 19.45. ש 11.30, 17.00. א־ה 17.00, 19.30.

גל 3: המסכה. ו 20.00, 22.00, 24.00. ש 11.30, 17.00, 19.30. א־ה 17.00, 19.30, 22.00.

גל 4: מלך האריות. ו 20.00, 22.00, 24.00. ש 11.30, 16.00, 18.00, 20.00, 22.00. א־ה 17.00, 19.30, 22.00.

גל 5: סוגר חשבון עם אבא. ו 19.45, 22.00, 24.20. ש 11.30, 17.00, 19.30, 22.00. א־ה 17.00, 19.30, 22.00.

באר שבע

אמטל: השוטר מבברלי הילס 3. ו 22.00. ש 19.30, 22.00. א־ה 19.30, 22.00.

רב נגב 1: ארבע חתונות ולוויה אחת. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.55. א־ה 17.00, 19.30, 21.50; המסכה. ש, ג, ד 11.00.

רב נגב 2: מלך האריות. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50; צ'יק פתוח. ש, ג, ד 11.00.

רב נגב 3: ספיד. ו 22.00, 24.25. ש 19.30, 21.55. א־ה 17.00, 19.30, 21.50; נווכה על הקוף. ש, ג, ד 11.00.

רב נגב 4: [illegible]. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50; מלך האריות. ש, ג, ד 11.00.

חדרה

לב 1: שקרים אמיתיים. ו 21.45, 24.10. ש 19.15, 21.45. א־ה 19.15, 21.45; מלך האריות. ש 11.00. א־ה 11.00, 16.30.

לב 2: ספיד. ו 22.00, 24.30. ש 19.40, 22.00. א־ה 19.40, 22.00; הורים בהזמנה. ש 11.00. א־ה 11.00, 17.00.

לב 3: הנקוח. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 19.40, 22.00. א־ה 16.30, 19.40, 22.00.

לב 4: המסכה. ו 22.00, 24.30. ש 11.00, 19.40. א־ה 16.30, 19.45; בשם האב. ו, ש, א־ה 22.00.

רמת גן

אואזיס 1: שקרים אמיתיים. ו 21.55, 24.30. ש 19.10, 21.50. א־ה 16.30, 19.10, 21.50.

אואזיס 2: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

אואזיס 3: ספיד. ו 22.00, 24.25. ש 19.20, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.55.

רב גן 1: המסכה. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 19.30, 21.50; מלך האריות. ש, ג, ד 11.00, 17.00. א־ה 17.00.

רב גן 2: מלך האריות. ו 22.00, 24.20. ש 19.30, 21.50. א־ה 19.30, 21.50; המסכה. ש, ג, ד 11.00, 17.00. א־ה 17.00.

רב גן 3: הפליינטסטונס. ו 22.00, 24.20. ש 11.00, 17.00, 19.30. א־ה 17.00, 19.30, 21.50.

רב גן 4: הלקוח. ו 22.00, 24.25. ש 19.30, 21.50. א־ה 17.00, 19.30, 21.55; נווכה על הקוף. ש, ג, ד 11.00, 17.00.

פתח תקווה

היכל 1: שקרים אמיתיים. ו 21.40, 24.30. ש, ד 19.30, 22.15. א־ה 16.45, 19.30, 22.15.

היכל 2: מלך האריות. א־ה 17.00; ספיד. ו 22.00, 24.15. ש, ד 19.45, 22.00. א־ה 19.30, 22.00.

היכל 3: הלקוח. ו 21.50, 24.30. ש, ד 19.15, 22.00. א־ה 16.45, 19.15, 22.00.

שירותי חירום

משטרה

תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, גבעתיים – טל' 100; באר־שבע, נהריה, חדרה, צפת – 100; אילת – 344; חדרה – 33444.

בתי־חולים

תל־אביב והמרכז

איכילוב תל אביב, שיבא תל־השומר, בילינסון פתח־תקוה, וולפסון חולון, אסף הרופא צריפין – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה

לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים

שישי: הדסה ע"כ – ילדים, פנימית. עיניים: ביקור חולים – נשים. א.א.ג: שערי צדק – כירורגית; הדסה ה"צ – אורטופדית.

שבת: ביקור חולים – ילדים, א.א.ג; הדסה ע"כ – נשים, עיניים; שערי צדק – כירורגית; הדסה ה"צ – אורטופדית, פנימית.

בתי־מרקחת

שישי: בת ים: סוזר, חביבה רייק 20. חולון: סוזר, חביבה רייק 20 בת ים. ירושלים: קופ"ח הכללית שטראוס א', אבינדורי 3. נתניה: קופ"ח הכללית (עד 24.00) רזיאל 8; (מ־24.00) ברודצקי 31. פתח תקוה: קופ"ח הכללית, ההסתדרות 21. רמת גן: פינצ'י, חיבת ציון 43. תל אביב: ארלוזורוב, ארלוזורוב 76; לב העיר, אחד העם 69. חיפה: פבזור, פבזור 27.

שבת: בת ים: סוזר, חביבה רייק 20. חולון: חקוה, כיכר סמרוסה. ירושלים: הרצל, יפו 36 (שבת); קופ"ח הכללית שטראוס א, אבינדורי 3 (מוצ"ש). נתניה: כלל פארם, שדרות בנימין 60. פתח תקוה: קופ"ח הכללית, ההסתדרות 21. רמת גן: עליה, קריניצי 2. תל אביב: בריאות, המלך ג'ורג' 28 (גם במוצ"ש); פרסקסי, ירמיהו 41 (גם במוצ"ש). חיפה: חניתה, חניתה 22.

מוקד קופ"ח כללית

הסוקד יספק מידע בימים א'–ה' בין השעות 08.00–20.00. בימי ו' 08.00–13.00. טלפון: 177־022־1908.

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה. ירושלים: 243358־02; ת"א: 226027 (24 שעות); חיפה: 229488־04 (11.00–20.00); גליל מערבי: 820222־04.

תקו הלבן – 204327־03, ימי א', ג', ה' 19.30–23.30.

קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' וה'. 222732. ארגון הורים ארצי "קו פתוח", אוזן קשבת לילדים ובני נוער 621515־03 (24 שעות).

עזרה ראשונה לשיניים

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסת' לרפואת שיניים בישראל.

בחיפה: רחוב הגפן 26, קומה ג', טל. 523566, פתוחה מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה

המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00–24.00. אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד.

דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל: 294869, 285822־03.

מרפאת שיניים חורפית 24 שעות גם בשבתות וחגים בתיאום טלפוני איחורית 5449911 טל' 4318, רח' יהודה המכבי ת"א.

"S.O.S Doctors" ביקורי בית ע"י רופאים 24 שעות ביממה. טל': 5033939־03.

סיוע לקורבנות אונס

לרעננה ואיזור השרון, טל' 32432־09 א', ה' בשעות 17.00–21.00. תל־אביב: 234819־03; חיפה: 660111־04; ירושלים: 24554־02; 72245־09.

אלי' – עזרה באלימות כלפי ילדים במשפחה טל. 261070, 6956763. פועל מ־08.00 עד 22.00.

עזרה ראשונה נפשית

ער"ן ירושלים – טל' 610303־02

ער"ן תל־אביב – טל' 5461111־03

ער"ן ילדים ונוער, ת"א – 6961113־03

ער"ן חיפה – טל' 672222־04

ער"ן כרמיאל (גליל מערבי) – 988410־04

ער"ן נתניה – טל' 625110־09

ער"ן כפר־סבא – 913999־09

ער"ן באר־שבע – טל' 418111־07

מוקד. מוקד חירום – אס.או.לב שרות טיפול ומרץ לב, חיפה. 24 שעות ביממה. טל. 679999־04

מגן דוד אדום

ירושלים, ת"א, חיפה – טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים – טל' 5793333; לוד רמלה – 101, טל' 221022־08; נתניה – טל' 93334־065; מכבון – 101, טל' 931401־04; נהריה – טל' 823333־04; בת־ים – 5511111; באר־שבע – 74767־07; שח"ל בוש דן, טל' 330848־03; פתח תקוה – 101, 93; [illegible] – 938233־06; 9311111.

רכבות

מירושלים לת"א דרום: 07.25, 16.00.

מרחובות לת"א דרום: 06.00 (מלוד), 06.40, 07.30, 15.20, 17.15 (עד לוד), 18.50 (עד לוד).

מת"א דרום לירושלים: 07.25, 16.00.

מת"א דרום לרחובות: 06.10 (מלוד), 06.35, 14.35, 16.30, 18.00.

מת"א מרכז לחיפה: 06.00, 06.25, 07.18*, 08.03, 08.42*, 09.00, 10.30*, 12.00, 13.00*, 14.00, 15.00*, 15.57, 16.35, 17.00, 18.00, 19.00, 20.15.

לנהריה: 06.25, 12.00, 14.00, 15.00, 15.57, 17.00.

מחיפה בת־גלים לת"א: (מחיפה מרכז 5 דקות לפני יציאה מבת־גלים): 05.30, 06.00, 06.20, 06.42, 07.15*, 07.35, 08.20, 09.05*, 10.05, 11.00*, 11.56, 12.55*, 14.30, 15.30*, 16.30, 17.30, 18.30, 19.30.

לנהריה (מחיפה מרכז 5 דקות לאחר היציאה מבת־גלים): 05.47, 07.58, 09.48, 12.07, 13.23, 15.26, 16.00, 17.30, 18.30.

מנהריה לחיפה ולתל־אביב: 05.50, 06.35, 07.25, 09.13, 10.57, 13.22, 15.24, 16.33, 17.30, 18.42.

קרונועים ברכבת מהירות בקו תל־אביב־חיפה – מת"א מרכז: 15.30; מחיפה בת־גלים: 13.40, 16.10, 17.47.

לוח זמני רכבות בימי ו' וערבי חג בלבד

מירושלים לת"א דרום: 07.25, 12.00.

מרחובות לת"א דרום: 07.30, 13.30 (עד לוד).

מת"א דרום לירושלים: 07.25, 12.00.

מת"א דרום לרחובות: 07.00, 12.45 (מלוד).

מת"א מרכז לחיפה: 06.00, 07.04, 08.00*, 08.51, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.05.

מת"א מרכז לנהריה: 08.00**, 10.00**, 12.00.

מחיפה בת־גלים לת"א (מחיפה מרכז 5 דקות אחרי היציאה מבת־גלים): 06.00, 06.35, 07.10*, 08.34, 09.30, 10.30, 11.30, 13.00, 14.00.

מחיפה בת־גלים לנהריה (מחיפה מרכז 5 דקות אחרי היציאה מבת־גלים): 06.33, 09.20, 10.13 (עד קריית מוצקין), 11.37, 13.23.

מנהריה לחיפה ולת"א: 06.30, 08.10**, 10.25**, 11.00 (ממוצקין), 12.50 (ממוצקין), 14.40 (עד חיפה בלבד).

קרונועים ברכבת מהירות בקו תל־אביב־חיפה – מת"א מרכז: 13.20; מחיפה בת־גלים: 10.10.

מידע אודות שרותי הרכבת:

תחנת ירושלים: 733764־02

תחנת ת"א מרכז: 5421515־03

תחנת חיפה בת־גלים: 564321־04

* רכבת מהירה.

** החלפת רכבות בחיפה.

דפים לספרות

עורך: עמוס לויתן

שלום עליכם אחר

יצחק שור

■ שלום עליכם: "רומנים מוקדמים". מיידיש: אריה אהרוני. ספרית פועלים/ ידיעות אחרונות, ספרי חמד. בסיוע קרן רבינוביץ, והמפעל לתרגומי מופת. 303 עמ' 1994.

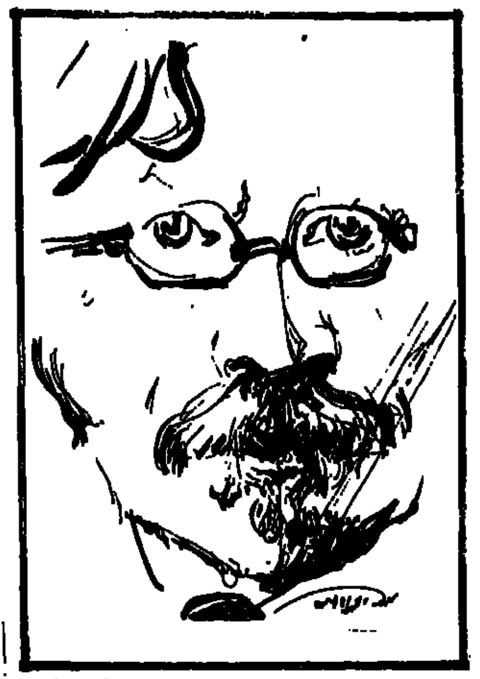

שלום עליכם

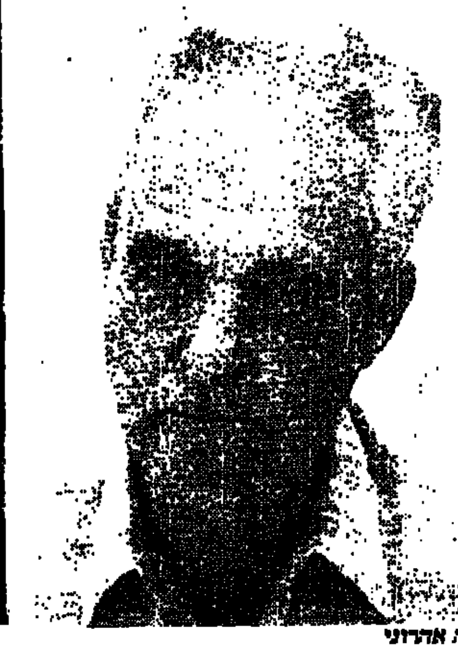

אריה אהרוני

תרגומי כל הרומנים של שלום עליכם בידי אריה אהרוני, שינו את דמות יצירתו בעיני הקורא העברי מעיקרה. מאז אזהרתו של מנדלי מוכר ספרים לבל יכתוב רומנים, נטו לראות בו פליטוניסט שמיטב יצירתו אינה רומניסטית. שלום עליכם, ההומוריסט החייכן, כביכול, של תרגומי ברקוביץ, מתגלה בתרגומי אהרוני כבעל שחוק מר וראייה מפוכחת של הכוח המניע את החברה היהודית. אין זו אהבת ישראל ונאמנות לציווי התורה, אלא נהנתנות והתנכרות של בעלי ממון מתנשאים על פני "עמך" ישראל.

שני מאורעות שקרו בשנת 1883 שינו תכלית שינוי את חייו של שלום עליכם, והפכו אותו לסופר הפופולארי ביותר ברחוב היהודי: באותה שנה נדפס סיפורו הראשון ביידיש, "שתי אבנים", ובאותה שנה נשא לאשה את אהובת לבו ומשוש חייו, אולגה לוייב. הקשר בין שני אירועים אלה בחיי שלום עליכם בן ה־24 הוא קשר ספרותי. גיבורי רומן מוקדם ונשכח זה, שלא הופיע ב"כל כתבי" ביידיש, אינם אלא שלום עליכם ואולגה לוייב, הלא הם שלמה רבוכסקי ופולינה ליכטינוב ב"שתי אבנים". סיפור זה פותח את קובץ הרומנים המוקדמים, הכרך ה־23, במפעלו התרגומי של אריה אהרוני. רק אחד מתוך חמשת הסיפורים שבו, "יוסילי זמיר", ראה אור בתרגום המיושן של ברקוביץ.

ברומן "שתי אבנים" שולח בעל האחוזה, היהודי העשיר, את המורה הפרטי של בתו היחידה לבית סוהר, משום שהעז להתאהב. הבת מתאבדת, וכאשר משתחרר הצעיר מבית הסוהר הוא קופא למוות בפתחו של בית־כנסת. שתי האבנים, שעל שמן נקרא הרומן, הן שתי האבנים שמתחתן קבורים שני הצעירים. החברה קדישא של אותה עיירה סירבה לאשר הקמת מצבות על הקברים. הסיפור, פרט לסופו המר, הוא אמיתי. בספרו האבטוביוגרפי "מן היריד" מספר שלום עליכם, כי אבי נערתו גירש אותו מאחוזתו, משום שהעז לנהל רומן מתחת לאפו בלי ידיעתו. לא היה איכפת לו, כביכול, שבתו תיקח לה לחתן בחור עני, אילו הוא, אביה, היה נותן אותו לה, ולא שהיא תיבחר לה בחור בעצמה, בלי לשאול אותו כלל. הסיפור "שתי אבנים" נולד במוחו הקודח של שלום עליכם הצעיר, בימים שבהם היה רתוק מאולגה. דמיונו הפורה תיאר ב"שתי אבנים", מה עלול היה לקרות אילו לא נתרצה האב לתחנוני בתו.

העובדה שסיפורו הראשון של שלום עליכם הינו רומן איננה מקרית. "הגדולה בשאיפותיו של שלום עליכם הצעיר – כתב פרופ' דן מירון בפרקי המסה שלו על שלום עליכם (מסדה, 1970) – היתה ליצור את הרומן היהודי הראוי לשמו. לשווא הזהיר אותו אברמוביץ (מנדלי מוכר ספרים), חריף ההבחנה, שלא יכתוב רומנים", כותב מירון מתוך הזדהות עם הסבא של הספרות העברית. אלא ששלום עליכם לא קיבל את דעת הסבא. כאשר הקדיש את הרומן המוקדם שלו, "סטמפניו", למנדלי מוכר ספרים, הוא מרמז על כך, שמדובר ברומן ראשון בלבד, "שורי מוסיקאים יהודים הם עולם בפני עצמו, וכדאי להציג לחייהם ביתר עמקות מאשר עשיתי אני ברומן זה". ואכן, בעקבות סטמפניו פרסם שלום עליכם, באותה שנה, גם את "יוסיף זמיר", השני בסדרת הרומנים העוסקים באמנים יהודים.

כמו מתרגמו הראשון של שלום עליכם, י.ד. ברקוביץ, גם דן מירון ראה בשלום עליכם בראש ובראשונה פליטוניסט, כלומר סופר שמיטב יצירתו הוא בלתי־רומניסטית, כמוה כשיחה קלה ושנונה, המתאימה לעיתונות סוף שבוע. אלא שמירון לא טרח להסביר במסה שלו מ־1970, ואף לא לאחר מכן, אם מנדלי טעה או צדק באזהרתו לשלום עליכם לבל יכתוב רומנים. שהרי תרגומי כל הרומנים שלו בידי אריה אהרוני, שינו את דמות יצירתו בעיני הקורא העברי מעיקרה. ומכל מקום, בהתקף של חזרה בתשובה, שמעולם לא הודה בה, ערך דן מירון לפני שנתיים את תרגומו של ק.א ברתיני לרומן הגדול והשלישי של שלום עליכם על אמנים יהודים, "כוכבים תועים" (דביר 1992).

"יוסילי זמיר", מן הרומנים המוקדמים, הינו הרומן הגדול והמרכזי בספר שלפנינו. אם "בשתי אבנים" הכוח המטה את האוהבים ממימוש אהבתם הוא הפער החברתי, הרי שב"יוסילי זמיר" הכוח המטה אותם הוא הכסף. יוסילי, פרחחון ברוך כשרון, נהפך לאיש העולם הגדול ונתפתה בידי "פרלה הראמה". מה שהיטה אותו מאהובת נעוריו לאסתר, הוא עושרה של האלמנה הצעירה, שהיתה לבושה כפריצה, נסעה במרכבה, החזיקה כלבים בביתה, וניגנה בפסנתר. ויוסילי, במקום לשאת את אסתר נושא את פרלה, ובמקום לשיר הוא מתגנן וצורח קוקוריקו. אסתר דועכת בבית אלתר הזקן הזה, לו נישאה כדי להציל את אמה האלמנה ואת בני ביתה מחרפת רעב. מוטיב השיבה המאוחרת הוא המרכזי ברומן זה. בתחילת הרומן דווקא אסתר דוחפת את יוסילי לצאת מן העיירה הקטנה מזפוקה לעולם הגדול. מטרת היציאה היתה לממש את כשרונו הנדיר ולחזור לעיירה כדי לחיות באושר ובעושר. ואולם, יוסילי התנתק מן העיירה ומהשתייכותו אליה. לכן אין לו לאן לחזור. לאחר שנפל ברשתה של האלמנה העשירה הוא שכח שכבר ישנה אסתר בעולם, שמצפה לו זמן רב כלינה. "חזן אתה רוצה להיות? אומרת לו פרלה הראמה, ותולה על צווארו. לשם מה לך, טיפשון? שמע לי, אני אמכור את הכסף שלנו 'בידיים נאמנות', או ניסע שנינו למחוזות החמים לאכול ענבים. תשכח את החזנות, מלאכי שלי, ותסכים שאתן לך נשיקה בעיני ההלומים שלך ובכנפי הבלונדי". כאשר נמאסת עליו פרלה הוא חוזר למזפוקה ומגלה כי הגיע לחתונתה של אסתר שלו. אם יציאתו היתה מלווה בתקווה, הרי ששיבתו המאוחרת היא חסרת תוחלת.

יוסילי מדבר אל אסתר בלשון בן כרך מודרני: "הכל הבל, אסתר, שאת קשורה או אני קשור. הם אומרים שאני חולה. מי חולה? אמרי לי רק מלה אחת, שאת רוצה, ומיד אני קם ומבריא ונוסע איתך מכאן, ממזפוקה המזוהמת". אבל זמנו תם: "אסתר אמנם חשה אותו קרוב כלכך אליה, עד כי נרתעה לאחור, קפצה מן הכיסא, ובבלי משים תפסה בידה את ראשה המכוסה מטפחת... כהלום, כברק, הסתלקה לה אותה מחשבה רעה, ואסתר הדעיה, ה'אידישע טאכטער', צמחה שוב לנגד עיניו, והיא ראתה לידה את אמה. – נו, הולכות? אמרה לה ולאטה – כמו שקענו פה בדיבורים!".

הקיצור, בעולם הקפוא והסרוק גם יותר של העיירה היהודית אין מקום לאהבה, אלא לנישואין של שידוך מתוך חשבון.

ברומן אחר, הגיבורה "טייבלה" איננה יכולה להינשא למוריץ שלה, משום שהוא נשלט בידי אמו העשירה, המגוונת אותו לנישואין של חשבון. ואילו ברומן קצר נוסף הגיבורה צירלה, בתו הצעירה של חיים המנוג, איננה יכולה להינשא לבחיר לבה "מושקלה גונב הסוסים" משום שהוא מנודה. בעוד, מוישלה, בנו של נפתלי המלווה, המצית שריפות ועוסק במעשים אחרים, מכונה "ר' מוישהלה", באשר יש לו כסף למכביר. צירלה אמנם מממשת את אהבתה, אך מושקלה נגב נתפס בידי המשטרה והיא הולכת אחריו לסיביר.

ליהודי העיירה של מזרח אירופה ברבע האחרון של המאה הקודמת מתייחס שלום עליכם כתינוק של בביקורת. גיבוריו נאבקים נגד מוסכמות של חברה צרת אופקים, אולם אין להם כל סיכוי. שלום עליכם, ההומוריסט החייכן, כביכול, של תרגומי ברקוביץ, מתגלה בתרגומי אהרוני כבעל שחוק מר וראייה מפוכחת של הכוח המניע את החברה היהודית. הכוח המניע אינו אהבת ישראל ונאמנות לציווי התורה, אלא נהנתנות והתנכרות של בעלי ממון מתנשאים על פני "עמך" ישראל.

רמי דיצני

מתוך "שירים מחדר האמבטיה"

שֶׁלֹּא יִגָּמֵר לְעוֹלָם,
הַהֶבֶל הַקֶּצֶף הָאוֹר הַמְּבֻשָּׂם, הַפֶּשֶׁר מִתְמוֹסֵס מְסַמֵּם;
לְמְרוֹת הַמַּרְאָה וְהִתְעוֹרֵר קוֹרֵץ וְהִשְׁתַּן כָּרֵם.

המשורר המאֹרך

קֶצֶף יָבֵשׁ עַל פְּנֵי הַמַּיִם. עוֹר הֶבֶל מְקֻמָּט. הַכֹּל לְאַט. נָמֵס. נְחִירַיִם מְכֻרְסָמִים.
הַכֹּל צָף. הַגּוּף צָף. זֹהַם צָף. שַׁלְחוּף־נְשָׁמָה צָף. נִשְׁחָת. כַּפּוֹת חֲסָמִים.
צְפַרְדֵּעַ מְשׁוֹרֵר־דִּיר מְקַרְקֵר שִׁיר בְּבִצָּה נְפוּחַת בְּשָׂמִים;
הֵיכָן אַתְּ נְסִיכַת הָאַמְבָּט, נַשְּׁקִינִי, הַתִּירִי אֶת לַחַשׁ־הַקְּסָמִים!

פצעי אוהב

יַקִּירָתִי שְׁבוּרַת לֵב חוֹלַת־רוּחַ מַכָּה אֲנוּשָׁה.
אִשָּׁה קָשָׁה מִמִּקְרֶה; פְּצָעֶיהָ פְּתוּחִים, חָלְיָהּ חֲשׂוּךְ־מַרְפֵּא, נַפְשָׁהּ זָבָה.
דַּלְתוֹת אֲרוֹן עֶזְרָה־רִאשׁוֹנָה פְּתוּחוֹת נֶגְדִּי תָּמִיד אַחֲלִיף תַּחְבֹּשׁוֹתֶיהָ.
הוֹי חֲבָל חֲבָל שֶׁגַּם אֲנִי אֵינֶנִּי אֶגֶד צְהַבְהַב נִקְרָשׁ מַגְלִיד בְּרֶבֶשׁ הַפְרָשׁוֹתֶיהָ.

עוֹד יָבוֹאוּ יָמִים בְּגִיגִית חֶבֶל חַם
יַיִן וְרֵיחֵנוּ יִצְבַּע אֶת הַקֶּצֶף הַמְּבֻשָּׂם.

אופיר בר נוי

מנת יצירה

כְּבֵית הַתַּמְחוּי לִמְשׁוֹרְרִים אֲנִי מְקַעֵר סֵפֶר יָחִיד
וּמְסַפֵּק נְזִיד הֲבָלִים, צַדֶּפֶת שִׁיר שְׁלוּקוֹת, שָׁרְשֵׁי נְשָׁמָה
הַנְּעוּצִים עַל קְצֵה הַמַּזְלֵג
וְרַק בְּעִתִּים מְזֻמָּנוֹת אֲנִי מְפַיֵּט לֶאֱכֹל גַּעְגּוּעִים מְפֻתָּקִים
עַל הַבַּיִת.

מתנות עניים

אֲנִי חָן בְּעָמְקָהּ שֶׁל עִיר עֲרוּיַת מִלִּים, עֲלוּסַת לָשׁוֹן, נְדוּדַת צִפֳּרֵי
שִׁיר
וּבְכַף מְעוּט כֹּחִי אֲנִי מְקוֹשֵׁשׁ שַׁבְרִירֵי שֶׁמֶשׁ, מְרַשְׁרֵשׁ מַטְבְּעוֹת
לָשׁוֹן,
לִקְנוֹת מְנוּחַת אַהֲבָה אֵצֶל אָמְנוּת מֻפְשֶׁטֶת.

שיר פוטנציאלי

הַשִּׁיר הַזֶּה לֹא
בָּא עַל קְצֵה לְשׁוֹנִי אֲנִי אוֹמֵר: שְׁכַח מִזֶּה.

מתוך הספר "מתנות עניים"

החלמאים של לרנר

ונקה כהן

בחודש אפריל השנה הלך לעולמו המשורר היידי יוסף (יאסל) לרנר, יליד 1903 ובן העיר בריצ'ני בבסרביה. לישראל הגיע ב־1972, התיישב בקרית אונו והתערה באגודת הסופרים האידיים בישראל, ואף זכה בפרס האגודה וכן בפרס פיכמן. משיריו לעברית תרגמו ק. א ברתיני, אהרן מלצר, אפרים תלמי ומרדכי סבר והם הופיעו בספר "על כהונות עולה השחר".

לרנר היה מהבולטים שבחבורת "יונג בעסאַראַביע" (בסרביה הצעירה) בשנות ה־30 ומהמעניינים שביוצרי האידיש במשך קרוב ליובל שנים. את אהבתו לשפה העברית ירש מאביו, משכיל וחובב־ציון נלהב. כאלה היה המשורר מורה לעברית וכבר בגיל צעיר החל לפרסם שירים, סיפורי־ילדים ודברי הומור בעתונות היהודית בצ'רנוביץ ובוורשה. כן נמשך לתיאטרון, הקים להקות וביים הצגות מיצירות שלום־עליכם, גולדפדן ואחרים. ב־1929 הופיע לראשונה קובץ שיריו "זמר הפרוורים" ובשנות ה־30 נתפרסמו שיריו ... שנות המלחמה עברו עליו במחנה ריכוז בטראנסניסטריה. גם שם, בתנאים הנוראים ההם, העלה ... הצגות, לשמח לב אנוש בתוככי הגיהנום. ... עמו בכתובים כמה ספרים, שהראשון שבהם "פנקס חלום", ראה אור ב־1975 בהוצאת י.ל. פרץ.

... המצויינת של הסופר ל. פאדריאטשיק (שעלה ... לפני שנים אחדות) על יאסל לרנר, נזכר רעיון ... איציק מאנגר, האומר, כי שיר שאין בו תכונה ... לשיר־עם – אינו יצירה אמנותית. ... לרנר מצויה בהם תכונה זו, שיריו צמח מן ... העם, מדוקלמים וגם מושרים.

... הוא שבהבאת יצירותיו לדפוס בישראל ... את "פנקס חלום" שלו, נושא כה נדוש ... עוד אפשר לחדש בו? אולם קוראי יצירה זו ... של יאסל לרנר לא נוצרה "חלמיאדה" ... כזאת, חרוזה בחרוזים־פנינים, ... משעשעת ומעוררת צחוק ודמע בעת ובעונה ... שיבץ בה אוצרות של חכמה יהודית ... לה אופי של יצירה עממית ססגונית, ... עדין וסאטירה שנונה. זוהי מעין מצבת־עד ... היהודית שהייתה ואיננה, ואשר למקרא "פנקס ... קמה לתחייה בלבוש חדש. רק משורר מחונן ... "חלמאי" בעצמו לפי מוצאו והווייתו, המהלך ... העממית היהודית כבתוך ביתו, יכול היה ... לנושא "נדוש" כזה ממדים תרשנים וסגוליים. ... חונן בחריפות שכל ובעין בוחנת, ובראייה ... של החיים. לפנינו אופטימיסט־ללא־תקנה, ... כדי תמימות, בעל חוש־הומור נדיר ולב אוהב. ... המעללים המובאים בספר היה משום רצון ... לציין את כוחו של ההומור לגבי אלה שהמוות ... עיניהם בגיהנום של טראנסניסטריה בימי ... לכך אפשר למצוא במאמר שכתב כבר ... בישראל, ("פאלק און מרינה", תל־אביב דצמבר ... ימי־האימה ההם, וכיצד הבדיחות וההומור ... היה בהם כדי לרומם את הרוח היהודית, ... לשאת את הסבל הכבד ולחזק את האמונה ... לימים טובים יותר. את המעיין המפכה של ... חידוד ושנינה יהודיים לא היה ניתן לסתום. ... קרע קריעה על אסונו, שם אפר על ראשו, אך ... להחיות את נפשו בבדיחה טובה, כאילו ... את הגלולה המרה.

יאסל לרנר

... על כבית אמיר יוסית, נמשך יאסל לרנר בגיל צעיר אל סימטות העוני, ב"מלך התשיעי" של ... שם ראה "חומר הנושר מקירות עקומים ... הכיר "אנשים כלים כעלי שלכת", ושר "יללת ... כלב מצורע". בראותו את גורל בני־עמו נעשה יאסל לרנר לשליח־ציבור של העוני, המחסור והמצוקה

(המשך בעמוד 20)

שותפתו היהודיה של מוסוליני

יצחק לבטוב

לאחרונה הגיע לידי ספרם של פרופ' פיליפ קניסטרו, היסטוריון אמריקאי, ושל בריאן סוליבן, עמית מחקר במכון למחקרים אסטרטגיים בוושינגטון, שכותרתו "אשתו האחרת של הדוצ'ה" – "הסיפור שלא סופר על מרגריטה צרפתי, פילגשו היהודייה של בניטו מוסוליני, וכיצד סייעה בידו להגיע לעצמה ולכח" (הוצאת 'ויליאם מורו אנד קומפני', ניו־יורק, 1993). חיפשתי בספריהם של זאב שטרנהל "יסודות הפאשיזם" ושל מאיר מיכאליס על "מוסוליני והיהודים", ספרים מעולים בזכות עצמם, ולא מצאתי ולו שורה אחת על מרגריטה צרפתי. מסתבר שאישיותה ופעלה נשכחו מלבם של היסטוריונים. מי שלא זכתה כמעט לאיזכור זוכה כאן לביוגרפיה מרתקת של כמעט שבע מאות עמודים. סיפורה המלא של מרגריטה צרפתי היה עלום כמעט עד חשיפותו בספרם של קניסטררו וסוליבאן.

■

.מרגריטה צרפתי היתה לא רק פילגש למוסוליני במשך כ־20 שנה (מ־1912 עד 1932), היא היתה אישיות אינטלקטואלית מורכבת ורבת פעלים בזכות עצמה, שפעלה במשך כיובל שנים באיטליה. הספר רווי פרטים מעניינים ביותר על התהוות הפאשיזם באיטליה בצד תיאור דרמה גדולה של אהבה בין מרגריטה צרפתי לבניטו מוסוליני. ספר מחכים, קריא ומרגש, שכותביו השקיעו בו שמונה שנות מחקר חובק עולם. המחברים מעידים על מושא הביוגרפיה שכתבו, כי הם חשים אמביבלנטיות כלפיה: כהיסטוריונים היו אמורים למחוייבות אובייקטיבית – אבל הראיונות עם בנה, בתה, נכדיה ובני ביתם ומכרים אחרים, העניקו ממדים חמים ומחמיאים לאישיותה. לאלה יש להוסיף את רגישותה התרבותית, תמיכתה באמנים ובסופרים, ידע ואינטליגנציה מדהימים, שעמדו לה בכל קשייה. (ביוזמתה ובפעילותה, למשל, נחלץ פרויד מווינה ב־1938, בעקבות התערבותה האישית של שר החוץ האיטלקי אצל היטלר.)

מרגריטה גראסיני־צרפתי – צילום מ־1912

פורטרט של מרגריטה צרפתי מצוייר בידי סירוני מ־1922

אבל מצד אחר, אומרים כותבי הספר, חרף הערצה לסגולותיה, היא היתה גם צמאת שררה, מחושבת וארוגנטית, וחלקה בולט בכפיית השלטון הטירני והברוטלי על ארצה.

העובדה שהייתה, בשנים האחרונות לשלטון מוסוליני, מטרה לחיצים שנשלחו לעברה מצידה של הצמרת האיטלקית הפאשיסטית – יוצרת אך סימפתיה מועטה כלפיה. "התקשינו מאוד לאפיין את דמותה כקורבן, שהרי היא היתה קורבן לכוחות ההרס שהיא עצמה תרמה לצמיחתם" – אומרים הכותבים.

ראשית הולדתו של הספר בפרשה מיסתורית למדי שסיפר ההיסטוריון הנודע של הפאשיזם האיטלקי, רנצו דה פליצ'ה, לקניסטררו על 1200 מכתבי אהבה, שכתב מוסוליני לצרפתי ואשר נמכרו למנתח פלסטי אמריקאי, דניאל שורל ב־1949. בעקבות סיפור זה, גברה סקרנותם של קניסטררו וסוליבן באישיותה של מרגריטה צרפתי, סקרנות שהוליכה אותם לבני ביתה לשמוע עדויות בנה ובתה הקשישים, שמתו במהלך העבודה על הספר, וכן אל נכדתה, פרופ' מלי צרפתי־לרסון. כן חקרו את יומניה, מכתביה וזכרונותיה ואת עדויותיהם של בני תקופתה.

לדברי הכותבים, מקורביו של מוסוליני ועושי דברו ניסו להעלים ולטשטש את חלקה בעיצוב הפאשיזם האיטלקי. כיוון שאחרי התחברותו ובריתו עם היטלר, לא יכול היה לשאת בעובדה, כי ייוודע ברבים חלקה של יהודיה בעיצוב הפאשיזם. בשנותיו האחרונות כדיקטטור ניסה גם להרחיקה ולהשכיחה כאדם ובעניין זה שיתפה עימו מרגריטה פעולה וכך נמוגה בערפל של אלמוניות. להרחקת זכרה תרמו גם רצונם של האיטלקים להשכיח את העבר הפאשיסטי וכן מבוכת משפחתה, באשר למערכת יחסיה עם הדוצ'ה.

■

מרגריטה צרפתי לבית גרסיני נולדה להורים יהודיים עשירים ומכובדים בשנת 1880 בוונציה ונפטרה ב־1961 בווילה הכפרית שלה ליד אגם קומו. מנעוריה גילתה תשוקה בלתי נלאית ללימודי ספרות, אמנות ושפות, והיה לה צימאון לניהול שיחות אידיאולוגיות. היא הזדהתה עם האידיאולוגיות הסוציאליסטיות והכירה היטב את התיאוריות החברתיות שפותחו במאה ה־19.

בת־18 נישאה לעו"ד יהודי מבריק ומכובד, צזרה צרפתי, שהיה מבוגר ממנה בשנים רבות. בניגוד לאשתו, היה נאמן כל שנותיו לציונות וליהדות, שעה שהיא המירה דתה לקתולית, דרמה קשה במכלול הדרמות של חייה. בצד דבקותה בסוציאליזם פיתחה מרגריטה צרפתי קריירה עצמאית כעיתונאית ופרסמה במהלך חייה אלפי מאמרים וכ־20 ספרים. היא היתה מראשוני מבקרי האמנות באיטליה ומבאי הסלון הספרותי שלה היו: טוסקניני, מאטיס, אנדרי ז'יד, קוקטו, פירנדלו, עזרא פאונד, ברנרד שאו ואלברט אינשטיין, וכן נציגי אליטות העיתונות והפוליטיקה.

מ־1912 היה מוסוליני האיש החשוב בחייה, הוא היה אז סוציאליסט כמוה ועורך העתון "אוונטי". מוסוליני, שהיה פרובינציאל מחוספס, היווה ניגוד גמור לצרפתי המשכילה ורחבת האופקים. למרות שהיתה נשואה כ־14 שנים, התפתחו קשרים הדוקים בינה לבין מוסוליני. הם עיצבו במשותף את דמות הסוציאליזם האיטלקי, בתוספות של מינון לאומני הולך וגובר, שלבש בסופו של דבר את צורתו של הפאשיזם האיטלקי.

מרגריטה העמידה לרשותו של מוסוליני תמיכה כספית שנטלה ממשפחתה, וכן העניקה לו תמיכה רעיונית ורגשית. היא עמדה לצידו במאבקו הנחרץ והשיטתי לצבירת כוח ועוצמה פוליטיים, עד שהיה ב־1922, בגיל 39, לראש ממשלתה הצעיר ביותר של איטליה. היא שסייעה בידו לתפוס את מלוא הסמכות ואת עוצמת השלטון. מ"בתולה אדומה", הפכה לסופרת הצללים שלו ולאחר מכן למלכה בלתי מוכתרת של איטליה.

■

הקשרים שבין מרגריטה ומוסוליני התחילו להתרופף בערך מ־1930, משעה שמוסוליני תבע במיוחד ציות עיוור וקונפורמיות אידיאולוגית נוקשה. זאת בנוסף לאנטיפתיה להשפעות חוץ ולמעמדן של נשים, שאיפיינו את הצמרת הפאשיסטית בכלל. כן תרמו להרחקתה של צרפתי, התנגדותה להתהוות ולהתהדקות היחסים והקשרים של מוסוליני עם היטלר. אלה מצידם סימנו אותה כמטרה ברורה להתקפה בה נטלו חלק מנהיגים פשיסטיים, שרגלו באנטישמיות ותמכו בברית עם גרמניה הנאצית.

יציאתה הכפויה של מרגריטה צרפתי לדרום אמריקה בשנה שמוסוליני הפעיל את מדיניותו האנטישמית, היתה כמטרה לחמוק מהשואה הקרבה. השנים שבאו לאחריה, היו לה שנות דעיכה והיא נפטרה, שכוחה כמעט, ב־1961 בביתה ליד אגם קומו.

הקורא בספר מיטלטל בין הסלידה מדמות היסטורית השרויה באוויר דמרומים, לבין הערכה עמוקה לאישיות מקורית המועלית בכשרון כתיבה רב ומרגש, הכוללת הזדהות ואמפתיה עם מרגריטה צרפתי. טלטלה גדולה זאת, היא הן "כשלונה" והן "הצלחתה" של הביוגרפיה הזאת.

חיים של צלולויד

מרדכי אבישי

■ ס. סקוט פיצג'רלד: "סיפורי פט הובי", מאנגלית: דפנה לוי, הוצאת זמורה־ביתן, 160 עמ' 1994

סקוט פיצג'רלד, שלא אחת נהג בחייו כנער־שעשועים וביקש לטעום מכל תענוגות החיים, אשר לא רק השתתף בחינגות של "החיים המתוקים" יחד עם אשתו היפה והמפורסמת זלדה, אלא היה גם ממעצבי החיים האלה בתקופה שבין שתי מלחמות־העולם, ב"עידן הג'ז" שהוא קבע את שמו, היה גם איש שידע הרבה צער, אכזבות ותיסכול, שחלומותיו הרומנטיים התנפצו במציאות, ששלטו בה חוקי־ממון נוקשים, טירוף ופחדים, אלכוהול ויאוש.

ושברם של מאוויים ושאיפות גדולות מוליד את הטראגיות בעולמו של הסופר, שרצה להשיג הכל, לטפס אל ראש ההר, ונותר לבסוף בלא כלום, אביון ועירירי: בלא כסף והצלחה, שכה התאווה אליהם, בלא האשה האהובה, שהשביעה אותו מרורים הן במעשיה העויינים והן במחלתה, ובלא כשרון־הכתיבה המבטיח כל־כך, שהעלה אותו אל הפסגה למשך תקופה קצרה.

יש ביצירותיו הרבה יסודות אוטוביוגרפיים בולטים: חייו רצופי־המשברים של סקוט פיצג'ראלד מקבילים למשברים בחיי גיבוריו, כשם שקיימת הקבלה ברורה בין המורכבות והמתח שבין בני הזוג פיצג'רלד (אשתו זלדה היתה מאושפזת בבית־חולים בשל הפרעות נפשיות), לבין תופעות דומות בסיפוריו. וכשם שחלומו הגדול ביותר, "החלום האמריקני", היה להצליח ולעלות מעלה מעלה בסולם־ההצלחה, להיות "הטוב ביותר", סופר מפורסם ואדם עשיר, כזאת היא שאיפתם של רוב גיבוריו העיקריים.

וכך, כל יצירתו משופעת בנקודות־זהות־וקירבה בין המספר לגיבוריו. לא בכדי הוא כתב פעם: "לעתים איני יודע אם אני אדם ממשי או דמות מהרומאנים שלי".

אותן נקודות קירבה ניכרות היטב גם בספר המונח לפנינו, "סיפורי פט הובי", המגולל את "מעלליו" העלובים והמשפילים של תסריטאי מזורקן בהוליווד, גלמור ונשכח, שאינו יכול עוד להשיג עבודה בממלכת הצלולואיד. אתה קורא את הסיפורים על הדמות הטראגי־קומית של פט הובי והם מעלים בזכרונך שוב ושוב דברים שידעת וקראת על סקוט פיצג'רלד עצמו. יש בחייו הרבה אלמנטים שכאילו נלקחו מסרט הוליוודי על אדם מוכשר ומצליח, שהידרדר והגיע אל הבדידות, השיכרות, הסוף המוקים, ברומה לאותם גיבורים של ספרות־המופת הרוסית, בעלי הנפש ההומיה, השורפים במו ידיהם את חייהם עד תום.

אך נראה שיותר מכל סקוט פיצג'רלד הוא נציג מובהק של "הדור האובד" בספרות האמריקנית, אותה חבורת סופרים ואינטלקטואלים, שאחרי מלחמת־העולם הראשונה, בשנות העשרים, לא מצאו לעצמם מקום במולדתם ארצות־הברית, יצאו לפאריס והיוו שם מעין מושבה אמריקנית. היו אלה אנשים תלושים, שאחרי זעזועי־המלחמה והתמורות שחלו בחיים ובחברה, איבדו את אמונתם בערכים מקודשים, במוסר החברתי והאינדיבידואלי, השתעבדו להלכי־רוח של יאוש וחוסר־מוצא וביקשו נחמה במסבאות של פאריס, בהוללות מטמטמת, בהתעלסות אהבים ללא תכלית. הם היו נתונים להשפעתה של גרטרוד שטיין, שאף טבעה את המטבע הלשוני בפנותה אליהם: "כולכם דור אובד אתם". גם המינגוויי הצעיר היה אחד מן החבורה והוא תיאר אותה באורח אותנטי ביותר בספרו "זורח השמש" (המינגוויי עשה היכרות ראשונה עם סקוט פיצג'רלד בפאריס והוא כתב עליו בזכרונותיו).

פיצג'רלד חי את חייו גם בארצות־הברית ככן של "הדור האובד", בשלבים השונים של מאמציו לכתוב תסריטים לתעשיית־הקולנוע של הוליווד ויצירות־ספרות, המתארות את סביבתו הקרובה.

סקוט פיצג'ראלד טובל בכוס ויסקי

סידרת הסיפורים על פט הובי היא עבודתו האחרונה של פיצג'רלד. הוא כתב אותה בשנת חייו האחרונה, מהמחצית השנייה של 1939 עד סוף 1940, כאשר התקף־לב שם קץ לחייו והוא בן 44 בלבד. אחרוני הסיפורים אף פורסמו אחרי מותו באותו כתב־עת, שאליו נשלחו ואשר היה אולי היחיד, שגילה נכונות לפרסמם. עורכו של כתב־העת, ארנולד גינגריץ', כינסם והוציאם לאור בספר עשרים שנה מאוחר יותר ב־1962. בהקדמה שכתב לספר הוא מגלה את חרדותיו וחוסר־בטחונו לגבי איכותם ושלמותם של הסיפורים ומספר על בקשותיו־תביעותיו של פיצג'רלד לכסף, עוד כסף כתשלום שכר־סופרים. אחרי כל סיפור ששלח לפירסום, הוא נהג לשגר מברקים בהולים, שבהם ביקש לעכב את הפירסום, כי הוא שולח גירסה מתוקנת ומשופרת, ומיד אחרי זה שוב גירסה מתוקנת. כן ביקש לשנות את סדר הפירסום הסיפורים כדי שיתקיים בהם קשר עלילתי־מהותי, ושטח את תחנוניו להגדיל, אם אפשר, את שכר־הסופרים ולהבריק מיד לבנק את הסכום המגיע לו, אפילו אם הוא 150 דולר, כמי שנתון למצוקה כספית קשה, וכטובע הנאחז בקש.

ממה שנחשף בדברי־הקדמה אלה משתקף מעט מדיוקנו הפנימי של מחבר "גאטסבי הגדול", "ענוג הוא הלילה" ו"הטייקון האחרון", מחוויותיו הכאובות, ממעבדת־כתיבתו בחודשים האחרונים לחייו.

האמת היא, שעד עצם היום הזה אין הסכמה בין המבקרים הספרותיים אם סיפורי פט הובי הם אמנם סיפורים של ממש, המקיימים את התנאים הנדרשים לז'אנר זה, או שהם פרקים למשהו רחב יותר, כמו רומאן למשל, או רק סקיצות לסיפורים ולרומאן, כשם שאין הסכמה לגבי טיבם האמנותי.

אם כך ואם כך, לפנינו שבעה־עשר סיפורים, או שבע־עשרה אפיזודות בחייו של פט הובי, כאמור תסריטאי שנזרק לשולי העשייה בהוליווד, או נכון יותר הוצא ממנה והוא עושה מאמצים כושלים, ולרוב גם מגוחכים, להידחק שוב לתוכה, לקבל הזמנות לכתיבת תסריטים כמו בימים הטובים, ולהשיג תשלום הוגן שהוא אולי חלק עיקרי בהצלחה, להיות שוב חלק מאותו עולם נוצץ של מפיקים ובמאים, כוכבי־קולנוע, תסריטאים, סוכנים ומזכירות יפות, שכרחובותיו זורם כסף, הרבה כסף. לצורך זה אין פט הובי נרתע מפני התבזויות, שקרים, רמאויות, גניבת תסריט שכתבו אחרים, ניצול מזכירות תמימות, חוצפה מסוכנת והעמדת־פנים. גם בימיו הטובים, שחלפו ללא שוב, הוא לא הפגין כשרון רב או חריצות יתירה, אך ידע להסתדר: "פט היה בן ארבעים ותשע. הוא היה תסריטאי, אבל מעולם לא כתב הרבה, וגם לא קרא את כל ה'אורגינלים' שעל פיהם עבד, כי קריאה מרובה עשתה לו חור בראש. אבל בימים האילמים הטובים ההם קיבלת עלילה שמישהו אחר כתב ומזכירה פקחית מחומצנת שער והכתבת לה 'מבנה', שש או שמונה שעות בכל שבוע. הבמאי דאג לבדיחות. עם בוא הסרטים המדברים הוא תמיד עבד עם בן זוג שכתב דיאלוג. איזה כתור צעיר שאהב לעבוד". ועתה, הוא שרוי בצרות, בלא ידיד ורע, בודד ובלא אשה, אחרי שהיה נשוי שלוש פעמים, מכור לטיפה המרה, משקיע לעתים כל דולר שנותר בכיסו בהימורים. נסיונותיו לקבל עבודה נכשלים, הדלות והסרוך־הכיס מאיימים עליו ומכוים אותו בלי־הרף וכל נסיון נוסף לצאת ממצב זה מסתיים במכה חדשה. "למשורר קולנועי צעיר ועולה זו היתה יכולה להיות מכה מוחצת, אבל פט קורץ מחומר קשוח מזה. קשוח לא אל עצמו, אלא לגורל המר שרדף אחריו כמעט עשור. עם כל נסיונו, ובסיוע כל עשב רעיל שפרח בין שדירת וושינגטון לנטורה, בין סנטה מוניקה לוויין – הוא המשיך להידרדר. לפעמים הצליח להיאחז ומנית באיזה שיח, מצא כמה שבועות מנוחה באיזו חלטורה, אבל בדרך כלל נמשכה ההידרדרות בקצב שהיה מסחרר אדם פחות ממנו".

כל שבעה־עשר הסיפורים הם כמו וואריאציות שונות של הידרדרות זו ועמידתו והתנהגותו של הגיבור בשלביה השונים. למקרא הדברים יש לך הרגשה, כי לפנינו לא רק אנטי גיבור, שמיצה את כשרונו, אם היה לו כזה, ואינו יכול עוד לכתוב אפילו דף אחד של תסריט, הנתקל על כל צעד ושעל בקשיחותם של הממסד ההוליוודי ושל בעלי־השררה־והממון, אלא גם אדם המייצג את תופעת השלומיאליות ופסיכולוגיית השלומיאליות, מין אקאקי אקאקייביץ' נוסח הוליווד בשנות השלושים.

פיצג'רלד כותב ביד קלה מאוד, לשונו הסיפורית רצה ושוטפת, הוא מספר וכאילו אתה שומע את פט הובי מפטפט על עצמו, חושף את צפונות־לבו ועוברות על חייו. והכל נשמע ונראה טבעי, הרושם הוא כי המחבר לא צריך היה להתאמץ כדי להמציא סיטואציות קומיות, הוא הכירן מקרוב וגרף מלוא חופניים מהמציאות, שבה חי. גם אמיתות שחוקות על הקושי ללוות כסף מקבלות צבע חדש ותיות חדשה כשהן נוגעות לפיצג'רלד ולגיבורו פט הובי: "כדי ללוות כסף בצורה נאה עליך לבחור את הזמן והמקום. זה עסק קשה, לרוגמה, כשהלווה שיכור, או כשיש לו חצבת, או טנס בעין. אפשר להמשיך את הרשימה עד אינסוף, אבל את כל הנסיבות האומללות אפשר לסווג באותה – קשה ביותר ללוות כסף כשזקוקים לו. פט הובי מצא שזה קשה כשביקש ללוות כסף משחקן בזמן צילומי סרט. זו כמעט היתה העבודה הכי קשה שלקח אי־פעם על עצמו אבל הוא עשה זאת כדי להציל את המכונית שלו..."

יש מן הכפילות ומן המורכבות ביחסו של פיצג'רלד אל גיבורו: ברגעים מסוימים הוא כמו מורהו עימו, חש כלפיו חמלה, היה רוצה ש"יחזור אל עצמו" וישכור את מעגל כשלונותיו ואי־יכולתו להתפרנס בכבוד. אך לרוב הוא בוחן אותו בעין ביקורתית כאיש האחראי לגורלו, שהביא על עצמו את כל הרע שבמצבו, מציג אותו במלוא עליבותו ושם ללעג את תחבולותיו, שאין בהם מועיל.

האם מבחינתו של סקוט פיצג'רלד יש בכך גם חשבון־נפש וביקורת עצמית על חייו שלו?

כותרים חדשים

■ רפי וייכרט: "מיטה", סדרת שירה עכשיו בעריכת גבריאל מוקד, 64 עמ' 1994 / שירה מודרנית, נכונה, אמונה על מסורת ספרותית עשירה. המחבר הוא מתרגם ומבקר ספרות.

■ פול אוסטר: "לוייתן", מאנגלית: משה רון, ספרית לעם הוצאת עם עובד, 248 עמ' 1994 / המספר פיטר אירון כותב את סיפורו של חברו הסופר בנימין סקס, אנרכיסט הבוחר בפעולה, פיצוץ פסלי החירות ... על השלמת ספרו שלו "לוייתן". המחבר הוא אחד מבכירי הסופרים האמריקאים בזמננו.

■ "דפים ראשונים בספרי" – מבחר סיפורים קצרים מיצירות חיילים, הוצאת קצין חינוך ראשי ומשרד הביטחון, 78 עמ' 1994 / שבעה סיפורים שנבחרו מתוך תחרות הסיפור הקצר בצה"ל, שנערכה בשנת תשנ"ג. חיים באר, מאיר עוזיאל ועדנה שבתאי, הם חבר השופטים שבחר את הסיפורים.

■ רות גביזון: "זכויות אדם בישראל", הוצאת קצין חינוך ראשי ומשרד הביטחון, 160 עמ' 1994 / פרקים במסגרת האוניברסיטה המשודרת שכבר זכתה לפופולריות. המחברת משמשת כפרופסור למשפטים באוניברסיטה העברית.

■ רם אורן: "פיתוי", הוצאת כתר, 336 עמ' 1994 / סיפור מתח שנשזרים בו רומנטיקה ותככים, תשוקה וכסף, עולם העיתונות ועולם הפשע. המחבר הוא עורך המוסף "7 ימים" של ידיעות אחרונות.

■ "מחלוקה לאיחוד", גרמניה 1945־1990, עורכת: שולמית וולקוב, הוצאת אוניברסיטת ת"א ועם עובד, 328 עמ' 1994 / אסופת מאמרים של היסטוריונים גרמניים בעיקר ושל אחרים, על ההיסטוריה, ההווה והחברה הגרמנית בתקופה הנידונה.

■ מיק פארן: "המאהז האחרון של בוקרי הזיה", מאנגלית: דוד דוד חנוך, ספרית מעריב, 317 עמ' 1994 / מערבון בדיוני המתרחש איפשם בעתיד על סמך... אחרים. המחבר הוא גם נגן רוק ניו־יורקי ידוע.

■ עמוס סנבהאוז: "לא ברבים בלקרימוזה", ספרית מעריב, 287 עמ' 1994 / רומאן ישראלי באווירת אירועיו ודמויותיו. ספר ביכורים למחבר, יליד עפולה 1948, עיתונאי במקומון של רשת שוקן בצפון.

■ "עשרת הדיברות", 10 סיפורים ישראלים בניקוד, הוצאת עקר גורנים, 167 עמ' 1994 / שמונה כותבי עשרת הסיפורים על נושא עשרת הדיברות, נכתבו במיוחד לאסופה זו. משתתפים: עדי צמח, רן כהן־..., גיל הראבן, אהרון מגד, איל מגד, יצחק א. אורפז, צדוק שלו, אהרן אמיר, אילנה ברנשטיין, דוד שיץ. אחרית דבר מאת אסא כשר.

■ גיליאן בארנס: "מדברים על זה", מאנגלית: יואל בורלא, הוצאת זמורה ביתן, 218 עמ' 1994 / מושג יחסים בו הופכת אהבה לשנאה, ידידות לקנאה ונאמנות לבגידה, על רקע לונדון של ימינו מאת אחד הסופרים הבריטים השנונים.

■ ענת אור, אילן איזניר: "רסיסי עכשיו", הוצאה לאור שרה איזניר, 100 עמ' 1994 / משוררת וצלם חברו יחד להפקת ספר מפואר בו מתמזגות שתי האמנויות ליצירה אחת לבטא את הרגע.

■ "חוליות" מס' 2, דפים למחקר בספרות יידיש, עורכים: שלום לוריא, חוה ברייצחק, הוצאת אוניברסיטאות חיפה ותל־אביב, 283 עמ' קיץ 1994 / כתב־עת חדש, המביא בגליונו השני, מאמרים מאת חוקרים באוניברסיטאות על מגוון רחב של נושאים בספרות יידיש מהבעל שם־טוב ועד אברהם סוצקבר.

טור שותף

"אוויטה" ביוגרפיה מקורית מאת דבורה שכנר על דמותה השנויה במחלוקת של אוויטה פרון (1919־1952), שנואה ונאהבת על־ידי מיליונים, תופיע בהוצאת הקיבוץ המאוחד. המחברת היא חברת קיבוץ גזית, אשר עלתה לארץ מארגנטינה ב־1952. בספר פרק מיוחד "אוויטה והיהודים" ● "שירת אברהם חלפי", מנוטרניה מאת צבי לוז על המשורר בן דורם של שלונסקי ואלתרמן, המכונה על־ידי המחבר "מיסטיקן מודרני", תראה אור בקיבוץ המאוחד ● "יהלום בראי הנפש" מאת חן שיינפלד הוא מסע בתולדות הידע האנושי על החלומות מראשיתו ועד ימינו. המחברת היא פסיכיאטרית בבית־החולים טלביה בירושלים וספרה ייצא בקיבוץ המאוחד ● "עננים" רומן חדש של דן צלקה יראה אור בכתר ● עמודים לספרות עברית בעריכת חיים פסח בהוצאת זמורה ביתן. זהו רומן היסטורי ומיסטורי, המתרחש בשלהי ימי הביניים והכתוב בנימה של בלדת עלילה ● "תבלון שהלך למקום אחר" ספר ילדים שני, מאת שולמית הראבן, המתאר סיפור שקרה באמת, יראה אור בקרוב בזמורה ביתן.

החלמאים

(סוף מעמוד 19)

ויוצר של שירי הענות והמרי. מלכות־העוני של שכונת הפרוורים הפרותה את מבועו השירי והוא ספג לרוויה את הפולקלור העממי ואת ניגונו, ליקט אגדות, שירי־עם וסיפורי מעשיות נפלאים, אותם העדה ב"פנקס החלמאים" שלו. התלאות שנפלו בחלקו בימי השואה לא שברוהו, אלא השחיזו את תודעתו, כי חיים פירושם עבודה יוצרת של יחד קולקטיבי, המצטרפת לימים להימנון אהבת החיים, אותם הוא מקדש בכל יצירותיו.

מהו ייחודו של ספר זה בו אנו דנים, ומהם סממניו המייחדים אותו משאר יצירות בנושא רב־הפנים הנקרא "חלם"?

אין ספק כי נופיה הקסומים של בסרביה נשקפים ביצירתו של הלירי־קן העגוג ומשמשים לו תפאורה קבועה לשירתו המזמרת בפשטות, ובענווה. אם טובי היוצרים והמבקרים ביידיש אימצו ספר זה בחיבה ובהוקרה, הרי זה קודם־כל בשל הזהות הנדירה שבין היוצר ויצירתו. "מעשי חלם" הם בדרך כלל ביטוי למשהו אווילי ומגוחך, אולם לא כך רואה יאסל לרנר את ה"חלמאים" שלו. מעשרה קבין של מידות טובות, נטלו הם תשעה. ישר־לב וישר־דרך, תמימים ומאמינים. ביטוי לכוח־היחד היא אסיפת העדה, מוסר עליון שהכל שווים בפניו והחלטתו מחייבת את כולם. חלם דואגת לפרט ולכלל, שוחרת טוב לעולם כולו ומלמדת את פרנסיה הגבירים יושר ומידות אנוש.

אנשים חרוצים הם חלמאיו של לרנר. העבודה אצלם ערך עליון. אנשים חברותיים הם, שמחים בחלקם, סלחנים, מקבלים הכל באהבה, אינם מתאכזבים ואינם מתייאשים. מכל כישלון לומד החלמאי משהו, "נופל וקם ושוב ממשיך ללכת". הכרת ערך עצמם אינה מונעת ביקורת עצמית מתודרת. תמימות החלמאים מספיקה אמנם כדי שירמום הרוצים לרוממתם, אך אין בה כדי למנוע מהם להבין, כי "היושר בעולם מסריח".

עלילות החלמאים של יאסל לרנר אינן כתובות בפרוזה, אלא בשירה לירית רכה ועסיסית. אינוש החזי והצומח מסייע לו יפה לחרגמת כוונותיו. מה שהחלמאים אינם סוכלים, זו התערבות זרים בענייניהם. בעלי עצות בלתי־מבוקשות, דוגמת "הליטוואק", יסלקו מתחומם. אמנם עניים מרודים הם אנשי חלם וסמלם העז המסכנה:

אם חלב אין לה – מה ביכולתה לתת?
כמידת מזונה – כן מידת חלבה.

אף על פי כן הם בונים ומטפחים את מוסדותיהם: בית־מרחץ, בית־מדרש, הקדש־חולים ובין־עלמין "המתקרב לעיירה". "העיקר הוא שתהיה עבודה – יהיו גם לחם וגם צנון".

המשורר מדביק אותנו באהבתו לחלמאיו, בגאוותו על יושרם ועל אמיתם ובמידת השוויון שהוא נוהג בהם כבת־השיר שלו. כולם אצלו "כותל מזרח": הרב והדיין, השמש והבלן, כרוז העיירה וסתם יהודי־זקן־רפאות, האוכלים לחמם בזיעת אפם ורואים חיים בעולמם. "פנקס חלם" של יאסל לרנר מעורר בקורא שחוק ודמע. בעוד עין אחת צוחקת, האחרת דומעת.

הלוח הירוק

ת"א: 03-6388508 • פקס' 03-372301 • חיפה: 04-673673 • ירושלים: 02-255161
מודעות הדרושים מתקבלות כל יום עד שעה 18:00

דרושים

דרוש! לקיבוץ מחניים
מדריך/ה לשכבת נעורים
נסיון קודם בהדרכת נוער – הכרחי!!
טלפון 06-933784.

דרושה אופרית
למשפחה חמה
במבשרת ירושלים
רצוי עם נסיון מעל גיל 25
02-332133

לבמות 88
דרושים עובדים
להקמת במות ותפאורות
רשיון ג' – רצוי
03-9219992

דרושים
מנוסה בכריתת עצים
שעות נוספות
תנאים טובים למתאימים
רצוי רשיון מעל 15 טון
02-233061

דרושים/ות
מטפלים/ות לאזור השרון
לטיפול בקשישים בביתם
מגורים, כלכלה + משכורת
תנאים מצוינים
09-984827

לקיבוץ מגידו
דרושה מטפלת לגיל הרך
בעלת ניסיון ורקע קיבוצי
טלפון מאחה"צ 06-525868

לקיבוץ משאבי שדה
דרוש/ה מדריך/ה חברתי/ת
לגיל הנעורים ט'-י"ב
עדיפות לבעלי נסיון קבוצתי
אפשרות למשרה חלקית ★ לינה במקום
טל' ערב: מלכה: 07-565203 – ערן: 07-565370
פקס 07-565113.

דרושה דחוף לקיבוץ דליה
מטפלת לגיל הרך – מקצועית
בעלת הכשרה
לעבודה עם פעוטים בני שנה – שנה וחצי
טל' בעבודה: 04-897891 אסתר
טל' בבית: 04-897646 אסתר
טל' בבית: 04-897326 מרב

לקיבוץ עינת
דרוש/ה בדחיפות מידית!
רכז/ת
לעבודה בהדרכה לגילאי א' – ו'
ניסיון בתחום
03-9385118, 03-9385108
בערב – 03-9385236, 03-9385473

למשתלת צמחי נוי
דרוש עובד
רצוי בעל ניסיון
במשתלת צמחי נוי
09-447313

דרושים במב"חים
לעבודה במשמרות במפעל תעשייתי
התחייבות לשנה
אפשרות מגורים במקום
טלפון בשעות היום 06-488011/27

ברמת גן, דרושה
מטפלת מנוסה
לתינוקת בת שנה
משרה מלאה
טלפון 03-5741714
(אפשרי גם בחג ובשבת)

אופר שמוכנה
להתחייב לשנה או יותר
לאחזקת בית ושני ילדים (3, 4)
להתקשר רק אחרי 17.00
03-5407862

למושב בית עובד
דרושה
מטפלת אמהית
אחראית ונקייה
+ משק בית רצוי עם ניסיון
03-9656431 08-400053

דרושה אופר
לתינוק ושתי בנות (4, 9)
בפתח תקווה
03-9333388

דרושה מטפלת
עם ניסיון, לבת 7 חודשים
ל־3 ימים בשבוע, בת"א
03-5225597

דרוש
רפתן
רקע טכני + אחזקת מטעים
רשיון לטרקטור – ועבה
מגורים במקום
משק עמיחי רמות
טלפון: 06-732545
050-310526

לקיבוץ יהל
בערבה הדרומית
דרושה
מטפלת מובילה
לפעוטון
בעלת ניסיון קיבוצי
החל מאוקטובר 1994
להתקשר לאיריס
בבוקר – 07-357911
בערב – 07-357074

ישוב קהילתי
עצמון בגוש שגב
מחפש מדריך נוער
לעבודה בשעות אחה"צ והערב
לפנות בערב, ענת 04-909435
או עופר 04-909570.

דרושה
מטפלת
(כולל מגורים)
לתאומים (1½) ברעננה
ורדה – 09-913344

בהר־אדר (10 דקות מירושלים)
דרוש/ה
מטפל/ת לתינוק
בתמורה לדירה • שכר (אפשרות לזוג)
02-345307

בצפון ת"א
דרושה מטפלת
לילד בן 4
(בין השעות 15.30 – 19.30)
5 ימים 03-6058232 בערב

דרושה אופר
לטיפול בשני ילדים בת"א
אפשרות ללינה
טל' בבית
03-6429590

לאיש עסקים
מנהלת משק בית
לעבודה קבועה
במשרה מלאה
מגורים במקום
רשיון חובה
ת"ד 3339 ר"ג

פול – שקית בע"מ
יהוד
דרושים/ות
1. מפעילי אקסטרודרים ליריעות
עדיפות לבעלי ניסיון
2. מנהל ייצור חרוץ
לתפקיד מרכזי במערכת
תנאים טובים למתאימים
03-5365272 משה/סמי

לבר בשטח בע"מ דרושים:
★ מפעיל "דגן" עם נסיון
★ מפעילים לכלים חקלאיים שונים
תנאים טובים למתאימים
טל' ביום – 07-985134 – שלום. בערב – 08-584553 – אהרון

לקיבוץ גשר
דרוש/ה במב"ח/ית צעיר/ה
גיל 25 + בעל כושר ניהול
לניהול חדרי אוכל החל מ־1.10.94
לפרטים יש לפנות אל אורית:
בעבודה – 06-758612 בבית – 06-758723

ניצנה
NITZANA PROJECT
מחפשת מיידית
אח/ות מוסמך/ת
★ בעל/ת נסיון ברפואה קהילתית
★ מגורים במקום חובה
★ נסיון קודם
נא לפנות לטלפונים 07-558393/455

בירושלים
דרושה מטפלת
מסורה, אחראית ונעימה, לתינוק בן 8 חודשים. אפשרות מגורים (דירה נפרדת) בבית ייחודי בעין כרם
02-421371, 02-430196

דרושה אופר
לטיפול בשני ילדים ובמשק בית
מגורים בבית ייחודי (כניסה נפרדת)
בעין כרם, ירושלים
תנאים טובים למתאימה
02-421371 – 02-430196

למשפחה דתית
מודרנית בירושלים
דרושה אופר
נמרצת וחמה לטיפול בילדים + משק בית, תנאים טובים!! עם לינה
טל' 02-733623

דרושה
מטפלת/אופר
לטיפול בשני ילדים
אפשרות ללינה • עבודות בית קשות בהרצליה פיתוח
09-575611

למשפחה נחמדה בהרצליה
דרושה מטפלת
+ משק בית + לינה
טל' בעבודה 03-9231913
בערב 09-580490

לפנימייה דתית טיפולית
דרושים/ות מדריכים/ות ואמהות בית קבוצתיות
עם לינה
09-822790, 09-621569

מידית
לקיבוץ סופה
דרושה
אחות מוסמכת
רצוי ניסיון קהילתי
מגורים במקום
פרטים בטל'
07-985987 בערב
07-985974 בערב
07-985902 בבוקר

לקיבוץ בדרום
דרוש
מנהל
לענף הגד"ש
ניסיון הכרחי
להתקשר במשך היום:
07-871217, 07-871301

ORS
או.אר.אס שירותי כח אדם
דרוש/ה
מלווה לטיפול אישי סיעודי
בנכה/ת צה"ל
עד גיל 35 + רשיון נהיגה
לעבודה באזור המרכז
לראיונות, יש לפנות ל: רוני/עירית
רח' פינסקר 41 ת"א טל': 03-5255830

נמני, תורג'מן וביטון נופו

מהסגל למשחק מחותיים נגד פולין ● אימון: הלאומית – האולימפית 1:2

□ שמואל קליגר

אבי נמני, עמיר תורג'מן ושמעון ביטון שוחררו מהנבחרת הלאומית, ולא ייכללו בסגל למשחק נגד פולין, ביום ראשון הקרוב (ר"ג, 18.00). עתה נותרו בסגל 18 שחקנים, מהם יתלבשו רק 16 למשחק.

גם אתמול נערך משחק אימון בין הנבחרות הלאומית והאולימפית, ושוב היתה ידם של הלאומים על העליונה, במשחק שארך 60 דקות בלבד – 1:2.

אולם שחקני הנבחרת נראו גם אתמול חסרי כושר משחק, ללא משחק קבוצתי (וגם אישי) סביר. רוני רוזנטל, שהגיע שלשום מאנגליה, השתתף במשחק, וכך גם ראובן עטר ומשה גלאם, ששבו לאחר פציעה. שובו של עטר גרם בעקיפין לניפוי של נמני, שאינו בכושר.

הרושם הכללי שהתקבל היה כי השחקנים עייפים ממחנה האימונים האינטנסיבי שהם עוברים. רוזנטל וטל בנין החמיצו כסירונים, ההגנה נראתה כמסננת, והותירה את בוני גינצבורג המצויין חשוף.

כבר בדקה ה־10 הוכשל חיים רביבו בתוך הרחבה, ובנין בעט את בעיטת ה־11 פנימה. בדקה ה־35 הישווה ניר סביליה לאולימפית: שי הולצמן בעט ובוני הדף נהדר, אלון אופיר ניסה בשנית ושוב בוני הדף, לרגלי סביליה שהרשית – 1:1.

כדי לא לקלקל את מסורת הנצחונות של הלאומיים, הגיע כהג'ת עודה, ושלח לשערו הוא את כדור הרוחב של טל בנין – 1:2 לנבחרת הלאומית.

הלאומית: גינצבורג, בלבול, ברומר, חרזי, גלאם, ר.לוי, בנין, חזן, ברקוביץ', רביבו, חרזי. מן שורתמו: ר. כהן, קלינגר, עטר, קייסי, זאנו, רוזנטל.

האולימפית: שטראובר, בנאדו, אזולאי, רומנב, עודה, טלקר, אופיר, גרייב, סביליה, הולצמן.

"רק לא לחטוף על הראש"

המאמן הלאומי אינו מסתיר את חששו מן הפולנים

□ שמואל קליגר

"רציתי לראות את רוזנטל, עטר וגלאם במשחק – וזה היה הדבר החשוב במשחק האימון" – הסביר שלמה שרף את תכלית משחק האימון, שלא היה מתוכנן במקור.

ובאשר למשחק ההגנה אמר שרף: "באופן כללי יש שיפור, אך לא מספיק. גרי ברומר שיחק לא רע. במחצית השנייה הורכב בצעירה כדי לבחון אותו תחת עומס, אך האולימפית אינה נבחרת פולין".

ועוד משרף: "מצב הנבחרת אינו מצב רגיל. חשוב שבמשחק הראשון נשחק בזהירות ונחזור לעצמנו במשחקים הבאים. חשוב שנשחק זהיר, אחרת נקבל על הראש. עדיין לא קבעתי את ההרכב, אך לא זה חשוב. חשוב לשחק בזהירות ובאחריות".

רוני רוזנטל: "לא השתתפתי במשחק של טוטנהאם נגד איפסוויץ', אך אני בכושר טוב, ואם המאמן יסמוך עלי, אוכל לתרום למשחק הנבחרת. אני אופטימי שנוכל לנצח".

ניר קלינגר: "הרגשה של מחוייבות. לפחות שלא נפסיד. רוזנטל מוסיף לנבחרת. נתמודד נגד נבחרת טובה וצריך להיות אופטימיים".

ברומר: "אני משתדל לתת את המכסימום. המאמן מאמין בי, ואשתדל להצדיק את האמון. שיחקתי בהרבה משחקים בליגה ובגביע אירופה, ויש לי בטחון".

סארספילד אלופת דרום־אמריקה

קבוצת הכדורגל הארגנטינית, ולז סארספילד, זכתה אתמול בגביע "ליברטאדורס", גביע האלופות של דרום־אמריקה, כשניצחה בגמר את סאו פאולו מברזיל 3:5, בתום קרב של בעיטות 11 מטר.

93 אלף צופים באו למגרשה של סאו־פאולו כדי לעודד את הקבוצה המקומית, שאכן זכתה בניצחון 0:1, בתום 120 דקות, משער שהבקיע מולר בבעיטת עונשין, בדקה ה־33, אך מכיוון שכשבוע שעבר ניצחו הארגנטינים בביתם באותה התוצאה, הוכרע המשחק בבעיטות 11.

★ מאמן נבחרת רומניה, המשחקת באותו בית עם ישראל, אנג'ל יורדנסקו, הודיע אמש כי כוכבו הגדול, גיאורגה האג'י, בן 29, הסובל ממתיחה חזקה בשריר הירך השמאלי, לא ישתתף במשחק של רומניה, במסגרת מוקדמות אליפות אירופה, במשחק נגד אזרבייג'אן, בשבוע הבא.

קרב אגרופים בין מזרחי לטהא פוצץ משחק האימון

□ אמיר בן־יוסף

משחק האימון בין מכבי הרצליה ומכבי נתניה, שנערך אתמול, התפוצץ בדקה ה־55, במצב של 0:0, לאחר שעופר מזרחי, שהוכשל בגסות על־ידי הבלם הנתנייתי, צפא טהא, לא נשאר חייב והחזיר לו בעיטה מאחור.

טהא לא הבליג, ושלח אגרוף לפרצופו של מזרחי. במגרש החלה מהומה רבתית, בה היו מעורבים שחקני שתי הקבוצות, שהפליאו במכותיהם, אלו־באלו. רק בהתערבות מנהלי שתי הקבוצות נרגעו הרוחות.

בהרצליה מתכוננים עתה להתפתחויות חדשות בנושא המשרה, בין החלוץ ניר סביליה וקבוצתו, מכבי ת"א, על־מנת לנסות ולהשאיל את סביליה.

★ ליגה גרמנית, היום ומחר: בורוסיה דורטמונד – איינטרכט פרנקפורט; דואיסבורג – באיירן מינכן; מנשנגלאדבך – דינמו דרזדן; פרייבורג – וורדר ברמן; קייזרסלאוטרן – שטוטגארט; המבורג – קרלסרוהה; בוכום – לברקוזן; קלן – אורדינגן.

רמת־גן ואשקלון מחכות לאו.קיי. מרבינוביץ'

הליגה הארצית תזנק היום ומחר לעונת 94/5, לאחר שהקבוצות הסירו את איומן לא להופיע ● רבינוביץ' לא אישר את תקציביהן של הפועל ר"ג ואשקלון

□ י. חכם

עונת המשחקים 1994/5 בליגה הארצית תפתח כבר היום, במשחקי גביע הטוטו, לאחר שקבוצות הארצית הסכימו להופיע.

רק משחקיהן של שתי קבוצות, הפועל רמת־גן והפועל אשקלון, מוטלים בספק, מכיוון שיו"ר הרשות לבקרת תקציבים, יאיר רבינוביץ', עדיין לא אישר את תקציביהן.

המשחקים (השעה הראשית 15.30): בית א': הפועל כפר־סבא – הפועל ר"ג (שבת, ישפוט: משה אהרון); מכבי יבנה – ס.כ. נס־ציונה (שישי, שי אוסרון); בית ב': שמשון ת"א – מכבי קרית־גת (שישי, איצטדיון "גאון" ביפו, ויקטור בוסקילה); הפועל חדרה – הכח/מכבי ר"ג (שישי, רמזי בדרה). בית ג': הפועל טייבה – הפועל קרית־שמונה (שבת, אריק חיימוביץ'); הפועל אשקלון – מכבי יפו (שבת, חיים מירובסקי). בית ד': הפועל בת־ים – הפועל לוד (שבת, 16.30, מוטי כשושה); הפועל ירושלים – הפועל אשדוד (שבת, 16.30, דוד ברק).

★ טניס־שולחן: במסגרת גביע אירופה לאלופות ייערך היום (14.30) באולם הספורט העירוני ברמת־גן המפגש הראשון בין האלופה הישראלית, הפועל רמת־גן, לאלופת צ'כיה, וולקיפלצו. הכניסה למשחק, בחסותו של ראש עיריית ר"ג, צבי בר, חופשית.

י. חכם

הצלחה לישראליות ב"וונסה פיליפס"

שלוש הטניסאיות הישראליות, ציפי אובזילר, נטלי כהנא והילה רוזן, העפילו לחצי־גמר, שתיר "וונסה פיליפס", הנערך מושא.

אובזילר, המדורגת ראשונה, ניצחה את ההולנדית, מצ'ילה ברונס – 4:6, 2:6. כהנא גברה על היוגוסלבית, קטרינה מיסיך – 3:6, 5:7, ואילו רוזן, ניצחה את ניסטר מגרמניה – 3:6, 2:6.

הטניסאית הרביעית בטורניר היא הגרמניה, קורה הופמן.

★ ליברפול קלטה אתמול את בין קובנטרי, האירי הבינ"ל, פיל באב, בן 23, תמורת 3.7 מיליון ליש"ט – סכום שיא המשולם עבור מגן בכדורגל הבריטי.

★ החלוץ הברזילי המצויין, גנסו, הודיע אתמול כי יישאר עונה נוספת בקבוצתו הספרדית, דפורטיבו לה קורוניה, לאחר שלא מצא סטנסר בברזיל, שיוכל לפרוע את כיסים תמורת 10 מיליון דולר.

★ התאחדויות הכדורגל של בלגיה והולנד יגישו בקשה משותפת, לראשונה בהיסטוריה, לארח ביחד את אליפות אירופה לאומות בכדורגל בשנת 2000.

קרני וגולי' ציננו את אילת

□ מיכאל נוימן

לאחר נצחונות מרשימים במשחקי המבחן, איכזבה הפועל אילת במשחק פתיחת העונה, והפסידה למכבי ראשון־לציון 78:82.

ראשל"צ השיגה ניצחון גדול במאבק העתידי על הפליי־אוף, ועל מנות הרכז הכשרוני, תומר קרני, הגיים המעולים, ג'יימס גוליי ורונאלד פאריו.

אילת פתחה את המשחק בצורה טובה, ושלטה מתחת לסלים.

ראשל"צ נקלעה לצרה, כששכבר בדקה ה־4 יצא פאריו לספסל, בגלל 3 עבירות. האילתים ניצלו זאת ועלו ליתרון 10:18, אולם קרני ראג להחזיר את קבוצתו בתמונה, בשער סלים ואסיסטים מצויינים – והשוויון לאילת בדקה ה־16.

ראשל"צ להב נכנס למשחק והחל להכניס כדורים לקנדי, ואילת זינקה ל־37:44. 40 שניות להפסקה צימצם קובי בלול ל־43:44. אותו בלול פתח את המחצית השנייה בסל מריבאונד התקפי, אך פאריו ספג עבירה רביעית, והדבר נוצל ע"י קנדי, ראוסם וסימס – 45:50 לאילת בדקה ה־23.

מכאן ואילך התנהל משחק צמוד, עד למשבר לא מובן אצל אילת, שבמשך 3 דקות לא קלעה סל – כשראשל"צ רצה ל־10:0.

פסק זמן של ישראל לב הפך את היוצרות: להב, סימס, קנדי וראוסם הישוו ל־74:74 (37). פאריו ובלול יצאו ב־5 עבירות – ו־41 שניות לסיום שיוויון 78:78.

ראוסם ולהב החטיאו בנסיונות לשלוש, ומנגד הצליח קרני לקלוע בקור־רוח ולהעניק ניצחון יקר לראשל"צ.

מכבי ראשון־לציון – הפועל אילת (44:43) 78:82

★ האולם באילת. 500 צופים. שפטו: אמא קמינר וגיזוף עלימי.

★ קלעו לראשון־לציון: גוליי 20, קרני 18, פאריו 13, גוט 9, בלול 9, ברנר 7, בהן 4, רוברטס 2.

★ קלעו להפועל אילת: קנדי 26, ראוסם 17, סימס 13, מטלון 8, להב 7, קנטור 5, איציק כהן 2.

ניצחון לאלופה באוידה יוונית

□ י. חכם

באווירת עידוד יוונית פתחה אתמול מכבי תל־אביב את העונה בניצחון קליל על מכבי עירוני רמת־גן – 87:118 (46:62).

את הסל הראשון קלע נוריס קולמן, שהיה הבולט בקבוצתו. רדיאסב צ'ורצ'יץ' העבה עשה ככל העולה על רוחו מתחת לסלים, וגם טרי פייר, שנכנס בדקה ה־14, היה משכמו ומעלה, כשקלע במחצית השנייה מספר נקודות בלתי שגרתי לגביו – 16. צמד הותיקים, דורון ג'מצי ומוטי דניאל, פירגנו לחבריהם ונהנו מן המשחק הקבוצתי.

מנגד, מכבי ר"ג החזיקה מעמד עד לדקה ה־30 – 72:83. צמד הזרים החדשים, ג'יי ג'יי יובנקס ולמונט סתרוטרס, עוד ידברו בהמשך משחקי הליגה, בעיקר מול קבוצות התחתית. מוטי בן־בסט, שנכנס בדקה ה־6, הפתיע במשחק מצויין.

שיפוטם של וולצר ואבו־ערב היה בינוני.

מכבי תל־אביב – מכבי עירוני ר"ג (46:62) 87:118

★ והיכל ביד־אליהו. 2000 צופים. שפטו: שלום וולצר וגיזוף אבו־ערב.

★ קלעו למכבי ת"א: קולמן 25, גמצי 22, צורצ'יין 22, דניאל 17, פייר 16, גודס 10, קנטו 3, אלימלך 2, בן־זקן 1.

★ קלעו למכבי רמת־גן: יובנקס 26, סתרוטרס 23, בן־בסט 19, ברקס 5, קורנליוס 4, להט 4, רבליס 4, אורן 2.

תרדקיל מחק את מונרו

□ שי גלסקי

שלוות הכוכבים של הפועל חולון זכתה אתמול בניצחון מוראלי חשוב בפתיחת העונה, במקום שבו הפסידה בעונה הקודמת, על עמק יזרעאל, בה תמיד צפויים לה חיים קשים.

המשחק אתמול התחלק לשתי מחציות שונות לחלוטין. בראשונה היה משחק צמוד, הודות ליכולת של הזר גרווין, מול כוכבי חולון. בשנייה נחלש גרווין וחולון התרחקה שתפה והלך עם הדקות.

המשחק בקשה גרווין, שהיתל בשומריו, מרק קסר ואח"כ ארי פיליפס, אך נדמה כאחד השומרים הטובים בליגה, דייויד תרדקיל, וזו היתה הכותרת של הקבוצה אתמול.

גם תוותות המוערית בחצי השנייה היתה גבת, בנוסף לגרווין, ובעיקר בשם גורמן קוסטה, שניסה ששיחק את תרדקיל.

במחצית השנייה התעייפו שחקני העמק, מול משחק מאורגן של עדי גורדון, שהחל להפעיל את חבריו, ופיני לוי, שריים בזריקות לשלוש. גם תומר שטיינהאור השתפר – וחולון כבר מצפה בקוצר רוח למבחנים אמיתיים.

הפועל חולון – הפועל עמק יזרעאל (42:47) 75:91

★ האולם בגבת. 800 צופים. שפטו: דוד דגן ושלמה לוי.

★ קלעו לחולון: תרדקיל 25, שטיינהאור 20, לוי 17, גורדון 11, אזרזי 10, קובה 4, עברוני 2.

★ לעמק יזרעאל: גרווין 30, מונרו 19, אברמוב 6, שוורצמן 6, גורמן 5, לב 3.

ליף, כרגיל, מציל הגליל

□ משה דהרי

גליל־עליון המשיכה את מסורת נחצונות החלושות שלה במשחקי הארונים, אך למזלה היה בה הכוכב ליף נגד הפועל חיפה במשחק הצמוד בסיום – 75:77.

בסיום המשחק נרשם שיוויון 17:17, ואז בהפועל חיפה במתקיע על הגג, ברגעיו של מייקל קנדי ומרטין דרוסון, השחקים קלעו 8 נקודות לרגע מבלי לא מענה, ובדקה ה־12 עלתה ל־17:21. כעבור 3 דקות נרשם היתרון של חיפה – 22:33.

גליל התחילו לעכל כי ללא חשק ליף הגון המשחק הזה יסתיים בהפסד, ובראשותו של הסרבי, וליף ליזנבה צימצם עד להפסקה – 36:39.

במחצית השנייה הגליל הוליכה כל את המהלך, לאחר שיוויון בדקה ה־22 – 46:46, שוב בזכות זליגבבה, שקלע 7 נקודות רצופות.

שתי שלשות של עודד קטש הזניקו את גליל ל־52:59, ובדקה ה־30 – 56:65.

אולם חיפה לא נשברה. מייקל קנדי המצויין, שנשא את כל משחק ההתקפה על כתפיו, צימק ל־65:62, בדקה ה־31, וכעבור 3 דקות, אף הצליח להשוות – 67:67.

המתח מילא את האולם בכפר בלום. בדקה ה־38 העלה חזן את הגליל ל־70:75. קנדי צימק ל־75:72, 10 שניות לסיום. הגליל הוציאה את הכדור לברר ליף, שסחט עבירה מסטילר. ליף דייק בשתי קליעות העונשין, וגם השלשה שקלע לייזי. גורדון, עם השריקה לסיום, לא מנעה מהגליל ניצחון – 75:77.

גליל עליון – הפועל חיפה (39:36) 75:77

★ האולם בכפר בלום. 700 צופים. שפטו: משה ביטון ודוד גרינו.

★ קלעו לגליל העליון: ליף 20, זליגבבה 16, ליבנבה 15, חזן 15, קוסט 3, לוי־מאייר 2, סגנבקה 2.

★ קלעו להפועל חיפה: קנדי 31, גורדון 18, מוריסאס 15, רגולבה 8, אלוש 2, ליבנה 2, שלוי 1.

★ המשחק השביעי שינעל את משחקי המחזור הראשון, בליגה לאומית א' בכדורסל, יפגיש מחר, ב־20.30 באולם מלחה, את את הפועל ומכבי ירושלים. ישפטו ראובן וירובניק וירון זריף. המשחק יועבר בשידור ישיר בערוץ הספורט בכבלים.

במחזור הבא

יום ראשון, 4.9: הפועל ת"א – הפועל אילת; הפועל חיפה – מכבי ת"א; הפועל עמק יזרעאל – הפועל גליל עליון.

יום רביעי, 7.9: מכבי ראשל"צ – בני הרצליה.

יום חמישי, 8.9: הפועל חולון – בית"ר רמת־גן; מכבי רמת־גן – הפועל ירושלים; מכבי ירושלים – הפועל גבעתיים.

נהריה לא הופיעה

□ י. חכם

רק חמישה משחקים נערכו במחזור הפתיחה בליגה הלאומית לנשים, לאחר שהעולה ללאומית, הפועל נהריה, לא הופיעה למשחק החוץ נגד א.ס. רמת־השרון.

התוצאות: הפועל עירדור/קישון – אס"א ירושלים 77:78 (33:43); מכבי רמת־חן – בני־יהודה ת"א 77:78; מכבי תל־אביב – אליצור "סלע" ראשל"צ 58:65 (35:30); אליצור חולון – הפועל עמק־הירדן 63:81; אליצור "נווה־דוד" רמלה – הפועל גבעת־נשר 52:66 (29:47).

מחר: הפועל עמק־הירדן – אליצור "נווה־דוד" רמלה (8, בית־בנדל); א.ס. רמה"ש – אליצור ראשל"צ (8.30).

גיבורים חדשים באדום: כץ, טרי, ג'ונסון ומיקי

□ חן גולדסטון

הפועל גבעתיים ניסתה אתמול לחזור על מבצעה מסיום העונה שעברה – אבל נכשלה, ולא רק משום שהמשחק נערך באולם העירוני ולא בבי"ס אלון. הפועל ת"א, עם צוות חרש לגמרי, הבהירה כי לא תרבה להפסיד העונה, ובמשחק בטוח ברוב דקות המשחק השיגה את הניצחון החשוב כל כך במשחק פתיחת העונה.

כפתיחת המשחק היתה תקלה טכנית בשעון התוצאות, אבל העיכוב (3 דקות) לא הפריע לתל־אביביים, ובעיקר למילטון ווגנר, שפתח נפלא, להצמיח פער 12:22 בדקה הששית. בדקות הללו, כמו גם בהמשך, התברר כי שלושת השחורים של גבעתיים, בטיסט, ובעיקר בנט ופלאמר, עדיין אינם בכושר משחק.

ווגנר נאלץ לחמם את הספסל (3 עבירות), מה שפתח רכבת חילופים מעניינת של צביקה שרף, שהשתמש בעשרה שחקנים, בחלוקה מאוזנת, כדי לשמור כוחות לשלב הפריצה שבא במחצית השנייה.

מנגד, נכנסו שרון שרקוי המהיר ומור נעמן, שהוסיף מימד מלחמתי, וסייע לגבעתיים לצמצם בהדרגה ולהשוות עד להפסקה – 37:37. חבל רק שהשופט, עידו ברגמן, לא ידע להעריך הטכעה בהדרת של נעמן, ושרק נגדו עבירה טכנית, לאחר שנעמן הנלהב נתלה על הטבעת.

בדקות הראשונות של המחצית השנייה התנהל משחק שקול, אך מן הדקה ה־25 הירקה תל־אביב את ההגנה, ובסיוע חטיפות של גלעד כץ הנמרץ ומשחק גבהים מטובח של ג'יימס טרי, עלתה ליתרון משכנע – 49:63 בדקה ה־31. גם באק ג'ונסון השקט והיציב תרם את חלקו, למרות שנאלץ לשבת דקות ארוכות על הספסל, בגלל בעיית עבירות, כמו גם ווגנר.

מיקי ברקוביץ', בסל הליגה הראשון כמדי הפועל ת"א הקפיץ את האוהדים, וכרקות הסיום נסתה גבעתיים ללחוץ, והגיעה עד 74:80, 30 שניות לסיום. אך זה לא הספיק והפועל תל־אביב זכתה בניצחון מוצרק 78:84.

הפועל תל־אביב – הפועל גבעתיים (37:37) 78:84

★ האולם העירוני ברמת־גן. 800 צופים. שפטו אפריאט וברגמן.

★ קלעו להפועל ת"א: ג'ונסון 21, טרי 16, ווגנר 12, כץ 10, ארדיטי 7, יאיר 7, קרבר 7, ברקוביץ' 4.

★ קלעו לגבעתיים: בטיסט 22, אשכנזי 11, נעמן 10, מרישמן 9, אולר 8, פלאמר 8, שרקוי 5, בנט 3, אטלס 2.

הטבלה

1.	בני הרצליה	1	54-144	2
2.	מכבי תל־אביב	1	87-118	2
3.	הפועל חולון	1	75-91	2
4.	הפ. תל־אביב	1	78-84	2
5.	מכבי ראשל"צ	1	78-82	2
6.	הפ. גליל־עליון	1	75-77	2
7.	הפועל חיפה	1	77-75	1
8.	הפועל אילת	1	82-78	1
9.	הפועל גבעתיים	1	84-78	1
10.	הפ. ע. יזרעאל	1	91-75	1
11.	מכבי ר"ג	1	118-87	1
12.	בית"ר ר"ג	1	144-54	1
13.	הפועל י־ם	–	–	–
–.	מכבי י־ם	–	–	–

נוריס קולמן, זינוק מוצלח

באק ג'ונסון, 21 נקודות

סמאשנובה כבר בסיבוב ה־3 באליפות ארה"ב

גברה על המדורגת 95 בעולם, ההולנדית ניקול יגרמן

הטניסאית הישראלית הצעירה, אנה סמאשנובה, ממשיכה להכות בטורניר הפלשינג־מדו.

אתמול העפילה אנה, שהיתה האטרקציה של בסיבוב הראשון, כשהדיחה את המדורגת 13, לורי מקניל, לסיבוב השלישי של אליפות ארה"ב הפתוחה, לאחר שגברה על המדורגת 95 בעולם, ההולנדית ניקול מיונס־יגרמן 2:6, 6:3, 3:6.

במשחקי הגברים התחוללה מינ־הפתעה, כאשר הגרמני ברנרד קארבכר, עלה לסיבוב השלישי על חשבונו של איוון לנדל, שפרש בפיגור – 4:6, 6:7 (5־7), 0:1.

המדורג 13, תומאס מוסטר מאוסטריה, נזקק לארבע מערכות כדי לגבור על הוונצואלי מאוריסיו רוח – 6:4, 6:4, 6:4, 2:6.

מארק רוסט (מדורג 15, שווייץ) – ניקלאס קולטי (שבדיה) 6:4, 6:2, 6:7 (2־7), 6:2.

נשים: סטפי גראף (מדורגת 1, גרמניה) – מגדרה קאסיק (ארה"ב) 6:0, 6:2; לינדסי דבנפורט (6, ארה"ב) – פאם שרייבר (ארה"ב) 6:1, 6:2; וינה גאריסון ג'קסון (10, ארה"ב) – פאולה סוארז (ארגנטינה) 6:4, 6:3; אמנדה קוצר (11, דרום־אפריקה) – יוגניה מניקובה (רוסיה) 6:2, 6:0.

עלובי החיים

□ שלום דגן

עצוב היה אמש בהרצליה. עצוב לצעירי בית"ר ר"ג, שנאלצו לשלם את המחיר של העימות בין אגודתם לבית"ר ר"ג, והיה גם עצוב לאוהדי ושחקני בני־הרצליה, שידרו בסיום המשחק כאילו ש־90 נקודות היתרון שהשיגו – 54:144, לא שייכות להם.

על המשחק עצמו קשה להרבות במלים. כל שחקני הרצליה השתתפו במשחק וכולם נרשמו גם ברשימת הקלעים.

בר"ג החלשה בלט אלי אמסלם, שקלע 23 נקודות מתוך ה־54 שקלעה קבוצתו.

לסיכום: רצוי שאיגוד הכדורסל יחשוב איך מונעים ביזיון שכזה בהמשך.

בני הרצליה – בית"ר רמת־גן (25:83) 54:144

★ האולם בהרצליה. 100 צופים. שופטים: סמי בכר ועמי גלילי.

★ קלעו לבני הרצליה: אטלס 20, בין 18, אורליך 17, תוסמסון 13, מלכו 13, הדזו 13, הרמן 12, חרסון 12, רורון 10, אמרישה 8, שלכבר 6, בוימור 2.

★ קלעו לבית"ר ר"ג: אמסלם 23, יונה 9, חן 5, צ'ציק 4, שבתאי 4, דייר 3, פרס 3, אורגד 2, ברדי 1.

בגלל שרצו לישון בשעה מוקדמת

השחיינים ברחו מטקס פתיחת אליפות העולם

□ דוד סיבור, רומא

אליפות העולם השביעית בשחייה נפתחה אתמול ברוב הוד והדר.

הבריכה האולימפית התמלאה מורקות מים, כשקרני לייזר יוצרים תחושה של תנועה וצבע. 10,000 הצופים שהגיעו לטקס הפתיחה, הריעו ל־1350 הספורטאים (שיא), שהגיעו מ־102 מדינות (שיא).

אולם למרות כל העושר שהורעף מסביב, התארכות היתר של הטקס גרמה לרוב הספורטאים, שרצו לעלות על משכבם מוקדם, לפרוש לפני הסיום. מופעים רבים והמון נואמים גרמו לטקס להתארך עד לחצות.

אתמול החלו מוקדמות הקפיצות למים, ממקפצה בגובה של 1 מטר לגברים, ו־10 מ' לנשים. בשני הסוגים שליטה בלעדית של הסינים.

גם טורניר הכדורמים לנשים החל אתמול בבוקר ונמשך לאורך כל היום.

רוב נבחרות השחייה הגדולות הגיעו אתמול, ומיד הורגש העדרותו של טום ג'ייגר, מארה"ב, בן 30, שניצח במבחן האמריקאי ב־50 מ' חופשי, ומיד לאחר מכן הודיע על פרישתו ופינה דרכו לשחיין צעיר יותר.

גם ייבגני סאדוב הרוסי לא נרשם למשחה בו. ניצח באולימפיאדת ברצלונה, 200 מ' חופשי.

מנכ"ל איגוד השחייה הסיני, יואן ג'יאבי, סיפר אתמול כי קיים סיכוי סביר, שמספר כוכבי סין יופיעו בארץ כמשחקי הפועל בשנה הבאה.

הלוח הירוק

ת"א: 03-6388508 • פקס' 03-372301 • חיפה: 04-673673 • ירושלים: 02-255161

מודעות דרושים מתקבלות כל יום עד שעה 18:00

דרושים

לקיבוץ שמיר דרושות בנות קיבוץ לעבודה עם ילדי בי"ס ב־ג בגנים ובגיל הרך. טלפונים בערב – מירי 06-901302, סיון 06-947991.

לרשת מסעדות חלביות באזור המרכז והצפון דרושים מנהלים/ות משמרת. אחרי צבא אפשרות לזוג נשוי. נא לפנות: קורות חיים לת.ד. 26067 ת"א מיקוד 61261.

לקיבוץ נאות־מרדכי דרושים/ות מטפלות עם נסיון קיבוצי לכיתות ד'־ו'. טלפון: בערב אסתר: 06-948196, בעבודה: 06-901406.

עסקים, מכירה ושירותים

מבצע ל־2 – הלוח הירוק: הלוח שלך בדיור בכפר ובקיבוץ לפרטים 03-6388508

רווקים ורווקות 21–28, בוגרי צבא המעוניינים לנסות חיי קיבוץ הצטרפו לקבוצת צעירים המתגבשת בקיבוץ משאבי שדה. פרטים נוספים: 07-565111, 07-565361, 07-565149

גורי ויימרנר תכולי עיניים, גזעיים, יפהפיים + תעודות שושלת אלופים. טל': 03-6732572

למכירה חיפושית דגם אמריקאי שנת 73 תוספות מיוחדות, מצב מכני מצוין. 03-9644090

"אקספרס הדברות" חיטול מקקים, פרעושים, נמלים, תולעי עץ ומזיקים אחרים. רשיון מס' 505 ● אחריות בכתב. 03-5370936, 03-5372966

קיבוץ בדרום מחפש מסגר רצוי עם נסיון במכונות חקלאיות. טל' ביום: 07-983617, טל' בערב: 07-983657

למכירה גורי כלבי רועה (זכרים) מסוג רועה גרמני ... פרטים בשעות הערב: טל: 09-682380

לקיבוץ גשור דרושים/ות ★ עובד/ת חדר אוכל נא להתקשר לרוני: 06-764170 ★ מדריך/ה חברתי/ת לגילאי ד' – ו' ★ מדריך/ה חברתי/ת לגילאי ז' – י"ב נא להתקשר: לסמדר 06-764168. לפרטים נוספים: 06-764111 – מזכירות

ג'נרל בע"מ מבנים ניידים משרדים, מגורים, הרחבת דיור ולכל מטרה + מכולות. טלפון: 04-419960, 04-412256

אגודת הספורט כפר שמריהו מציעה למכירה את כיסוי הבד המשומש של הבריכה. יכול לשמש לכיסוי: משטחים, מוצרי חקלאות ותעשייה. 09-582783

לרפת ראש צורים דרושים/ות: ★ רפתן/ית מקצועי/ת בכל התחומים + נסיון (רצוי הכרת המחשב) ★ רפתן/ית המתמחה בתחום הטכני. המעוניינים נא לפנות לגילה ברפת – 02-935426, בבית – 02-935464 (לא בשבת)